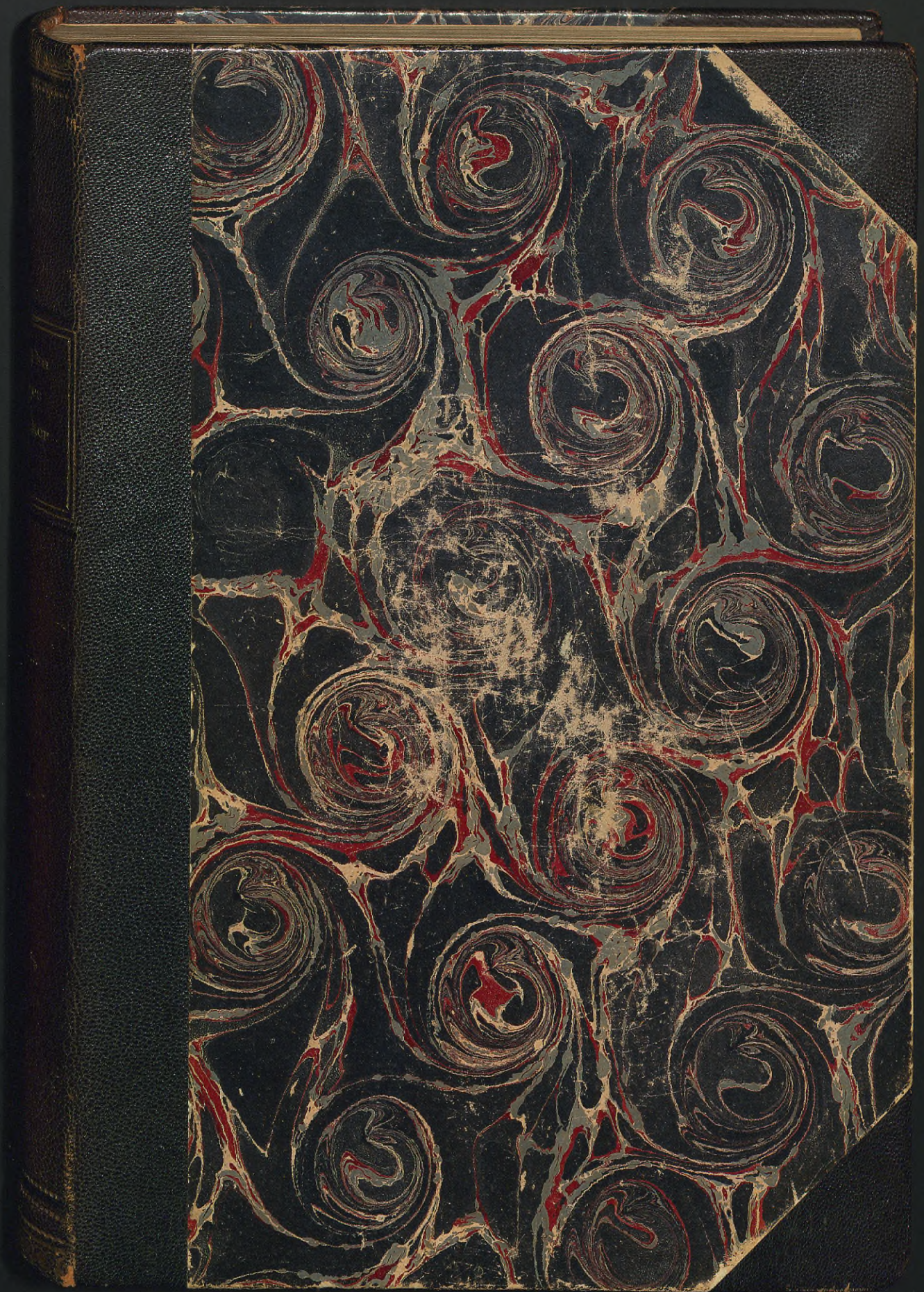

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek och är fritt att använda. Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library and is free to use. All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

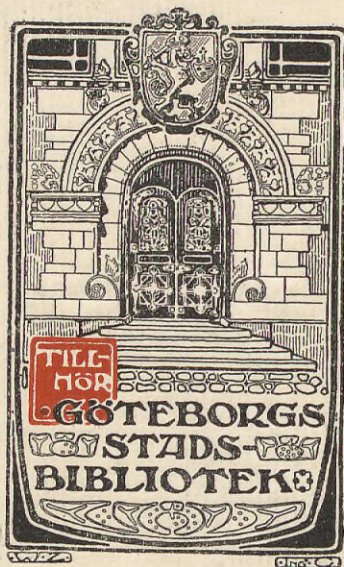

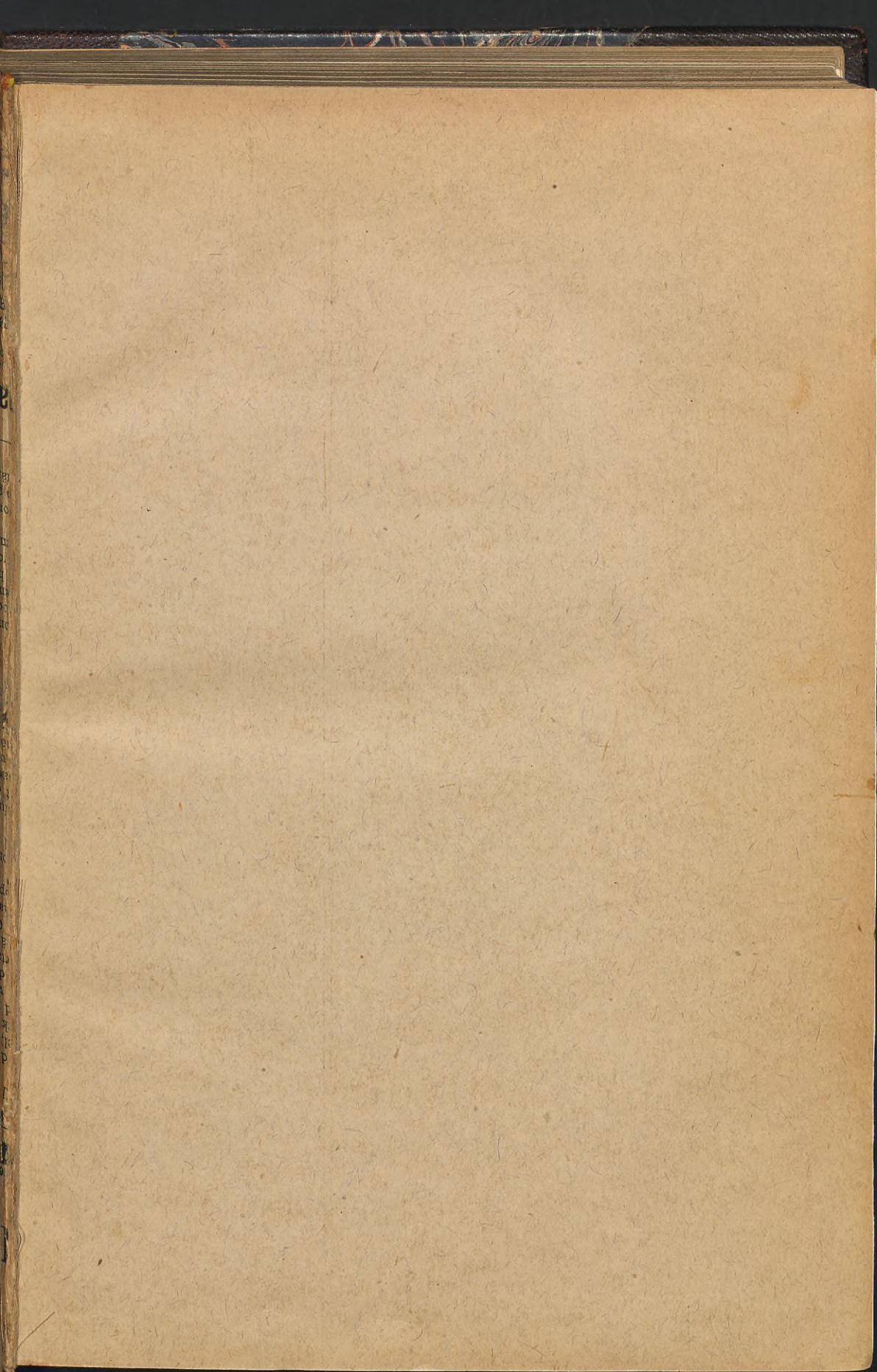

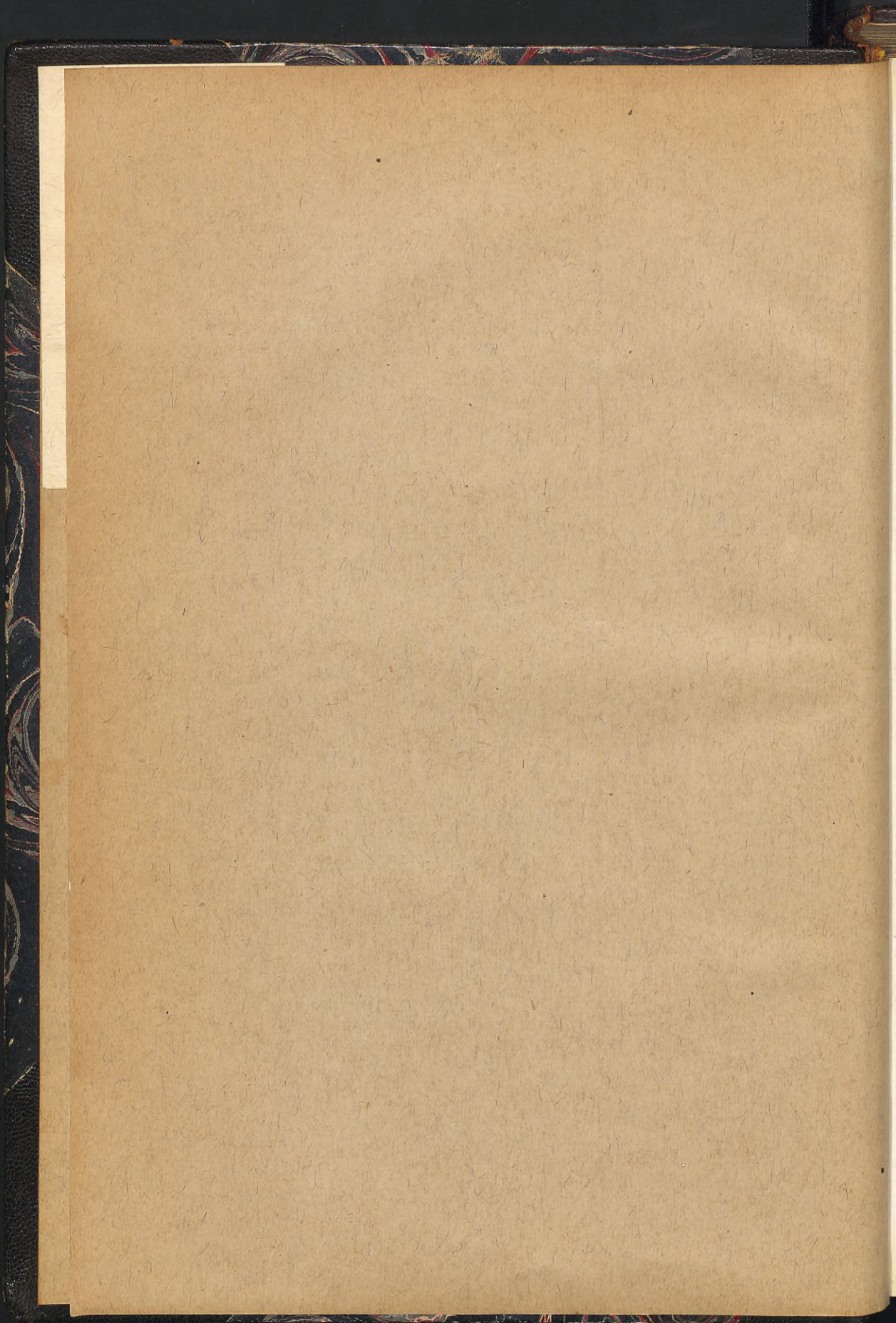

Allmänna Sektionen

Hist.
Sv.
Saml.
Ex. A

CARL GUSTAF REHNSKÖLD.

KAROLINSKA KRIGARES
DAGBÖCKER

JÄMTE

ANDRA SAMTIDA SKRIFTER

IX

DISTRIBUENT
GLEERUPSKA UNIV.-BOKHANDELN I LUND

CARL GUSTAF REHNSKÖLD.

KAROLINSKA KRIGARES
DAGBÖCKER

JÄMTE

ANDRA SAMTIDA SKRIFTER

IX

DISTRIBUENT
GLEERUPSKA UNIV.-BOKHANDELN I LUND

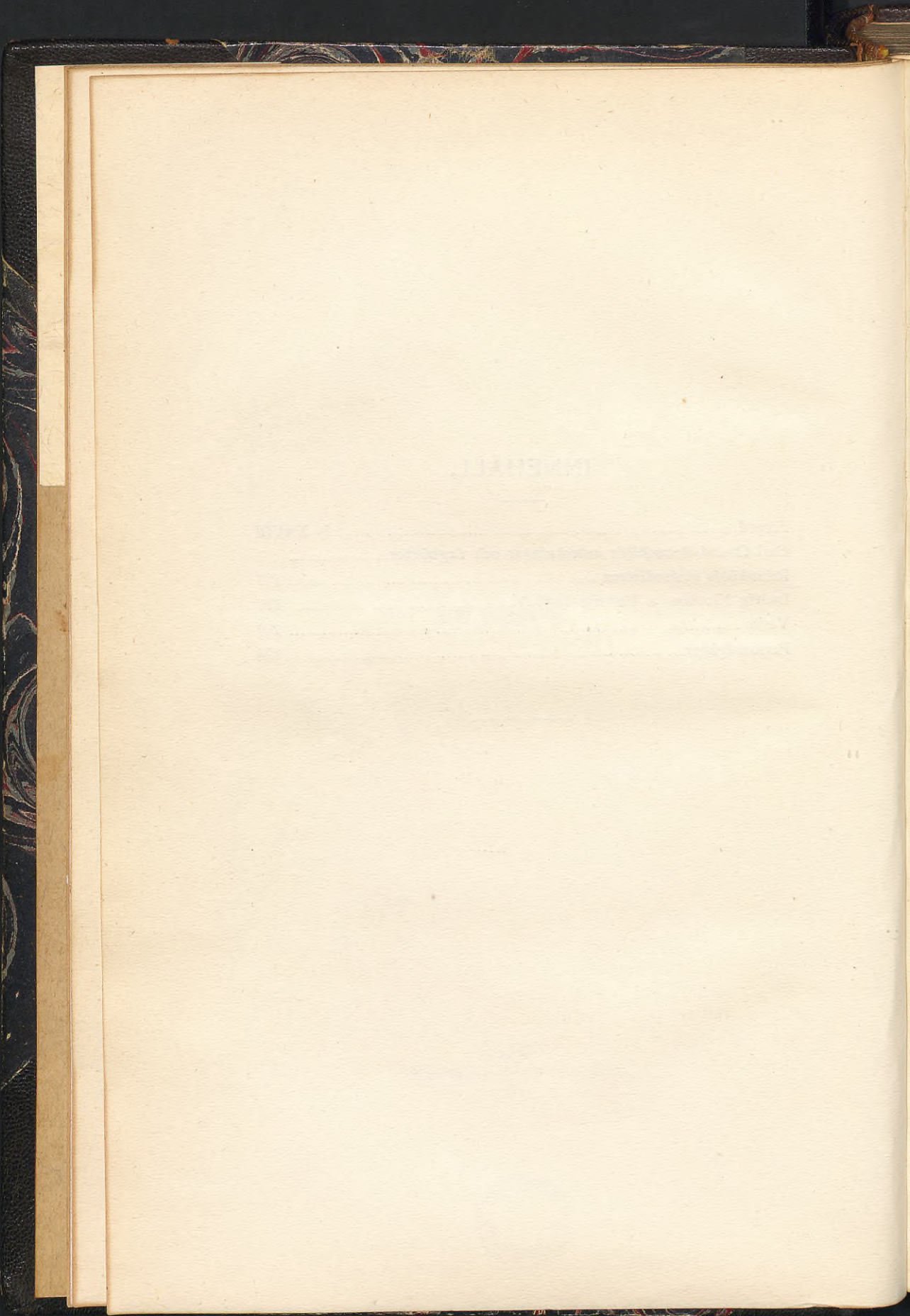
200 exemplar.

LUND
BERLINGSKA BOKTRYCKERIET
1913

INNEHÅLL.

Förord.....	I—XXVIII
Carl Gustaf Rehnskölds anteckningar och dagböcker.....	1
Rehnskölds grefvediplom.....	197
Ludvig Nicolaus v. Hallarts dagbok.....	215
Varia.....	249
Personregister.....	324

FÖRORD.

Denna del har kommit att få ett helt annat innehåll än det, hvarom utg. i förordet till den föregående gaf ett åtminstone villkorligt löfte. Det är nog inte första gången sådant inträffat, och om än anmärkning med ett visst fog skulle kunna göras härvid, så hoppas utg. likväl att den ej kan blifva af strängare beskaffenhet, för så vidt nämligen läsaren får fullgod ersättning. Gyllenkrooks anteckningar hafva under året utkommit från annat håll och det anstår ej utg. att här uttala något omdöme om det sätt, hvarpå en »konkurrent» löst sin allt annat än lätta uppgift. Begripligtvis kan han ej annat än glädja sig åt att skrifter, belysande den period, åt hvilken han själf egnat sitt intresse, i så stor omfattning som möjligt göras till allmänare egendom. »Dagböcker» torde det för närvarande vara förenadt med mera besvär att uppsåra än det kan vara att befordra dem till trycket sedan man väl hittat dem, men förrådet af »andra samtida skrifter» är nog så stort, att trängsel ej behöfver uppstå på arbetsplatsen.

Den i föreliggande del först meddelade dagboken eller rättare dagboksserien bär såsom underskrift ett mycket berömdt krigarenamn, som lämnar alla de i föregående delar meddelade dagboksförfattare långt bakom sig. Det är fältmarskalken, grefve *Carl Gustaf Rehnsköld*, som här för eller väl rättare sagdt dirigerar pennan. På journalernas blad bär han ännu icke dessa titlar; det var först efter för-

rättandet af de värf, hvarom de berätta, som Carl XII tilldelade honom dem, i rättvist erkännande af den utmärkta skicklighet han ådagalagt härunder.

I de föregående dagböckerna eller anteckningarna har det oftast varit officerare af lägre rang, som redogjort för krigshändelser i hvilka de deltagit eller saker, som de på andras order förrättat — här är det en befälhafvare, som själf leder sin anförtrödda armés rörelser. Visserligen mottar han allmänna direktiv från sin öfverste krigsherre och står, såvidt denne ej befinner sig på alltför långt afstånd såsom vid Carls tåg till Grodno, i flitig förbindelse med honom, men utöfver hvad som betryggar det allmänna sambandet i krigsrörelserna, råder han sig helt och hållet själf. Han bär ansvaret för sin armés bibehållande i krigsdugligt skick, liksom för upprätthållandet af ständig känning med fienden och utforskandet, så vidt sig göra lät genom ett utsträckt kunskaparesystem, af hans närmaste planer, och de rörelser och förflyttningar, hvartill ingångna underrättelser kunna föranleda eller som nödvändiggöras af omsorgen om arméns underhåll o. s. v. bero helt och hållet af honom själf. Ett befäl af största vikt har lagts i hans hand; en förlust, som drabbat hans armé, kunde haft ledsamma följder för hufvudhären.

Uppdraget var emellertid ej så uteslutande af militär beskaffenhet, äfven politiska trådar ha i viss mån skötts af Rehnsköld — förbindelserna med den mot August riktade storpolska konfederationen. Begripligtvis stod han här helt och hållet under Carls direktiv, men på den takt han utvecklade i utförandet, kunde icke så litet komma att bero.

De här offentliggjorda journalerna förvaras i Riksarkivet. Visserligen kände utg. genom F. F. Carlsons framställning i Sveriges historia att sådana funnos där, men för den närmare bekantskapen med dem och den härpå grun-

dade föresatsen att utgifva dem, står han i skuld till Herr Löjtnanten Rudolf Antoni, som både haft godheten besörja de nödiga afskrifterna samt underkastat sig mödan af deras kollationering. För allt detta ber utg. att här få uttala sin förbindliga tacksägelse. Likaså får han här till Herr Riksarkivarien D:r E. Hildebrand framföra sin tacksamhet för den beredvillighet, hvarmed originalen till såväl journalerna som diplomaten vid tryckningen ställts till förfogande på härvarande Universitetsbibliotek för korrekturläsningen.

Denna har — för samtliga i denna del offentliggjorda texter — med vanlig omsorg skötts af Biblioteksamanuensens B. Möller. Utan hans biträde skulle »Dagböckerna» förvisso ej räknat så många delar, som de nu göra.

De första här intagna anteckningarna ^{29/5} 1701 — ^{14/5} 1702 innehålla blott en allmän öfversikt af krigshändelserna och ha icke dagboksform, ehuru här och där dateringar förekomma. Det är endast den samtida anteckningen af främmande hand, som gör att de kunna sättas i förbindelse med Rehnsköld, och utg., som ej har tillfälle till jämförande skriftstudier, kan ej uttala sig om hvems hand som satt dem på papperet. Förmodligen ha de nedskrifvits till underrättelse för hemmavarande, snarare än för egen hågkomst och man kan möjligen i den påfallande underlåtenheten att nämna något om Carl XII:s närvaro vid det såsom farligt ansedda snabbtåget till Kowno — jag undviker afsiktligt att kalla det ströftåget, enär detta vore att misskänna dess reela syfte — se en afsikt att bespara högtstående personer bekymmer. I så fall har försiktigheten ej båtat mycket, såsom marginalanteckningen af annan hand bevisar.

Anteckningarna upptaga 6 blad i helark. Inga överskrifningar, utom orden »iffrån Mitau» — sid. 6 i trycket — förekomma.

Sedan följa de två egentliga journalerna. Den första ^{22/12} 1702 — ^{18/10} 1704, i modern inhäftning, består, utom

titelbladet, af 73 opaginerade, helskrifna folioblad samt 1 rent. Det är en med kursiv skrifvarestil förd renskrift af en och samma hand hela vägen igenom. Visserligen anger noten sid. 88 i trycket, att här en annan hand tagit vid och så ser det ut vid ett första intryck, men en närmare granskning har öfvertygat utg. att så ej är förhållandet. Noten var emellertid redan tryckt och kan här blott dementeras. Rättelserna i denna journal äro helt få. Tydliga originalanteckningarna talat i första personen, men detta har på de aldra flesta ställen i renskriften ändrats till »Hr Generalen».

Den andra journalen, ²⁸/₇ 1705—¹³/₈ 1706, saknar titel och består af 61 beskrifna och 3 rena blad i helark liksom den föregående. Handen är densamma som i denna; ter den sig än litet annorlunda, så möta dock vissa karakteristiska skriftdrag genomgående i båda. Inhäftningen är gammal i violetta pärmar med guldblommor, djur och fåglar. De opaginerade sidorna äro öfverskrifna med månadsnamn och årtal, hvilka naturligtvis ej kunnat direkt återgifvas i trycket. Marginalanteckningar, utstrykningar och öfverskrifter (anmärkta i tryckets noter) möta här och där, de synas ofta vara af Rehnskölds egen hand. Här talas det genomgående i första personen, där anteckningen ej fått en personlig form (gafs order o. s. v.). Slutorden i journalen: »som Skåningar, Krassau, Marschall och Müllers» äro af Rehnskölds egen hand liksom namnteckningen.

Rehnskölds person är ju så bekant för läsarne af detta arbete att man här ej behöfver närmare redogöra för hans lefnadsomständigheter. I Lund glömmar man ej lätt att han varit student här. Det kan alltså vara nog att påminna om att han, som var född i Greifswald *) d. ⁶/₈ 1651, vid

*) Ättartaflorna uppgifva Stralsund som hans födelseort, men i de flesta biografier nämnes Greifswald.

det stora nordiska krigets utbrott var 49 år gammal och hade uppnått gen. löjtnants grad. Det var ej blott i Carl XI:s danska krig han samlat erfarenhet, han hade äfven kämpat på främmande slagfält. Rehnsköld stod i hög aktning hos den unge konungen på grund af sin framstående duglighet och erfarenhet. Han är vid krigets början kanske den ende af Carls generaler, som verkligen förstår konsten att föra en armé. Om Carls beslutsamhet och eld har en väsentlig andel i segern på de tidigaste slagfälten, så är det säkert Rehnskölds erfarenhet och taktiska blick, som gjort sig gällande i de ansvarsfulla förberedelserna. Med redan vid Kliszow visar sig Carl som den mognade fältherrn; lärjungen blir själf mästare och det är uppenbart att Rehnsköld allt mer och mer känner sig imponerad af den kunglige fältherrens höga begåfning. I det längsta har han också trott på hans lycka. Hos en sådan man skola vi akta oss att kalla det för en blind tro. På det ryska tåget, när Gyllenkrook kommer fram med sina farhågor för en olycklig utgång, sedan han såg eller sedermera i sina anteckningar ville ha konstateradt, att det ej dirigerades efter hans planer, så är det fältmarskalken, som, under hänvisning till hur konungens tankar arbeta medan andra sofva, förtröstar honom med att han nog skall gå i land med sin »glorieuse dessein.» Likaså har han utlåtut sig till den skeptiske Hermelin. Man kan vara förvissad, att detta ej är blotta talesätt afsedda att uppmuntra de försagda, utan uttrycker Rehnskölds egen övertygelse. Och denna var fotad på det sätt, hvarpå han såg konungen leda rörelserna. Detta var före Holovczyn. Men äfven vid tåget till Severien finner man ej att några farhågor fått makt med honom. Marschen till Gadjatj, som Piper tyckte var så tokig, har han gillat, och när Gyllenkrook klagat för fältmarskalken öfver konungens missnöje med hans kantoneringsförslag för armén i Ukrajna, får han af honom en allvarlig tillrättavisning jämte förmaning att ej ideligen komma med svårig-

heter. Gyllenkrook är öfvertygad att han gillat belägringen af Poltava och däri har han otvifvelaktigt rätt. Att Rehnsköld öfver hufvud varit invigd i konungens planer, därpå ha vi (allt på G:s ord) ännu ett vittne i Pipers drastiska ord: den dj—I som tillförne rådt, han kan råda härefter!

Hvad del Rehnsköld haft i konceptionen af tåget mot Ryssland känna vi ej. Att han skulle stått främmande för densamma kunna vi, trots alla hänvisningar till Carls själfrådighet, omöjligen tro. Och den illustration till denna, som brukar hämtas från förhållandet med Lewenhaupt, då denne lämnade Radoskowice, har knappast tillämplighet här. Om planen öfver hufvud skall klandras såsom allt för vågsam, så torde nog fältmarskalken i sin mån och i egenskap af främste biträdande generalsperson få dela klandret med fältherren. Det behöfver väl ej tilläggas, att meningen här ej är att välta ansvaret från hufvudpersonen — här är ingen anledning att upptaga en diskussion om det ryska fälttåget — det är Rehnskölds krigarepersonlighet det nu närmast är fråga om. Om C. Nieroth, N. Stromberg, O. Wellingk och A. Horn voro glada att få komma hem — vi ha ingen anledning tro att de kände sig »hemskickade» *) — så har den 57-årige fältmarskalken ej, så vidt vi veta, tvekat att bege sig in i den sista afgörande kampens äfventyr. Att svårigheter af många slag väntade, måste han ha kunnat säga sig själf, men han hyste också fullt förtroende till ledarens förmåga att kunna klara dem. Han har också antagligen trott en hop — på sig själf.

Men har Rehnsköld än i stort och helt ingått på sin öfverste fältherres planer, så hindrar det begripligtvis ej att han vid särskilda tillfällen har varit af afvikande tankar. I

*) Stromberg, Wellingk och Nieroth voro äldre än eller jämnåriga med fältmarskalken (f. resp. 1646, 1649 och o. 1650?), Horn mycket yngre (f. 1664). De hade säkert varit bra att ha vid Perevolotjna, ty de begrepo nog många saker bättre än Creutz och Kruse, för att nu ej tala om öfverstar- na. Men de voro ju också goda att ha hemma; de och Magnus Stenbock.

den lefnadsteckning öfver Rehnsköld, som greve Henning Hamilton författat *), påpekas visserligen sådana tillfällen; men så missuppfattad som Carl XII:s personlighet är i denna uppsats — den, som något kände greve Henning i lifstiden, kunde knappast tro att Carl XII skulle vara hans man — kan man svårligen vänta att hans närmaste man blifvit ställd i sitt behöriga ljus. Rehnsköld bör där framstå såsom oppositionsman och författaren kunde haft skäl till undran öfver att ej ha påträffat mera. Visserligen lär det ha händt en gång vid ett afgörande tillfälle, att fältmarskalken på själfva slagfältet häftigt gifvit uttryck åt sitt missnöje med en åtgärd, som tillskrefs konungen. I sin berättelse om Poltavaslaget påstår nämligen A. L. Lewenhaupt att Rehnsköld sagt till Carl, med anledning af ett förment eller verkligt ingripande af denne beträffande infanteriets marsch: ja, si så gör herren alltid! jag får intet göra som jag vill. Gud gifve herren ville låta mig råda. — I vissa frestande situationer synes Rehnsköld haft svårt att styra sitt sinne och det förefaller som om B. v. Beskow **) litet för hastigt afvisat möjligheten af att fältmarskalken kunde ha sagt något sådant. Åtskilliga andra episoder från denna olycksdag tyckas visa att han ej varit i sitt esse. Hur mycket i den olyckliga utgången, som till sist skall anses komma på denna räkning, vet man ej och därom växla uppfattningarna, men så böjd man än måste vara att underskrifva Lewenhaupts ord: »gifve gud vår allernådigste konung intet hade varit blesserad och själf kunnat antaga sig saken, aldrig hade det så gått!!» så erinrar man sig dock, att orden äro skrifna med tydlig hänsyftning på en som bitter ovän betraktad person. Nog af: »es ist alles verlohren», är det sista ord Piper hört Rehnsköld säga ute på

*) Svenska Akad. Handl. 53 delen 1878. — Att Rehnsköld skulle afrådt undsättningståget till Narva med en så liten styrka, framgår åtminstone knappast af det anförda brefvet till D. Wrangel.

**) Karl den tolfte. En minnesbild. 1868.

slagfältet och sedan fältmarskalken straxt därpå råkat i rysk fångenskap, blef det den sårade konungen själf, som med uppjudande af sina sista krafter (sedan kom apatien!) fick föra sin decimerade här bort ifrån olycksfältet.

Men för att återkomma till journalerna, så hoppas utg. att deras offentliggörande skall hälsas med tillfredsställelse. Underhållande att läsa i vanlig mening äro de visserligen icke och i sin egenskap af å tjänstens vägnar förda anteckningar — ty detta är deras verkliga karaktär — kunna de ej heller vara detta. Intryck och reflexioner af rent personlig art äro ej på sin plats i dylika. Men för en militärförfattare och krigshistoriker skola de säkerligen erbjuda mycket af intresse; jämte det att de äro högst betecknande för Rehnskölds egen krigarepersonlighet i dess blandning af stor varsamhet och beslutsam djärfhets. Man ser bland annat hvilket utsträckt kunskaparesystem han höll vid makt och huru noga han äfven på afstånd höll sig underrättad om fiendens företag.

En orienterande framställning af det allmänna krigsläget för den tid journalerna omfatta må här finna plats. Den behöfver ej störa den med tillstånden mera förtrogne, som saklöst kan öfverhoppa den.

Det var naturligt att Carls seger vid Kliszow skulle i hög grad öka den inre spänningen i den polska statskroppen och äntligen leda till splittring af hvad som ännu på konstlad väg höll samman. Det hade Dünasegern ej kunnat åstadkomma, vunnen som den var vid rikets norra gräns. Nu fick däremot Polens på så oregelbundet sätt tillskapade konung i högst egen person taga emot slaget och detta neremot södra gränserna af sitt konungarike. Rikets båda hufvudstäder hade fått öppna sig för segraren. Och om detta än knappast hade någon militärisk betydelse, så hade det dock alltid i viss mån en politisk. När så Gyllenstierna kommit med sina förstärkningar, måste tanken att man haft att göra med en djärf, men snart sammansmältande inkräk-

tarehop försvinna. Visserligen hade August, som i detta sakernas läge förde sin kamp både med mod och skicklighet, fått till stånd en konfederation i Sandomir, där i ömsesidiga förpliktelser mellan konungen och den högpolska adeln en fast grund tycktes lagd för det kommande motståndet. Men en missnöjd och trotsande stämning uppbarade sig i det viktiga Storpolen, där adeln samlade sig till en landtdag och där slutligen en ny konfederation kom till stånd, som blef kärnan i det motstånd, som reste sig mot August och snart skulle leda till beslutet om hans afsättning. Kardinalprimas Radziejowski, som en stund trodde sig kunna intaga en utslagsgifvande mellanställning, hade till Febr. 1703 utlyst ett rådsmöte i Warschau. Till betäckande af denna stad hade Carl XII sändt Rehnsköld med tio regementen. Själf gick han, efter att han tillbragt juldagarna i staden Zawichost, öfver Weichseln och tågade till Lublin, i hvars närhet han valde sitt vinterkvarter på slottet Jakobowice. August, å sin sida, stod nu uppe i Preussen.

Med denna situation börjar journalen. I Blonie, på kort afstånd från Warschau, där Rehnsköld tagit sitt stånd, kvarstår han till d. 24 Mars 1703, då han på Carls order bryter upp mot Storpolen. Rådsmötet i Warschau hade ej ledt till något afgörande och kunde ej detta; skulle ett sådant uppnås, fick det utgå från Storpolens adel, men Rehnskölds tåg dit hade närmast ett militäriskt syfte.

Carl XII börjar emellertid årets fälttåg med sin ilmarsch till Pultusk, där det saxiska ryttret öfverraskas och förskingras d. 21 April, hvarpå inneslutningen af Thorn, dit August inlagt sitt från Kliszow räddade infanteri, tar sin början. För den stundande belägringen af denna stad har Rehnsköld under tiden upprättat ett magasin i Wlozlawsk; det är med den dubbla uppgiften att på en gång skydda denna viktiga punkt samt den i Schroda sammanträdande storpolska konfederationen för anfall af polska ströfkårer,

som Rehnsköld väljer sitt stånd. Prins Jakob Sobieskis namn, en tronkandidat, börjar emellanåt möta på journalens blad. Staden Posen, som svarat afvisande på en fordran af proviant för armén, lät Rehnsköld plötsligen besätta och vann härigenom en fast ställning i hjärtat af vojvodskapet. Det förblef sedan en svensk stödjepunkt ända till freden i Altranstädt och dess intagande blef ett gif akt för den länge obeslutsamma konfederationen, såsom hvars ledare Stanislaus Leszczyński alltmer framträder. Thorns fall, i början af Oktober, blef en ny pression på den tveksamma adeln och sedan Carl intagit sina vinterkvarter i Vestpreussen, lämnar också Rehnsköld sina hittillsvarande stånd. En af kardinalen i början af år 1704 utlyst riksdag i Warschau — bevistad närmast af Storpolens adel — förklarade äntligen (Febr.) konung August kronan förlustig och Rehnsköld, som gjort en hotande rörelse mot Czenstochowa, bryter upp mot Krakau, där August nu befann sig, men hvarifrån han vid tidningen om svenskarnas annalkande hastigt skyndade bort och begaf sig till Sandomir. Här samlar han sina anhängare och de trupper, hvaröfver han ännu förfogade. Rehnsköld följde efter och en afgörande strid synes förestående. Men fienden höll sig nu försiktigt på andra sidan Weichseln och det kom endast till stormandet af en broskans (d. 22 Mars). Rehnsköld närmar sig nu Warschau för att skydda riksdagen för ett plötsligt öfverfall (April—Maj) men går så tillbaka mot Sandomir, där han, öfvervakande saxarna, stod kvar under Juni och Juli månader. Det var ett viktigt uppdrag han haft att fylla här. Den 2 Juli hade det nya konungavalet ägt rum. Den 29 Juli skedde så föreningen med den kungliga hären samt öfvergången öfver Weichsel. Det är konung August jakten nu gäller. — Denne var, som man lätt kan förstå, i ett förbittradt, men ingalunda förtvifladt mod, och det skulle visa sig att han var i stånd att bereda svenskarna och den nyvalde polske konungen obehagliga öfverraskningar.

När man d. 6 Aug. kom fram till Jaroslaw vid floden San, var fågeln redan utflugen därifrån och om något direkt förföljande kunde ej längre bli fråga. Man fick inskränka sig till att iakttaga fienden och då Carl d. 22 Aug. bröt upp mot Lemberg, dit August en stund låtsat sig vilja taga vägen, visste han mycket väl, att denne ej var att finna där. Han hade i stället gått norr ut och Rehnsköld fick kvarstå i nejden af Jaroslaw under det konungen med några ryttiregementen skyndade österut. Om det just var *intacta virgo* och rådet af »yngre och djärfvare krigare», som lockade Carl till tåget mot Lemberg, får tillsvidare lämnas därhän. Skäl torde emellertid ej alldeles saknas till den förmodan, att äfven i detta fall »realisten» kommer att intaga den plats, som så länge fått vara besatt af »renomnisten» och att han haft andra motiv för sitt tåg. *)

Men denna gång hade Rehnsköld ej lycka med sig. August, som låtit påskina att han ärnade sig till Brest Litewski för att möta förstärkningar från Ryssland, hade hastigt vändt sig mot Lublin och Warschau. Må vara att Rehnsköld ingalunda saknat skäl att rikta sin uppmärksamhet närmast österut — olyckan var likväl under tiden skedd. Det är tydligt att generalen ej kunnat i dessa omgifningar organisera ett kunskaparesystem, jämförligt med det han hade vid schlesiska gränsen. Kuppen är från Augusts sida så väl satt i scen, att man nästan med ett slags tillfredsställelse finner honom bevisa sig som den mycket farlige fiende han var, länge med orätt nedsatt i jämförelse med Peter. Utg. har i en not, s. 122, hänvisat till ett bref af

*) »Det var ett äfventyr som mäktigt lockade Carl den tolfte. Att utföra en bedrift, som ingen före honom förmått gå i land med, var för honom i hög grad tilldragande.» F. F. Carlson Sv. H. VII, s. 383. Först i andra hand talas om en »gammal önskan» att få slåss med kosackhären, som sades vara i antåg. Vi bedja att få slippa tro på någon dylik gammal önskan, hvilket ej hindrar att Carl kan ha tänkt att förlägga den vägen.

Patkull, som berättar att August gjorde halt på vägen mot Brest, hvilken man inslagit »pour faire promener les suédois dans le pais». August böjde så af mot Lublin och Warschau, men lät under tiden det ryska infanteriet — 10,000 man, väl ej 12,000 som det står i noten — fortsätta mot Brest. *) Vidare talar han om littauernas motgång (vid Jakobstadt d. 26 Juli) men att Sjeremetiew kommer med 15,000 man till bistånd. I ett föregående bref från Jaroslaw d. 2 Aug. (n. st.) har han talat om ankomsten af 14,000 littauer och 10,000 moskoviter.

Rehnskölds rörelse mot norr, när misstaget blef uppenbart, hejdar Carl genom ett bref, sedan det i alla fall var försent att rätta och slutet af journalen handlar om förberedelserna för de åtgärder, som vidtogos för att jaga August och hans krigsmakt ut ur Polen. Detta lyckades också ganska fullständigt och Carl XII lade sig sedan på vakt vid gränsen i vinterkvarteret i Ravicz.

Den följande journalen, Juli 1705—Aug. 1706, är icke på samma sätt som den föregående kombinerad med och delvis inflätad i hufvudhärens företag. Under en stor del af tiden befinna sig Carl XII och Rehnsköld i helt olika delar af riket. Den senare har att bevaka Polens vestra gräns och väl samtidigt lägga en dämpare på grannars förflugna tankar och begärelser. Hans operationsplats är äfven nu Storpolen, men närmare schlesiska gränsen. På Weichsel är det nu mindre fråga om att hålla en sidoblick, det är framförallt Oder, som skall bevakas.

När journalen börjar d. 28 Juli 1705 är Carl XII redo

*) En del af dessa ryssar användes sedan vid Posens belägring (Sept.—Oktober 1704). Vidare ha de slagits vid Fraustadt. Slutligen är det en kvarlefva af dem, som af August öfverlät till kejsaren, ger anledningen, eller förevändningen till Carls tvist med denne.

Uppgiften i noten, s. 122, om storleken af den ryska hjälphären är hämtad från Adlerfelt och torde vara för hög. Den afrundade summan 10,000, som eljest brukar nämnas, förslår utan tvifvel.

att bryta upp från vinterkvarteret i Ravicz; Rehnsköld går till sin station med 13 regementen, Carl med hufvudhären går till Blonie. Äfven detta år hade kardinalprimas tvekan och ogärna sammankallat en riksdag att möta i Warschau d. 1 Juli. Den förra riksdagen hade valt konung, nu skulle han krönas och de invecklade förhållandena till Sverige ordnas. Som man kan tänka drog allt detta länge ut. Föregående år hade August själf skött kuppen beträffande störandet af sammankomsten, denna gång hade han måst öfverlämna det åt andra, då han ej mera kände sig säker i Polen.

Af saxiskt krigsfolk hade han nämligen ej mycket kvar här: kring Krakau stodo några svaga rytteriregementen, som tillsammans kunde utgöra 3—4,000 man. Förjagade därifrån af Nils Stromberg hade de dragit sig till Bug och voro alldeles afskurna från Saxen. Men de saknade likväl icke betydelse, ty de kunde bilda en kärna för kringströvande polska partier och hvad som ännu höll ihop af kronarmé och littauiska trupper. Och på Littauen kunde de alltid falla tillbaka om det blef dem för trångt i kronlandet.

August hade ställt dem under befäl af O. A. Paykull. Denne skulle nu utföra sprängningen och hans annalkande till Warschau skingrade också för tillfället ledamöterna. Men därvid stannade det också, och de hämtade sig snart från förskräckelsen, ty den seger, som Nieroth med sina tre till riksdagens skydd ditkommenderade regementen vann d. 21 Juli, gjorde hela anslaget om intet. — Allt detta har alltså passerat före journalens början.

Carl förblef i Blonie ända till årets slut (7 Aug.—29 Dec.). Då bröt han upp österut och stod d. 15 Januari 1706 framför Grodno. Där befann sig nu konung August. I Oktober 1705 hade han nämligen som en vanlig resande lyckats smyga sig in i sitt rike *) och öfver Danzig, Kö-

*) En randanteckning, sid. 160, visar att Rehnsköld varit under rättad om den förnämde resanden och sändt folk att passa på honom.

nigsberg och Tycoczin sammanträffat med sin siste hjälpare i nöden, tsar Peter, som nu gjort allvar af beslutet att med en stark rysk här ingripa i de polska förhållandena. Det är mot denna Carls marsch går.

Beträffande Rehnskölds åtgörande under eftersommaren och hösten 1705 hänvisas till journalen. Inga händelser af vikt förefalla under denna tid; det är en ytterst skarp vakthållning mot Schulenburg och hans saxisk-ryska armé, men såsom sådan intressant att följa. När Carl tågat mot Grodno, är Rehnsköld helt och hållet lämnad åt sig själf och får ständigt vara beredd på fiendens inbrytande öfver gränsen och anfall på hans posteringsar. Det kom att dröja därmed till början af följande år. Få dagar efter Carls ankomst framför Grodno lämnade (d. 18 Jan.) August staden med hvad han hade kvar här af saxiskt folk samt några ryska dragonregementen och begaf sig beslutsamt till Warschau med order till Schulenburg att öfverskrida gränsen och anfalla Rehnsköld vesterifrån, medan han själf tog honom i ryggen. Men Rehnsköld var alltför väl underrättad om fiendens rörelser för att låta något sådant passera. Efter en låtsad tillbakagång för att locka honom ut på bättre terräng, angrep han själf Schulenburg. Det blef det ryktbara slaget vid Fraustadt d. 3 Febr. 1706. Om dess utgång fick August kännedom då han hunnit till nejden af Kalisz, 120 km. fågelvägen, från Fraustadt.

Ingenting annat blef honom nu öfrigt än att i hast draga sig ned till Krakau. Hans hjälpare i öster var för tillfället paralyserad och med den lilla styrka, han själf hade omkring sig, kunde han ingenting göra för att återtaga sin förlorade krona. Ty förlorad var hon faktiskt nu.

Efter allt hvad som föregått, är Fraustadt sålunda det afgörande i den långa kampen. Saxen låg öppet för Carl

Det var rätt så bra att det ej lyckades och att afgörandet fick en öppnare och större prägel.

XII, när han kom tillbaka österifrån. Där hade han under tiden förrättat mycket, som man ej får förbise eller för-ringa inför det lysande Fraustadt. I verkligheten är det Carl XII som, jämte att han utträttat mycket annat, hållit Rehnsköld ryggen fri; Fraustadt och Grodno komplettera hvarandra.

Det är mot denna allmänna bakgrund journalernas detaljer afteckna sig. Läsaren hänvisas nu dit för att se huru väl Rehnsköld motsvarar sin krigsherres förtroende.

Konceptet till Rehnskölds härpå följande *grefvediplom* förvaras i Riksarkivet. Det utgör en så god kommentar till journalerna, ehuru naturligtvis äfven tidigare förtjänster påpekats, att utg. ansett att det borde åtfölja dessa. Och denna kommentar har utgått ur Carl XII:s eget fältkansli, naturligtvis efter granskning och approbation af själfve öfverste krigsherren. Att diplommet skulle någonstädes vara i sin helhet tryckt, känner utg. ej, men ett utdrag därur i tysk översättning finnes i Die merkwürdige Lebensgeschichte derer vier berühmten Schwed. Feldmarschalle, Grafen Rehnschild, Steenbock, Meijerfeld u. Dücker. Leipzig 1753, sid. 96—104. Det är förmodligen därur man finner det här och där citeradt.

Konceptet utgör 10 blad, helark, med breda marginaler, som här och där tagits i anspråk för tillägg och rättelser. Det innehåller, såsom naturligt är, ingen vapenbild. Det målade vapnet har åtföljt själfva diplommet och hvar detta nu finnes vet man ej. Den grefliga ätten utgick med stiftaren själf *). Den vapenbild, som här åtföljer diplommet,

*) Rehnsköld dog d. ²⁹/₁ 1722 och hans maka Elisabeth Funck 1726. Hon var syster till Thomas Funck, ofta nämnd i journ. som kapten, sen. Carl XII:s envoyé i Konstantinopel. Hon bar för öfrigt vid sin död ej längre Rehnskölds namn, ty hon var omgift med romerske riksgrefven E. v. Küssow. Rehnskölds enda dotter dog som späd 1700.

har utg. målat efter blasonneringen samt med ledning af vapenböcker, från hvilkas färgangifningar bilden likväl i ett par afseenden måst afvika.

I samma (moderna) inhäftning som konceptet finnes Rehnskölds egenhändiga promemoria eller meritförteckning, som naturligtvis för kansliets räkning infordrats. Den upptar 17 ganska spatiöst beskrifna sidor. Utg. har ansett att äfven den borde tryckas, då det har sitt intresse att se hvad han själf vid en tillbakablick tänker om sin verksamhet. Skriften är på sina ställen svåräst, hvarför tvist kan uppstå, väl icke om hela ord, men om den fullständiga bokstaftroheten på några ställen här i trycket. Med största tillmötesgående ha äfven dessa handlingar ställts till förfogande vid korrekturläsningen.

Diplomet är utfärdadt d. 21 Juni 1706 på slottet Jaroslawice i grannskapet af staden Luzk i Wolynien. På detta slott hade Carl sitt högkvarter d. 9 Juni—7 Juli. Rådsvärdigheten hade Rehnsköld redan d. 27 Dec. 1705 — alltså straxt innan Carl bröt upp mot Grodno — erhållit tillika med C. Nieroth, Arv. Horn, O. Wellink, N. Stromberg m. fl. Det har uppgifvits, med åberopande af Riksregistraturet, att Rehnsköld samtidigt blef utnämnd till fältmarskalk och diplomets bestyrker ju detta. Men om det förhåller sig så, måtte denna utnämning ej genast ha blifvit tillkännagifven. Åtminstone kallar Carl XII, som brukar vara noga med titlar, honom ännu i bref från Pinsk d. 2 Maj 1706 för Hr General och först i bref från trakten af Ravicz Aug. 1706 skrifver han Hr Fältmarskalk.

I den alltför trångt begränsade hufvudtiteln för denna serie fastställes, att dagböckerna böra vara förda af »Karo-

Den adliga ätten utgick på manssidan med brorsonen Frans Anton, som stupade vid Kliszow. En brorsdotter lefde kvar till 1740.

linska krigare» — men fältpräster och andra ha också fört dagböcker, som fått plats här. Äfven den icke så begränsade undertiteln förutsätter tyst, att det handlar om *svenska* skrifter. Ty det vore dock ett alltför vidtutseende företag att införa främmande anteckningar om

— — bedrifter,

som letas nu i hundra skrifter,

hvilket ju är så långt ifrån att vara en poetisk öfverdrift, att det vida understiger verkligheten. Redan i del III har i alla fall införts en dagbok af främmande hand — nämligen D. N. v. Siltmanns. Han hade dock lyckats förskaffa sig den skyddande förklädnaden af svensk »volontär» och tillhörde dessutom, ehuru själf i utländsk statstjänst, en familj som stod i undersåtligt förhållande till Sveriges krona. Äfven den polack, som skref en dagbok om kalabaliken, införd i del VI, torde ha stått i nära förhållande till svenskarna i Bender. Här följer emellertid nu en dagbok, förd af en utpräglad fiende till Carl XII och till allt hvad svenskt hette. Det är begripligtvis ej den omständigheten, att han under några år varit svensk krigsfånge, som motiverat intagandet, utan det beror på att anteckningarna handla om en högst betydelsefull och afgörande episod i den kamp som Carl XII förde mot sina fiender. De behandla nämligen slutakten i det krig, som Turkiet i Nov. 1710, efter Carls ifriga pådrifvande, förklarar Ryssland och hvars första akt hade utgjorts af det vinterfälttåg (Januari—April 1711) krimske kanen företagit i Ukrajna. För detta har Sven Lagerberg, Carls militärattaché hos kanen, redogjort i sina anteckningar *).

Det är *general L. N. v. Hallarts* dagbok om tsar Peters fälttåg vid Prut 1711, som det nu handlar om och liksom förhållandet var med de nyss nämnda bidragen, är det Professor A. Stilles benägna medverkan jag har att

*) Swen Lagerbergs Dagbok under vistelsen hos tartar-chan Dowlet-Gherey 1710—1711. Utg. af Magnus Lagerberg, Göteborg 1896.

tacka för att den här kunnat införas. Originalen finnes i K. S. Haupt-Staatsarchiv i Dresden, i en volym N:o 3625 med påskriften »Sachen mit Moscau, den Pohl. Schwedischen Krieg betr. Correspondenz mit denen Czarischen Ministris und Generals, auch an die letztern ergangene Königl. Ordres a:o 1711». Dagboken börjar å sid. 118 i volymer. — Det är naturligt att den bör finnas i Dresden, ty den börjar såsom bref till konung August (»Sier»), hvartill sedan kommer en »Continuation».

Ludvig Nicolaus freih. v. Hallart *) var född i Husum i Holstein ^{12/10} 1659 och egnade sig åt krigstjänsten, i hvilken han särskildt utbildade sig som fortifikationsofficer. När han kom i saxisk tjänst vet utg. ej, men det är nog samt bekant att han, nu vorden generallöjtnant, af August II 1700 sändes till Narva för att leda belägringsarbetena. Det är just ingen smickrande målning han ger af ryssarnas insikt i dylika saker. Han har nämligen författat en utförlig skildring af belägringen **) samt af det påföljande slaget. Fången i detta fördes han till Sverige och gjorde i Stockholm 1702 ett misslyckadt flyktförsök, utväxlades emellertid 1705 mot den i Warschau fångne Arvid B. Horn. Han är alltså en saxisk krigsfånge, icke en rysk, dit han vanligen räknas, men han säges efter sitt frigifvande snart ha trädt i rysk tjänst. Konung August hade egentligen knappast något bruk för honom längre. Han är med under ryssarnas inneslutning i Grodno i början af år 1706. I dagboksseriens personregister möter också hans namn emellanåt. Så är han med vid öfre Dnjepr Juni 1708, vid Poltava 1709. Likaså vid Riga 1710, Prut 1711, vid Stralsund och i Mecklenburg ***) 1712, samt i Holstein 1713.

*) Namnet skrives ofta Allard.

**) Utgifven af D:r Fr. Bienemann jun., Reval 1894. Ur förordet till denna har utg. hämtat några biografiska data.

***) Utg. ber att här få påpeka ett missledande uttryck i not s. 163, del VIII. Meningen var icke att påstå att Hallart var närvarande

Det är att märka att han vid krigshändelserna under de båda senare åren förer saxiskt rytteri och alltså ånyo är i Augusts tjänst. Men kring 1725 synes han åter vara i rysk och nämnde år fick han af Katarina I godset Wolmarshof i Liffland, där han också dog $27/5$ 1727. Hans epitafium finnes i kyrkan i Wolmar.

Hallart var, i sin egenskap af fortifikationsofficer, en mycket skicklig ritare, men han hade äfven en afgjord fallenhet för skrifning. Utom dagböcker har han äfven författat det nordiska krigets historia 1699—1721, ett folioband på 216 sidor, som befinner sig i riksarkivet i Petersburg.

Det är egentligen ledsamt, att det enda tillfälle vi ha att liksom göra Hallarts personliga bekantskap, ställer honom i en mindre fördelaktig dager, i hvarje fall visar att han hade ett dåligt ölsinne. Det är Poltavadagen, d. 28 Juni 1709 på e. m., då han far ut i otidigheter mot den nyss fångne grefve C. Piper, så att Mensjikov och Sjemetiev måste inför denne ursäkta honom med att han var öfverlastad. All framgång (och en hop annat därjemte) firades ju af tsar Peter med omåttligt drickande, och som det egentligen var tyskarna i tsarens här, som genom sina anordningar kunna sägas ha vunnit slaget åt honom — hvarmed man ingalunda vill nedsätta hvad rysk tapperhet kan ha åstadkommit — så kanske det föll af sig själf att de särskildt firade dagen. Att Hallart, såsom den förtörnade Piper upplyste, under svenska fångenskapstiden genom mutor förskaffat sig underrättelser, som sedan delgifvits fienden, är väl mindre att säga om och vittnar mest om slapphet i bevakningen. I hvarje fall gjorde nog Pipers »afslöjande» föga intryck på hans åhörare för tillfället, ehuru det

på själfva slagfältet vid Wakenstädt—Gadebusch. Genom danska generalstabens stora arbete visste jag, att han d. $9/20$ Dec. stod vid Crivitz o. 30 km. därifrån, jämte ryssarna bevakande Stenbocks genom-brottslinje mot Saxen—Polen. Det något summariska uttrycket ville endast säga, att han var med vid Gadebusch-kampanjen.

utan tvifvel på sin tid var ledsamt för Hallart att en del af denna hans brefväxling ingick i det stora segerbytet vid Kliszow. J. Juel, som gjorde Hallarts bekantskap i Ryssland 1710, berömmar honom såsom en förnuftig och redlig man. Och vid denna karaktäristik är det ju behagligast att stanna.

Journalen från Prutfälttåget är här, såvidt utg. känner, för första gången tryckt i sin helhet. Men *continuatio diarii* finnes till en del tryckt i »en Reise til Rusland under tsar Peter af v. admiral Just Juel», utgifven af G. Grove, Köpenhamn 1893. Hallart har själf meddelat Juel en »afskrift». Innehållet är i det hela detsamma, men vid jämförelse visa sig dock nästan i hvarje daganteckning smärre eller större olikheter, än mera betydelselösa, såsom bestående blott i en omkastning af uppgifterna, än åter innehållande närmare bestämningar af dessa. Dresdener-originalet har, såsom man kunde vänta, i afseende på fylligheten af dem på många ställen ett bestämdt företräde, men att här närmare utpeka dessa, lönar ej mödan, då hvarje läsare, som är intresserad af jämförelsen, lätt kan själf verkställa en dylik. I ortnamnens skrifning möta här och där olikheter *), och då utg. ju ej kunnat granska själfva originalmanuskriptet, utan blott haft en kollationerad afskrift till förfogande, kan han ej veta om Hallarts skrifning af dessa öfverallt rätt återgifvits. Bokstäfverna a och o kunna särskildt lätt förväxlas. Den Juel meddelade afskriften räcker emellertid endast till och med anteckningen för $\frac{13}{24}$ juli — s. 238 i föreliggande tryck, orden: Sonsten sind — och de följande 10 trycksidorna fattas alldeles. Under sådana om-

*) Lapucina och Zuzorra sid. 224 skrivas hos Juel Laputzkin och Zatzora; Balkun sid. 227 skrives Balkur, Mohilo Dorogobuya skrives Mogula Dorogoluja o. s. v.

Äfven personnamn kunna avvika: Tarson, sid. 237 skrives hos Juel Taison.

ständigheter synes ett offentliggörande af dagboken i dess helhet tillräckligt motiveradt.

Af svensk samtida hand finnas anteckningar om detta fälttåg återgifna i denna dagboksserie del IV (v. Kochens dagbok och bilagor till denna). En kort, öfversiktlig framställning, hufvudsakligen grundad på dessa och ett fåtal andras — Poniatowskis, Fabrice's, la Motrayes och S. Lagerbergs — har utg. sökt lämna i Karolinska förbundets årsbok 1910. Men det är tydligt, att man för afslöjandet af den politik, som här alldeles förryckte de militära operationernas resultat, är hänvisad till främmande arkiv.

Läsaren får naturligtvis icke vänta, att i journalens anteckningar finna författarens egna tankar om fälttåget öppet uttalade. Det förbjöd försiktigheten. Men följer man uppmärksamt anteckningarna, blir man i tillfälle att göra sina egna reflexioner. Konung August, till hvilken berättelsen var ställd, gjorde med all säkerhet sina.

Tsar Peter lär ju själf ha jämfört det läge, hvori han hastigt fann sig försatt i Moldau, med Carl XII:s i Ukrajna. Här fanns Mazepa med i skepnad af landets hospodar, Demetrius Cantemir. Det hela är dock en mycket travesterad bild af Carl XII:s ryska fälttåg. Det mesta är karrikeradt, särskildt är i slutscenen farsen drifven till sin höjd. Prutfälttåget varade från Dnjeströfvergången, hvarmed de egentliga operationerna under tsarens egen ledning började — Sjeremetiev hade ju tidigare gått öfver — till fredens afslutning hela 26 dagar! Den ryske soldaten ensam skänker åt skådespelet hvad som kan räddas af allvar. Låt oss tillägga, att Hallart och en eller annan dessutom synas ha gjort hvad de kunnat för att rädda äran. Men den vissa undergången inställes plötsligen liksom på en hemlighetsfull vink. Den enda möjliga förklaringen trodde sig samtiden finna i guldets inflytande, och svenskarna ha, förklarligt nog, ifrigt bidragit till utbredande af denna tro. De trodde själfva så. Men grunderna (snarast af politisk art

och främmande inflytande) må ha varit hvilka som hälst, säkert är att Carl XII, när han, manad af ett ilbud från Poniatowski, infann sig här vid Prut, i storvisirens tält fick upplefva en af sina bittraste stunder. Det tycks emellertid knappast ha framkallat någon egentlig medkänsla; sympatierna ha då snarare följt tsar Peters räddning. Han representerar ju en inträdande led, och en mäktig sådan, i den europeiska statsgemenskapen; Carl XII:s lycka och Sveriges makt voro däremot i nedgående; och i alla tider har det varit det stigande och ej det sjunkande, man vändt sig till. Peter har ansetts för en morgonsol — som han liknat minst af allt — för så vidt man annars af en sådan förväntar att hon skall värma och lysa öfver tingen. Men bränna, det kunde hans sol. — Och för att tala om det, som för tillfället låg närmast: svenske konungens vistelse i Turkiet utgjorde ett ständigt oroselement i det fredsberämliga Europa.

Vesteuropa har, i billig uppskattning af sin egen höga kultur, och enligt den store Leibnitz' föredöme — senare sekunderad af Katarina II och Voltaire samt en hel rad författare — ej nog kunnat berömma tsaren, som i full känsla, såsom det tros, af denna kulturs höga värde öppnade ett fönster ditut, ett fönster och en dörr, som Sverige länge afundsamt hållit tillslutna för denna kulturs inströmmande i hans vidsträckta rike. Men det är en ensidig betraktelse. Vårt Östersjövälde utgjorde intet hinder för Rysslands »civiliserande», fast det onekligen lade en viss hämsko på holländares *) och engelsmäns bekväma handelsförbindelser

*) Holland är ett litet land, men tsar Peters berömmelse har af lätt insedda skäl där flitigt och framgångsrikt odlats.

En legendkrets har uppstått kring »idyllen» i Zaandam och kastat ett visst skimmer af romantik kring en person, för hvilken hvarje fläkt af sådan var främmande.

Men tsar Peter förstod sig väl på reklamens och bluffens betydelse. Framför mig ligger en i Haarlem tryckt bok: Versameling van uitgekorene Zinspreuken en Zinnebeeldige Print vercieringen, eertyds op bevel van den allerdoorlugtigsten Keizer der Russen Peter Alexis

med det stora fastlandsriket. Och Peters egen rol i det stora verket är mycket öfverskattad. Kan öfverhufvud, när krigshär och flotta undantagas, ett målmedvetet arbete i antydd riktning tillskrivas en människa, som själf var rå, supig, liderlig, grym, nyckfull, brådstörtad, begifven på låga och simpla nöjen? Orden äro i *detta* sammanhang ej uttryck för en moralisk indignation, utan helt enkelt fast bestyrkta leder i en historisk karaktäristik. Allt förstås enligt vesterländsk taxering; om denna ej erkännes i Ryssland, så kunde det måhända bevisa, att »fönstret» ej stått öppet länge nog. Men man hoppas för det stora Rysslands egen skull, att det kunnat reda sig utan tsar Peter och kanske till och med varit lyckligare utan honom. Det är visst inte han, som påbörjat anknytningar till vesterländsk kultur, och om tillegnandet gått mindre brådstörtadt, så hade kanske urvalet blifvit bättre. Att äfven inom ryska kretsar starkt kritiska åskådningar om Peters verksamhet alltjämt göra sig gällande, finner man vid läsningen af Dmitrij Ivanovitj Ilovajskijs arbete om Peter den store och Alexej. Om denne författare betraktas såsom något slags enfant terrible i rysk historisk åskådning, vet utg. ej, ehuru han sett det påstås. Men det verkligen »terribla» i den citerade boken har Dmitrij Ivanovitj åtminstone ej satt dit själf.

Hvilka Peters egenskaper nu än voro — han genomförde hvad han ville. Somligt liknar närmast despotiska nycker, och om man än otvifvelaktigt bör förutsätta bättre motiv i andra fall, så ha deras utslag liksom på en astro-

of de Groote. Enligt förordet är den första gången tryckt 1705 med rysk, latinsk, fransk, spansk, italiensk, holländsk, engelsk och tysk text. En stor del af de bilderna (840 i tal) förklarande aforismerna syfta tydligen på Peter själf. Motsvarade de än föga hans egen tankevärld, så har han naturligtvis ingenting haft emot att gälla för en stor visman och hjälte. Den holländske rimmarern, som 1743 utgaf den nya, Carl Peter Ulrik tillegnade upplagan, säger sig också följdriktigt erna öfvergå till en liknande illustration af Salomos ordspråk, Vishetsboken och Predikaren.

logisk himmel, dock mer eller mindre stått under det »planetariska» inflytandet af de karaktärsdrag som nämndes. Att skjuta ned dessa i privatlivets fridlysta gömma, går inte för sig. Han var en ovädersmänniska både inåt, där han utan tvifvel afsåg en viss rensande inverkan efter sina vyer — men om hvars utslag billigtvis ryssarna själfva bäst må döma — och utåt. Brak och dån ha ledsagat honom. Själf vild och hänsynslös rådde han öfver stora vilda folkkrafter.

Den afdelning, som fått beteckningen *Varia*, innehåller till största delen bref. De äro af olika slag, och om än intet af dem kan sägas vara särskildt märkvärdigt eller upplysande för förut okända saker, så ha de dock sitt värde för den, som vill intränga i tidens förhållanden och se saker och ting lefvande framför sig. Det är ingen ringa tjänst de då göra oss. Dessa bref — jämte ett par andra bifogade handlingar — omfatta det nordiska krigets hela tid och beröra åtskilliga af dess hufvudskiften. Det är mosaikbitar, det är klart, men en eftertänksam läsare finner lätt stället, där de böra sättas in, och det måste glädja honom att se dem fylla ett litet tomrum och i sin mån förstärka intrycket af den stora taflan. Kanske är det orätt att endast tillerkänna dem ett sådant delvärde, ty i en tid sådan som denna var, ger hvar och en af dem dock en lefvande förnimmelse af det stora hela.

Förordet skall för öfrigt ej sysselsätta sig vidare med dessa papper, emedan det, som här skulle varit att säga, på vederbörlig ort återfinnes såsom förklarande noter eller kommentarier, hvilka, enligt dylikas sedvänja, råkat bli utförligare än själfva texterna. Där upplyses äfven »proveniensen». Jag ber att få uttala min tacksamhet till dem, som från olika håll försett mig med dessa bidrag; ett par af de värdefullaste har Öfverstekammarjunkaren friherre J. Gripenstedt haft godheten meddela ur arkivet på Nynäs.

I de Rehnsköldska journalerna har en normalisering i afseende på stora initialer, som enligt tidens sed brukas mycket nyckfullt och omotiveradt, ägt rum — för öfrigt är bokstafstroheten noga iakttagen *).

Beträffande de denna del beledsagande bilderna äro några upplysningar erforderliga. Originalen till titelplanschen C. G. Rehnskölds porträtt, finnes i Karolinska salen på Drottningholm och tillhör den af D. v. Krafft målade serien generalsporträtt. C. G. Mörnens porträtt i förra delen var likaså hämtadt därifrån. De röja också genast sin konstnärliga släktskap. A. Hahr upplyser i sina konsthistoriska arbeten (David von Krafft; Svenska kungl. Lustslotten) att porträtten i denna sal, utom Carls eget, bära årtalen 1718 och 1719. Rehnsköld fanns visserligen då hemma i Sverige — han återkom senhösten 1718 ur sin ryska fångenskap — men det synes knappast troligt att porträttet skulle vara direkt måladt ex vivo, utan sannolikt har konstnären begagnat sig af en äldre bild, som då måste vara tidigare än 1700, enär Rehnsköld under de mellanliggande åren aldrig varit hemma. Utg., som ej på länge sett porträttet, kan emellertid ej tillmäta sig något bestämdt omdöme. På Gripsholm finns ett porträtt (N:o 989), bröstbild i harnesk, tydligen af tidigare datum, som kanske eljest skulle fått företrädet, om ej rustningen varit så hafsigt målad. Det finnes stucket i koppar af G. A. Wolffgang († 1716) som också förbättrat antydde brist **). Äfven på Stockholms slott finnes, enl. Hahr, ett porträtt i olja af

*) Läsaren föranledes tvifvelsutan att misstänka tryckfel, där sådana ej finnas (t. ex. sid. 26 *beswärade* i stället för *beswarade* o. s. v.). Ibland ger att [!] varsel. Tryckfel finnas ej i texterna.

***) Reproduceradt i Svenska porträtt af G. Upmark och W. Silfversparre. Stockholm 1890.

Äfven Drottningholmsporträttet(?) finns med någon förändring i högra armens ställning — och med tillökning af åtskilligt biverk — stucket i koppar af »C. Lemoine, stipendiarius».

Rehnsköld. Utom Drottningholmsporträttet har utg. ansett lämpligt att (s. 129) bifoga en reproduktion af ett mindre, tyskt kopparstick från Altranstädt-tiden och publicerad i Die Europäische Fama 1707. *) Konstnären obekant.

Porträttet af L. N. Hallart (s. 215) är en tuschlavyr af Elias Brenner, befintlig i Rålambska samlingen i Kongl. biblioteket. Brenner har i samma manér porträtterat sex andra af de mest framstående Narvafångarna. Då Hallart, såsom redan nämnt, utväxlades 1705, är porträttet således tidigare, sannolikt från något af de första fångenskapsåren.

Bilden af den turkiska kaftanen (s. 295) som brukade erhållas som gåfva vid audienserna inför storherrn, har blifvit utg. benäget meddelad af Herr kapten Elof von Celsing. Den förvaras på det Celsingska fideikommisset Biby i Södermanland. Den är af hvitt råsilke med invädda mönster i orangegult och med fina guldtrådar i såväl det hvita som det gula. Den är från den tid, då Gustaf Celsing (se om honom Kar. Krig. Dagb. V flerstädes) var kanslist och kommissionssekreterare vid svenska beskickningen i Konstantinopel. På Biby, som gömmer många turkiska minnen, finns också en ståtlig skärm med framställning af en sådan audiens, där samtliga äro iförda dylika kaftaner; vesteuropeerna naturligtvis med de trehornade hattarna på hufvudet likaväl som de turkiska dignitärerna med sina höga turbaner. Hr kapten v. Celsing meddelar, att vid kaftanen finnes påsydd en lapp med uppgift att »denna Caftan eller Ceremonialhedersklädning blef af Sultan Achmet den 3:dje skänkt till Håf Cantzleren Celsing då han år 1711 på konung Carl den 12:tes befallning framlämnade till högbemälte turkiske kejsare klagomål mot Stor Viziren Baltagi Mehemed Pascha i anseende till dess uppförande vid Pruthska freden». — Påskriften härrör från G.

*) Originalen till A. Marderfelts porträtt i föregående del finns äfven i samma årgång och den upplysning utg. påstod sig icke kunna ge, hade han lätt kunnat hemta från sin egen hylla.

Celsings son envoyén Ulrik Celsing och är naturligtvis så till vida fullt bestyrkande för äktheten. Men någon missuppfattning beträffande omständigheterna torde ändå ha insmugit sig. Ty den »audiens» Gustaf Celsing, förklädd till turk, förskaffade sig d. 15 Sept. 1711 på gatan i Konstantinopel, var mycket improviserad och inbringade honom visserligen i seraljens arrestrum, dit han genast fördes, en kopp kaffe jämte tillsägelse att gå hem och hålla sig stilla, men säkerligen ingen kaftan. Snarast har han fått denna vid något mera regleradt tillfälle, såsom vid en af de två audienser Grotthus hade hos sultanen på sin afskedsambassad. Bilden har därför också blifvit satt som illustration vid det här meddelade brevet från den originelle e. o. envoyén. — Det är naturligt nog att minnet anknutits till det tillfälle, då Celsing visade sin behjärtenhet och sitt nit i sin konungs tjänst. Ty det var visst inte på Carl XII:s order, utan på eget bevåg han framlämnade den anklagelseskraft mot den mäktige storvisiren, han och Perman-Olivecrona tillsammans satt ihop i legationschefens frånvaro och som, om ej visirens fall mellankommit, säkert haft ledsamma följder för honom själf. Men Celsing har visat sitt mod vid mer än ett kinkigt tillfälle. Och utg. har trott, att det kunde vara ett nöje för dagböckernas läsare att se hur en ceremonidräkt såg ut, som under dessa bekymmersamma turkiska år vid sina tillfällen uppbars af stolta karoliner.

För den visade välviljan — som sträcker sig utom förordets meddelanden — ber utg. att härmed till Hr kapten v. Celsing få uttala sin tacksamhet.

Del X är under förberedelse och utg. hoppas kunna utsända den nästkommande vår.

Del VIII träffades under tryckningen af ett missöde, i det att ett par rader på sid. 16 vid någon ombrytning kommit att utfalla. Då utg. senare tillfälligtvis upptäckte detta, utsändes genom bokhandeln ett kartongblad till in-

sättning i stället för det ofullständiga. Men då det är osäkert om samtliga köpare af boken kunnat anträffas med detta, har han ansett rättast, att i slutet af denna del insätta ett nytt sådant, i den tanke att dagboksserien har en temligen fast kundkrets. — Ett oanmärkt tryckfel i nämnde del är — sid. 273 första raden nedifrån — året 1873. De riktiga siffrorna ha på ett besynnerligt sätt omskakats; där bör stå: 1738. — Sid. 131 böra årtalen i andra noten (1723) ändras till 1722. Mannerstierna, sid. 320, anträffas i ättartaflorna under sitt rätta namn Manderstierna.

Det lönar sig kanske föga att sträcka rättelser till ännu tidigare delar, men det bör likväl anmärkas, att i förordet till del VII s. II orden: under dessa år (c: 1700—1708) innehålla en inadvertisens. Efter landstigningen på Seland förstnämnde år återvände Joen Stålhammar säkerligen till Salshult och det var först sedan han 1701 lämnat det, som han aldrig mera återkom. Smålands kavalleri öfverfördes nämligen först sistnämnde år till Liffland och det är detta, som här egentligen bör fastställas.

Man har gjort mig uppmärksam på att i personregistret till del VI bör det i stället för: Leijonhufvud, Carl Leonard, stå: Carl Gustaf. Den förstnämnde var ej med vid det åsyftade tillfället.

Vid denna själffranssakande tillbakablick bör det ej heller förtigas, att uppgiften i del III s. XV, noten, angående förekomsten i R. A. af ett egenhändigt bref från Carl XII till Gyllenkrook, synes grundad på ett missförstånd från utg:s sida af en erhållen upplysning. Det lär endast finnas där på samma sätt som det finnes hos utg., nämligen i en fotografisk kopia. Brevet påstås ju i år vara tryckt för första gången, en uppgift som utg. har sina skäl att betvivla.

I förhoppning att snart nog åter få göra sig påmind hos sina läsare, säger utg. dem för denna gång farväl.

Lund, Oktober 1913.

Aug. Quennerstedt.

GENERALEN
FRIHERRE
CARL GUSTAF REHNSKÖLDS
ANTECKNINGAR OCH DAGBÖCKER

1701—1702; 22 DEC. 1702—19 OKT. 1704;

28 JULI 1705—13 AUG. 1706.

STENHÄLL
FÖRSTEN
CARL GUSTAF REHNSTEDT
ANTIKVARIAT OCH BOKFÖR-
LAGET
SÖDERSTRÖM
SÖDERSTRÖM

AF GEN. LIEUT. RHENSKIÖLD *).

Fnär Kongl. Maj:t upbrödt med den kring Lais stående arméen **), satte H:s M:t sig wid Dorpt, derest att sambla en dehl af de regementer som ifrån Sverige till Reval öfwerkomne wore, de öfrige fortsatte marchen öfwer Pernow åth Fehlin till Riga, effter hwilkas ankomst continuerades marchen till Riga sedan Kongl. M:t under Öfwerste Schlippenbachs ***) commendo hade lemnadt et detachment på den sijdan emoot Ryssarna då på denne marchen ÖfwerstLieut. Meijerfeldt †) med et partie af 300 hästar, den wägen åth Kockenhusen uthsändt blef at recognoscera fiendens contenance renconterade han et partie af fienden på et hoff, hwaraf endehl nedergiordes och 1 Lieutnant med 24 man tillfånga togs, enär nu Kongl. Maj:t 3 mijl ifrån Riga arméen camperat, och till transporten öfwer Dühn nödig

*) Tillskrifvet af främmande hand.

***) D. 29 Maj 1701 bröt Carl XII upp från vinterkvarteret wid Lais. D. 31 Maj—16 Juni stod han wid Dorpat. D. 9 Juli ägde öfvergången öfver Düna och slaget mot saxarne rum.

***) Wolmar Anton v. Schlippenbach, öfwerste vid ett wärfvad dragonregemente.

†) Johan August Meijerfelt, öfverstelöjtn. wid Åboläns kavalieri. Senare öfwerste vid ett dragonreg. och generalmajor.

anstalt giordt hade, brödt arméen up och satte sig när under Riga, och marcherade andra dagen moot quellen till Dühn, då de till transporten och attacken destinerade regementer om natten på fahrtygen embarqverade blefwo, gåendes Kongl. M:t sielf med infanteriet öfwer och fölgde därpå straxt Drabanterne en esquadron af LijfRegementet till häst, och Lijf-Dragounerne och därpå resten af arméen. Så snart fienden war pousserat och Kongl. M:t så mycket möyeliget honom förfölgt, och densamma icke war till stånd at bringa, satte Kongl. M:t sig medh arméen under Kobron, som fienden förlupet hade, sedan först Majoren Roos *) med ett partie af 30 hästar på vägen åth Mitau war uthsänd, hwilken allenast någre flycktige af fienden neder gjorde, då om natten kruth hwalfwet uti Kobron genom den af fienden anlagde elden upflög och Litzholmen som ännu af kistorne besatt war af Öfwersten Helmers **) och des 400 man commenderade bestormatt och intagen blef, hwar wid Öfwersten sielf och Majoren Lilliestierna jemte en dehl gemene lijfwet tillsatte. Andra dagen commenderades General Major Mörner ***) med et detachement till Mitau hwilken fästning och stadh sig utan mothwärn med hela gvarnizonen och alla tillhörigheeter jemte et godt af fienden effterlemnadt byte, under Kongl. Majj:tz devotion submitterade och af General Major Mörner och dess hoos sig hafwande troupper besat blef, commenderades ock Öf-

*) Ovisst hwilken denne, som nämnes ett par gånger i det följande till sist sås. öfv.-löjtnant, är. Nordberg omtalar visserligen en major Anders Gottlieb Roos, men han har väl snarare hetat Rosen, Carl Gustaf Roos var vid denna tid redan öfverste.

**) Magnus Benedikt Helmersen, öfverste vid grefve Dahlbergs reg. i Riga, som tidigare kallades det Hastfehrska. Då var H—n öfv.-löjtnant och en af hans kaptener var J. R. Patkul, den blifwande landsförråddaren. Carl Gustaf Lilliestierna var öfv.-löjtnant vid samma reg.

***) Carl Gustaf Mörner afgick d. 11 Juli med o. 1,500 man till Mitau.

wersten Klingsporre *) med ett partij af 500 hästar, at bemäcktiga sig ohrten Schlaugh, som med Ryssarne besatt, och magazinet för fästningen Dühnemünde inrättat war, uti hwilket attackverande Öfwersten Klingsporre illa blesserat blef, at han kort dereffter afsomnade, Kongl. M:t resolve-
rade därpå straxt att låta instängia fästningen Dühnemünde, hwartill Öfwersten Albedihl **), med några af dess Dragou-
ner och det partij som under Öfwersten Klingsporre stod commenderad blef. Kongl. M:t continuerade därpå att förfölja fienden, och som densamma för dess hastiga retirade icke stod at inhämta, skickades Ryttmästaren Lorens ***) med ett partij af 40 hästar fiendens marche at observera, hwilken dock af ett starkt fiendens partij öfwerfullen, skingrat, någre ihjel slagne, och några till fånga tagne blefwo; detta fientelige partij igen at upsökia blef åter Ryttmästaren Lorens med 200 hästar uthsändt, men förmådde intet fienden at inhämta, fast om han uti några dagar densamma effterjagadt. Commendanten uti Kokenhusen †), som förmärckte arméens annalkande, tog frucktan till sig och qvitterade sin post, och sprenge en dehl af wärken, lemnades effter sig en qvantitet af proviant och ammunition jemte 11 stoorä metall-stycken hwaraf 3 sprenge wore. Som nu Kongl. M:t med arméen fortryckte, och på marchen förnam at fienden 6 12-pundige metall-stycken, jemte 32 pontons uti Birzen effter sig lemnadt, emädan för den hastige undanflyckten de eij stodo at fortbringas, afsändes Major Roos med 50 hästar bem:te stycken och pontons at uthfordra, hwarpå Oeconomen öfwer Birsens gebiete, uti lägret widh Alteraden ankom hoos Kongl. M:t underdånigst afbediandes at som det wore et depositum och på ordres af Repu-

*) Adolf Magnus Klingspor, öfverste vid Nylands kavalleri.

**) Gustaf Ernst v. Albedyl, öfverste vid ett dragonreg.

***) Kelch kallar honom Lorentzen, »berömd partigångare».

†) Saxiske öfversten Bose. Det var d. 14 Juli som Kokenhusen öfvergafs.

bliquen emottagen, Kongl. M:t styckernes och pontonernes uthlefwereande icke så hårdt påstå wille, men bekom af Kongl. M:t mundteliget swar, at ingen ändring däruti stode at förwänta, och i wägrings fall wille Kongl. Maj:t derwid nödige medel bruka. Medlertijd hade General Major Mörner ifrån Mitau ÖfwerstLieutnanten Meijerfelt med et partij uthsändt till Bautsche at upfordra fästningen, hwarpå straxt Commendanten fästningen, Gvarnisonen med alt till fästningen hörigt under Kongl. M:t nåd submitterat och igen af partiet motthagen blef. Kongl. M:t ankom straxt der-effter *) med arméén och camperade densamma under Bautske, fororsackat af den wissa underrättelsen at fienden genom Lithauen, Preusen åth Sachsen sig begifwit hade, och lät giöra anstalt till denne ortens fortificerande, commenderandes så fort ÖfwerstLieutnant Meijerfelt med 200 hästar till Birzen at vidare urgera på styckernes och pontonernes uthlefwereande, den Öfwerst Lieutnant Roos med 400 man Infanterie och honom Gen. Maj. Posse **) med twenne bataillonner af Gvarde och en af Wässmanlänningar jempte sex stycken fölgde, med ordres styckerna och pontonerne med force at uthtaga, der de förwägras skulle. Oeconomen och Commendanten et sådant alfwar seendes, wille icke afwänta extremiteten, utan lefwereade både stycken, och pontons med alt tilbehör ifrån sig, hwilket alt till Kongl. Maj:t uthi lägret wid Bautsche öfwerbrackt blef. Uti detta lägret förhwilade arméén till des fästnings arbete temmeligen war avancerat och fästningen med gvarnizon och all nödwändigheet försedd war. (Wid samma tijd blef Sehlborg med 300 man, under ÖfwerstLieut. Banner ***) besatt.) Då åter arméén des marche continuerade och stannade igen wed Grubin. Här resolverade Kongl. Maj:t at uthsända Öfwerst

*) D. 26 Juli.

**) Knut Posse, sen. greve och öfverståhållare.

***) Pehr Banér, öfv.-löjtnant vid ett värfvadt dragonregemente. Död som utnämnd öfverste 1704.

Hummerhielm *) med et partij af 600 hästar, at logera sig uti Schauden, till betäckande af Feldtherrn Sapiehas godz, för Oginskiis härjande, blef ock intet långt dereffter Öfwerst Lieut. Meijerfelt medh 200 hästar commenderad at sätta sig wid Polangen, till contributions uthdrifwande af denne tracten, Prince Ferdinand tillhörig. Under wahrande tijd Kongl. M:t wid Grubin camperade **), lätt Kongl. M:t sig wara angelegit, at försäkra sig om staden som hamnen wid Libau, och gjorde en begynnelse med en skantz och lastande darsammastädes, hwarwid arbetet så starkt fortsattes, at detsamma, för Kongl. M:t:z upbrot uthur Churland war uti stånd at kunna förswara sig emoot fiendteligit anfall. Medan Öfwerste Hummerhielm låg uti Schauden, blefwo åthskillige partier moot Oginski uthsände, hwar ibland Majorn Öhrensted ***) hade rencontre wed Tilse, dock utan synnerl. förlust på begge sijdor. Ifrån Grubin bröt Kongl. M:t med arméen up och lät densamma kring Wurgan cantonera, medlertijd war Oginskij med sitt anhang till Schodi och Plongiani ankommen; ÖfwerstLieut. Meyerfelt härom underättat brödt up med sit partij och de 100 dragouner som till förstärckning honom tillskickade wore, och öfwerrumpade fienden uti Plongiani, nederlade anföraren Dalesskij och störste delen af dess partij, och förjagade resten samt eröfrade et partij pukor. Som nu Oginski hade posterat sig uti Schadi när intill Schauden, fandt Kongl. M:t nödigt honom därifrån at fördrifwa, och lät 400 man af Guardet under Majoren Gyllenkrock †) stöta till Öfwersten Hummerhielm sedan det föruth emellan Hummerhielm och Meyerfelt aftalt war, at komma hwarandra till mötes och attackera Oginskij, hwilken på först erhullen kunskap sig undandrog och satte sig uti Luckniski,

*) Alexander Hummerhielm, öfwerste vid svenska och finska adelsfanan.

***) D. 2—21 Sept.

***) Carl Gustaf Örnstedt, då major vid lifdragonerna.

†) Axel Gyllenkrook, major vid lifgardet.

Här föreges at
konungen varit
med.

Öfwersten Hummerhielm lemna[n]des infanteriet uti Schadi förföljde med cavalleriet Oginski, och satte sig uti Triski. Oginski förnimmandes at allenast en dehl af partiet sig uti Triski sat hade, resolverade dem at attackvera, till den ändan brödt han up ifrån Łuckniski och anföll partiet om natten emellan 11 och 12*) trängde sig ock genom wackten uti staden, men så snart en dehl af partiet så till häst som till foth sig wijste och begynte at begifwa sig med fiendens myckenheet uti fäcktande och på fältet ansätta på fienden, lemnade han sina döda och blesserade och fångar, med et par bukor uti sticket, och salverade sig med flyckten. Öfwerste Hummerhielm i mening at bringa fienden till stånd continuerade marchen till Caun, hwarest han med fienden kunnat komma tillsammans, om icke strömmen så waret beskaffat, at densamma med hast eij stod at passera, då medlertijd Oginski wandt tijden at flyckta undan, dock lemnades någre af des folk uti sticket, som blefwo tagne till fånga. Här fattade Öfwersten Hummerhielm med sitt, samt Öfwersten Meijerfeldts partie och de 400 man af Gwardet posto, medlertijd war et falskt ryckte till arméen kummen, at Öfwerst Hummerhielm uti drabningen wid Triski hade förlorat mycket folk, och at han af fienden kringwärfder och från arméen afskuren wore, blef derföre General Major Horn**) med 400 hästar uthsändt partiet at upsökia, hwil-

*) Öfverfallet i Triski ägde rum natten emellan d. 5 och 6 December, men siffrorna ofvan beteckna klockslaget.

**) Arvid Horn. I framställningen ofvan iakttages fullkomlig tystnad om Carl XII:s deltagande i Hummerhielms och Gyllenkrooks snabba tåg till Kowno. Affären i Triski har blifvit öfverdrifven af ryktet och detta har föranledt hjälpsändningen. Med afseende på det intryck denna kunde göra på utomstående har möjligen Carls tacksamhet mot »generalerna» varit måttlig, hälst som ingen förstärkning vidare behöfdes, men tystnaden är likväl något egendomlig. Marginalanteckningen om konungens deltagande är ju ditsatt af en utomstående. Hvarken Visocki-Hochmut eller Cederhielm göra för resten mycken affär af episoden i Triski.

ken ock på 3 mijl Keidan nalkade, men förnimmandes ingen fiende uti nejden, och Öfwersten Hummerhielm utom fahra wara, begaf sig till arméen tillbaka igen. Wid denne tiden capitulerade fästningen Dühnemynde och kom af allehanda wähl försed, i synnerheet med K. uti Pohlens kostbahra artollerie, under Kongl. Maj:tz lydno igen. Som nu uti detta cantonnementet subsistencen begynte tryta, blef till arméens inqvarterande kring Goldingen anstalt giordt, wore och en dehl regementer så ankomne som uti marchen till qvarteren begrepe, då Kongl. M:t befalte, at arméen på trenne wägar genom Samoiten, in uti Lithauen, och så vidare till Högh Pohlen marchera skulle. Till den ändan blef genom wissa förordnade om underhåld anstalt giordt, och gick den ena routan öfwer Plongiani åth Jurburg, den andra öfwer Essern åth Roszennie och den tredie öfwer Schavel åth Keidan. Rytmästaren Bonde *) som war beordradt på andra sijdan Memeln proviant at indrifwa till de långs Memeln inqvarterade regementen rencontrerade uti den så kallade gröna skougen en capitain en fendrick med fahna och någre tiugu gemena af K. uti Pohlens Gvarde tog capitain fendricken med fahnan 1 under-officer och 6 gemena tillfånga, de öfrige nedergiordes. Rytmästaren Kanifer **) trefade äfwen ock icke långt ifrån Ganiski, en rytmästare, två lieutenanter och någre gemene af Castellan Bergs regemente, som af landet indrifwit penningar, till det anhang som sig under Kotskull sambladt, hwaraf den ena lieut. nedergiordes, men de andra fångne togs. Här fördrogde Kongl. M:t något med arméen och war hufwudquarteret Bielewitz, effter omöyeligen war så för åhrsens tijd, som

*) Claës Bonde vid lifreg. till häst. Senare öfv.-löjtnant vid Östgöta kavalleri.

**) Hvilken af de båda ryttmästarne Kanefehr, Gabriel eller Martin Fredrik, det här är fråga om, är ovisst och förblir så ända till 1706, då den förre blir gen.-adjutant. Utgifvarens försök att skifta rätt mellan dem i del VIII måste betecknas sås. varande af twifvelaktigt värde.

wägarnas skull med arméen längre at fortrycka. Emedlertijd föreluppe åthskillige rencontrer emellan Öfwersten Hummerhielm och Under-Feldherrn af Lithauen Wiesnowiski samt Oginski anhang, som d. 5. Januarij [1702] commenderades Rytmästaren Fägersköld *) med 70 hästar wägen åth [lucka] at indrifwa proviant, hwarest han attackerade et partij Walacher, af hwilka han jemte et par pukor några till fånga tog och de öfrige förjagade. Rytmästaren Rosenstråhle **) som med 40 hästar åth Neustad commenderat war, blef oförmodeligen af rebellernes myckenheet omkring gifwen och attackerat, och såsom han all möyelig mothwärn gjorde måste han med hela resten af partiet förutan någre som sine [!] fångne blefwo, sättia lijfwet till. Rytmästaren Uxcull ***) hade ock af samma anhang anfecktning, men försvarade sig på et hoff uti två dagar, så at han utan förlust hemkom. D: 4. Februarij blef Rytmästaren Blommenschold †) med 80 hästar uthcommenderat att recognoscera fienden, och som han sig satte uti staden Poinie, blef han af 600 Wisnowiskis folk attackerat, dem han dock så bemöt at de med förlust af en hoop döda och några fångar afwijka måste. D: 28. Febr: afgick Öfwersten Hummerhielm med 230 hästar till Giesna på ehållen [!] kunskap at på den ohrten 12 metall stycken nedsatte wore, af hwilkan [!] han allenast 4 stycken med sig brackte effter han de öfrige för elaka wägar ey förmådde med sig at föra. D: 11. Martij commenderades Rytmästaren Rokman ††) med 40 hästar öfwer Memeln at indrifwa proviant, då han på ett hoff af 1700 Wisnowiskis folk öfwerfallen blef och förlorade 17

*) Lars Fägersköld vid Westgöta kavall.

**) Svante Rosenstråle, vid lifregementet. Han är den i Kar. Dagb. VIII sid. 1 omtalade, men ej namngifne rytmästaren.

***) Förmodl. Lage (Meijendorff) v. Yxkull, som hos Visocki-Hochmut omtalas som rytmästare 1702.

†) Anders Blom-Blomensköld vid Östgöta kavall.

††) Barthold Roxman-Roxendorff vid Östgöta kavalleri.

man. D: 13 Martij gick Öfwerst. Hummerhielm med 130 hästar med sig hafwandes Capitain Sigroth *) med 110 man infanterie, som wore satte på en wittinna at afhemta stycken ifrån Gesna; Öfwersten stannade med cavalleriet uti Dorsiniski och Capitainen med wittinnan et stycke därifrån. Wisnowiski som om detta partie tidig kunskap bekommet, hade draget alla sina troupper tilsammans till 5000 man, och attaquerade Öfwersten, hwilken effter et desperat fecktande för myckenheeten af fienden och ohrrens situation skull, blef öfwerända kastadt, Öfwersten sielf med en Ryttmästare, 2 Lieut: och 20 gemena fången, de öfrige nedergiorde hwaribland Majorn Sigrooth **), Rytmästarne Blumenschöld och Schulman sig befunnet, härifrån (härifrån) wände sig fienden till Capitain Sigrooth, och som den råkade medh wittinnan på grund på den sijdan moot fienden, dristade han sig dock intet honom med infanterie att attaquera, utan canonerade honom ifrån trenne batterier tillbiudandes Capitainen därpå accord, men Capitainen som af ingen annan accord weeta wille än at marchera af med fult gewähr, swarade sig willia till sista mannen uthstå deras attaque, äntelig på åthskilligt fiendens anhållan, och at Capitainen för sig ingen annan uthwäg såg resolverade Capitainen at capitulera, och som capitulationen af Wisnowiski sielf war underskrefwen, marcherade så öfwer- som under-officerare med fult gewär af, men de gemena måste det effter sig lemna, hafwandes Capitainen bekommet 15 så blesserade som döde, blifwandes så till Kaun convoyerat. Som nu wederleken och wägen begynte at foga sig, gaf Kongl. Maj:it ordres till arméens upbrodt, at längre marchera in åth Lithauen, och marcherade en dehl regementer öfwer Memeln wid [lucka] och en dehl widh Kaun, General Majorerne

*) Gustaf Henrik v. Siegroth, kaptan vid lifgardet.

***) Johan Siegröt kallas han af Nordberg. Hans frändskap med föreg. framgår ej ur ättartaflorna, där han ej nämnes.

Otto Henrik Schulman ryttmästare vid Östgöta kavalleri.

Mörner, Nieroth *) och Stenbock samt Öfwerstarne Fersen och Ranck finge Kongl. M:tz befallning at rätta marchen på Wilda, och sättia staden, som landet där i kring under contribution, medlertijd hade Wisnowiski, Oginski, Saranck och Kotskull sig conjungerat och sat sig 12 mijl nedan för Wilda, och som dem war berättat at General Maj: Mörner med sidt, och Gen. Maj: Stenbocks Regementer samt en battaillon af Öfwersten Pudbusch **) under Öfwerst Lieut. Ekeblad och en Esqvadron Nylänningar under Öfwerst Lieut. Treffenberg allenast sig der befunno, resolveerade förmelte anhang at anfalla Gen: Maj: Mörner, trängde altså in uti staden och nedergiorde till 40 man af wackten jemte Öfwerst Lieut. Treffenberg, twenne Capitainer och en Regementzquartermästare, samt togo tilfånga Rytmästaren Kanifer. Gen: Maj. Mörner som på första larm uthur förstaden, hwarest han sig posteradt hade, öfwer broen till fienden anryckte och honom begynte chargerera uti staden, brackte fienden så fort på flyckten, hwilken han ock på feltet förföljde i mening at komma med honom uti fechtande, men fienden war icke till stånd at bringa, utan salverade sig med flyckten, effter sig lemnandes et par stycken et par pukor, samt fångar och döda till 100 st. Straxt dereffter ankom Gen. Maj. Nierooth, Öfwerstarne Fersen och Ranck då Wisnowiski af frucktan sig under Pohnisk Rusland draget. Som nu wid Grodno begges router sammanstötte, altså gick den ena som Drabanterne, Gwardet, Skåningar till häst och Uplänningar till footh wegen till

*) Carl Nieroth var chef för Smålands kavalleri.

Magnus Stenbock chef för Dalregementet. Reinhold Johan v. Fersen öfverste för Vesterbottens regemente. (Härmed rättas noten sid. 9 del VIII).

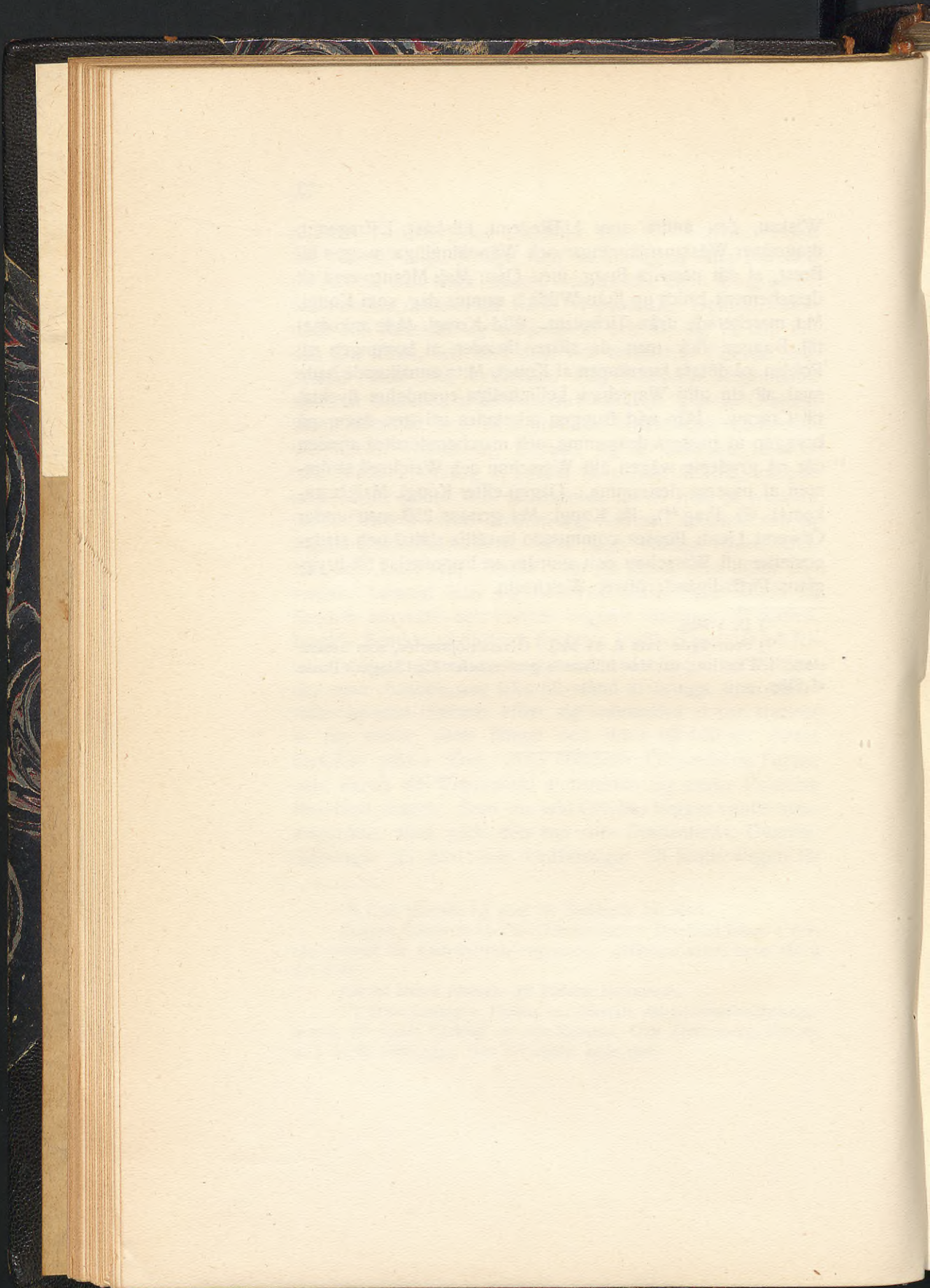
Gustaf Ranck öfverste för Kalmar regemente.

**) Ernst Ludvig v. Putbus var öfverste vid ett tremänningsregemente, där Claës Ekeblad var öfv.-löjtnant. Olof Treffenberg. Det var d. 6 April, påskdagen, som öfverfallet ägde rum.

Wiskau, den andra som LijfRegemt. till häst, Lijfregemt. dragouner Wässmanlänningar och Wärmlänningar wegen till Brest, at där passera Bugg, men Gen: Maj: Mörner med sit detachment brödt up ifrån Wilda*) samma dag, som Kongl. M:t marcherade ifrån Tichotzin. Wid Kongl. M:t:z ankomst till Buggen fick man de säkre tijender, at konungen uti Pohlen på första kunskapen af Kongl. M:t:z annalkande hade med all sin uthi Warschaw befindteliga egendohm flycktat till Cracaw. Här wid Buggen arbetades uti tree dagar på bryggan at passera densamma, och marcherade altså arméen där på gradeste vägen åth Warschau och Weichsell strömmen at passera densamma. Dagen effter Kongl. Maj:t:z ankomst till Prag**), lät Kongl. M:t genom 250 man under Öfwerst Lieut: Posses commendo besättia slättet och stadzportarne uti Warschau och giordes en begynnelse till bryggians förfärdigande öfwer Weichseln.

*) D. 5 Maj.

**) Som ägde rum d. 14 Maj. Öfverstelöjtnanten, som besatte slottet i Warschau, var den blifvande gardeschefen Carl Magnus Posse af Säby.

KORT BERÄTTELSE

Aff hwad som föreluppit, wijd den Expeditionen, Högwälb:e H:r Baron Generalen och Gouverneuren Carl Gustaf Reenschiöldh, aff Hans Kongl. Maj:t Allernådigst warit opdragen, Då wälb:e H:r General och Gouverneur med ett detachment nu aff 10 nu aff 12 eller 14 Regementer för sikh sielff marcherat, ifrån d. 22 Decemb:r 1702, till d. 19 Octob:r 1704, då hela Kongl. Armeen kom åter tillsamman och drogh sikh öfwer Weicsele strömmen tillbaka åth Stoor Pählen att förföllia fienden.

[I denna journal finner man icke, såsom fallet är i den följ., de regementen uppräknade, som stodo under Rehnskölds befäl. För att kunna upprätta en sådan lista är man ofta hänvisad till namn på utkommenderade officerare o. s. v. Resultatet blir ju i några fall af problematisk tillförlitlighet såsom vid tillfällen då två eller tre regementschefer af samma namn förekomma. Den successiva uteslutningen af en efter annan af dessa, för så vidt deras *alibi* kan från annat håll konstateras, blir i sådana fall enda utvägen.

De 10 — 12 — 14 regementen, som stått under Rehnskölds befäl för den tid journalen omfattar, synas ha varit följande:

Infanteri:

Södermanlands (A. A. Marderfelt)

Kronobergs (G. Lilliehök)

Pommerska inf. från d. 29 April 1704, delar af Jönköpings och
Kalmare reg. från d. 25 April 1704

Östgöta inf. (N. A. v. Ungern Sternberg) från d. 16 Juli 1704

Kavalleri:

Lifdragonerna (Rehnsköld, souschef H. J. Hamilton)

Krassows drag. (E. D. v. Krassow)

Uplands drag. (C. G. Kruse af Kajbala)

Bremiska drag. (C. G. Horn af Rantzien)

Nylands kavall. (D. F. Patkul)

Södra Skånska kavall. (A. Stromberg, sen. C. G. Örnstedt)

Adelsfanan (i A. Hummerhielms frånv. H. A. Kruse af Verschou)

Mellinska kavall. (B. J. Mellin)

Östgöta kavall. (C. G. Mörner) drogs d. 4 Juni 1703 till Kungl. armén vid Thorn för bevakning, men stötte d. 16 Juli 1704 jämte Westgöta och Westerbottens inf. under N. Stromberg till R.

D. 29 Juli 1704 slöt sig Rehnsköld till den kungl. armén, men stod åter för sig själf under Carl XII:s tåg till Lemberg till d. 19 Okt., då han åter förenade sig med konungen].

Anno 1702.

Decemb:r 22, wijd Hans Kongl. May:tz nådigste närwarande uti staden och nattlägret Tarlof *), ehrhöllt H:r Generalen Kongl. May:tz nådigste ordres, att med någre regementer som foderligast skee kunde marchera åth Warschou, till befodrande så wäl af den deseinen som ther uthföras skulle, som och till stadzens betäckande, hwarpå och H:r Generalen dagen effter d. 23 dit. till underdånigt fullgörande aff sådan Kongl. May:tz nådigste befallningh opbröt från Tarlof med lijff dragounerne och H:r Öfwerste Crassous **) dragoune regemente, sampt straxt om morgonen afsände till H:r General Maior Maidel och H:r General Maior Mörner**), Kongl. May:tz här om dem gifne nådigste breff och ordres,

d. 24 dit. effter att H:r Generalen affärdat Lieut. Falk med regimentzqvartermästarne af begge dragoun regementerne till beställa och inrätta qvarter så för alla förb:d regementer som för hans Kongl. May:t och dess svite om

*) Tarlow ligger c. 25 kilom. norr om Zawichost, där Carl XII tillbrakte juldagarna.

**) Ernst Detlov v. Krassow, Georg Johan Maidel och Carl Gustaf Mörner.

den på samma wäg skulle anlenda, nembl. Pretzling och Radum samt Radum och Weictzholz, tänckte H:r Generalen och att fort fahra med marchen,

d. 25 Dit: fölliande dagen; Men som samme dag H:rar General Maiorerne Strömberg *) och Mörner tillstötte med sina regementer, och H:r General Maior Mörner beklagade sitt regemente af den starcka marchen i 2:ne dagar för uth något fatigerat wara, blefwo regementerne

d. 26 dit: stilla stående; emedlertijdh lätt H:r Generalen afsända dhe siuka till Casmirs och affodra dhe dher befintl. restituerade, som desse regementer tillhöra kunde. Samma dag tillstötte och H:r General Maior Maidel, effter Kongl. May:tz honom d. 23 förflutne tillkomne ordres med Nylenska regementet, Adelsphanan och H:r Öfwerste Kruses regemente **). För öfrigt afskickade H:r Generalen på den tracten marchen skulle komma att tagas, och lätt kundgiöra om underholdz anskaffande för troupparne.

d. 27 Dit: opbröt och skyndade H:r Generalen medh marchen från Pretzling till det uthsedde nattlägret Zuff och dhe deromkring belagne byar, Men som possessoren af Zuff war af Kongen i Polens partie, hade allt folket flydt bort,

d. 28 Dit: fortsatte H:r Generalen marchen ifrån b:d nattläger till fölliand nattläger Traplice, hwarest H:r Generalen fölliande dagen lätt regementerne lijtet rasta uth.

d. 29 dit: då armeen stod stilla afsändes Capitein Thomas Funck ***) med regementz qwartermästarne och 100

*) Båda bröderna Stromberg voro ännu gen.-majorer, Nils var chef för Skaraborgs reg., Alexander chef för S. Skånska kavalleriet. Säkert är det här fråga om den senare.

**) Maidel och Carl Gustaf Kruse af Kajbala, chef för Uplands kavalleri, hade tillsammans tågat från Samogitien och d. 22 Nov. för-enat sig med kungliga armén.

***) Thomas Funck, då kapten vid Lifdragonerna, sen. öfverste (vid Södermanlands reg.) och envoyé hos Porten.

gemene, att effter medgifne order, på wägen emellan Radum och Warka anskaffa hwad för armeen requirerades, samt beställa om nattlägren iäm wäl låta broen wijd Warka färdighgöras och med wacht besättias.

d. 30 Dit: Continuerade H:r Generalen med marchen från Traplice till fölliande nattläger Guttoff, och som wägarne woro mycket elaka och bagaget intet hinte allsamans fram den dagen, utan dels på natten, och dels intet för än morgonen andra dagen, som war Nyåhrs affton, gaff H:r Generalen ordres om regementernes stilla stående öfwer Nyåhrs dagen, och lätt regementz quartermästarne reesa till Funcken att underrätta sigh om dhe uthsedde fölliande nattläger, hwilken underrättelse som H:r Generalen och

d. 31 Dit: från Funcken skrefftel. bekom, gaff H:r Generalen order till regementerne att holla sigh marche färdige till dagen effter Nyåhrs dagen, hwareffter H:r Generalen

Anno 1703

Januarius d. 2 Effter att H:r Fällherrn Saphia *) dagen föruth [varit] och notificerat H:r Generalen sin ankomst till Warka, marcherade H:r Generalen med regementerne till dhe wijd Warka och der om kring uthsedde nattlägren, samt

d. 3 Dito Continuerade med marchen till dhe anordnade nattlägren en par mihl på andra sijdan Warka, och ehuruwäl H:r Generalen tänkte continuera äfwenwäl med den samma

d. 4 Dito, Måste han doch stää stilla, effter det nu närmare leedh till den tracten, som war uthsedd för sielfwa ståndquarteren och ej heller så snart om nästa nattquarteren kunde blifwa beställt. Emedlertijd affärdade H:r Generalen Capitein Funck med öppet påbudh om contributions uthgörande till Kongl. May:tz trouppar aff Palatinatu Ravensi och Pozestinski. Och fick H:r Generalen samma dag

*) Kasimir Sapieha.

notification från H:r Fälltherrn Saphia, att han och med sina trouppar nu närwarande war, som och H:r Skattmästaren *) samme dag war hoos H:r General.

d. 5 Dit: blef och armeen af förb:d orsaker stilla stående, hwarpå H:r Generalen

d. 6 Dito fullföljde marchen till Morokow och som wägarne äfwenwäl samma dagh funnitz mycket elacka gaf H:r Generalen order att låta regementerne ståå stilla föll-iande dagen, hwareffter och H:r Skattmästaren Saphia gich åth Warskou med hwilken H:r Generalen commenderade till dess beskydd en Capitein Krusbiörn **) med 100 gemena, och skickade H:r Öfwersten Krassou med en compliment till hans Eminentz Cardinalen

d. 7 Dito Medan H:r Generalen nu stodh stilla bekom H:r General. breeff från Primas Regni med en specification på dhe godz han söckte förskonte och befrijade, hwilken befrijelse och förskoning som H:r Generalen wiste hans Kongl. May:tz nådigste willia war han borde åthniuta, H:r Generalen fördenskuil dagen effter

d. 8 Dit. uthfärdade frijheetzbreff på alla godz och lägenheeter i anledning aff specificationen, och dess uthskickade meddelte så wijda dhe på den sijdan Pilitza strömmen hwarest contribution war påbuden belägne woro.

d. 9 Dito Opbröt H:r Generalen med regementerne och marcherade till det uthsedde standqwareret i Blonie och deromkring, på hwilken ohrt H:r Generalen till fullgiörande af hans Kongl. May:tz nådigste behag fan bäst och beqwemligast att postera sigh, effter der war ett flacht land 4 mihl från Warschou, att icke alenast staden Warskou, som H:r Generalen funnit för fiendens infall heelt förskrächt, war af regementerne som en deel alenast på 2 mihl när kommo att ståå wäl betächt utan och alla wägar på den sijdan Wexeln från Thorn från Warka och hela tracten der

*) Benedikt Sapieha.

**) Frans Johan Crusebjörn, kapten vid Krassows dragoner.

om som gingo åth staden kunde besättias. Till hwilken ände H:r Generalen och straxt dagen effter som war

d. 10 Dit: Commenderade en stadig påst af en lieutenant och 24 ryttare på halfwa vägen emellan Blonie och Warskou, så för wägens säkerheet som ordres fortskaffande. Jämwäl som tijenderne inluppo, att Saxarne på denne sijdan skulle wela draga sig närmare op emot Warskou, skickade H:r Generalen och straxt samma dag bort ÖfwerstLieut. Zylich *) med ett partie af 200 hästar på vägen åth Thorn att recognoscera, hwilken kom tillbakars effter det han warit 7 mihl bort, och berättade sig af ingen ting hördt. Elliest ibland stoor myckenheet polakar, som då dagel. ankommo, och söchte om lindring och förskoning på sina godz, hade och Primas Regni samma dagh skickat sitt bodh till H:r Generalen med en lista på flere godz och ägendommar, hwilka han begierte att måtte befrijas, det och straxt skedde, hwilken förskoning och befrijelse H:r Generalen äfwenwäl på andra adelens godz bewilliade så wijda armeens nödiga subsistence och förplägning tillät, enär sådant aff Primas Regni **) och herrar Saphierne iämpte Biskopen af Posen **) söktes, och allt sådant för hans Kongl. May:tz här under verserande tienst och interesse i anseende af den betygade goda intention icke mindre af b:d Biskop än Primas Regni. Sedan H:r General. nu all nödig anstallt om contributions påbiudande, och till armeens eller dhe hoos honom stående regementers underhold igenom manifesters uthskickande på Polska

d. 12 Jan. giort hafwer, lätt och H:r Generalen inrätta

*) Gustaf Züllich, öfv.-löjtnant vid Nylands reg.

**) Mikael Stefan Radziejowski, kardinalprimas och ärkebiskop af Gnesen.

Biskopen af Posen hette Nicolaus Swiecicki. I en not, dit Nordberg gärna förvisar falska rykten och osanningar, heter det, att biskopen af somliga ansetts som en väldig dryckesbroder. Denna gång lämnar han det på berättarens ansvar.

ett commissariat i Blonie under Capitein Thomas Funckz direction, och förordnade en som casseur till penningarnes emottagande och uthgifwande uppå H:r Generalens assignerande, jämwäl en annan som provianten skulle emot taga och uthdeela.

Effter att nu detta war i sitt goda skick bracht, och H:r Generalen förnam att icke mindre Primas Regni än herrar Saphierne åstundade hans ankomst uti en och annan angelägenheet till Warskou, reste han dijt

d. 13 Dito och aflade sin compliment hoos Primas Regni, sampt i öfrigt confererade med honom i närwaro af H:r Saphierne, Biskopen af Posen och Biskopen af Culm *), uti hwilken conference Cardinalen proponerade om hwad ordres som H:r Generalen hade, och om han wille marchera till Thorn, eller och till hög Påhlen **) att föriaga Saxarne som sig der posterat uti Posen. På det första swarade H:r Generalen Kongl. May:tz befallning warit, att gåå till Warschou, att understödia och gifwa säkerheet för then ther sammastedz anstelte sammankomsten ***) och thes förehafwande. På senare frågan, om H:r Generalen sågo med marchen åth Thorn att kunna någåt uthrätta, woro H:r Generalen der till färdigh, men som Weixeln separerade honom ther ifrån, torde sådan marche wara fruchtlöös, och Warskou lemnas der med obetächt, att gåå till hög Påhlen, eller och skicka en deel trouppar dijt woro H:r Generalen willig, om adelen af högpåhlen derom ansöchte, och att H:r Generalen uthwallt Blonie till ståndh haar han warit förorsakat af den fruchtan för fiendens infall som i staden Warschou försportz; Effter att nu H:r Generalen samma dag reste från Warskou och hade förnummit

*) Var en Potocki.

**) läs Storpolen.

***) Kardinalprimas Radziejowski hade på eget beväg sammankallat senaten att möta i Warschau d. 5 Febr. 1703. August å sin sida sammankallade senaten och deputerade till Marienburg till d. 6 Mars.

spargementerne continuera att Saxarne wille draga sig när-
mare op emot honom, fan H:r Generalen nödigt att

d. 15 d: uth commendera ett partie under Öfwerst
Lieutnant Rotliebz *) commando af 200 hästar, som skulle
gåå under Thorn hwilket partie och

d. 16 Dit: Om morgon bittida afgick. Men som det
af inga Saxar försport, alenast i återmarchen kundskap
finge om några compagnier af Qvartianer som sig uti Len-
ciciska destricten inlogerat, dem han och angrippet som
wijdare här effter förmähles, gaff H:r Generalen emedler-
tjid Öfwerst Lieutnanten under wägen ordres att stanna
och fatta påst uti Zukazoff 4 mihl från Blonie, en ohrt
som mycket tienligh war att desto bättre betäckia landet
för fiendens ströfwande iämwäl derigenom befodra contri-
butions indrifwande. Effter att nu H:r Fälltherrn

d. 17 dit: sin ankomst notificerat, kom b:t Fällt herre
iämpte dess broder Skattmästaren Saphia

d. 18 dit: till H:r Generalen i Blonie, hafwandes i sitt
föllie keyserl. Envoyen **) och Biskoppen af Posen, då b:t
Biskop och söckte om frijheet på sitt godz iämwäl sin
systems, äfwenwäl för några adelsmän om samma frijheet
intercederade, hwilket allt b:t Biskop i regard till dess con-
testerade wänskap å Kongl. May:tz sijda förundt och be-
williat bleff, samt

d. 19 Dito uthfärdat. Härpå hade man

d. 20 Dito, den effterrättelsen igenom en ankommen
advocat från Stetin, ärnandes sigh till Hans Kongl. May:t
och kommen genom Thorn att Kånungen i Polen war ännu
der, men förmeentes snart begifwa sig tädan åth Marienbourg,
samt att han hörtdt det Saxisk gvarnizon skulle blifwa i Thorn,
Jämwäl att Brandenburgiskt folk stod ända longz grensen till
8000 man. Såssom nu och Drabanten Ehrenschöldh ***) med

*) Filip Fredrik Rothlieb, öfv.-löjtnant vid Lifdragonerna.

**) Filip Ludvig v. Sinzendorff.

***) Johan Ehrensköld.

andra war från Breslou ankommen, ärnandes sig till Hans Kongl. May:tz armée med penningar för drabanterne, så bleff han och

d. 21 dit: Convoyerat på wägen med en cornet och 24 man gemena.

d. 22 d: passerade intet wijdare än att Hans Ex:ce H:r Fälltherrn Saphia war hoos H:r Generalen

d. 23 dit: Uppå det H:r Generalen för detta gifwit order till Öfwerstl. Rotlieb att med sitt partie af 200 hästar stanna wijd Zukazof och wara der en stadig post, fann och H:r Generalen nödigt till samma påstz bestärckningh, att beordra H:r Öfwersten Marderfelt *) dijt sända en capitein med 100 gemena af sitt regemente. Dito uppå hans Kongl. May:tz nådigste befallning lätt H:r Generaln **) H:r Gen. Maioren Strömberg ***) weta att han skulle med sitt regemente draga sigh till H:r Generalen, som han ännu intet haer stött till desse andra regementer.

d. 24 dit: Effter hans durchleutig:tz Prinsens aff Sax[en]gotha och H:r General Lieut. Spens †) anlandande till H:r Generalen, sampt afreesande till Warschou, war H:r Generalen att opwachta hans durchleutigheet och med det samma wijdare confererade med Primas Regni, Biskopen af Posen och herrar Saphierne.

d. 26 dit: bekom H:r Generalen breef från Primas Regni, med begieran, att den trachten kring Warskou måtte wara frij för all gravation, hwilket H:r Generalen lofwade

*) Arvid Axel Marderfelt, öfwerste vid Södermanlands inf. regemente.

**) Öfverskrifvet i stället för jag.

***) Här är det så mycket vissare fråga om Alexander Stromberg, som Carl XII (bref n:o 148 hos E. Carlson) Jan. 1703 skrifver till Rehnsköld, att han ärnar gifva order, att Strombergs reg. till häst skall stöta till generalen.

†) Prins Johan Wilhelm af Saxen-Gotha var gen.-major i svensk tjänst 1703—05. Frih. Jakob Spens var chef för lifregementet till häst 1700—04 och efterträddes af Carl Gustaf Creutz.

så wijda giörligt woro att effterkomma, men att sådant lätt sig swärl. giöra för regementernes subsistence skull med mera; Och som wederbörande funnos longsamma med pro-wiantens uthgiörande commenderade H:r Generalen samma dagh 2:ne capiteiner på execution med 50 hästar hwardera.

d. 27 Dito hade ÖfwerstLieutenant Rotlieb skickat Capitein Örnstedt *) till H:r Generalen med berättelse om den föromrörde förelupne action med ett compagnie quartianer eller så kallade pancarer hwilka han uti en lijten stad Clodawa kallat, antreffat och förspordt att dhe skolat låtit brukat sig i Kongens tienst aff Påhlen och äfwen wäl hafwa någåt saxiskt folk hoos sig, hwarföre han och dem angrijpet, tagit till fånga en capt. med 2:ne lieutnanter af saxiska och 22 af pancarerne sampt en fahna och ett par pukor med hwilka fångar och tropheer, öfwerstl.

d. 28 dit: afskickade till H:r Generalen Lieut. Rotlieb **), som och fångarne straxt skickades till Warschou att hollas i förwahr wijd H:r General Maior Marderfeltz regemente.

d. 30 dit: så wäl som tillförne woro hoos H:r Generalen af Prins Jacobs ***) uthskickade och söchte om frijheet och salvagwardie på hög. Princens godz, hwilket till underdånigst föllie af hans Kongl. May:tz nådigste meddelte frijheetz breeff bewilliades och alltijd wijd dess godz observerades. Elliest som och samme dag tijenderne continuerade att dhe saxiska woro i enmarche, præparerade H:r Generalen sig stadigt till dess emottagande, och ställte ordres i beredskap om arméens sammandragande till Blonie uppå första fiendens förmärckiande, som H:r Generalen och den fölliande dagen

d. 31 Dito ett partie afsände på wägen åth Thorn

*) Filip Örnstedt, kapten vid Lifdragonerna 1701, senare major.

***) Filip Henning Rothlieb, son af Filip Fredrik, löjtnant vid Lifdragonerna.

***) Jakob Ludvig Sobieski.

att recognoscera. Dito hade H:r Generalen visit af Prinsen Sax Gotha iämppte H:r GeneralLieut. Spens, som öfwer natten qwarblewo, äfwenwäl aflade och en visit hoos H:r Generalen samma dag den käyserl. och fransöska Envoyen *).

Februarij d. 1. Effer ett och annat regemente ännu intet woro stötte till desse andra regementer, utan gingo så för sig sielfwa afsöndrade, hwilkas osäkerheet H:r Generalen så mycket mera befahrade, som dagel. spargamenter om fiendens opbråth annalkande och serdeles förehafwande desein inluppo; Alltså skreeff H:r Generalen dem straxt till alla som på denne sijdan Warka kunde wara ankomne att dhe straxt förfogade sigh till denne armeen, jämwäl dhe officerare som H:r Generalen wiste från regementerne commenderade wara, och gjorde i öfrigt all nödig anstallt om fiendens resistence om påfodras skulle, som H:r General. och lätt indraga executions partierne, och äfwenwäl beswärade H:r Fälltherrn Saphia om dess trouppars opbrått.

d. 3 Dit: afreeste hans furstl. durchleutigh. Prinsen af Sax Gotha iämppte H:r General Lieut. Spens till hans Kongl. May:t **) hwilka H:r Generalen lätt convoyera med en cornet och 30 man gemena. Hwar effer emot affton samme dag, ankom Starosten Gembinski med föllie af en 40 el:r 50 Pålaker hwilket antahl gjorde hoos uthposterne som hans ankomst okunnigt war någåt larm; och reeste han samma affton till Warskou, då H:r Generalen gaff order till H:r Gen. Maior Marderfeltt att låta honom bekomma en wacht

*) Jean-Louis d'Usson, markis de Bonac.

**) Carl XII befann sig på andra sidan Weichsel och hade för tillfället sitt högkvarter i närheten af Ljublin på slottet Jacobovice, kronfältherren furst Lubomirski tillhörigt. Härifrån marscherade han i början af mars norrut mot Warschau, stod den 17 mars—7 april i Okunew, tog därpå sitt ståndkvarter i Praga, bröt den 18 april upp därifrån mot Pultusk, samt gick efter drabningen den 21 och sedan han dragit till sig sitt i Warschau kvarlämnade infanteri i början af maj mot Thorn. D. 16 stod svenska armén framför dess murar.

af 12 man, såssom den der mycket contesterade sin wän-
skap på Kl. May:tz sijda, och elliest lefde i osäkerheet af
Kongens partie i Poland *).

d. 4 Dit: affärdade H:r Generalen Falken till Hans
Kongl. May:t med underdånig berättelse om hwad som
passerat, jämwäl gaf order till Öfwerstl. Rotlieb att åter
continuera med små partiers uthsändande till contributions
indrifwande, effter nu mera på denne sijdan strömmen
ingen fiende förspordes, utan som tijenderne der emot in-
kommo att fienden på andra sijdan strömmen intet longt från
Plotsko wijst sigh commenderade H:r Generalen ett partie

d. 5 Dit: till 100 hästar starck, af H:r General Maior
Mörners regemente som icke alenast skulle här om recog-
noscera, utan och fienden attaqvera om dhe öfwer Wexeln
komma kunde och han så tillfrusen woro. I öfrigt gaff
order åth alla dhe på denne sijdan närmast Wexeln stå-
ende regementer att wara alarde; I öfrigt der partiet intet
skulle kunna komma öfwer Wexeln, gaff H:r General. **) wij-
dare ordres att Ryttmästaren eller Lieut. sielff med någät
manskap skulle söckia att komma öfwer och för wist uth-
spana hwarest och på hwad ohrt fienden hade sitt stånd.
Dit. war hoos H:r Generalen Starosten Gembinski. Elliest
som H:r General Maior Mörners berättelse af

d. 7 dit: om det uthsände partiet inkom, hwar H:r
Generalen onödigt skattade att partiet länger skulle oppe
holla sig med recognoscerandet, effter ingen säkerheet wore
att kunna passera Wexeln, eller hwarest fienden sedan an-
treffas skulle, ty befallte H:r Generalen partiet att gåå till-
baka, hwareffter och Ryttmästaren kom, giörandes H:r Ge-
neralen om allt en muntl. berättelse. Samma dag hade och
H:r Fälltherrn Saphia skrifwit och berättat om fiendens an-
nalkande ryggwertz på armeen, hwarföre och hans trouppar

*) Gembicki hade på egen hand öppnat fientligheter emot sax-
iskt krigsfolk.

**) Öfverskrifvet i stället för jag.

måst flydt sitt stånd; så lätt H:r Generalen till Öfwerstl. Rotliebs bättre bestärckiande, Mellinska regementet *) äfwenwäl marchera till Zukazof och fatta ståndh straxt hoos öfwerstlieut.; och som H:r Generalen äfwenwäl nödigt fann uppå hwarie handa påkommande fientel. att hafwa någåt infanterie och par stycken wijd handen, hwar med man kunde skiuta larm öfwer cantonementet, lätt H:r Generalen d. 8 dit: komma till sig af H:r General Maior Marderfeltz regemente 50 man knecktar och 2:ne regementzstycken.

d. 9 dit: skreff H:r Generalen till Hans Kongl. May:t och berättade i underdånigheet tillståndet på den ohrten, och i öfrigt afsende bodh till Warschou att affhämpa dhe dher hoos Gvilliantini stående peng:r effter Kongl. May:tz nådigste disposition, hwaraf och regementerne en månadz gage undfingo. Och som nu wijdare tijenderne continuerade om fiendens enmarche, skreeff H:r Generalen och itererade till H:r General Maior Strömberg, att skyndesammast stöta till desse andra regementer.

d. 10—11—12 och 13 Dito stod armen stilla och passerade intet serdeles, alenast, dhe föromrörde pennig:r från Warskou blefwo lefwererade.

d. 14 dit: In lупpo tijenderne från Warschou att fienden stodh alenast 4 mihl derifrån på andra sijdan Wexeln.

Och som i öfrigt med contributions uthgiörandet af d. tracten åth Rava gick langt sampt till, lätt H:r Generalen dijtskicka en ryttmästare med 30 hästar på execution. Elliest gaff och H:r Generalen order till Bremiska regementet **) att holla krigzrätt öfwer en arresterat polsk adelsman och 4 bönder, som opsåtel. mördad och ihjählslagit en corporal och ryttare af regementet, jämwäl till Öfwerste

*) Mellinska regementet var värfvadtt kavalleri, hvars öfverste var greve Bernhard Johan Mellin.

**) Dragonregemente. Dess öfverste var Carl Gustaf Horn af Rantzien.

Unger *) som ännu med sitt regementet [!] war intet kommen till Blonie, att låta effter slåå en adelsman och 2:ne andra polakar som ihiähl slagit en trådzdräng aff Lijff dragounerne.

d. 15 dit: Effter H:r Generalen förnummit dhe fågne pancarer hoos herrar Saphierne sig excuserat, som dhe der inga fiender woro, och eij för tiden tient Kånungen i Poland, utan sorterade under ett wist herrskap el:r palatinat lätt H:r Generalen straxt Öfwerstlieut. Rotlieb weta, att han intet skulle låta förkomma dhe aff pancarerne tagne saaker.

d. 16 dit: effter att den kundskap för wist wijdh handen gaffz, som woro Fälltmarskalck Stenou **) med ett anseenligt detachement från Thorn gången, commenderade H:r Generalen straxt Öfwerstl. Zylich med ett partie att recognoscera ända uth åth Wexeln, jämwäl beordrade Öfwerstl. Rotlieb, att uthsända ett partie af 30 hästar åth Lozozun på wägen åth Thorn. I öfrigt som med contributions uthgiörandet åth Warka sijdan någåt trögt tillgick, blef och ett executions partie aff 30 hästar dijt-skickat.

d. 16 och 17 Dit: Continuerade allt tijenderne om fiendens stånd 4 mihl från Warschou på andra sijdan, hwarföre H:r Generalen skref H:r General Maior Marderfelt till, att läggia sikh på god och säker kundskap, samt derom med H:r Generalen flijtigt correspondera, och att H:r Generalen sielf sig så mycket bättre måtte giöra sig informerat om desse tijenders wissheet, samt på sådan händelse kunna correspondera medh Primas Regni och Saphierne, reste H:r Generalen till Warskou,

d. 18 Dit: och effter förrättat ährende kom tillbaka om natten, effter som och H:r Generalen alltijdh i sin från-

*) Nils Alexander v. Ungern-Sternberg, öfwerste för Östgöta infanteri.

**) Adam Heinrich Steinau, saxisk gen.-fältmarskalk.

wahro förordnade H:r General Maioren Strömberg till dess vices förträdande.

d. 19 dit: uppå den underrättelse H:r Generalen om fiendens stånd sielff i Warskou ehrhollit, beordrade H:r Generalen partiers uthsändande, då af H:r General Maior Mörners regemente som Öfwerstlieut. Rotliebs partie, dhe der patrollera skulle uthmed Wexeln och åth Camien, der strömmen Psur *) går i Wexeln. Dit affärdade H:r Generalen Falken till Hans Kongl. May:t med underdånig berättelse om tillståndet.

d. 20 Dit: effter inkommen kundskap att fienden dragit sigh till Tychozin **), sampt medh största delen af cavalleriet under Pultosch, fann H:r Generalen nödigt till wisare kunskapz ehrhollande att sända på vägen åth Tychozin en lieut. med 16 hästar, sampt en corporal med 4 hästar, att recognoscera längst under Bugg strömmen, som sigh alla för Saxar uthgifwa skulle. Och som åthskillige effterrättelse inluppo att (att) fienden förstärckte sig wijd Buggen, resolverade H:r Generalen att attackvera honom dersammastedes, och till den ändan gjorde all nödigh anstallt wijdh armeen. Men för påkommet töowäder skull måste deseinen stanna.

d. 23 dit: Lätt H:r Generalen anställa krigzrätt öfwer 4 st. polakar, som mördat och ihählslagit en tråddräng aff Kongl. Lijffregementet dragounerne, hwilka och effter dess ehrhollne domb straxt wijd Blonie blefwo afrättade.

d. 25 dit: Lätt H:r Generalen genom order till H:r Gen. Maior Mörner, och Öfwerstlieut. Rotlieb continuera med recognoscerandet om fienden uth med Wexeln; dito effter som dommen war inkommen öfwer dhe polackar, som mördat en corporal och ryttare wijdh Bremiska cavalieriet, bleff den leutererat och till execution remitterat, men

*) Kamion förbi och gent emot Wyschogrod rinner Bsura in i Weichsel.

**) Vid Narew på vägen mot Grodno.

den adelsman som war author i mordet, hade kommit des förinnan på flyckten.

d. 26 dit: reste H:r Generalen åter till Warschou att consulera med Primas Regni och Herrar Saphierne om ett och annat nödwändigt till Hans Kongl. May:tz tjenst, då på vägen mötte H:r Generalen Starosten Gembinski, som anhöllt att med sitt folk blifwa inqvarterat wijd Blonie, hwar om och H:r Generalen straxt gaff order. Andra dagen

d. 27 dit: præsenterade bd. Starost dhe aff Hans Kongl. May:t undfågne frijbreeff på alla dess swågers och fursten Grodzinskis *) godz och begierte i anledning deraff aparte order för hwart och ett godz befrielse. Elliest som Hans Kongl. May:tz order woro ankomne, att låta restituera pancarerne som på Öfwerstlieut. Rotliebs partie blefwo till fånga tagne, derass saker; Så afgingo och samme dagen derom order till b:d Öfwerstlieut. att straxt restituera dhe samma.

d. 28 dit: Effter att kundskap inkom, icke alenast om några fientel. trouppars öfwerkomst på denne sijdan Wexeln, utan och att adelen kring om Petterkou sig sammangaddat i tanka att anfalla dhee der stående H:r Fälltherrn Saphias trouppar. Alltså gaff H:r Generalen straxt order till ÖfwerstL. Rotlieb att recognoscera wijd en ohrthmed Wexeln der dhe fientl. skulle wara öfwergågne kallas Gostin **), och på andra sijdan åth Petterkou, gaff order till Bremiska regementet att draga sig in mot Rava och således wara så mycket närmare att assistera ifall någåt fientl. emot dhe Saxiska [! o: Sapiiska] troupparne tenteras skulle.

Martius d. 1. War H:r Generalen åter till Warskou förrest, att conferera med Cardinalen och Saphierne om

*) Förmodl. Johannes de Grudna Grudzinski, starost och regimentarius, som några år senare återfinnes i Bender.

***) Gostynin, ifall här menas detta, ligger 20 km. ifrån Weichsel och o. 95 km. norr om Petrokow.

angelägenheterne då och 2:ne till Hans Kongl. M:t uthskickade tillbaka kommo.

d. 3 Dit: Effter den underrättelsen som H:r Generalen i Warskou och elliest om fienden kunnat hafwa, gaff H:r Generalen order till H:r General Maior Mörner och Öfwerstl. Rotlieb att låta continuera med partiets uthsändande och recognoscerande uthmed Wexeln; Jämwäl itererade till Öfwerstl. Rotlieb om pancarernes sackers restituerande. Och som nu med Hans Kl. May:tz enmarche åth Warschou mer och mer begynte att lijda, så reste H:r Generalen åter till Warskou

d. 5 dit: att göra anstallt om ett och annat nödwändigt till Hans Kongl. May:tz ankomst serdeles med broens inrättande öfwer Weixeln, då H:r Generalen

d. 7 Dito tillbaka kom emot middagen till Blonie, och gjorde der effter

d. 12 dit: anstallt om alla fahrtygz opdragande på landet uthmed Wexeln, att fienden intet måtte kunna betiena sikh aff dem, eller dem bortföra. Och som samme dag beswär inkommo öfwer en svensk dräng, som skutit ihjäl en polsk bonde, och förmeentes hafwa retirerat sig uti någät klåster i Warschou; Alltså och på det polackarne måtte see sig wederfares lijka justice, som å den svenska sijdan prætenderades då polackarne någon missgierning föröfwade; Så skreeff H:r Generalen straxt till Primas Regni och begierte att i klostren om samme missdådare effter sökias måtte, och der han kunde ehrtappas, skickas till armen att dömmas och exeqveras.

d. 16 dit: Effter H:r Generalen förspordt Kongl. May:tz ankomst på 2 mihl när Warskou reste H:r Generalen straxt till Warschou och der ifrån till Hans Kongl. May:t lemmandes i sin frånwahro wijd armeen H:r General Maior Maidel.

d. 23 dit: Följde H:r Generalen Hans Kongl. May:t till Warschou, och effter dhe då af Hans Kongl. May:t undfågne ordres att medh armeen opbryta från Blonie och gåå

in åth Storpåhlen närmare, skreff H:r General straxt till H:r General Maior Maidel, att stella ordres om regementernes opbrått till d. 26 nästpåföllande, och effter H:r Generalen

d. 24 dit: tagit underdånigt afskeedh med Hans Kongl. May:t och reest från Warschou åth Blonie, opbröt H:r Generalen med armeen

d. 26 som förb:t från Blonie om morgonen och kom emot affton till en by b:d Zavadi men bagaget förmedelst den elaka wägen hinte ej fram för än om affton och natten ja dels intet för än andra dagen, hwarföre och H:r Generalen måste låta armeen ståå stilla öfwer

d. 27 dito,

d. 28 dito opbröt H:r Generalen med armeen och marcherade wägen åth Rava, låtandes armeen kring om staden cantonera, och som Påskehelgen inföll lätt H:r Generalen armeen ståå stilla till d. 4 April, att emedlertijdh anskaffa någon proviant till föllande marche, och skreff H:r Generalen till H:r General Maior Stenbock, afskickandes Capitein Tabbert*) att afhämta det på vitinerne befintl. friska manskapet för Södermanlandz, Cronobergz och Östgiöta infanterie. Jämwäl begierte att H:r General Maioren wille låta afföllia för denne armeen en 30 el:r 40 tunnor salt, hälst som på den wahran stoor trångmåhl wijd armeen fans, ej heller stod på den ohrten att bekommas, H:r Generalen afskickade och för sin afmarche från Rava, Maioren Creutz med 270 hästar sampt Capitein Funck med alla regementz kvarter mästarne, Creutzen fick ordres att sättia sigh på andra sijdan Lencice utj Predzel**) och betäckia Funken, som gjorde fördelning för regementerne till cantonementet kringh Lencice, hwar effter som H:r Generalen och

*) Filip Johan Tabbert-Stralenberg, kapten vid Södermanlands reg. och senare förf. till »Das Nord- u. Ostliche Theil von Europa und Asia» efter på ort och ställe gjorda undersökningar under den sibiriska fångenskapen.

*) Prshedetsch ligger o. 35 km. N.V. om Lentschiza.

helt nödigt fann, att låta ett magazin oprättas utj Uladislaw *) för Kongl. May:tz armee, som på den tracten torde anlenda, gaff H:r Generalen b:te Maior order att med partiet förfoga sig wijdare åth Briscie och Uladislaw, sampt der inrätta ett tienligt magazin för Kongl. May:tz trouppar, hwilket partie och der effter bleff förstärckt med 100 man.

April d. 4 opbröt H:r Generalen med armeen från Rava, och wijdare fortsatte marchen åth en lijten stadh kallas Gezew **), 3 mihl från Rava, hwarest nattlägret war,

d. 5 dit: Continuerade med marchen till en annan lijten fläck, kallas Glownow ***), hwarest armeen dels i staden dels i andra omliggande byar hade nattläger, men H:r Generalen med Lijfregementet dragounerne logerade på ett godz ljetet stycke från staden kallas Polinetz, hörer till Castellan Nicol. Bykowski en gammal man, hwilken och war hemma.

d. 6 dit: gick allt marchen fort derifrån till en lijten stadh kallas Pionteck, hwarest H:r Generalen på en adelsmans godz logerade, kallas Pokviniwskis, och regementerne der om kring som beqwemligst lätt sig giöra,

d. 7 dit: fortsatte H:r Generalen med marchen från förb:t nattläger till staden Lencica hwarom kring regementerne fingo sina qvarter, och H:r General sielff logerade på ett ljetet adelshåff kallas Morekow

d. 8 dit: skyndade Jag med marchen till det uthsedde ståndqwarteret emellan Lenzica och Klodawa, eller på en $\frac{1}{2}$ mihl när Klodawa, och $2\frac{1}{2}$ mihl förbij Lenzica hwarest

*) Wlozlawsck vid Weichsel o. 50 km. S.O. om Thorn, dit K. Maj:t »torde» anlända — för att belägra detsamma. Ännu hade visserligen ej striden vid Pultusk ägt rum, men konung August hade redan i Januari under hvarjehanda förevändningar praktiserat sitt infanteri in i Thorn. Magasinets upprättande tyder ju på att Carl XII tänkt sig få ett längre uppehåll i trakten.

***) Jeshow.

***) Glowno.

armeen inqvarterades på håff och byar, som det bäst kunde låta sig giöra, H:r General *) sielff tog sitt qvarter mitt utj cantonementet på ett håff kallas Rierzew hwarest effter gamla bönders berättelse dhe swenska i förra krigztijder och stådt, iämwäl höggwarteret warit.

I öfrigt som H:r Generalen befallt Öfwerstlieut. Rotlieb och Öfwerstlieutnant Köningzheim **) som stodo wijdh Zukazof att gåå på sijdan der ifrån och sedan coniungera sig med armeen, så skreff H:r Gener. *) och nu honom till att draga sig foderligast hijt. Samme dag hade och H:r Generalen notice från Maior Creutz om hans ankomst till Brecie.

d. 10 Dito hade H:r Regementarien och Marchalken Koutowski af H:r Fälltherrn Saphias trouppar skrifwit H:r Generalen till och berättat H:r Fälltherrns honom gifne order, att lemna dess trouppar till sin ankomst under H:r Generalens commendo, hwilket H:r Generalen honom beswarade att kunna skee. Men som Ryttmästaren Blickert ***) beklagat sigh öfwer en och annan strjldigheet emellan hans folk af finnarne och H:r Fälltherrns så befallte H:r Generalen att skillia dem åth om intet annars kunde skee.

d. 11 och 12 passerade intet, utan

d. 13 hade Maioren Creutz skrifwit H:r Generalen till och beswärat sig att adelen som ehrhollit frijbreeff, sig wägrade att gee underholdh för dess partie, då H:r Generalen befallte honom att rémonstrera adelen hurusom ett sådant parties underholdh intet concernerade egentl. contribution, och att han fördenskull sådant underholdh skulle uthsökia.

d. 14 och 15 dit: passerade intet, utan armeen stodh stilla, men

*) Öfverskrifvet öfver »jag». Men straxt ofvan har ej detta skett.

**) Julius Henrik Claëssen-Königsheim, öfv.-lötnant vid pommer-ska kavalleriet.

***) Bleckert, ryttmästare vid Nylands kavall.

d. 16 dit: hade Öfwerstlieut. Hagen *) begiert permission att uti sina angelägenheeter reesa åth Warschou, då H:r Generalen skickade bodh med att förnimma, huru wijda Hans Kongl. M:t ännu med armeen sig på den ohrten oppehölo.

d. 17 dit: pass:d intet.

d. 18 dit: Effter att H:r Generalen gifwit Maioren Creutz order att för armeens subsistence i den tracten han stodh, opfodra contribution, hwilka order han och extenderat ad Destrictum Caliscensem; alltså och emedan H:r Generalen för troupparnes underholdh framdeles, fann nödigt lemna den tracten nu orördh; så blef och honom sådane order gifne.

d. 20 dit: hade H:r Generalen bekommit kundhskap att några af fienden skulle satt sig öf:r Wexeln, hwarpå gaffz order till Maioren Creutz att af sitt partie skicka Capiteinen Funck med 60 ryttare till att attackera fienden, hwilken och den samma så när kommit, att han 2:ne saxiska fångar tillbaka brachte, men dhe öfrige kommit ljetet föruth undan öfwer Wexeln tillbaka.

d. 21—22—23—24 och 25 Dit: passerade intet utan armeen stodh allt stilla.

d. 26 dit: Inluppo dhe hugneliga tijender att Hans Kongl. May:t slagit fienden wijd Pultosk **). I öfrigt som H:r Generalen nu gifwit Maioren Creutz ordres att med sitt partie gåå till Uladislaw och inrätta der ett magazin för Hans Kongl. May:tz armée, effter att H:r Generalen och nu lättel. kunde dömma Kongl. armeen draga sig någât längre neder åth Thorn, och sådant magazin således högnödigt woro för Kongl. May:tz anlendande trouppar; alltså uppå Maiorens ankomne förfrågan om den i Predecz samlade proviant, gaff H:r Generalen order till H:r Öfwersten Lillie-

*) Otto v. Hagen.

**) D. 21 April.

höök*), som nu med sitt regemente honom närmast stodh i Clodawa, att till samme af Creutzen effterlemnade proviantz bewakande commendera en lieutenant med 30 mann, Jämwäl att han dhe 2:ne saxiska fångarne med en miss-tänckt spion skulle låta wijd sitt regemente i förwahr taga.

Dit. hade och H:r Fälltherrn notificerat H:r Generalen sin ankomst till Lovis och att han till sin reesas fortsättande wijdare hijt till armeen åståndade någon convoy, hwar på H:r Generalen straxst afsände för honom en escord af en ryttmäst. och 30 gemena.

d. 27 dit: som H:r Generalen befann att provianten i Predecz intet war mer än att han skulle kunna beqwämligen transporterats till H:r Öfwerste Lilliehöökz regemente, och således onödigt att holla derföre wacht; alltså gaff H:r Generalen order om b:d proviantz transporterande som förbem:t.

d. 28 Dit: Effter Hans Kongl. May:tz allernådigste ankomne breeff och befallning, besichtigade och wärderade H:r Generalen dhe hästar som af officerarne under adelsphanan i dhe afgågnas ställe blifwit anskaffade, som H:r Gener.***) och sedermer samme besichtning Hans Kongl. May:t i vnderdånigheet öfwersände.

d. 29 Dit: emot affton kom Maioren Trofetter***) af H:r Öfwerste Alfendels dragouner, och tillbrachte H:r Generalen Hans Kongl. May:tz nådigste breeff och wijdare underrättelse om den emot fienden ehrhollne victorien, som alla en stoor frögdh och fågnad wijd desse trouppar tillskyndade.

d. 30 Dit: Effter att nu magazinet war oprättat i Ula-

*) Gabriel Lilliehöök, öfwerste vid Kronobergs reg. $\frac{5}{2}$ 1703. Stupade vid Fraustadt.

**) Öfverskrifvet i stället för jag.

***) Johan Reinhold v. Trautwetter vid Gustaf Ernst Albedyls dragoner.

Brefvet finnes under N:r 157 hos E. Carlson.

dislaw, uppå den förmodade tjenst och nytta för Kongl. May:tz trouppar, inluppo spargementer hurusom fienden, på hwariehanda sätt söchte att kunna förstöra samme magazin och dess wijdare förfrämjande; Alltså och på det att sådant uthsedt nyttigt wärck intet måtte blifwa hindrat, gaff H:r Generalen order till H:r Öfwerste Lilliehöök att med sitt regemente gåå till Uladislaw och bewaka samma magazin, hwilket sedan under samma beskydd så tilltogh att Kongl. May:tz trouppar deraff stoor nytta och fördeel funno *).

Maius d. 1. kom Hans Ex:ce H:r Fälltherrn Saphia från Warskou och Lovis till H:r Generalen och

d. 2 Dit: reste till sina trouppar,

d. 3 Dit: effter att H:r Generalen afskickat ÖfwerstLieutenant Zylick för några dagar sedan till Hans Kongl. May:t med berättelse om tillståndet kom han nu tillbaka, och commenderades b:t Öfwerstlieut. Zylich wijdare med ett partie af 12 hästar till Maioren Creutz, hwareffter han och hade order att gåå och recognoscera under Thorn.

d. 5 Dit: hade Öfwerst Lilliehöök och Maioren Creutz communicerat H:r Generalen om ohrstens och tillståndetz förewettande i Uladislaw, Jämwäl att der warit en deel saxar som welat öfwer på denne sijdan åhen.

d. 6 Dit: notificerade H:r Maioren Creutz, om Öfwerst-Lieut. Zylickz ankomst, och att han effter H:r Generalens order skulle blij affärdat med 100 hästar att recognoscera under Thorn.

d. 7 Dit: Continuerade Maioren Creutz med berättelse att Öfwerstlieut. nu redan war gången under Thorn.

d. 8 Dit: Att så mycket bättre inrätta magazin i Uladislaw med dess nödwändigheeter för Kongl. May:tz trouppar, gaff H:r Generalen ordres att Maioren Creutz

*) Denna reflexion vittnar ju om en senare öfverarbetning.

skulle sökia att fåå opköpa så mycket salt, som möjijelig woro, dessutan om staden skulle behöfwas för dhe siukas och blesserades commoditet af Kongl. May:tz armée befallte H:r Generalen att Öfwersten Lilliehöök skulle inrymma staden för dem och inlogera sitt regemente i nästomkring liggande byar, men som dhe sedan ankomne vitiner med dhe siuka, gingo förbij staden närmare åth Thorn, så bleff och regementet i staden qwarliggande; Maioren Creutz beordrades och i öfrigt att låta oplaga till proviantprommar så många vitiner som der wijd Uladislaw kunde finnas.

d. 9 Dit: Bekom H:r Generalen effterrättelse om tillståndet under Thorn, och fördenskull skickade andra dagen nbl.

d. 10 Dit: Öfwerstlieutnanten Zylich som recognoscerat till Hans Kongl. May:t att giöra en uthförilig underdånig berättelse om allt. Samma dag lätt H:r Generalen till magazinetz fournerande i Uladislaw afsända 50 t:r salt som man hos adelen bekommit.

d. 11 Dit: hade Öfwerst Lilliehöök och Maior Creutz notificerat H:r Generalen, om H:r General Maior Stenbockz ankomst till Dobrozin och dess undfågne breeff angående magazinets, iämwäl om vitinernes ankomst, då dem swarat och beordrat bleff, att draga all möjijelig omsorg för Kongl. armeens subsistence, och om påfodras skulle inrymma staden för dhe siuka. Dito hade och H:r Generalen uthskickat ett executions partie, som råkade i rencontre medh en hoop pålackar, dem wille öfwerfalla, uti hwilken action en lieutenant af Öfwerste Kruus regemente *) och 4 gemena omkommo, men fienden deremot slagen och på flychten jagat.

12 Dit: ehrhöllt H:r Generalen Öfwerste Lilliehöökz berättelse, om Hans Kongl. May:tz ankomst på andra sijdan Wexeln nedan för Uladislaw, iämwäl att och nu alla

*) C. G. Kruses reg. var ett tremänningskavalleri från Upland, Södermanland och Östergötland.

vitinerne woro ankomne. Samma dag lätt H:r Generalen weta Hans Ex:e Fälltherrn Saphia om sin desein att opbryta från detta ståndet, och draga sig någät närmare till Hans Kongl. May:tz armée, gifwandes Fälltherrn wijd handen om ett gått och säkert stånd för sig och sina trouppar, nembl. om han behagade draga sig till Colo som ligger wijd ändan af Ziradiske destricten.

d. 13 Dit: Effter att nu dels regementer i marche woro opbrutne, och dhe öfrige anbefalte till fölliande dagen holla sig marchefärdige, skickade H:r Generalen Öfwerstlieut. Wrangel *) iämpte Capitein Thomas Funck med ett partie föruth, att bestella om stånd qwarteret in mot Thorn, och armens subsistence. Samma dag hade och H:r Generalen underrättelse från Öfwerst Lilliehöök om tillståndet i Uladislaw. Jämwäl från H:r Fälltherrn Saphia om dess opbrått till Uniew iämpte dhe tijender han hade om polska armens och Lithouernes ankomst, som H:r Generalen honom allt beswarade och beropade sigh på sitt förra afgågne, att postera sig wijd Colo.

d. 14 Dit: opröt H:r Generalen **) från Gerzewo med dhe öfrige regementerne, och marcherade till det uthsedde nattqwarteret Zoravitze, hwarest H:r Generalen med Lijffdragounerne hade sitt stånd, och dhe andra regementerne utj omkring liggande byar.

Och som H:r Generalen nu förnam Hans Kl. May:t med dess armée wara gången under Thorn och en deel fattat stånd på denne sijdan, fann H:r Generalen nödigt för Kongl. armeens bättre subsistence att ändra sin desein wijd

*) Henrik Wilhelm Wrangel, öfv.-löjtnant vid Sk. ståndsdragonerna. Stupade i Ukrajna Jan. 1709.

**) Sedan d. 8 April hade Rehnsköld haft sitt högkvarter på ett »hof» som kallats »Rierzew», men här nämnes samma(?) ställe Gerzewo, emellan Lentschiza och Klodawa. Först närmar han sig nu Thorn, men vid underrättelsen om Carl XII:s anmarsch går han förbi »Britzie» (= Brest Kujawskij) till Radjewew. Han står här ung. på lika afstånd från Thorn och Wlozlawsk.

det ärnade ståndet in mot Thorn, och draga sig närmare å sijdan op emot Uladislaw, skref fördenskull Öfwerstlieut. Wrangel och Funcken här om till och

d. 15 Dit: opbröt med armeen och marcherade genom och förbij staden Britzie till Miewitz en mihl ungefär el:r någåt mer från Uladislaw, hwarest Öfwerst Lilliehöök och Creutzen samma dag woro komne till H:r Generalen, giörandes sin muntel. berättelse om tillståndet i Uladislaw.

d. 16 Dit: Effter H:r Generalen med armeen intet kunde draga sig längre tillbaka hwarest contribution redan war opburen, resolverade H:r Generalen att gåå på sijdan längre fram åth till en lijten stad kallas Radzieuf, hwarest H:r Generalen med Sudermanlandz infanterie bleff i staden stående, och dhe öfrige regementerne cantonerade i näst omliggande byar, hwarest och för situation skull H:r Generalen öfwer Pingsthelgen bleff stående.

d. 17 Dit: war Pingstdagen då intet passerade utan som H:r Generalen satt sig i sinnet att fölliande dagen reesa och opwachta Hans Kongl. May:t, förordnade H:r General:n i sin frånwahro H:r General Maior Strömberg att hafwa opsichten.

d. 18 dit: reeste H:r Generalen till Hans Kongl. May:t som med dess armée stodh en fierdingz wäg från Thorn, och fan gudj loff Hans Kl. M:t i gått tillstånd.

d. 19 dit: förtöfwade H:r Generalen wijd Kongl. högqwarteret effter Kongl. May:tz nådigste behag, och inluppo samme dag tijender om en förefallen action emellan Lithouerne och Kongl. M:tz folck i Uladislaw, hwilken och effter inkommen närmare effterättelse således passerat, att samma dag rätt som det dagades, äro 2000 Waloscer under faveur aff en töchn uti Uladislaw infullne med största force i tancka att opbrenna och ruinera det derest oprät-tade magazinet med sielfwa staden, men gick dem intet an, förmedelst den giorde goda resistence, alenast att 2:ne gemena på uth påsten nedskutne blefwo och 3 blesserade

med någre hästar och munteringzsorter som dels borttagne och dels förbrände blefwo, hwaremot dhe och å sin sijda miste 15 man och en af deras anförare. Detta deras företagande ändades och intet bättre än att då dhe woro föriagade uhr staden, möta dhe Ryttmästar Witting*) med sitt partie som af Creutzen warit uthskickat på execution och af detta tillfälle åter kallat, hwilken dem straxt attackerade och gjorde neder öfwer 100 mann, sampt kiörde dhe andra på flychten, då han och bekommit en hop hästar att göra dem beredne med, som tillförne i Uladislaw mist sina hästar, jämwäl några munteringzsorter tillbaka af dem som Waloscherne till förne borttagit.

d. 20 Dit: passerade intet, alenast som H:r Generalen ännu war wijd Kongl. Högqvarteret, hade Maioren Creutz skrifwit och berättat om förb:d Wittingz action med Waloscherne.

d. 21 dit: reeste H:r Generalen från Kongl. högqvarteret, och wijd återkomsten till Radzieuf hade H:r Generalen breeff från Öfwerst Lilliehök och Creutzen med förslag på dhe utj Uladislawska action med Waloscerne bortmiste manskap, hästar och munteringar, iämpte det manskap som blesserat blifwit, warandes in alles slagne blesserade och aldeles förkomne ryttare dragouner och footfolck, med en regementz qwartermästare inberächnat 20 styck., hästar opbrende blesserade och elliest förkomne 56 st. Förutan en hoop munteringz sorter.

d. 22 Dit: war böndagen då H:r Generalen notificerade hans Ex. Fälltherrn sin återkomst från Hans Kongl. May:t.

d. 23 Dit: gaff H:r Generalen order till regementerne att fölliande dagen opbryta och marchera, samme dag war och hoos H:r Generalen H:r Fälltherrn Saphia som reste

*) Carl Gabriel Witting vid Östgöta kavalleri.
Lorentz Creutz, major vid Lifdragonerna.

straxt effter middagen bort, H:r Generalen communicerade och Öfwerst Lilliehöök om sin desein att opbryta från detta ståndet till Konary en och $\frac{1}{2}$ mihl närmare åth Thorn.

d. 25 dit: Opbröt H:r Generalen med armeen och marcherade från Radzieuf till förb:t Konary hwarest H:r Generalen först lätt armeen på fältet utan för byen campera.

Samma dag under marchen hände den olyckan, att Regementz qwarter mästaren af Kongl. May:tz Lijfregemente dragouner Börge Cronberg *) blef i en duel med Ryttmästaren Falk ihjälskuten och Ryttmästaren straxt på flychten kommen,

d. 26 dit: hade H:r General Maior Stenbock tillskrifwit H:r Generalen om att låta indrifwa proviant till Kongl. May:tz armée af den tracten emellan Thorn och desse regementers stånd, hwarpå H:r Generalen och straxt beswade H:r Gen. Maioren sampt der om all nödig anstallt gjorde så wijda det hoos H:r Generalen kunde låta sig giöra. Och som samma dag tijenderne inluppo att fienden stodh i neijden wijdh Uladislaw, så gaff H:r Generalen straxt order till H:r Öfwerst Lilliehöök att see sig wäl före, och om möjijeligt woro söckia att attaqvera fienden.

d. 27 dit: öfwersände Öfwerst Lilliehöök och Maioren Creutz effterrättelse uppå hwad proviant som nu åter sambat och till Kongl. armeen effter ordres öfwerskickat war,

d. 28 dit: passerade intet utan armen stod stilla.

d. 29 dit: Skilldes H:r General Maior Maidel **) från armeen och reeste till Hans Kongl May:t, då och H:r General Maior Mörner följde med,

*) Ättartaflorna förlägga den för löjtn. Börje Cronberg olyckliga pistolduellen till det orätta årtalet 1704.

Falk är möjijligen den till ryttmästare befordrade löjtnant, som förut ett par gånger omtalats såsom brefförare mellan Rehnsköld och konungen.

**) Maidel, nu utnämnd till gen.-löjtnant, efterträdde Cronhjort i Finland.

d. 30 Dit: passerade intet, utan

d. 31 dit: kom Hans Ex:e Fälltherrn Saphia till H:r Generalen.

Junius d. 1 reeste H:r Fälltherrn från H:r Generalen och till Hans Kongl. May:t.

d. 2 dit: kom H:r General Maior Mörner tillbaka från Hans Kongl. May:t och hade i föllie med sig Printzen aff Wurtemberg *), då och samma dag tijender kommo att fienden dragit sig tillbaka. Dit. om morgonen bleff polska adelsman Gembast[?] justificerat, som med dess dräng ihählslagit en svensk ryttare, denne adelsman war af wacker härkomst och goda medel, hwarföre och Cardinalen kortt för uth sielff söckt pardon för honom, men swarades att hans brått intet kunde sådant tillåta. Samme dag hade och dhe från destricten Brestensi och Radzieiovensi uthskickade med H:r General. conference om hwad som wijd deras commitier kunnat passera, och annan deras angelägenheet, till hwilka destricter och H:r Generalen samme dagh afsände Öfwerstlieut. Burenschiöldh **) med ett executions partie.

d. 3 dit. opbröt H:r Generalen med armeen från Kornary, och marcherade den vägen nästan åth Britzie tillbaka 1 1/2 mihl till en by kallas Ruski hwarest armeen på ett stort fältt af åker och äng beblandat med ett moras på ena sijdan, camperade.

d. 4 dit: Stod armeen stilla och H:r General Maior Mörners regemente skildes ifrån desse andre regementer och gick till kl. armeen. Dit. fölgde hans durchleut:t Print-

*) Maximilian Emanuel af Würtemberg, som 14-årig i mars 1703 kom till Carl XII och följde svenska armén, slutligen i egenskap af öfverste vid Sk. Ståndsdragonerna, till Poltava, där han blef fången och kort därefter dog.

**) Jakob Burensköld vid Östgöta kavalleri, som han från 1704 kommenderade som öfverste.

zen af Wurttemberg bort med H:r General Maioren Mörner till Hans Kongl. M:t.

d. 5 dit: Stodh armeen stilla och passerade intet, alenast H:r Generalen lätt i arrest taga 3:ne adelsmän $1\frac{1}{2}$ mihl från campementet boende, uppå hwilkas grund en marqvetaentare och dragounhustru blifwit uthplundrade.

d. 6 dit: Reste H:r Generalen att opwachta Hans Kongl. May:t och lemnade i sin frånwahro inseendet wijd armeen H:r General Maioren Marderfelt, då straxt effter H:r Generalens afreesa dhe tijender inkommo att fienden affton föruth wijst sig wijd Uladislaw och befarades å nyo infall af den samma, hwarföre som och der hoos berättades att Oginskis och Witznowitskis *) armée woro i neijden, resolverade H:r General Maioren att uthsända ett anseenligt partie som och skedde af 600 hästar under Öfwerste Crassous commendo, att secundera Öfwerst Lilliehök i Uladislaw.

d. 7 Dit: war H:r Generalen ännu hoos Hans Kongl. May:t, bekom tijender om det uthskickade partiet, hwarpå och H:r Generalen andra dagen skyndade sig tillbaka.

d. 8 Dit: Effter att H:r Generalen emot affton kom till armeen och förnummit att Waloscerne dragit sig tillbaka och ingen wissheet war om Oginskis och Wisnowitskis närwaro, gaff H:r Generalen Öfwerst Crassou order att gåå tillbaka med partiet, så wijda han nu ingen wiss kundskap om fienden hade. Dessutan som Hans Kongl. M:t befallt om all spanmåhlens och proviantens transpor-

*) Gregorius Oginski, starost af Samogitien, som tidigare gifvit svenskarna där så mycket att skaffa, och furst Mikael Korybut Wiesnowiecki, också en efterhängsen fiende till svenskarna. Med våren 1703 och efter Lewenhaupts affär vid Saladen ha de förlagt sin krigsteater till Polen och furst Wiesnowiecki blef af konung August utnämnd till littauisk fältherre i Sapiehas ställe. Med 1704 uppträder W. åter i Littauen och Kurland och det är öfver honom och en rysk hjälphär Lewenhaupt segrar vid Jakobsstadt.

terande från Uladislaw åth Thorn, hwarefter magazinet i Uladislaw fans onödigt, så gaf och H:r Generalen nu order till Öfwerst Lilliehöök att med Maioren Creutz marchera der ifrån så snart all spanmählen och provianten woro bortfördh.

d. 9 Dit: Stodh och armeen stilla passerade intet ale-nast H:r Fälltherrn Saphia war ankommen och äfwenwäl bortreester samma dag till sina trouppar.

Elliest, som berättelse inkom att 2:ne swenska hustrur en mihl eller någât här ifrån wijdh ett ljetet håff woro mördade, dhe der warit att köpa dricka utj Britzie, och uppå nogare inquirerande, iäm wäl den 3:die hustruns uthsago, som heelt sargader med lijfwet undankommit, stoor præsumption gaffz uppå adelsmans tienare af b:d håff, hwilken och adelsman hafft fången, men låtit honom löösslippa och undankomma, som och adelsman sig sielff af wägen höllt; Alltså skickade H:r Generalen ett ljetet partie och lätt opbrenna merb:d håff.

d. 10 och 11 Dit: Stodh armeen stilla och passerade intet.

d. 12 dit: Itererade H:r Generalen till Öfwerst Lilliehöök och Creutzen sina förra order att skynda med spanmählens uthtömmande uhr spijkarne *), jäm wäl till bättre conservation af det manskapet, som utan tällt campera måste, befallte H:r General. H:r Öfwerst Lilliehöök att straxt öfwerskicka sig alla dhe tällt, som han wijd sitt regemente intet hade aff nöden.

d. 13 dit: Lätt H:r Generalen H:r Fälltherrn weta sin tanka att opbryta från detta ståndet åth Caliska districtet; Och som H:r Generalen föruth afsändt Öfwerstlieut. Zylich att uthsee ståndet, skulle och H:r Fälltherrn af b:d Öfwerstlieut. fåå underrättelse om sitt stånd. Elliest som H:r Generalen nu uppå hans Kongl. May:tz nådigste

*) Det tyska Speicher.

behag som förb:t, war sinnat att draga sig med denne armeen från denne ohrten och in åth stor Påhlen, sampt Calistiska destrictet; Så gaf H:r Generalen än wijdare order till Öfwerst Lilliehöök och Creutzen att skynda med spijkarnes utthömmande, och draga sig ifrån Uladislaw till desse andre regementer, sampt till bestärkning af Capit. Johan Funckz *) partie, som för spanmåhlens och proviantens befodran skull måst ståå qwar i Niezawa sända honom en 40 eller 50 musqveterare.

d. 14 Dit: hade H:r Fälltherrn skrifwit H:r Generalen till och om sitt stånd förfrågat, som honom beswarades och beropades på den i gåhr till honom afgågne underrettelse.

d. 15 dit: Opbröt H:r Generalen med armeen från Ruski och wärckel. fortsatte marchen åth Calistiska destrictet, då H:r Generalen kom till nattlägret Scazzino någåt efter middagen, men som bagaget dels intet för än om natten kunde hinna fram, så bleff H:r Generalen der i Scazzino andra dagen öfwer stående. Men

d. 17 dit: fortsatte H:r Generalen marchen till det uthsedde ståndqwarteret wijd Colo, kallas Powertzie, hwar est armeen camperade på en ohrt, der konung Carl Gustaf effter inbyggarnes berättelse, i förra polska kriget camperat.

d. 18 stod armeen stilla och passerade intet.

d. 19 dit: war Böndagen då H:r Generalen och (och) beswarade Öfwerst Lilliehöök och Creutzen angående spijkarnes utthömmande i Uladislaw, och att dhe skulle skynda der med sampt draga sigh till armeen, hwarest den nu stodh. I öfrigt commenderade H:r Generalen en capitein af Crasous regemente med 60 hästar åth Kalisk att recognoscera.

*) Johan Funck var yngre broder till Thomas, kapten vid Krasows dragoner, senare öfv.-löjtnant, stupade vid Kalisz 1706.

d. 20. 21. 22 och 23 Dit: stodh armeen allt stilla, och passerade intet, alenast H:r General:n uppå Öfwerst Lilliehöökz och Creutzens ankomne breeff och berättelse om deras tanka att opbryta från Uladislaw, gaff order att dhe skulle försee manskapet med gått förråd af proviant på vägen.

d. 24 dit: Effter H:r Generalen för 3 dagar sedan afskickat ÖfwerstLieut. Zylich med 40 hästar, att recognoscera och med samma att opsöckia ett beqwämligt stånd för armeen, emellan siöen Goplo och strömmen Wartam, Jämwäl att underrätta sigh om distancen emellan Posen, Gnesen, Nacta, Bigodt och Thorn, kom b:t Öfwerstl. tillbaka med all nödig underrättelse.

d. 25 och 26 dit: Stodh H:r Generalen och medh armeen stilla passerandes intet synnerl. alenast att H:r Fälltherrn Saphia war hoos H:r Generalen.

d. 27 dit: Skreff H:r Generalen i underdånighet till hans Kongl. May:t och berättade tillståndet på denne ohrten med mera. Samma dag ankommo till H:r Generalen dhe från detta palatinat till rijckzdagen i Lublin affärdade nuntier, berättade hwad som derest passerat, och på hwad sätt som Storpåhlen intet kunde dermed tillfredz wara, utan lärer den sig wederfarne tort revangera *). Äntl. gick deras anhollande der på uth, att Storpåhlen måtte blifwa för contribution och inqvartering befrijat, hwilket H:r General. remonstrerade swårl. låta sigh giöra för armens subsistence skull, som intet kunde inskränkias, då dhe uthlåta sig att i detta måhl wela söckia hans Kongl. May:t.

d. 28 dit: Skickade H:r Generalen ÖfwerstLieut. Örnstedt med Capitein Thomas Funck med 150 hästar för uth

*) Representanterna från Storpolen hade förvägrats tillträde till riksdagen i Lublin, under förevändning af begångna olagligheter vid valen på landtdagen. Kardinalprimas hade också här blifwit svårt förolämpad.

åth Cunin att recognoscera om landetz beskaffenheet, och giöra anstallt till underholdz anskaffande för armeen.

d. 29 Dit: gaff H:r General. *) order till Funcken om fullt underholdz assignerande för H:r Fälltherrns trouppar emellan Colo och Cunin, Jämwäl berättade Öfwerst Lilliehöök om sin tanka att opbryta från detta ståndet åth Cunin, hwart hän han kunde taga sin marche med regementet och partiet, så wijda han intet förnam något hinder i vägen, Men elliest skulle han ståå stilla, och H:r Generalen först berätta, att anstallt kunde göras om en säker marche för honom.

d. 30 Dit: passerade intet utan ställte H:r Generalen ordres om opbråt till fölliande dagen.

Julius d. 1. Opbröt H:r General. med armen från Powertzie, tagandes 2:ne wägar en medh bagaget, och den andra med regementerne, kom till det uthsedde ståndqwarteret eller campementet wijd Cunin, något effter middagen. Cunin war elliest i sig sielff en lijten stadh med ett gammalt slått hoos, hade och en lijten förstad, hwarest ett Fransiscaner klåster war, Och på denne ohrten kom rychtet först om den coniuration som i Storpåhlen skulle wärchställas.

d. 2—3—4—5—6 och 7:de Dit: Stod armeen stilla och passerade intet.

d. 8 Dit: affärdades Ryttmästaren Brunner **) åth Pommern, som effter hans Kongl. May:tz nådigste befallning skulle afhämpta aflöhningen för Mellinska regementet, och commenderades till hans confoy Capitein Prins af Crassous Dragouner med 50 hästar.

d. 9 och 10 Dit: Stod armeen stilla och passerade intet utan som H:r Generalen sig informerat, att Generalens

*) Öferskrifvet i stället för jag.

**) Ryttmästaren Wolmar Brummer vid Östgöta kavall. stupade vid Warschau 1705.

Printz, rgmtskvartermästare vid Krassows dragoner.

af Storpåhlens godz intet logo mycket af wägen, utan beqwämmel. kunde der tagas stånd på någon tijdh, hwilken gravation H:r Generalen och fann skälighet att tillskynda honom, i anseende till den declarerade fienskap han på kånungens sijda i Pohlen, emot Kongl. M:t och dess trouppar hade, icke alenast sielff, utan och der till ophissat många af adelen, hwarföre och H:r Generalen

d. 11 Dit: föruthskickade en ryttmästare iämppte Capitein Funck med 60 hästar, att på den ohrten recognoscera och om armens stånd anställt giöra.

d. 12 Dit: Giorde H:r Generalen anställt till opbrät fölliande dagen. Dito hade man dhe tijender om en föreluppen action emel. Kongl. May:tz trouppar wijdh Thorn, och UnderFälltherrn Potowski.

d. 13 Dit: Opbröt H:r Generalen med armeen från Cunin, och kom till det uthsedde nattqwareret en lijten stad kallas Zagorow någät effter middagen, hwarest H:r General:n fann nödigt att ståå stilla öfwer

d. 14 och 15 dit: då emedlertijd intet passerade alenast att H:r Generalen gaf ordres till H:r Öfwerste Lilliehöök, att taga sin marche på Colo och Cunin. På denne ohrten fick H:r Generalen och kundskap att Confoederations marschalken war walder.

d. 16 Dit: Effter H:r Generalen i förstone war i tanka att taga någät stånd wijdh Pisdry och för den orsak skickat Capitein Funck med ett partie föruth på den ohrten, Men i kommen ehrfarenheet att det samma hörde till Confoederations marschalken, den H:r Generalen på intet sätt wille beswärlig falla, som H:r Generalen och lätt Funcken straxt excusera att han af owettenheet här om gådt dijt med partiet, ändrade fördenskull sin desein, opbröt med armeen, och gich directe till förb:t Generals aff Stor Påhlens godz kallas Zierkow, som bestodh af ett wackert håff med en lijten stadh hoos, Och war på gården ingen hemma alenast en oconomus hwilken H:r Generalen uppå den interces-

sion, som starosten Gembinski gjorde för godzetz conservation tillsade all trygg och säkerheet, att intet skulle blij ruinerat.

d. 17 dit: war 3:de Böndagen.

d. 18—19 och 20 dit: Stod armen stilla och passerade intet, alenast i desse dagar kommo en och annan gång till H:r General. den unga Saphia Starosten Bobrosti *), som och Puniatowski, hwilka förklarade H:r Generalen om confoederations förehafwande och dess oprichtiga desein, sampt försäkrade att samme confoederation skulle blij numerous; H:r Puniatowski öfwegaff och H:r Generalen hans Kongl. May:tz breeff detta wärket angående, hwarpå H:r Generalen tog sitt afseende och lemnade adelen för all fou-ragering ograverat, iäm wäl wijd contribution all moderation bruchte, betienandes sig merendels så uti det ena som andra af förb:t Generalens godz.

d. 21 Dit: hade woyvoden Lescinski **) tillskrifwit H:r Generalen och begiert att dess godz måtte ograverat lemnas, hwilket och skedde.

d. 22 dit: stod armeen stilla och passerade intet, alenast Öfwerstl. Rotlieb kom tillbaka från kl. höggwareret.

d. 23—24 och 25 Dito passerade ej heller någât, alenast som H:r Generalen förnummit att kånungen aff Pohlen, skolat i desse dagar låtit afskicka en wijd nampn Furstenberg med en anseenlig summa peng:r att gåå till Warschou, lätt H:r Generalen på 2:ne wägar sina partier uthgåå, som skulle sökia att arritera denne Furstenberg, Jäm wäl skreff till Fälltherrn Saphia, att och till den ända låta partie uthgåå af sina troppar. Dit: kom H:r Öfwerste Lilliehöök och Maioren Creutz till armeen. Samma dag hade och Gene-

*) Johannes Sapieha, starost af Bobruisk, sen. nogsamt känd från Bendertiden, och Stanislaus Poniatowski, likaså men under ett helt olika märke.

**) Stanislaus Leszczynski, vojewod af Posen, den blifvande konungen af Polen.

ralen af Storpåhlen *) afskickat 12 st. adelsmän att öfwerlefwerera ett breeff till H:r General:n från honom, Men som H:r Generalen hollt betänckeligt att hafwa correspondence med honom, bleff intet brefwet emottagit, Men dhe uthskickade wäl fägnade och tracterade.

d. 26 dit: Stodh och armeen stilla, och reeste samma dag ÖfwerstLieut. Rotlieb effter Kongl. May:tz nådigste permission åth Sverige genom Pommern, under convoy af en capit. och 40 man öf:r gräntzen.

d. 27 dit: passerade intet, men

d. 28 dit: hade H:r Generalen afskickat alla regementz fälltskärerne till Calisk att låta fylla fälltkistorne, commenderandes med dem en capitein med 60 hästar.

d. 19[!] Dito Commenderade H:r Generalen Öfwerst Lieut. Zulich med 100 man till Kunin att borttaga några stycken, Generalen aff Stoor Påhlen tillhörige, som H:r Generalen fått underrättelse om, men dhe woro alla redan af wägen skaffade,

d. 30 och 31 Dit: passerade intet.

August. d. 1 war ankommen till H:r Generalen en uthskickat från Prins Jacob, ärnandes sigh till hans Kongl. May:t hwilken H:r Generalen och lätt convoyera på wägen.

d. 2 och 3 dit: passerade intet, men

d. 4, effter att H:r Generalen blifwit underrättat som skulle ett starckt partie af fienden oppeholla sigh i skogen kring Kalisk, att oppassa fälltskärerne och partiet som H:r Generalen dijtskickat till fälltkistornes fyllande, commenderade H:r Generalen fördenskull ÖfwerstLieut. Örnstedt **) dijt medh 200 hästar att secundera dhe andra och attaqvera fienden om möjligigit woro, Men som denne underrättelse ingen grund hade kom ÖfwerstLieut. jämwäl capiteinen med sitt partie och fälltkistorne utan hinder tillbaka.

*) Radomiski.

**) Carl Gustaf Örnstedt vid S. Skånska kavalleriet, 1704 öfverste för detsamma.

d. 5 passerade intet

d. 6 dit: hade H:r Generalen fått kundskap om att någre ryska wahror skulle passera förbij i neijden, commenderade fördenskull straxt en capitein med 80 hästar, att arritera samma köpmanswahror om möijeligt woro.

d. 7—8 och 9 Dit: Stodh H:r Generalen med armen ännu stilla, och passerade intet serdeles,

d. 10 dit: Effter att en köpman från Breslou Fick b:d hade låtit H:r Generalen weta sin ankomst till grensen med åthskillige wahror af kläde skoor och stöflor, med mera som H:r Generalen till regementernes förnödenheet låtit beställa, commenderade H:r Generalen en capitein med 50 hästar att convoyera b:d köpman med dess wahror till armeen, för den osäkerheet skull som af Generalens anhang aff Storpåhlen förspordes.

d. 11 dit: passerade intet,

d. 12 dit: hade H:r General. *) ärnat opbryta och marchera från detta ståndet, men effter b:d köpmans wahror och betingade munteringz sorter, ännu intet woro ankomne, resolverade H:r Generalen att affwänta först samme köpman som och dit ankom.

d. 13 dit: opbröt H:r Generalen med armeen från (från) Generalens aff Storpåhlens godz och uppå den effterrättelsen H:r Generalen bekommit om confoederations sammankomst wijd Scroda **) att öfwerleggia om hwadh som till dess frijheets förswar reqvirerades, emot det dem sist in Consilio Lublinensi utj ett och annat præiudicerligt sluatat bleeff, fan H:r Generalen nödigt att till samme confoedera-

*) Öfverskrifvet i stället för jag.

**) Schroda, stad o. 30 km. S.O. om Posen.

Rehnsköld tog d. 14 sitt stånd vid Wreschen o. 20 km. N.O. om Schroda och belägen vid ett tillflöde till Warta: Wreschnitza. Här kvarstod han till d. 27, då han bröt upp för att tukta de littauiska ströfpartierna, men då de ej kunde anträffas, tog han stånd först vid Miloslaw och sedan vid Kurnik och Brin, 10 à 12 km. V. om Schroda.

tions större säkerheet draga sigh på sijdan tillbaka närmare den samme, serdeles som och glunkades att fienden skulle wara på wägen att sökia förhindra och kullkasta den samma, marcherade som förb:t tillbaka, men kunde intet undgåå staden Pisdry, hwarest och war ett lijtet gammalt slått ruinerat af dhe swenska i förra krigztijden, Och som denne staden hörde till Confoederations Marschalken, så stälte H:r Generalen dhe ordres, att allt det minsta med det mästa skulle wara beskyddat och befredat, som H:r Generalen och fölliande dagen derifrån opbröt, Emedlertijdh kom om affton till H:r Generalen H:r Fältherrn Saphia och hade med sig i föllie Prins Jacobs uthskickade, som nu tillbaka kommen war från Kongl. May:t.

d. 14 dit: Ehuruwäl det war 4:de Böndagen opbröt H:r Generalen icke dess mindre med armeen från b:d Marschalkens godz, om morgonen hellt bijttijda, och lätt gudztiensten hollas under marchen, kom således till det uthsedde ståndqwarteret en lijten stad kallas Wrezna med ett gammalt häff tillhörigt adelsman Nigolewitski Wexilifer et Capitaneus Popediensis, 2 mihl från Scroda belägit.

d. 15 Dit: passerade intet alenast hans Ex:e H:r Fälltherrn Saphia war hoos H:r Generalen.

d. 16 dit: Inluppo dhe tijender som skulle Wisnowitski med en deel saxiskt och littouskt folkk dragit sigh förbij Cunin op åth denne sijdan utan twifwel, effter dhe förr ankomne kundskaper, att förhindra confoederation hwilket nu honom intet kunde gåå ann sedan armen war kommen så när confoedaration att ståå, hwarföre H:r General:n

d. 17 dit: uthcommenderade ÖfwerstLieut. Köningzheim med 200 hästar att recognoscera om fiendens stånd, och söckia att angriipa 3 fahnor af Wisnowitskis folkk, som kring Colo giorde adelen stoor öfwerlast. Dit: som och adelen sig mycket beswärade, att contributions uthsökian-det effter röketahlet dem mera graverade än elliest, hälst godzen woro af åthskillig natur och intet alla rökar lijka

goda; så gaff H:r Generalen order att uthfordra den samma som godzen funnes i sig sielff goda, effter föregången revision.

d. 18 dit: Continuerade tijenderne om fientel. partiens ströfwande i nejden, och att en qwartermestare med 2:ne ryttare som legat på salvagvardie woro borttagne, Men kunde ingen effterrättelse hafwas om någât wist stånd aff fienden, utan det han måste sigh i skogarne fördöllia. Dito woro åthskilliga af adelen till H:r Generalen ankomne från mötet i Scroda, Jämwäl Prins Jacobs uthskickade.

d. 19 Dit: In mot middagstijden kommo tijender från ÖfwerstLieut. Köningzheims partie att det nu woro i treffning med fienden 1 1/2 mihl här ifrån, Hwarpå straxt effter man den berättelsen af någre undankomne och sig hijt till lägret retirerade hade, att fienden opphollit sig uti en stoor skog straxt under en lijten stadh Mielzin kallat, hwarest fiendens partie sig först wijst då ÖfwerstLieutnanten det straxt attackerat och på flychten jagat, sampt många fångar och ett par pukor från fienden tagit, Hwarpå han är med partiet gången åth förb:d stadh, till ett der warande håff, att refriscera bursarne medh någon prowiant, som dhe nu intet hade eller haft sedan partiet gick uth af orsaak dhe stedze för fienden måst warit alarde, Men så snart dhe woro komne på håfwet, är fienden uhr skogen framkommen, ÖfwerstLieut. dragit uth med partiet på ett åkerfält utom staden, intet welandes retirerat sig som han wäl kunnat närmare under armen, utan tänchte att göra ännu någon lyckeligare action, Men lopp intet bätter aff än att fienden war så starck till 4000 man, och af alla sijdor från skogen honom anfölo, att han effter ett starckt fächtande, bleff sielff med Capitein Funck, som först mentes slagne, men sedermer försportz till fånga tagne, Jämwäl 2:ne lieutnarter och en ryttmästare, aff hwilka ryttmästaren *) och ena

*) En annan ryttmästare (Mode), som undkommit, får af Carl XII i ett bref (N:r 164) det vitsord, att han förhållit sig slätt och bör ställas

lieutnanten på plattzen blifwit, sampt 130 gemena. Om hwilken action så snart H:r Generalen bleff af Öfwerstl:s uthskickade underrättat, ryckte H:r Generalen sielff uth med begge Dragoun regementerne i tanka att kunna ännu secundera Öfwerst Lieutnanten men när H:r Generalen kom på plattzen der slaget stådt, woro dhe slagna alla afklädde, och fienden retirerat sigh in åth skogen, hwar före H:r Generalen fann onödigt att wijdare förföllia honom. I öfrigt som H:r Generalen så före denne rencontre som nu sedan förspört en stoor trögheet aff adelen här om kring Wrezna att uthgiöra contribution, haar H:r Generalen intet hel:r welat obligera dem der till medh någon force, utan brucht alla lindriga medel på det confoederation skulle haf:a bättre lägenheet att öka och församla sigh och fördenskull låtit regementerne sielfwa tröska mahla och baka, sampt alenast hoos en adelsman fouragera.

d. 20 dit: Hade H:r Generalen uthskickat ett partie att låta begrafwa dhe döda, men adelsman på håfwet haar låtit dem redan begrafwas. Dito stötte hans Ex:e Fälltherrn med sina trouppar till desse andre regementer på 4 mihl när, då H:r Generalen straxt lätt uthskicka ett lijtet partie af b:d trouppar att dhe skulle kunna så mycket bättre uthforska hwarest fienden sigh uppehöll, Hwarmed och continuerades till dess H:r Generalen äntl. fick den effter rättelse att han skulle ståå wijdh Slupsie en lijten stadh tillhörig Biskopen af Posen. Emedlertijdh förflöt

d. 21—22—och 23 Dit: då H:r Fälltherrn stötte med sina trouppar straxt till desse andre regementer, Och under den tijden hade confoederation sina uthskickade till H:r Generalen begierandes han wille ryckia närmare fienden, hwilket skulle encouragera confoederation, hwartill H:r Genera-

under krigsrätt. Königsheim och Funck blefvo efter några månader utväxlade (se anteck. för d. 5 och 8 Febr. 1704).

Den på »platsen blefne» löjtnanten vet Kagg namnet på: det var Gabriel Lönquist af Södra skåningarna.

len swarade sådant hoos honom longt för detta wara resolverat, så snart han wiste hwar fienden sig oppehöllt, och som han nu förnummit att han dragit sigh uhr skogarne och närmare armen, wille han sin desein straxt fullföllia. Hwareffter

d. 24 dit: H:r Generalen om morgonen lätt till sigh kalla H:r General Maiorerne *) och Öfwerstarne föreställandes dem hwad tijender han hade om fienden, hwilken att opsöckia H:r Generalen longt för detta warit sinnat, der någon wiss säkerheet om hans stånd kunnat hafwas, och then woro att tillkomma, Men som H:r Generalen endast och alenast för confoederations beskydd, och att befrämia det wärcket, war med armen gången på denne ohrten, så haar och H:r General:n i sådan owissheet intet kunnat draga sig här ifrån, och lemna confoederation i osäkerheet, hwilken att skingra och förstöra man wiste fiendens förnembsta opsåth woro; doch som nu tijenderne äro att fienden skall ståå wijdh Slupsie intet så longt här ifrån, höllt H:r General:n för bäst och rådeligast att söckia attaqvera den samma; och som H:r General Maiorerne och Öfwerstarne woro alla der med till fredz, resolverades att opbryta klockan 11 föliande natten, att man till morgon bittijda kunde wara hoos fienden, så frampt man om fiendens qwarstående på den ohrten, af dhe än yttermer uthskickade spioner någon säker effterrättelse innan dess hafwa kunde, Och anbefalltes fördenskull att holla sig färdige, samt förmahna bursarne till ett tappert fächtande och att remonstrera huru mycket swårare det woro att wijsa en sådan flychtig fiende ryggen, än att i det yttersta fächta.

Med bagaget, som på sådan händelse intet kunde så fort komma, resolverades att det skulle blifwa ståendes på

*) A. A. Marderfelt och A. Stromberg. Några andra gen.-majorer funnos väl icke i Rehnskölds armé, sedan Östgöta kavalleri under C. G. Mörner dragits till den kungliga armén (se under d. 4 Juni) och G. J. Maidel gått till Finland.

håfwet hwarest H:r Generalen logerade, med någon wacht hoos, effter intet wille tählas, mista der till mycket af manskapet, och således blifwa slutat i en wagnborg. För öfrigt att och H:r Fälltherrn Saphias trouppar skulle marchera någåt effter denne armeen att om fienden blefwo slagne på flychten, man kunde bruka samma trouppar att förföllia den samma; Men som samma affton kommo 2:ne adelsmän medh kundskap att fienden war oprycht från Slupsie till Pisdry, hwar af intet annat war att dömma, än fienden wille smyga sigh förbij Kongl. May:tz trouppar och söckia att förhindra confoederationen, blef straxt af Fälltherrns trouppar uthsände att recognoscera om wissheeten som det samma confirmerade, då åter andra uthskickades och fantz att allt föregående war falskt; utan som fienden igenom sina kunskapers berättelse förnummit Kongl. May:tz trouppar starkare än han förmente, haar han samme dagh effter middagen retirerat sig ifrån Slupsie tillbakars. Effter hwilket armeen i sitt förra stånd inrychte.

d. 25 Dit: Stod armeen stilla.

d. 26 Dit: hade man åter kundskap att fienden wijst sigh och dragit sigh under Slupsie, hwarföre H:r General. i närmare ehfrfarande här om

d. 27 dit: Opbröt med armeen och allt bagaget i tanka att antingen ther el:r under Cunin komma i hoop med fienden. Men wijd ankomsten till Slupsie förspordes ther af ingen fiende, utan dhe inkomne kunskaper gofwo wijd handen, att fienden med sin corpo stådt wijd Cunin, och så snart han förnummit denne armeen röra sigh, haar han flychtat undan från Kunin till sina gamla gömmor igen. Elliest gjorde och H:r Generalen den anstallt wijd opbrättet, att H:r Fälltherrn Saphia skulle gåå och sätta sigh med sina trouppar wijd Pisdry och så snart han skulle förnimma af någon fiendens ankomst på den sijdan, skulle han straxt opbrenna broen *), och draga sig till Kongl.

*) Öfver Warta.

May:tz trouppar, hwilket allt skedde af den orsaak att fienden icke måtte komma på den sijdan öfwer bryggan, och gåå att anfalla confoederation.

d. 28 Dit: Effter att ingen underrättelse om fiendens stånd och wistande mera hafwas kunde, höllt H:r Generalen onyttigt att längre i sådan owissheet gåå effter fienden, serdeles som H:r Generalen på det sättet sig allt mer och mer elongerade ifrån confoederation, hwilken fienden uppå sådan händelse medelst ett parties uthskickande på sijdan kunde öfwerfalla innan H:r Generalen med armen kommo att secundera den samma, resolverade fördenskull att gåå närmare confoederation tillbaka, hwarest H:r Generalen icke alenast kunde wara ett beskydd för confoederation, utan och hafwa tillfälle att refrichera armeen, som nu af march och mycket wachthollande war defatigerat, marcherade således samme dagh till Mielezin en lijten stad, hwarest Köningzheims partie tillförne hafft action medh fienden; Och ehuruwål H:r Generalen tänkte att låta armeen på denne ohrten någåt uthroa, och dereffter postera sikh wijd Gnizen, så war H:r Generalen doch intet förr dijt ankommen, än att bodh från confoederation kom, jämwål breeff från H:r Fälltherrn Saphia, med begieran H:r Generalen wille draga sikh närmare confoederation, hwarföre H:r Generalen

d. 29 Dit: måste med armeen opbryta, och effter confoederations uthskickadernes begieran marchera till Meroslaw $1\frac{1}{2}$ mihl ungefär från Scroda, derest confoederations sammankomst war.

d. 30 Dit: hade H:r Fälltherrn skrifwit och berättat H:r Generalen, hurusom han förnummit fienden wela draga sikh emot honom, och begierte H:r Generalen wille skicka honom succurs; Men som regementerne woro af förra dagars marche fatigerade, och H:r Generalen omöijl. kunde troo fienden med heela sin force wela attaqvera honom medan H:r Generalen stodo så när med denne armeen;

Swarades och H:r Fällthern i sådant uthlåtande, effter och om någât partie skulle wela någât tentera, han det med sina trouppar giörl. resistera kunde, och uppå wijdrig händelse draga sigh till denne armeen, derpå han och

d. 31 Dito med sina trouppar stötte till desse andra regementer.

Septemb:r d. 1. Stodh armen stilla, och hade samma dagh H:r Marschalken aff confoederation sändt till H:r Generalen jämpte skrifwelse 2:ne deputerade, nbl. Starosten Saphia och confoederations secreteraren, låtandes berättta och förtroo H:r Generalen hurusom woywoden aff Posen woro reest till Wisnowitski, att som en hans släckt och frende bringa honom på andra tankar, och att intet söckia hindra confoederation, på det H:r Generalen måtte här om kunigh wara, och intet missförstånd deraff födas eller umbrage göras, dernäst att confoederation woro sinnat att draga sigh ifrån Schroda till Stavizin i Kaliske destrictet, Hwarföre dhe och sist wille förnimma, om H:r Generalen icke wille wara dem till b:d ohrt föllgachtig; Härpå lemnade H:r Generalen skrefftel. till H:r Marschalken och muntel. till desse uthskickade detta swar, att hwadh först angingo woyvodens reesa till Wisnowitski, woro en saak som dhe confoedererade effter eget behag och godtyckio kunde göra och låta utj, som dhe till sitt wärckz och deseins fullföllliande bäst och nyttigast skattade*), äfwenwäl att draga sig från denne ohrten till Stavizin; Men att H:r Generalen med armeen nu straxt skulle kunna wara dem föllgachtig, woro så mycket ogiörligare, som armeen af förra dagars marche hellt fatigerat, intet proviant i förråd hade att kunna fortsättia en sådan marche, ej heller kunnat förskaffa sig, aldenstund, hwarest man här tillz marcherat, haar contribution warit opburen, och således knap tillgång

*) Så ointresserad i saken som han officielt låtsade sig vara, har Rehnköld efter Nordbergs framställning dock ej varit. Se härom I 421.

till den dagel. subsistence, att man och nu af hwad rest i proviantwagnarne kunde finnas måste sikh betiena, Hwarföre och för H:r General. nu intet bättre och rådeligare woro, än att gåå till en ohrt hwarest H:r General. först kunde samla sig någon proviant i förråd; Föreställte i öfrigt om icke longt bättre och beqwämligare woro, att confoederation stodo stilla på den ohrtten, och söckte samla adelen hijt från Caliske destrictet, Hwar med och adelen i samme destrict skulle wara bättre tillfredz än att taga emot så många armeer nembl. Kongl. May:tz, Fälltherrn Saphias och confoederations troupparne; H:r Generalen för sin deel hade och så mycket mindre raison, utom Kongl. May:tz nådigste expresse befallning, att komma med Kongl. M:tz trouppar i samme destrict till wijdare gravation, som den redan sin contribution uthbetallt, mindre utan sådan nådig expresse befallning draga sig från posnaniske destrictet, som fodrade skydd och säkerheet af Kongl. May:tz trouppar, wäl wettandes om H:r Generalen drogo sikh derifrån hade fienden största lufft att draga sikh der in, ruina deras godz som redan sikh till confoederation samblat, och afskremma dem som ännu wijdare i sinnet hade att gåå till confoederation med mera.

d. 2 Dit: I fullfölliande af H:r Generalens förra desein att gåå till en ohrt der han kunde sambla sig någon proviant i förråd för armeen, opbröt H:r Generalen och marcherade till ett godz kallas Kurnik med en lijten stadh nämnes Bnin, 3 mihl från Meroslaw och 2 mihl från Posen, tillhörigt D:o Gruzinski Castellaneo Gnesnensi på dess frus och styffbarns wäg:r, hwarest i gamla tijder warit ett lijtet wackert med wattn omgifwit slått, men nu alldeles förfallit, då H:r Generalen under marchen passerade med armen förbij confoederations läger, och så snart H:r Generalen det warse bleff, skickade han H:r Öfwerste Crassou att låta giöra marschalken en compliment, effter H:r Generalen förbij reste, och att recognoscera storleeken af con-

foederation, men att intet allt för mycket fråga effter om marskalkken woro hemma; Och ehuruwäl han råkte marschalken och gjorde den compliment han hade order till; så kunde H:r Generalen doch intet utj sitt förbij marcherande med armeen blifwa någon aff dhe förnämsta wahrse, utan så snart H:r Generalen der effter war framkommen till Kurnik, fick H:r Generalen breeff af Starost. Gembitski, att han med en annan jämppte honom woro uthsedd att afsändas från confoederation till H:r Generalen, hwarföre H:r Generalen satte dem tijden före till andra dagen klockan nijo, och emedlertijdh lätt giöra den anstalten, att Capitein Wulfrat *) med några officerare skulle taga desse deputerade emot wijd förwachten och föra dem att dhe kommo förbij lägret. Öfwerst Lieut. Zylich skulle med en swite af några officerare taga dem emot i H:r Generalens kvarter wijd dörren med en compliment och föra dem i rummet dher H:r Generalen war effter det H:r Generalen och låtit opstella ett compagnie wijd sitt kvarter med uthslagen fahna att presentera gewähr wijd deras ankomst. Här på

d. 3 Dit: wijdh föresattan tijdh kom fuller Gembinske till Wulfrat wijd förwachten, men som han utan twifwel förmeent dhe[] armeen skulle sittia op, och der till inga techn såg, sade han sigh först willia rijda till H:r Fälltherrn Saphia som hade sitt stånd i neijden, kom således intet för än klochan 11 med sitt föllie, då dhe blefwo emottagne effter förb:d gjorde anstallt. Och war deras anbringande, att som H:r Generalen i gåhr under marchen hade afskickat sitt bodh till confoederation, så wille then nu reciproce giöra det samma. Jämwäl berätta och förklara den förundran confoederation hade ther öfwer, att H:r General:n som dhe meent skulle gåå emot fienden, satt sig på denne ohrten, med begieran H:r Generalen wille sådant ändra, effter hans Kongl. May:t och igenom hans Ex:ce

*) Carl Gustaf Wulfrath.

Kongl. Rådet Greeff Piper låtit försäkra confoederation, att armeen intet skulle komma i Posnaniska destrictet, hwaraff dhe som från Posnaniska destrictet nu ärnat sig till confoederation i Stavizin, tänkandes att H:r Generalen och med armeen skulle draga sig dijt måste ändra sin desein, och blifwa hemma att förskaffa contribution för armeen med mera som dheras skrifftel. inlaga äfwenwäl förmähler. H:r Generalen swarade och tackade för den ähran aff sådan deras afskickning, hwilken han förmeent skulle alenast föllia reciproce uppå den compliment H:r Generalen i gåhr wijd förbij marcherandet apart för H:r Marschalken lätt giöra, Ty utj det öfrige hade H:r Generalen confoederations afskickning först förwäntat; Emedlertijdh lätt dem förståå, att hwad marchen till detta ståndet angick, så woro den effter som dhe sielff wäl wiste, endast och alenast skedd för adelens trögheet skull med proviantens tillförande, och att H:r Generalen högnödigt hade, låta härest armeen någät refrichera sigh, och sambla proviant sammans till wijdare marche, hälst som och armeen igenom några dagars fatige intet efftersatt sin plicht att söckia fienden, men intet kunnat bringa honom till stånd, utan på confoederations äfwenwäl gjorde egen åstundan måst draga sig tillbaka, remonstrerandes och förklarandes i öfrigt som tillförne nbl. d. 1 huius att föllia confoederation åth Stavizin och lemna denne tracten som ryggen af confoederation blåt och obetächt, utan Kongl. May:tz expresse befallning, föllt H:r Generalen så mycket betänkeligare, som confoederation ännu war af ett mycket lijtet antahl och det intet skulle wäl skicka sigh, att med Kongl. May:tz trouppar föllia så swaga kräfteffter effter, med hwilka utj ett så viktigt förehafwande eij stoort woro att uthrätta, emot det å andre sijdan fienden skulle lemnas en frij tillgångh in i Storpåhlen, och således med dhe af contraire partiet igenom hotande och godzens förstörande, fåå tillfälle obliigera den lilla hopen af confoederation att sadla om. H:r Generalen förehöllt

dem och, att om dhe sin deseins fullföllliande intet med större fermite och efftertryck wille wijsa än att dhe igenom ett sådant nödigt mouvement för armeen stodo att bringas och dragas ifrån confoederation, woro ringa hopp af någon stoor effect i deras förehafwande, jämpte det H:r Generalen och dem för ögonen ställte, hward swårheet det wille wara för Kaliska destrictet, som för detta uthgiort sin contribution, och på detta sättet skulle å nyo beswåras med så många armeers stånd, Hwaremot longt bättre syntes, att församlingen i Stavizin coniungerade sig med desse härwarande confoedererade, och så medelst afbördä sikh förb:d onera, effter H:r Generalen och wille finna en tienligare marche, hwarigenom man alltiidh kunde hafwa fienden för sikh och honom på sådant sätt uhr Hög påhlen alldeles förjaga. Men der confoederation i detta fallet skulle sig någät ensijdigt företaga, som sträfwade emot hans Kongl. May:tz nådigste intention, theas egen gjorde försäkran, samt thet allmenna bästa, wille H:r Generalen ther emot qvam sollennissime hafwa protesterat, serdeles som det H:r Generalen mycket underligit förekommo, att nu först så enständigt anholles, det H:r Generalen wille wara confoederation föllgachtig, utan att marschalken om denne desein med H:r Generalen tillförne öfwerlagt, huru och på hward sätt den bäst skulle kunna wärckstellas, Hwarföre och på den händelsen H:r Generalen wille wara confoederation föllgachtig, till dess försäkran nödigt requirerades, att hafwa någät skrefftel:t af confoederation, att theas intention på intet annat syfftade, än thet som kommo öfwerrens med then tankan och promessen, som the hans Kongl. May:t här om giordt. Förestellandes dem och wijdare, hward församling dhe skulle aff Caliska destrictet sikh förwenta, ther denne destricten hwarest marschalken sielff med alla consiliarij så rum tiidh warit tillstedes, icke af större nummer bestodo, och att man nu medan hans Kongl. M:tz trouppar i neiiden posterade woro, måste bruka

dhe medel, hwarigenom man af thenne tracten flere till sigh bringa kunde, med hwad mera som H:r Generalen fann nödigt att låta dem förståå. Lemnandes sist till dem den försäckran uppå den aff dem befahrade gravation för Posnaniske destricten, förmedelst Kl. May:tz trouppars underhollande, att som H:r Generalen ännu stodo uti Kaliska destrictet, så wille H:r Generalen undanholla sigh den Posnaniska destricten, så frampt adelen sig wijdh confoederation infinner. Härpå hade H:r Generalen desse afskickade qwar till middagzmåhltijdh, Hwareffter dhe begofwo sig på hemwägen; Samme dagh war och hans Ex:ce H:r Fälltherrn hoos H:r Generalen.

d. 4 Dit: Effter att H:r Generalen straxt wijd sin ankomst till detta ståndet, afskickat Capitein Funck med 200 hästar under Öfwerst Lieut: Wrangels commando till Posen att uthfodra någon proviant för armeen, som staden sig förwägrat att uthgiöra och stängt portarne till för Kongl. May:tz trouppar, hade H:r Generalen breff från Capitein, att han alenast med några man war kommen in i staden.

d. 5 dit: Hade H:r Gembinski skickat sin broder till H:r Generalen med breff, som H:r Generalen beswarade, och i öfrigt lätt weta att han resolverat afsända reciproqvement sina uthskickade till confoederation; Hwartill som H:r Generalen uthsedt Öfwerst Krassou och Öfwerst Lieut. Zulich, så lätt H:r Generalen och Öfwerste Krassou genast skrifwa marschalken till och communicera honom, att han i så måtto woro deputerat att afgåå till confoederation, samt att marschalken wille nämna tijden och ohrten då han kunde komma att fullgiöra sin commiss; Och som han bekom det swaret, att marschalken wäntade honom till klockan 9 föllliande dagen, är han

d. 6 dit: med Öfwerst Lieut. Zulik och en svite af 8 officerare till confoederation affgången, och blifwit en halff mihl från theras läger wijd Scroda med 50 af adelen emottagen och framfördh, då han sitt tahl till marschalken giort

på fransöska, först i en compliment, att H:r Generalen woro mycket obligerat, det marschalken genom thes uthskickade på confoederations wäg:r welat försäkra om theras wänskap och oprichtiga intention, att the för frijheten republiqven och den allmenna roligheeten tillijka med hans Kongl. May:tz wapn wille agera, hwilken theras wänskap och goda uthlåtande H:r Generalen med lijka redebogenheet och oprichtigt hierta accepterade, med försäkran å sin sijda att wela på allt sätt söckia deseinen af confoederations stabilierande befodra. Sedan att confoederation fremmat förekommit, det H:r Generalen posterat sig på denne ohrten, stodo hoos honom intet att begriipa, hälst sådant af ingen annan orsak skedt, än att exeqvera hans Kongl. (Kongl.) May:tz nådigste intention, som en oprichtig alierader och granne för det allmenne bästa sampt republiqven, Hwarmedelst och confoederation så mycket säkrare skulle kunna sambla sigh, till hwilken ände och H:r Generalen ett detachment till Posen afskickat med mera. Äfwen sådant tahl hade och ÖfwerstLieut. Zulich på latin, effter H:r Generalen nödigt skattade att all adelen måtte detta förståå. H:r Generalen hade fuller gifwit Öfwerste Crassou ordres att straxt komma tillbaka, men Marschalken och consiliarij wille intet sleppa honom, utan obligerade honom att blifwa qwar till måhltjdz, derest hans Kongl. May:tz skåhl omdruchetz, men intet Kånungen aff Påhlens, Effter måhltijden war ändat tog Öfwersten sitt affskeepdh, och wijd hemkomsten rapporterade H:r Generalen hwad som föreluppit. Elliest som och kommit att tahlas om en conference emellan H:r Generalen och Marschalken en particulier, Hwarom H:r Generalen äfwenwäl gifwit Öfwersten in commissis med Marschalken att öfwerleggia, så bleff och aftahlt att dhe skulle komma sammans in locum tertium, emellan confoederations läger och denne armen, Hwarpå H:r Generalen

d. 7 dit: effter middagen war tillsammans med Mar-

schalken på bestämnan ohrt i en trögårdh då å både sijdor giordes contestationer till detta förehafwande wärcket och skilldes dhe äth emot affton, då intet så hårdt pouserades att H:r Generalen skulle straxt föllia med confoederation. Dito effter att H:r Generalen som förb:t skickat Capitein Funck till Posen, att uthfodra någon proviant för armeen, och staden allt framgeent tergiverserade, sättiandes sig i defention, blef H:r Generalen för middagen föranlåten att dijtskicka Öfwerst Lilliehöök med 400 knechtar och 100 ryttare samt 4 regementzstycken, som och straxt effter uppå den berättelsen att staden förwäntade succurs af Wisnowitski lätt H:r Generalen H:r General Maior Marderfellt dijt marchera med 200 knechtar och 100 ryttare till stadzens bemächtigande, hwilket och lyckel. afflopp, således att för middagen hade staden sina deputerade hoos H:r Generalen excuserandes sin faut, och att the gerna wille contribuera hwad som möijeligit woro, hwarpå H:r Generalen dem förehöllt att den respect dhe böra draga för Kongl. May:tz trouppar, haar intet skolat tillåta dem komma till den extremiteten, att stängia igen portarne för dem, och att deras förseelse nu woro så stoor, att den intet stodo till excuseras. Äntel. uppå trögitt anholdande att H:r Generalen wille conservera staden, medgaff H:r Generalen dem order, att dhe effter sin tillbakakomst skulle hafwa en timas frist att betänckia sig och godwilligt oplåta portarne; I wijdrig händelse hade wederbörande order att bruka andra medel, och skickade H:r General:n medh dem Landztingzhusen*), att låta H:r General Maioren Marderfellt här om weta. Här på äro dhe med dhe andra stadzens ledamöter till råd z gägne, men som den föresatte terminen öfwer skredz exeqverade H:r General Maioren dhe honom gifne ordres, och tog in staden som hastigast, utan någät skått,

*) Gotthard Henrik Lantingshausen, gen.-adjutant. Stupade vid Punitz.

mindre mans förlust; Den alteration som i samma moment dem i staden woro öfwerkom, lemnade dem intet någon hardiess, att dhe understodo sig skiuta fast der war en hoop stycken och gewähr, sampt folck nog af borgerskapet att wijsa motwährn. H:r Generalen lätt så straxt Marschalken af confoederation om stadzens intagande weta, och att the intet skulle umbrageras deraff, eij heller befructa att någon adelens tillhörige huus eller ägodeelar skulle illa medfahras eller förkommas.

d. 8 Dit: Lätt H:r Generalen afskrifwa 10 el:r 12 exemplar af det honom tillkomne hans Kongl. May:tz d. 26 sistl: Augusti på latin uthgågne manifæst*) hwilka H:r Generalen vidimerade, och till alla detricter här i Stoor Pohlen affskickade. Dito hade H:r Generalen breeff och berättelse från Confoederations marschalken, det han woro sinnat att opbryta med confoederation och marchera till Stawizin, anhollandes H:r Generalen wille föllia dem effter, Hwarpå H:r Generalen som förr swarade sikh gerna wela föllia, men wäntade nu på Kongl. May:tz order och att han emedlertijd måtte sambla sikh någon proviant till marchen, som H:r Generalen i förhoppning hade, att innan kort kunna wärckstella effteråth. Men i öfrigt att H:r Generalen intet nu straxt wille föllia med confoederation, hade han hoos sig sielff förbehollne fölliande raisoner, utom dhe han låtit confoederation weta. som

1:mo att inga special ordres af hans Kongl. May:t warit att föllia så long wägh nbl. till Warschou.

2:do att ingen proviant i förråd warit till troupparnes subsistence på wägen serdeles man skulle passera der adelen betallt redan contribution, eller och ther fienden en rum tid städt och allt consumerat.

3:o att man förmärckt en serdeles intelligence emellan confoederation och fiendens trouppar**).

*) Ej hos Nordberg.

**) Se under d. 1 Sept.

4:to att der confoederation sig någåt fientel. befruchtat, hade dhen intet sigh företagit att gåå så langt ifrån Kongl. May:tz trouppar.

5. Att så wäl Chron armen, Saxarne, Brandten *) och alla Lithoerne dragit sigh öfwer Wexeln och närmare desse trouppar.

6. Att Siradiske adelen, som äro dhe argesta fiender, opsettat och desse således tillsammans gjorde en anseelig armee.

7. Att desse troupparne woro allt för langt separerade ifrån hans Kongl. May:t och alltså ingendera om så behöfdes till undsättning eller coniunction med hwarandra komma kunde.

8. Att en deel af Lutterska och reformerade adelen gifwit wijdh handen att achta sigh effter det stämplades mot desse trouppar.

9. Att en godh wänn af sielfwa confoederation rådt man icke skulle elongera sigh för mycket,

10. Och att nödigt woro, afbijda uthslaget wijd Thorn och serdeless att observera fienden att ther han något moth Kongl. May:ttz arme och them som på thenne sijdan Veichseln posteradhe wore tentera wille, man honom (honom) ther uthi hindra kundhe **).

11. Att af all den kundskap H:r Generalen hafft iäm wäl aff dhe confoedererades egen uthlåtelse, som och wijd deras lägers förbijmarcherande, haar H:r Generalen dem intet högre kunnat skatta än till 3 à 400 man, som H:r Generalen och samme dag confoederation opbröt från Scroda till Stavizin, under prætext att öfwer gifwa ett breeff till Marschalken, skickat Lieut. Svede ***) att see deras marche och

*) Brandt, polsk-sax. general och partigångare. Underkastade sig omsider Stanislaus.

***) Det kursiverade senare tillsats med annan stil, antagligen R:s egen.

****) Hans Svede-Svedenhielm vid adelsfanan.

starckleek, sampt effter hans raport icke öfwer 25 af sielfwa adelen funnitz, och alltså intet rådeligit hollit utom special befallning exponera Kongl. May:tz trouppar för så ringa församblingh, serdeles och så mycket mindre kunde H:r Generalen finna det nu wara nyttigt sedan Kongl. May:tz trouppar staden Posen lyckel. ehröfrat, Och effter det hans Kongl May:tz allernådigste emellan komne manifæst, så mycket bättre kunna twinga dhe motwillige att sökia till confoederation, hwilka elliest syntes lijten hogh hafwa der till, men fast mera igenom contrarie partietz under arbetande söckia att fåå en besättning af Witnowisskis folk i staden, effter och staden, som föromrördt wäntat sig succurss från honom, Hwilken här aff flytande olägenheet nu förebygdh är, Och confoederation på ryggen säker, dhe contraire som deremot ingen säkerheet nu hafwa, måste nolentes volentes slåå sig till confoederation, der och sielfwa confoederation i sine tankar wille sadla om, är thet och dem en skräck, effter dhe alla hafwa sina godz der omkring belägne. I öfrigt hwad förhopning som warit till confederations afskremmande ifall den påsten warit bijbehollen, synnes aff det breeff som kånungen i Pohlen skrifwit till b:d stad Posen att denn skulle mannel. förswara sigh. Utom andre fördeelachtige raisoner som H:r Generalen nu wijd denne stadsens ehröfrande klarl. wijsat, haar man och den fördeelen haftt, att en stoor deel af regementerne, igenom det, uppå deras treska och opsättiande emot Kongl. May:t fölliande straff och contributions uthtagande äro blefne beklädde, och öf:r allt mäst med månadzlöhning soulagerade, Der till med är nu staden en säkerheet för armeens siuka och onödiga bagage, när den opbryter här från ohrten sampt för proviantz och andre nödwändigheeters anskaffande till armeen helt nyttig och omistelig.

Dito effter det att Castellaneus Kalisiensis Radomiehi, låtit weta sin åstundan att komma i conference med H:r Generalen, och förnummit om han det säkert skulle kunna

giöra i anseende till det missförtroende som war medh hans broder Generalen af Stoor Påhlen. Hwarpå H:r Generalen honom swarade att intet weta af någon owänskap medh honom, Och då han som en wän wille komma woro han alltiidh säker, kom b:d Castellan till H:r Generalen och föreställte sin angelägenheet, angående dess godz conservation, Men som han intet wijste den contestation af sin oprichtiga wänskap, som H:r Generalen förmodat, eij heller wara sinnat att gåå till confederation, lätt H:r Generalen och honom uppå det nu ankomne Kl. manifestet passera, utan att inlåta sig i någåt confident tahl med honom. Så snart han war bortrest, hade han skickat till H:r Generalen någåt wijn, öhl och annat i huushollet, att regalera H:r Generalen medh, men han accepterade intet, utan som uthskickaden eij wille föra det tillbaka, lätt H:r Generalen lefwerera det till Påst Starosten i qvarteret, han måtte giöra der medh hwad han wille. Dito commenderade H:r Generalen ÖfwerstLieut. Kruus *) med 200 hästar till Gnesniska destriet, att indrifwa contribution effter adelen der wijd mycket tröge och longsamme funnes.

d. 9 Dito affärdade H:r Generalen sitt bodh till hans Kongl. May:t med underdånigh berättelse om Posens ehröfring och mera. Dit: Bekom och H:r Generalen Hans Kongl. May:tz nådigste breff **) med uthskickaden polacken Joannes.

d. 10 Dit: passerade intet alenast Gembinski war hoos H:r Generalen, och ankommo breff från Öfwerst Lilliehöök och Capit. Funck angående contributions indrifwandet i Posen.

d. 11, 12 och 13 Dit: passerade eij heller någåt synnerligit, alenast H:r Fälltherrn en och annan gång besöchte H:r Generalen.

d. 14 Dit: reste H:r Generalen som hastigast om

*) Henning Adolf Kruse af Verchou, öfv.-löjtnant vid adelsfanan.

**) Förmodl. N:o 164 hos E. Carlson.

morgon bittijda att see Posen, och ställa order huru utj ett och annat förhollas skulle, hwarpå han innan middagen tillbaka kom.

d. 15 dit: passerade ej heller någät alenast H:r Fällt-herrn war hoos H:r Generalen och unga Saphia aff dhe confoedererade, som söckte om beskydd och säkerheetz breeff på sina godz

d. 16 Dit: hade Marschalken af confoederation afskic-kat till H:r Generalen Palatinen aff Posen och Starosten Saphia, med breff af innehollth H:r Generalen wille Trac-tum Gostinensem med contributions ehrläggjande förskona, som dem lofwat och bewilliat bleeff, samt remonstrerat att Commissarien Lindh extravagerat sina order som war alenast att indrifwa proviant af dhe 7 byar Wisnowitskis bror tillhörige, them han igenom giftermåhl med Capita-neam Konensem sig nyl. accqvirerat. Tesse uthskickade berättade och att confoederation hade sändt sina nuntier till hans May:t kånungen i Pohlen och Cronarmen, Jämwäl att Palatinen af (Palatinen af) Posen nu wille återholla confe-rencen med Wisnowitski. Här wedh kom i discoursen hwad confoederation tyckte om Posens ehrlöfringh, effter kånungen i Pohlens breff sedan ehrlöfringen till staden war ankommit, att dhe skulle tappert deffendera sigh; Han swa-rade att dhe woro wäl, han woro nu i hans Kl. May:tz händer.

I öfrigt beswarade och H:r Generalen skreffitel. Mar-skalkens i förb:d måhl ankomne breeff och att den sigh öfwerbeswärade execution woro förlängst contramanderat.

d. 17 Dit: kom ÖfwerstLieut. Kruus effter undfågne order med sitt partie tillbaka. Dito kommo åter 2:ne uth-skickade från confoederation Pzarkij och Radienskij med notification att confoederation woro längre framrycht, och förmente stanna wijdh Uniew, och ther afwänta Cardinalen medh Biskopen af Posen, och att the hade afskickat sina nun-tier till hans Kl. May:t kånungen i Pohlen, Cardinalen Chron armen och Wisnowitski, men som theas anbringande be-

stodo i skrefftel:t, så hade the muntel. hoos hans May:t att andraga, att hans May:t skulle föreslåå kånungen i Pohlen att afsäija sikh Churfurstendömmet Saxen och betahla hans Kongl. May:t många milioner för det tillfogade skadeståndet hwilka puncter som kånungen i Pohlen intet skulle wäl kunna ingåå, och consequenter ingen förlikning stodo att förwänta, Så kunde dhe då som ingen förhoppning öfrig till freden, pousera sin rätta desein, föresläendes att om icke rådeligit skulle wara, att enär Thorn woro öfwer, Hans May:t togo routen åth Warschou, och H:r Generalen den wägen åth Wellun, till att therigenom sambla then wijdrige hoopen, och om H:r Generalen hade i sinnet att inneholla med marchen till Thorns ehröfrande. H:r Generalen tackade dem för communication af allt detta, och hwadh det första anginge, stodo hans Kongl. May:tz uthlåtelse att förwänta. Beträffande marchen af begge armeerne, så syntes intet rådeligit att blåtta confoederation aff betäckningen, utan woro rådeligare att thenne armeen blefwo allt på wänstra sijdan af confoederation till deras säkerheet, Men hwilken route den skulle taga, kunde H:r Generalen ännu intet förwisso berätta.

Sist att afbijda Thorns ehröfrande, sådant stodo intet utj H:r Generalens disposition utan giorde H:r Generalen sig färdigh stundel. att opbryta, så snart han finge Kl. May:tz ordres, dem H:r Generalen och dagel. förwäntade.

d. 18 Dit: præparerade H:r Generalen sikh till opråt med armeen fölliande dagen, och till den ände skickade till staden Posen 2:ne prowiantzwagnar af hwart regemente, att Capitein Funck skulle försee dem medh brödh, tobak och brenwijn till marchen.

d. 19 Dit: Opbröt H:r Generalen med armen från Kurnik och marcherade 2 mihl derifrån till en lijten stad kallas Krotzsin, hwarest armen utan för staden camperade.

d. 20 Dit: Stod H:r Generalen med armeen stilla, effter och ännu intet provianten war kommen från Posen.

Dit: kom H:r Fälltherrn Saphia med sina trouppar, och stötte straxt till desse andra, då och samme dag H:r Fälltherrn sielf war hoos H:r Generalen.

d. 21 Dit: Stodh H:r Generalen och stilla, passerade intet alenast tijenderne inluppo att saxarne i Thorn begynt att accordera. Dito afsändes flere proviantzwag:r att afhämta proviant i Posen till fölliande marche,

d. 22 Dit: war Præsidenten Koluski hoos H:r Generalen, och anhöllt om frijheet på några härom kring belägne hans Eminentz Cardinalens godz, Jämwäl för några sina egna effter Kongl. May:tz nådigste breeff, hwilket bewillades.

d. 23 Dit: Affärdades uthskickaden med frijbreff på förb:d Cardinalens godz effter Præsidentens Koluskis ingifne opsattz. Dit: bekom H:r Generalen hans Kongl. May:tz nådigste breeff, och war äfwenwäl samme dag H:r Fälltherrn Saphia hoos H:r Generalen, hwarpå notificerades Marschalken af confoederation Kongl. May:tz nådigste befallningh, att effter som det kunde skattas nödigt, draga mig [!] med armeen närmare confoederation, men att sådant ännu intet så hastigt kunde låta sig giöra. Samme dag lätt H:r Generalen och dhe siuka wijd armeen, föras till Posen.

d. 24 Dit: opbröt H:r Generalen med armeen och marcherade en mihl till en lijten stadh kallas Bobiegiska.

d. 25 dit: Continuerade marchen från b:d stad till en annan lijten stad kallas Klaskow *)

d. 26 Dit: Stodh H:r Generalen med armeen stilla; äfwenwäl

d. 27 Dit: då 2:ne deputerade aff confoederation till H:r Generalen ankommo, hwilka så wäl som dhe förra afskickade, uthläto sikh att confoederation woro wäl tillfredz att troupparne stogo qwar; och enär H:r Generalen them pro forma förestellte sig willia qwittera staden Posen och

*) Kleschewo.

draga Kongl. May:tz trouppar der utur bodo dhe enständigt H:r Generalen wille sådant intet giöra, utan låta besättningen der förblifwa.

d. 28 och 29 Dit: bleff H:r Generalen stilla stående.

d. 30 Dit: Lagade H:r Generalen sig till opråt följande dagen, då och ett bodh från confoederation ankom.

Octob:r d. 1. Opröt armeen från Klaskow till en lijten stad kallas Zierniki, hörer till Starosten Crucificiensis D. Ziegowski.

d. 2 Dit: Stod armeen stilla.

d. 3 Dit: Opröt H:r Generalen med armeen från Zierniki och marcherade till en lijten stadh kallas Lknou, hwarest H:r Generalen fattade stånd, och orsaken hwarföre H:r Generalen sin marche på förb:d sätt från Kurnick till denne ohrten tagit, war det, att som H:r Generalen förnummit, det adelen som dels redan warit wijd confoederation, haar skilltz derifrån under prætext att begifwa sig hem och söria för contributions anskaffande, dhe ännu hemma warande äfwenwäl samme ändskyllan hade, hwarföre dhe intet till confoederation stött, haar H:r Generalen fördenskull resolverat att uthwällia detta ståndet som ytterst i HögPåhlen belägit och der med gifwa största deelen i Hög Påhlen tillfälle att både för säkerheeten af Kongl. May:tz trouppar, som och att H:r Generalen stodo bak om dem, i fruchtan och anseende dertill alla måtte stöta till confoederation.

d. 4 Dit: Skreff H:r Generalen i underdånigheet till hans Kongl. May:t och berättade tillståndet.

d. 5 Dit: passerade intet.

d. 6 Dit: hade man dhe hugneliga tijender att Thorn war öfwegångit och i hans Kongl. May:tz händer kommit hwilket och skedt emellan d. 3 och 4 huius.

d. 7 och 8 dit: passerade intet, alenast H:r Fälltherrn hade skrifwit H:r Generalen till, och berättat att confoederation af honom begiert någon assistence, hälst den befahra-

de sigh någon olägenheet af adelssman Smigelskij *), som hade 10 compagnier Lithoer och annat samlat folck, Hwarpå H:r Generalen swarade det wara wäl att assistera confoederation i detta måhl, det H:r Generalen å sin sijda och icke mindre skulle söckia att effterkomma med Kongl. May:tz trouppar till confoederations säkerheet.

d. 9 Dit: war H:r Generalen sinnat giöra den anstallt att sända Kongl. May:tz finska trouppar **) till confoederations säkerheet, som ståå hoos fälltherrn, att tillijka med dhe uthsedde H:r Fälltherrns egne trouppar afgåå till confoederation, och att Commissarien Lindh till underholdz anskaffande skulle föllia med. Sedermer besinnade H:r Generalen sigh, och

d. 10 Dito skreff H:r Fälltherrn till, att som H:r Generalen nu gjorde anstallt, att äfwen wäl sielff opbryta medh armeen, confoederation närmare så kunde det nog wara att H:r Fälltherrn, som confoederation begiert, skickade dem en 10 fahnor af sitt eget folck; Och som på det dhe intet måtte gravera inbyggarne i wägen, och således inskränkia den subsistence för Kongl. May:tz och dhe öfrige Fälltherrns trouppar i wägen reqvireras då dhe komma att marchera; Så lätt H:r Generalen skicka dem till underholdh på wägen 1200 Rd:r med begieran till H:r Fälltherrn, han wille alfwersampt förmana b:d trouppar att holla godh order och ingalunda gravera inbyggarne med någon ålaga under marchen.

d. 10 Dit: hade H:r Fälltherrn skrifwit till H:r Generalen och låtit sig förståå, om han sielff skulle gåå med sitt folk åth confoederation, tyckandes i öfrigt dhe anordnade 1200 Rd:r intet wela förslåå för det commenderade man-

*) Adam Smigielski, starost af Gnesen och ofta omtalad parti-gångare. Underkastade sig slutligen Stanislaus.

**) Nylands kavalleri. Sapiiha hade tagit detta med sig på sin marsch från Samogitien 1702. Härmed besvaras den frågande noten sid. 9 del. VIII.

skapet, som belupo sig alena 7 Timf på man. H:r Generalen beswarade att det stodo uti H:r Fällthorns eget behagh och gåttfinnande om han sielff wille gåå med till confoederation, men hade förmeent att dhet skolat stannat wijd den förr fattade resolution. Flere medel woro nu intet att tillgåå; Och som H:r Generalen med armeen war i tanka att komma snart effter, torde manskapet kunna behielpa sig der med på wägen. Dito bleff Capitein Funck uth commenderat med 100 hästar att indrifwa contribution utj Nakleska destrictet.

d. 12 Dit: reste H:r Generalen till hans Kongl. May:t wijd Thorn.

d. 13 14 och 15 dit: Stod armeen stilla, passerade intet.

d. 16 dit: hade H:r Generalen skrifwit till H:r General Maior Strömberg om ett och annat som skulle beställas, serdeles om skiortor och strämpors betingande för regementerne, samt och huru med styckerne i Posen förhollas skulle. Hwarom och H:r Gen: Maioren Strömberg skreff straxt till H:r Öfwerst Lilliehök.

d. 17 dit: pass: intet.

d. 18 ankommo recreuterne för Lijffdragounerne Skåningarne och Infanteriet, hwilka H:r Öfwerst Patkull *) med sig brachte.

d. 19 Dit: kom H:r Generalen tillbaka från hans Kl. May:t

d. 20 dit: pass: intet

d. 21 dit: Munstrade H:r Generalen recreuterne aff Lijffdragounerne.

Dit: hade H:r Generalen breff från H:r Fälltherrn Saphia med berättelse, om hwad tijender han hade från confoedera-

*) Didrik Friedrich Patkull, öfwerste vid Nylands kavalleri.

Skåningarna voro S. Skånska kavalleriet. (N. Skånska låg vid Strasburg under Thorns belägring.) — Infanteriet bestod af Södermanlands och Kronobergs regement.

tion, serdeles att confederation uthsant ett partie mot den sig opsatte adelsman Miezielski och dess anhang, slagit honom som och tagit fångar med thropheer från honom.

d. 22 Dit: Opbröt H:r Generalen med armeen från Lechnou i första cantonementet 3 mihl derifrån till Gorki Dombiski, hwarest H:r Generalen stod med en deel aff infanteriet, och dhe andra regementerne i näst omliggande byar. Dit: war fullt wäder.

d. 23 Dit: passerade intet.

d. 24 dit: Resolverade H:r Generalen öfwer dem aff borgerskapet i Posen, som warit wällande i ÖfwerstLieut. Lansons död.

d. 25 Dit: hade Capit. Funck öfwersant en summa penningar aff dhe indrifne contributions medel.

d. 26 dit: ankommo dhe i Posen ehröfrade 17 metallstycken, mest longa som fälltslangor, hwilka

d. 27 Dit: effter Kongl. May:tz nådigste willia och befallning befodrades wijdare till Thorn och Kl. armeen med Capitein Hårdh *) under escord aff en cornet och 100 man.

d. 28 dit: kom Capitein Funck sielff tillbaka från sitt partie.

d. 29 dit: pass. intet.

d. 30 dit: blef dragoun Lindberg aff Kongl. May:tz Lijffregemente dragouner effter ågången domb ophängdh, som ryndt till fienden och wijd Thorns ehröfring ehrtappat.

Dit: war H:r Fälltherrn Saphia hoos H:r Generalen

d. 31 Dit: gjorde H:r Generalen sig färdig till opbrätt från detta ståndet, doch stod stilla

Nov. d. 1 som war söndagen

d. 2 Dit: Opbröt H:r Generalen från Gorki Dombiski och marcherade åth Stzrelse ungefär 5 mihl derifrån.

*) Bland de många medlemmarne af ätterna Hård af Segerstad och Hård af Thorestorp, som stått under Carl XII:s fanor (icke mindre än 5 af Segerstadätten sås. lifdrabanter), är det svårt att ange hvem som här menas.

Armeen kommo i sina anordnade kvarter i god tijd men bagaget intet för än seent på affton, detta godzet hörde ad abafiam mogilnensem under Biskopens disposition aff Wilna *).

d. 3 dit: Stod armen stilla, pass. intet

d. 4 dit: reste H:r Generalen till hans Kongl. M:t men hinte intet fram för än andra dagen.

d. 5. Om morgon gjorde H:r Generalen sin underdånige opwachtning hoos hans Kl. M:t.

d. 6 dit: War H:r General. qwar wijd k. Högqwareret.

d. 7 dit: reste H:r General:n tillbaka åth armeen, kom sent fram.

d. 8 dit: war söndagen, pass. intet, alenast giordes anstallt om dhe förafskedades hemreesa.

d. 9 pass. intet;

d. 10 Inkom Öfwerst Lilliehöökz berättelse, om Starosten Rogozinski som mördat den Stetinska breeffdragaren, att han fuller blifwit ehrtappat, Men på wägen då han skulle föras till Posen, undankommit.

dit. Inlop närmare effterrättelse om dhe när kring boende polska adelsmän och bönder, som icke alenast för kort sedan öfwerfallit marqvetentaren Ulf och honom illa handterat att han der effter måst lijfwet tillsättia; utan och åthskillige andra swenska ihielslagit.

d. 11 dit: förpassades och afsändes alla siuka och breckeliga, dhe tyska på Posen och Pommern, dhe swenska på Kongl. armeen.

d. 12 dit: Lätt H:r General:n uthexeqvera hwad creatur som fanns på ett håff tillhörigt en aff dem som interesserade utj det begågne mordet på marqvetentaren

d. 13 kom i arrest en annan adelsman och interessent i förb:d mord, kallas Gurski med dess dräng.

d. 14 dit: hade H:r Generalen gifwit order till en

*) Biskopen af Wilna hette Brzostowski.

general krigzrättz anställande öfwer Rytthemestaren Falk som duellerat med Regementz quartermästaren Cronberg *) och honom ihäihlskutit, b:d Rytthemästare bleff dömd från lijfwet och effter Kl. M:tz undfågne legd gich i sin förre säkerheet.

Dit: Commenderades Capit. Funck på exeqvution till Walks dstrictet.

d. 15 Dit: Woro uthskickade aff Printz Jacob hoos H:r Genl:n

d. 16 dit: blef ännu en interessent i förb:d mord ehrtappat kallas Pniewski, som examinerades och iämppte den förre tillstod sitt brått.

dit: hade Castelan Narramowski låtit opwijsa hwad præntention han ägde, utj det confiscerade Plesnowitz huus i Posen med anholdande att fåå samme præntention godgjordh och till huusetz conservation betahla resten, hwilken hans ansöchning H:r General:n samtyckte.

d. 17, 18, 19 och 20 Dit: Stod armeen stilla passerade intet.

d. 21 dit: skreeff H:r Generalen till hans Kongl. May:t och berättade tillståndet wijd armeen.

Dit: gich Landztingzhuusen med Rytthemästar Köhler **) bort till Kl. armeen; effter och b:t Rytthemästare hade ordres att afhempta dhe för Nylenska Cavalleriet till Boske ankomne munteringar. Dit: Öfwersände och H:r Generalen till H:r KrigzRådet Holmström ***) förslag på avancementerne och afgången wijd desse regementer.

Dit: Inbrachtes en polsk bonde eller fäaherde som interesserat i förb:d mordh.

d. 22 dit: kom breff och berättelse från Öfwerst Lilliehöök om quartianerne som skulle ströfwa der om kring och opbära hyberner.

*) Se under d. 25 Maj 1703.

**) Didrik v. Köhler, ryttm. vid Nylands kavall., stupade vid Fraustadt.

***) Israel Holmström.

d. 23 Beswarade H:r Generalen Öfwersten och befallte effterslå och föriaga samme quartianer sampt låta antyda wederbörande att intet gee dem hyberner så framt dhe intet wille betahla dubbelt till dhe swenska.

Dit: Beswarade H:r Generalen Capit. Funck angående contributions opbärande aff en tract som är pantsatt aff republiqven till kongen i Preutzen, med order att lemna samme tract ograverat, så framt Kånungen i Preutzen opboro usum fructum deraff.

d. 24 dit: Opbröt H:r Generalen med armeen och marcherade 2 mihl åth ett godz kallas Lubin, hwarest klockan 8 el:r $\frac{1}{2}$ 9 om affton, hans Kongl. May:t kom till H:r Generalen, hafwandes alenast med sig Cammarpagen Klinckoström *), effter och dhe andra aff fölliet opråttnat med sina hästar i wägen, Hans May:t som okunnig om wägen och hwarest H:r Generalen stodh, haar rjdit stoor krook och 17 mihl den dagen,

d. 25 Dit: sedan Hans Kongl. May:t klockan siuu om morgonen afreste och gick tillbaka åth kl. armeen, continuerade H:r Generalen medh sin marche åth ett godz kallas Ziernewo, som hörde Generalen Radosniskis bror till aff Stoor Pohlen, en starost. Och som emellan Lubin och detta godzet war en 5 mihl, kom pagaget intet för än sent fram om affton.

d. 26 dit: notificerades Öfwerst Lilliehöök, att dhe för detta commenderade 100 man cavallerie i Posen skulle blifwa afflöste.

Dit: kom Öfwerstlieut. Zulich tillbaka som warit uthsickat effter quartianerne, hwilka han och föriagat, sampt en hop hästar och siuu man dem ifråntagit.

Dit: Capitein Clas Creutz **) commenderat åth Posen till afflösa det cavalleriet som derest förr warit.

*) Carl Bernhard Klinckowström, skjuten vid Kalisz 1704.

**) Frih. Claës Creutz, kapten vid Lifdragonerna. »Stupade vid Fraustadt» enligt ättartaflorna. Dog af sjukdom d. $\frac{16}{6}$ 1704 enl. Rehn-

d. 27 dit: angaff sig polska Lieutnanten Trepka att förnimma hwad säkerheet han med sitt föllie af Chron armeen kunde hafwa aff dhe swenska, men som han tillijka med sin bror stedze wijst sig contrair och fienteligh emot dhe swenska, så bleff han intet annorlunda än en fiende ansedd, och derpå med sitt föllie i arrest tagen.

dit: war H:r Fälltherrn Saphia hoos H:r Generalen.

Dit: om morgonen afgich Capitein Clas Creutz med dhe 100 hästar till Posen, att aflösa det förra rytteriet.

dit: gaff H:r Generalen order till Öfwerst Lilliehöök att commendera 50 hästar och 100 man beredna footknechtar uth med Warta strömmen till Capit. Funks betäckande, som war uthskickat att indrifwa contribution.

Dit: bleff ÖfwerstLieut. Kruus uthcommenderat med 300 hästar att föriaga quartianerne;

d. 28 dit: hade H:r Öfwerst Lilliehöök öfwersänt ransachningen öfwer starosten Rogozinski.

d. 29 hade Biskopen aff Posen skrifwit H:r Generalen till och berättat samma Rogozinski äga dess syster datter, beklagade hans företagne oråd och intercederade för hans fru att hon intet måtte umgiella dess mans brått.

Dit: gaff H:r Öfwerste Patkull tillkenna om Ryttnästär Köhlers tillbakakomst med munteringssorterne för regementet.

Dit: war H:r Fälltherrn Saphia hoos Hr. Generalen.

d. 30 Dit: Commenderades en lieutenant medh 50 hästar att bli i Posen till förstärkning, noch en lieutenant med 20 hästar att föra fångarne aff quartianerne till Posen.

sköld, och hann ej längre än till kaptensgraden. Brorson till Carl Gustaf C—z.

Den Creutz som blef blesserad, ej dödad, vid Fraustadt war hans äldre broder Lorenz, öfv.-löjtnant vid Lifdragonerna. Föll, sås. ättartaforna, nu riktigt, angifva i Ukrajna 1709.

Härmed rättas uppgifterna om Claës Creutz i Kar. Krig. Dagb. III. De båda hänvisningarna i personregistret gälla ej samma person utan *begge* de ofvanstående.

Decemb:r d. 1. afsändes allt onödigt bagage iämpte dhe kranka aff regementerne till Posen, Jämwäl dhe kranka och förafskedade aff regementerne Pommerska och Brhemiska, med reese pass för dem, och dhe andra i Posen warande förafskedade, sampt order till Öfwersten Lilliehök att gifwa en hwar 15 Rd:r i reesepeng:r.

Dit: Kom Enwoyen aff Wurtemberg med sin svite till H:r Generalen.

d. 2 dit: afgich H:r Envoyen med några drabanter till Kongl. armeen, då och alla förslager och journaler från den 5 sistl. Junij till den 29 Novemb:r blefwo iämpte breeff till H:r Öfwerst Lagercrona *) öfwerstyrde.

Dito Befallte Hr. Generalen hollas krigzrätt öfwer dhe 3:ne polachar, som mördat och ihiählslagit svenska.

Dit: kom Capitein Örnstedt med det aflösade manskapet från Posen;

d. 3 dit: war hoos H:r Generalen Prins Jacobs fullmechtig.

dit: Leutererades dommen öfwer dhe 2:e polska adelsmennen som mördat svenska, att hallsshuggas och steglas.

d. 4 dit: blef Mag. Oberius aff H:r Pastoren Stenhof ordonerat till präst, och kom utj Mag. Löfgrens stelle under Kongl. May:tz Lijff regemente dragouner.

Dit: Bleff dommen öfwer den 3:die mördaren en polsk bonde som ihiählslagit en svensk såldat, leutererat att halshuggas och steglas,

d. 5 Dit: Kom partiet från Posen, som convoyerat bagaget och dhe siuka, iämwäl hade Öfwersten Lilliehök sig utj ett och annat måhl förfrågat, som allt beswarades.

d. 6 Dit: war söndagen pass. intet.

d. 7 Dit: Justificerades dhe afdömde polackerne.

Dit: kom Funcken tillbaka med sitt partie.

d. 8 och 9 pass. intet.

*) Anders Lagercrona, öfverste vid Vesterbottens regemente.

d. 10 gaff H:r Generalen order till marche föllliande dagen.

d. 11 Dit: Effter hans Kongl. May:t i nåder befallt att föriaga qvartianerne utur Storpåhlen, och att opbära hybernerne öfwer allt, till hwilken ände H:r Generalen skickade Öfwerstl:n Zylick föruth med 200 hästar åth Zrin och ett annat partie aff 100 hästar åth Pisdry *). Opbröt H:r Generalen med armeen, fördealandes den samma i 2:ne deelar. H:r General Maioren Strömberg med 5 regementer åth Pisdry, och H:r Generalen sielff med dhe öfrige 5 **) åth Zrin, icke alenast att så medelst beqwämligare kunna passera Warta strömmen, utan och att fåå qvartianerne för sigh, och hindra att dhe intet måtte draga sig op åth Slesiska gränsen, och på den sijdan närmare in åth Storpåhlen, görandes H:r Generalen det afftahl med Hr. Gen. Maioren Strömberg att stöta tillsamman wijd Kalisk. I öfrigt som H:r Fälltherrn Saphia hade igenom sin secreterare bekommit den effterrättelsen af sin broder, att effter hans Kongl. Mayt:z nådigste behag draga sig till Kl. armeen och fåå der sina kvarter, så blef han ståendes wijd Gnisen till wijdare inhämtat beskeed här om, på det om så woro, han beqwämligare kunde derifrån till Kongl. armen marchera, hwar och icke komma effter till H:r Generalen. Emedlertijd gaff H:r Generalen ordres till Ryttmeisteren Blickert som hoos Fälltherrn commenderat war, att

*) Pysdry ligger vid Warta 30 km. Ö. om Schroda; Zrin (Schrimm, Andree) 45 km. V. om Pysdry, äfvenledes vid Warta.

**) Vid denna tid har Rehnskölds fältarmé således bestått af 10 regementen. Hvilka dessa voro finnes ingenstädes direkt angifvet, utan måste det framletas ur journalens anteckningar. I hvarje fall har den hufvudsakligen bestått af kavalleri: Lifdragonerna, S. skånska, Adelsfanan, Bremiska, Krassowska, Uplands, Mellinska, Nylands och endast ett par infanteriregementen, Södermanlands, Kronobergs. I slutet af April 1704 tillstötte emellertid Pommerska infanteriet och 400 man af Jönköpings och Kalmare reg. samt i Maj Östgöta infanteri.

med dhe 100 man aff Nyleningarne gåå till regementet och stöta till det samma i Zrin.

Samma dag affsände H:r Generalen till hans Kongl. May:t med Commissarien Lindh annotation på deffecten wijd Mellinska, Hornska och Krassouska regementerne, Jämwäl en delineation aff Posen.

d. 12 dit: Continuerade marchen från nattlägret Scroda till Zrin, och stod H:r Generalen utj en by kallas Nislalina $\frac{1}{2}$ mihl från Zrin.

dit: hade H:r Fälltherrn skrifwit och berättat H:r Generalen om sin marche till Kongl. armeen, excuserandes att han intet kunde komma att taga affskeed.

d. 13 dit: Stod H:r Generalen med armeen stilla, ankommo äthskillige breeff från Öfwerst Lilliehöök som beswarades.

Dit: hade och marchalken aff confoederation sin deputerade hoos H:r Generalen med skrifwelse, hurusom Cron armeen slagit sig till confoederation, och att quartianerne således måtte blifwa orubbade i dhe dem anordnade kvarteren, Swarades skrefftel. och beropades på dhe muntel. deputeraden gifne raisoner.

d. 14 dit: opbröt H:r Generalen och marcherade 3 mihl derifrån till staden Ziondz *).

d. 15 Continuerade marchen till staden Iarotzin,

Dit: Lätt H:r Fälltherrn weta sin ankomst der i neijden till unga Saphia Starost: Bobruensis och att wela komma och taga affskeed med H:r Generalen,

d. 16 Dit: Stod armeen stilla, då H:r Generalen reste till unga Saphias gårdh som låg intet longt från staden, hälsade på H:r Fälltherrn och togh derest affskeed med honom.

d. 17 dit: Opbröt H:r Generalen och marcherade 3 mihl derifrån till en lijten fläch kallas Pleskol **).

*) Xions.

**) Pleschen.

d. 18 dit: Stod armeen stilla.

d. 19 Dit: opbröt H:r Generalen och marcherade åth Kalisk en $\frac{1}{2}$ mihl när staden, och blef H:r Generalen ståendes utj ett klostergodz kallas Koskielnawies.

d. 20 Dit: Stod H:r Generalen stilla och skreff till Öfwerste Lilliehöök itererandes sina förra ordres om hybernernes uthtagande så wijdt kringh Posen som kunde låta sig giöra.

Dit: affsändes Capit. Funk till Kalisk att opbära någon prowiant för Kongl. May:tz trouppar.

Dit: kom H:r General Maior Strömberg till Hr. Generaln.

d. 21 dit: opbröt H:r Generalen och marcherade genom Kalisk 2 mihl på andre sijdan till en ohrt kallas Blasice, effter att H:r Generaln stött tillsammans på andra sijdan Kalisk med dhe trouppar som Hr. Gen. Maioren Strömbergh med sig hafft.

Dito kom breff och berättelse från Kongl. armeen om Elbingens öfvergång! *)

d. 22 dit: Stod H:r Generaln med armeen stilla.

d. 23 opbröt H:r Generaln med armeen och marcherade 3 mihl der ifrån till Ziradiska destrictet, och stod H:r Generalen uti en by $\frac{1}{4}$ wäg från staden Ziradt **) kallas Wolka Dzierlinka, samt regementerne der om kringh.

d. 24 dit: Stod armeen stilla då och Castellaneus Ziradiensis Zapolski war hoos H:r Generaln.

d. 25 dit: som war Juhle dagen, äfwen wäl

d. 26 dit: woro deputerade ex destricto Ziradiensis hoos H:r Generalen, med anholdande som den ena uthskickaden skrefftel. på latin oplaas, att intet blifwa för hårdt med contribution aff Kongl. May:tz trouppar beswärade, som dhe nu förnimma till denne destricten anlenda,

*) d. 1 Dec.

**) Sjerads.

hålst dhe och redan gifwit sigh till confoederation aff heela palatinatet, med samma fundament och willkohr nbl. att strijda för frijheten och den allmenna roligheeten med mera, hwilken instruction och för desse deputerade som kallas Alexander Myzielski Tribunalis Regni Subjudex Siradiensis, och Adalbart Walewski Castellanides Spismiciensis, war underskrefwen aff Marechallo Confoederationis Ziradiensis Casmiro de Walewice Walewski. H:r Generalen swarade och tackade för den ähran palatinatet honom giordt wijdh denne beskichning, och att han förnummit palatinatetz sorgfälligheet igenom samme confoederations ingående, att söria för den allmenna säkerheeten, det skulle och hoos honom intet manqvera mera att befrämia en sådan god intention än medelst någon swår last och tunga hindra den samma, sökiandes på intet sätt dem wijdare gravera än på andre ohrter och Kongl. Mayt:z trouppars nödtorfftige underhold kan tillåta.

Samma dag kom breff från hans Kongl. May:t iämpte fullmacht för Capitein Funck att wara Öfwerst Lieut. under Dukers regemente.

d. 27, 28, 29 och 30 Dit: Stodh armeen stilla passerade intet, alenast dhe omkring boende polacher af och an kommo till H:r Generalen utj sina nödwändigheeter, och bleff den 29 dit: ÖfwerstLieut. Örnstedt commenderat på execution åth Widawa med 300 hästar.

d. 31 Dit: woro deputerade aff Lenciciska destrictet hoos H:r Generalen, insinuerade sin skreffitel. instruction och berättade hurusom samme destrict äfwenwål coniungerat sigh med dhe andra confoedererade, anholdandes fördenskull om H:r Generalens protection, och discretion wijd contributions uthgiörande.

Samma dag woro dhe utur Welunska destrictet hoos H:r Generalen, och som deputerade insinuerade hwadh in Castrensi welunensi post fæst: sanct: trium Regum Die feria 3:tia blifwit resolverat.

Dit: Uthgaff H:r Generalen frijheet för en och annan att eij blifwa med execution graverade.

Här med slutades i Jesu namn det gamla åhret.

Continuatio Relationis *).

Anno 1704.

Januarij d. 1. Stod H:r Generalen med armeen ännu stilla uti Wolka Dzierlinka och om kring liggande byar $\frac{1}{4}$ wäg från staden Ziradin.

d. 2 Dito afgich order till Öfwerstlieut. Örnstedt att gåå med exeqvutions partiet från Widawa till ett annat destrict straxt hoos, som tergiverserade med contributions uthgiörandet, iämwäl att correspondera flitigt med H:r Generalen. Hwilket doch sedermer ändrades och skickades en lista på parafier i förb:d district, hwar aff ännu ingen contribution war opboren, utan wijdare opbåras skulle.

Dit: bleff en ryttmästare med 100 hästar på execution uthskickat.

d. 3 Dit: Swarade H:r Generalen igenom uthskickaden adelssman Radomski Petterkowska tribunalen angående derass söchte säkerheet för justitiens obehindrade lopp, hwilken säkerheet dhe i alla måhl skulle finna för Kongl. May:tz trouppar orubbat.

d. 4 Dit: pass. intet alenast några aff officerarne wijd Mellinska regementet aflade deras trooheetz eedh.

d. 5 Dit: Stod armeen stilla och hölltz general krigz rätten under H:r Gen. Major Strömbergz præsidio öfwer Lieutnanten Eberhardh af Crassouska dragounerne som war anklagat att innehollit några Timf aff dhe siukas penningar.

Dito H:r Öfwerst Krassou bekommit order att med sitt regemente gåå till en district, hwarest adelen funnes tröga med contributions uthgiörandet, Jämwäl Öfwerstl. Örnstedt att med sitt partie stöta till honom.

*) Här börjar en ny stil som fortsätter till slutet.

d. 6 passerade intet.

d. 7 dit: Hade Cardinalen skrifwit H:r Generalen till, williandes wetta om H:r Generalen i sitt förra stånd stodo, och om han woro sinnat snart bryta op, sampt hwart hän, till äfwentyrs åth Warschou, iämwäl intercederade om säkerheet för tribunalen i Petterkou. Swarades med en compliment, och att H:r Generalen ännu owiss woro, hwart hän han wände sigh, effter som nödwändigheeten kunde fodra, äfwenwäl försäkrades om all trygg- och säkerheet för tribunal.

Dit: Finge regementerne assignationer på en månadz aflöhnning.

Dit: gick H:r Öfwerstl. Funck bort till H:r Öfwerste Krassous partie att indrifwa contributionen.

Dit. affgick Öfwerstl. Hagen med 2:e andra, en student och en köpman, åth Slesien och finge convoy aff H:r Öfwerste Crassous partie till grensen.

d. 8 Dit: kom en aff H:r Fälltherrn Saphias folch och brachte några breeff med sigh, iämwäl från Hans Kongl. May:t *) till H:r Generalen, och hade H:r Fälltherrn berättat, hurusom han ännu förmente att komma till coniungera sig med desse andra Kongl. M:tz trouppar.

Dit: Hade det med Öfwerstl. Hagen skickade partiet öfwersändt till H:r Generalen en fången lieutenant med 2:e andra och några hästar iämpte berättande hurusom b:t ÖfwerstLieutnant med partiet antreffat ett så kallat Kongl. Princens compagnie Towarzer från hwilka det tagit 8 fångar 30 hästar och 1 par pukor.

Dit. beswarade H:r Generalen Biskopen aff Posen angående dess syster datter Rogozinskis fruu, för hwilken han intercederar, att hon ej motte komma att lijda för sin mans

*) Det tidigaste bref från vinterkvarteret i Heilsberg till Rehnsköld som finnes i E. Carlsons samling är af d. 7 Jan. 1704. Detta är ett svar på Rehnskölds bref af d. 28 Dec. Det framgår af denna journal, att ej alla Carls bref till Rehnsköld blifvit bevarade.

missgierning. Jämwäl betreffande Capitletz conserverande i Posen hwilket allt H:r Generalen i anseende till Biskopen lofwade effter möijeligheeten effterkomma.

d. 9 Dit: Beswarade H:r Generalen H:r Fälltherrn Saphiea och effter dess uthskickades egen begieran gaffz i H:r Fälltherrns frija behagh, att uthwällia för sina trouppars stånd den ohrten närmast Rawensiska destricten.

d. — Dit: beswarade H:r Generalen och i underdånighheet berättade Hans Kongl. May:t med samma bodh om tillståndet wijd desse Kongl. May:tz trouppar.

Dit. Swarade och H:r Generalen H:r Öfwersten Lilliehök på en och annan dess ankomne förfrågan.

d. 10 Dit: giordes anställt till marchen fölliande dagen.

d. 11 Dit: Opbrööt H:r Generalen med armeen från förb:d stånd och marcherade åth en lijten stad kallas Zlo-zow *) tillhörande Castellaneam Welunensem widuam, hwarest H:r Generalen logerade på ett lijtet slått, Och Lijffdragounerne stodo i sielfwa staden derest ett Berenhardiner closter war.

d. 12 Stod H:r Generalen stilla,

d. 13 marcherade 3 mihl der ifrån till staden Welun **) hwarest H:r Generalens qwarteer war i Dombrowa $\frac{1}{4}$ mihl från staden.

d. 14 Dit: Stod armeen stilla, passerade intet.

d. 15 dit: Stod armeen äfwenwäl stilla, då den olyckan hände att elden kom löös i H:r Öfwersten Kruus qwarter och alla hans hästar blefwo opbrende.

d. 16 Dit: Stod och armeen stilla.

d. 17 affärdades Ryttmäst. Fersen ***) och Brunner med sina capitulationer om recreuterandet för Mellinska och Bremiska cavalleriet.

*) Slotschew.

**) Weljun.

***) Frih. Joakim Fredrik v. Fersen, ryttmästare vid Bremiska (Horns) kavall.

Dit. Skrefz till Öfwerste Lilliehöök att palatinens godz aff Posen i allt skulle wara befrijade effter Kongl. May:tz ankomne ordres.

d. 18 dit: Om morgonen afgingo begge Ryttmästarne och togo sin wäg på Breslou och så wijdare åth Pommern.

Dit. Blef Lieut. Svede affärdat från H:r Generalen med breeff till Hans Kongl. May:t om denne expedition och mera angående tillståndet här wijd troupparne.

Dit: affgich i föllie med b:t Ryttmästare Capitein Tigerhielm *) åth Breslou, att på den tyska ohrten wärfwa någät manskap för ÖfwerstLieut. Funck eller H:r Öfwerste Dukers regemente.

d. 19 Dit: Lätt H:r Generalen för rätta ställa 2:e polska bönder som slagit ihähl en artollerie karl då H:r Generalen Gyllenstierna passerat med armeen denne ohrten **).

d. 20 dit: war Starosta welunensis hoos H:r Generalen.

d. 21 dit: Brööt H:r Generalen op från Dombrowa, och marcherade 3 mihl till dhe uthsedde nattlägren, hwar est H:r Generalen med Lijffdragounerne stod på ett godz kallas Trzebutzow $\frac{1}{2}$ mihl på andra sijdan Jalousin ***). Här lätt H:r Generalen effterspana en adelsman Spinek b:d som fångat och bortfördt 2:ne judemarqvetentare aff Öfwerste Kruus och Nylenska cavall.; Men b:d adelsman slagit ihähl judarne och med sitt anhang flyckten tagit.

Dit: Kom H:r Öfwerstl. Hagen från Breslou med effterrättelse hwad der å ohrten passerade.

d. 22 dit: Continuerade H:r Generalen med marchen wägen åth Cheunstakow, och waar denne dagen en swår

*) Svante Tigerhielm, kaptän vid Carl Gustaf Dückers drago-
ner. Stupade efter ett par månader.

***) Det var rätt längesedan (sommaren 1702) generalgub. frih.
Nils Gyllenstierna af Lundholm med sin förstärkningshär passerade
denna orten. Men rättvisan tar sig, som bekant, ofta lång betänketid.
Synes emellertid här ha varit vakande.

***) Dsjaloschin.

marche förmedelst blöta och sankar vägar samt många watten att öfwerfahra, så att bagaget intet för än langt på natten och andra dagen framkom.

d. 23 dit: Stod armeen stilla, och hade Castellan Zapolski ex destrictu Siradiensi samma dag låtit föra till armeen 2:e sina bönder, som slagit ihähl en svensk dragoun.

Dit: Capitein Örnstedt commenderat på partie med 100 hästar.

Dit: Ryttmäst. Ehrenmarck*) med 60 hästar att conveyera Öfwerstl. Funck till Prinz Jacob.

d. 24 dit: Kom berättelse att några af fienden woro synte i skogen, och att dhe warit effter våra patrouller, hwilka förmeentes wara aff Starosta Warzitskis folch.

Dit: Kommo 2:ne munkar deputerade ex monasterio Clarimontano i Cheunstakow, anholdandes om derass klostergodz conservation, hwarpå dhe och bekommo aff H:r Generalen skrifftel. swar till patrem priorem.

d. 25 dit: Stod armeen stilla passerade intet, alenast H:r Öfwerste Horn**) hade fått ordres, att med ett partie sätta sigh utj staden Cheunstakow.

Dito commenderades med Öfwerste Horn Maior Lindz med 200 musqveterare.

Dit. Öfwerst Lieut. Raden med 60 dragouner att postera sigh wijd Staff, iämppte honom Capitein Tranfelt***) med 100 musqveterare.

*) Filip Johan Bohm-Ehrenmarck, ryttmästare vid S. Skånska kavalleriet.

**) Förmodl. Carl Gustaf Horn af Rantzien, öfv. vid Bremiska kavalleriet. Det fanns ju två andra öfverstar med detta namn, frih. Carl Gabriel Horn af Åminne vid Pommerska inf. och Gustaf Horn af Marienborg vid N. Skånska kavalleriet, men intet af dessa regementet stod f. n. under Rehnskölds befäl. Det förra kom likväl snart nog under befäl af sin öfv.-löjtnant Ture Sigismund Horn af Åminne. Hvar befann sig då öfversten?

***) Ättartaflornas uppgifter om ätten Tranefelt ge här ej tillräcklig ledning.

d. 26 dit: war H:r Generalen sielff i staden Cheunstakow hoos H:r Öfwerste Horn.

d. 27 dit: Kom Hans Kongl. May:tz polach med breeff*) till H:r Generalen från Hans Kongl. May:t jäm-wäl från H:r Fälltherrn Saphiea.

Dit: Öfwerstl. Funck commenderat med 60 hästar att postera sig under Cheunstakow.

d. 28 Dit: passerade intet utan H:r Generalen gjorde anställt till marchen fölliande dagen.

d. 29 dit: marcherade H:r Generalen med dels regemeter och dels stodo stilla. H:r Generalens qwarteer war en mihl på sijdan från Cheunstakow, kallas Redziny.

d. 30 Dit: Waar H:r Generalen hoos H:r Öfwersten Horn under Cheunstakow.

Dit. Kommo åthskillige köpmänn från Breslou.

d. 31 dit: Stod armeen stilla pass. intet.

Februarius d. 1 och 2 dit. Stod armeen stilla.

d. 3 dit: Äfwenwäl, och reste samma dag Öfwerst Lieut. Hagen bort åth Breslou.

d. 4 dit: gjorde H:r Generalen sig färdig till marche fölliande dagen, och afferdades Kongl. May:tz polach, med breeff till hans Kongl. May:t.

Dit. Communicerades alla regementerne dhe från Kongl. May:t ankomne aflöhningz staterne.

*) Förmodligen brefvet N:o 165. Det handlar just om Czenstochova. Att en kupp emot klostret var tillärdad, framgår ur detta bref. Ämnet(?) vidröres i slutet af N:o 166 (dat. 19 Jan.) samt afgjordare i N:o 167 (d. 29 Jan.). Af detta sista synes, att Rehnsköld i bref af d. 15 och 17 Jan. framställt saken sås. svår att utföra. Men Carl synes likväl hoppas, att den skall kunna gå för sig.

Nordberg framställer ju saken så att den »strax igen contramanderades uppå Gr. Pipers mogna och alfvarsamma afrådande» med hänvisning till Carl X. Härvid ge åtminstone brefven ingen ledning och Rehnsköld, som stod i trakten så många dagar, har väl snarare bestämts af militära än politiska skäl. Om han beslutat sig för ett försök, hade han tydligen hunnit utföra det innan »kontramanderingen» hunnit fram.

Dito Hade man continuation aff förra tijender att saxarne skulle ännu ståå wijd Krakou, hwarpå H:r Generalen d. 5 Dit: Opbrööt från Redziny och marcherade till nattlägrät Krusina ett skönt häff som hörer till Starosta Leszinski, Och bleff samma dag commenderat en convoy till gränsen för Öfwerstl. Köningzheims och Capit. Funcks återbringande.

d. 6 Dit: Continuerade H:r Generalen med marchen 2 mihl till staden Radomski, hwarest en deel aff troupparne som Lijff dragounerne och Södermanlenningarne blefwo in-quarterade, men H:r Generalen stod 1 mihl längre fram på ett prästegodz kallas Goslowice.

d. 7 dit: Stod H:r Generalen stilla, och som spargerades att saxarnes partier skolat på denne ohrten omströfwat, så gaff H:r Generalen

d. 8 dit: Order till alla regementerne att wijdh dhe angelägneste passen kring armeen, en lieutenant med 24 man, omwäxlingzwijs skulle recognoscera, och den ena från den andra patroulera.

Dit: Kom Öfwerstl. Köningzheim och Capit. Funk till armeen.

d. 9 och 10 dit: Stod armen stilla pass. intet.

d. 11 Dit: Stötte 2:ne fahnor till armeen aff Starosta Saphieas folch under Gruzinskis anförande hwilka och finge sina qvarter wijd Nylenska regem. längst uth i cantonementet.

d. 12 Dit: fijrades tachsäjelse dagen för Thorns ehröfring.

d. 13 och 14 dit: Stod armeen stilla passerade intet alenast några af dhe ankomne Breslouer köpmänn affreste.

d. 15 dit: Hade H:r Generalen dhe tijender från H:r Gen. Lieut. Horn och Warkslager *) i Warskou, att kånungen i Pählen woro dethronicerat.

*) Georg Wachschlager, jämte Arwid Horn svensk kommissarie vid riksdagen i Warschau, som d. 6 Febr. afsatte konung August. W. blef sedan sändebud hos republiken och den nye konungen.

Dit: Kom Köpman Scröer från Breslou.

d. 16 Dit: Hade Starosten Saphieas walosker öf:r kommit 2:ne saxar, som dhe till högqwarteret brachte, aff hwilka och H:r Generalen fih närmare kundskap om saxarnes stånd uti och kring Krakou.

d. 17 Dit: Stod armeen stilla, och ehuruwäl H:r Generalen war i tanka att nu opbryta och skynda med marchen närmare fienden, så kom doch den samma att stanna effter Lieut. Svede förnams wara återkommen till grentzen med Kongl. May:tz breeff, och skickades escord emot honom.

d. 18 dit: Hade H:r Generalen breef från H:r General Lieutnant Horn iämwäl från Cardinalen, som war alenast en intercession för en adelssmans godz conservation.

d. 19 pass. intet.

d. 20 dit: Hade Prins Alexander sitt bod till H:r Generalen att berätta den olyckel. passagen med begge dess H:r bröders Prins Jacobs och Prins Constantins tillfånga tagande aff ett saxiskt partie straxt wijd Breslou *).

Dit. kom Lieut. Svede tillbaka, och brachte breef från hans Kongl. May:t.

d. 21 kom bod från Prins Alexander med breef till H:r Generalen som straxt beswarades. H:r Generalen gjorde sig i öfrigt färdig att marchera fölliande dagen.

d. 22 Dit: Opbrööt H:r Generalen och tog sin marche directe åth Krakou 3 mihl den dagen, till en lijten stad kallas Zitna.

d. 23 dit: Continuerade marchen till staden Koniespoli **) 3 mihl, hörer till Cron Stallmest. Koniespolski.

d. 24 dit: Continuerade marchen 3 mihl till Siekuzino ***) en lijten stad, hwarest kort föruth warit 3:ne saxar och recognoscerat om dhe swenskas ankomst.

*) Resolut hade k. August låtit fångsla de båda prinsarna d. 18 Febr. i kejsarens land och fört dem fångna till Leipzig.

**) Konezpol vid floden Piliza.

***) Schtschekonizy, också vid Piliza.

d. 25 dit: Stod H:r Generalen stilla.

d. 26 dit: Continuerade marchen 4 mihl till staden Wolbrom. Här rencontrerade regementzqwartermästarne aff Lijffdragounerne och Cronobergz Lähn, en fendrich med 4 man, som war skickat utur Krakou aff General Wenediger *) att hämpta kundskap om denne armens marche och ståndh.

d. 27 Dit: Continuerade marchen till Iangrod alenast en mihl, effter en deel pagage aff förra dagens longa marche ännu intet war allt framkommit. Så snart H:r Generalen kom hijt brachte dhe uthskickade waloscherne af Saphieas så wäl som andra reesande folch kundskap att saxarne nyss fått weta om armeens ankomst, och woro så halls öfwer hufwud samma dag och natten föruth gägne uhr Krakou, dragit sigh öfwer bryggan och kastat den op effter sigh **)

d. 28 dit: Stod H:r Generalen stilla, emedlertijd uthsände om kvarterens bestellande, iäm wäl commenderade Öfwerstl. Funck till Krakou med 300 hästar att uthdrifwa någon prowiant för armeen.

d. 29 dit: marcherade H:r Generalen 2 mihl närmare Krakou, till Zierkowice ***) hwarest H:r Generalens kvarter war.

Dit: kom brief från Cardinalen och General Lieut. Horn som beswarades.

Dit: Hade H:r Öfwerstlieut. Hagen skrifwit och berättat om någre ryska effecter som han i grensen öfverkommit, till hwilken ände H:r Generalen commenderade en

*) Tomas Venediger, saxisk generalmajor.

**) Konung August hade i Krakau sammankallat ett möte af adel, hufvudsakligen från Lillpolen, och senatorer, men vid Rehnskölds annalkande skyndade han d. 26 med sitt saxiska krigsfolk från Krakau mot Sandomir. De orsaker, som hindrade Rehnsköld från ett snabbt förföljande, framgå ur dagboken.

***) Krzesowice, c. 20 km. rakt i V. om Krakau.

ryttmästare med 50 hästar, som samme wahrer skulle i gränsen emottaga och dem till Posen convoyera.

Dit. itererades orderne till H:r Öfwerste Lilliehöök om alla Cardinalen och Lescinskis godz befrijande.

Martius d. 1. Stod armeen stilla och blefwo proviantz wagnarne skickade till Krakou att afhämpta provianten; och ehuruwäl H:r Generalen war sinnat straxt att opbryta och marchera till Wexel strömmen, effter saxarne förnummes dragit sigh å andra sijdan strömmen opåth Sandomier och derest att slåå en bryggia till commoditet aff coniunctionen med den samblade adelen jämwäl att ett partie saxar woro ännu på denne sijdan längre op åth, så uthdrogz doch

d. 2, 3, och 4 Dit: förmedelst den påbudne provianten ej kunde så snart från Krakou anskaffas.

d. 5 dit. Opbrööt H:r Generalen och marcherade 4 mihl på wägen åth Sandomier till en stad kallas Schalmiers*), hwarest det saxiska partiet några dagar för uth stådt, skyndandes sig så mycket mera som H:r Generalen fådt den effterrättelse, att Sandomierska adelen skulle samla sigh d. 15 Martij under Ozietz att förekomma deras termin och skingra them.

d. 7 Dit: Continuerade marchen till Scota 3 mihl war en ond och beswärlig marche aff elacka och diupa wägar.

d. 8 Dit. Stod armeen stilla effter bagaget intet till en deel framkom, för än samma dagen.

d. 9 dit: äfwenwäl.

d. 10 Dit: Continuerademarchen till Piestritz 3 mihl, hwarest Hans Kongl. May:t förra gången stådt.

d. 11 dit: Stod armeen stilla, effter bagaget intet kunde komma fram för än seent på affton och natten förmedelst dhe onda wägarne.

*) Skalbmersh.

d. 12 dit: Continuerade marchen till Schiedietz 3 mihl och $\frac{1}{2}$ från staden Stazzow *) hwarest Lijff dragounerne lågo.

d. 13 dit: Stod armeen stilla.

d. 14 dit: Continuerade marchen 4 mihl till Klimentow **), och som marchen war long och beswärlig, aff dhe sanko och elacka wägarne att bagaget intet kom fram för än longt på den andra dagen, blef H:r Generalen stilla ståendes.

d. 13 och 14 dit: Emedlertijd lätt recognoscera igenom [en] capitein med 40 hästar om fienden hwilken effter förra kundskaper skulle ståå dels på denne sijdan dels på andra sijdan Wexeln wijd Sandomier, sampt att den derest öfwerlagde broen skulle wara aff wattnet söndergången, hwarföre fienden en annan broo wijd Zawikost woro sinnat att byggia, hwilket och befanns sampt att fienden dragit sigh från Zandomier.

d. 15 dit: Commenderade H:r Generalen en ryttmästare med 40 hästar åt Zawikost att recognoscera om fienden och huruwijda broen derest war öfwerlagdh, hwilken

den 16 Dit: kom tillbaka, och brachte 1 corporal och 4 saxiska fångar med sig iämpte underrättelse att broen intet woro färdig och att fienden wille draga sig ther ifrån till Pietrowin ***), ther slåå sin bryggia och woro resolverat thersammestetz thet yttersta att wåga hwarföre H:r Generalen straxt att förföllia fienden brööt op

d. 17 Dit: Och marcherade 2 mihl till Wlostow.

d. 18 dit: Stod H:r Generalen stilla att proviantera sigh.

d. 19 Continuerade marchen till Rossozin 2 mihl och $\frac{1}{2}$ mihl på andra sijdan Opatow.

d. 20 Dit: Stod H:r Generalen med armeen stilla eff-

*) Staschow.

**) 20 km. V. om Sandomir.

***) Detta namn finnes ej på Andrees karta, men af en gammal karta framgår, att stället ung. motsvarar det nuvarande Josefow, eller låg litet nordligare.

ter som och H:r Generalen fått kundskap om ett fientel. partie aff walosker och saxar sammanblandade till 7 fahnor, som kort föruth ströfwat der om kring, och ehuruwäl H:r Generalen till den ände, lätt förbiuda att ingen skulle reesa utur qwarteren, så hafwa doch en deel aff marqvetentare och officerarnes drängiar, dels wijd durchmarchen qwarblifwit i Opatow, dels och samma dag dijt inreest, Jämwäl Casseuren Siöbergh med Proviantskrifwaren Biskop, hwilka alla blefwo aff förb:d partie om affton i staden öfwerfallne, dels ihiälslagne och dels till fånga tagne, alenast 7 personer kommo derifrån.

d. 21 Dit: Continuerade marchen 4 mihl till Tarlof, som hörer till Denow *), marschalken aff Sandomirska confederation på Kongh Aug: sijda, Och som kundskaperne inluppo att fienden skulle ståå på andra sijdan Weicseln, alenast 1 1/2 mihl der ifrån, så skickade H:r Generalen ett partie aff Saphieska waloscherne här om att recognoscera, hwilka straxt tillbaka kommo och brachte med sigh fågne en saxisk prowiantskrifware och en saxisk ryttare, berättandes att fienden hade broen färdigh wijd Pietrowin, och till en deel woro på denne sijdan öfwergågne, der på H:r Generalen

d. 22 dit: att söckia fienden bittida om morgonen från Tarlow opbröt, och som dhe samma dagen uthskichade waloscher att närmare recognoscera om fiendens stånd, kommo tillbaka med tijender, att fienden woro på denne sijdan, och H:r Generalen således intet annat tänchte, än fienden resolverat sigh att fächta och war i enmarche; ty lemnade H:r Generalen allt bagaget som giorde en wagnborg wijd ett pass 1 mihl på denne sijdan Tarlof, lätt opkasta broen, och lemnade till dess defension någât manskap qwar. Der på effter hollit chorum H:r Generalen med heela armeen en order de bataile marcherade emot fienden,

*) Stanislaus Dänhoff, konfederationsmarskalk.

men kom straxt några aff dhe uthskickade valoskerne tillbaka, som berättade att fienden intet moverade sigh, utan som dhe nu närmare utforskat, stod en deel aff fienden på andra sijdan strömmen. Så snart nu H:r Generalen kom 1 half mihl när Solec med armeen, som nästan ligger geent öfwer på denne sijdan, reed H:r Generalen med några officerare för uth att recognoscera med sig hafwandes waloscherne, som straxt blefwo warse några aff fienden ej longt från bryggan som dhe straxt efftersatte, och fingo 3:ne st. till fånga, som war en Kong Augusti page, en lieutenant aff Janizarerne och en saxisk fändrich iämppte en polach hwilken sista som han blef illa blesserat, dödde straxt. Pagen berättade sigh kort för uth iämppte fendrichen som ordonance hoos Kånungen warit uthreden med Kånungen och Marskalken Denow, hwilka gådt öfwer broen på denne sijdan att jaga; Och som han hafft hundarne hoos sigh, är han med en skött, fendrichen och b:d polach blewen någåt afsijdes effter i skogen, då desse walosker kommit och tagit dem till fånga, men sköten är undankommen. Kånungen wiste han intet hwarest han war, utan förmeente att han med Marschalken Denow, som och snart blifwit aff waloskerne fången der han ej hafft så god häst, retirerat sig neder åth strömmen tillbaka öfwer broen. Nu som uthmed strömmen war mycket byske*) att fienden kunde ståå der till sammans wäl förtächt, drog H:r Generalen sig neder åth passet öfwer en lijten åhe som går uhr Wexeln förbij Solec, och då han kom neder på engen emot strömmen, lätt infanteriet marchera främst åth buskaget, och cavalleriet ställtes på både sijdor esqvadronswijs effter hwarannan uti mening att om fienden welat soutinera bryggian och man blifwit mästare aff den samma, then att passera och fienden på andra sijdan Weicseln att angrijpa. I sådan ordning marcherade infanteriet igenom ett tiockt byske på

*) Buskage.

fiendens werck som framför bryggan war opkastat och med 300 mann besatt och attackerade det med wärian i handen, Så snart fienden denne resolution förmerkte, lätt han flyta undan $\frac{1}{3}$ del aff bryggan, och the som woro uthij wärken sedan dhe lijten resistence gjorde salverade sigh på prommar och båtar öfwer åth andra sijdan. Fienden, som han planterat 13 st. canoner till flanqverande aff broen, skööt outhörlig utur dhe samma, doch utan skada, så att wijd heela denne attackven ej mera än 9 personer så döda som blesserade blefwo. Och som H:r Generalen såg sigh nu intet wijdare kunna för denne gången uthätta med en sådan flychtig fiende, så lemnade H:r Generalen fiendens werck besatte med infanterie, jämpte Öfwerste Hamilthon *) med 500 hästar, och drog sig med armen i samma ordning tillbaka i nästliggande byar, hwar est H:r Generalens qwarteer war utj en lijten by kallas Pawlowice. Bagaget hade och H:r Generalen någät föruth skickat effter, och till dess större säkerheet det samma emotskickat 150 hästar, som allt kom wäl fram innan armeen gich från passet.

d. 23 Dito Stod armeen stilla, och lätt H:r Generalen emedlertijd stedze recognoscera om fiendens företagande, samt ombyta wachterne wijd bryggan, på det sättet att Öfwerstlieut. Köningzheim blef commenderat med 200 hästar att aflösa Öfwerst Hamilthon.

Dit: blef skickat en ryttmästare med 60 hästar till Tarlow att indrifwa den proviant som war beställt.

d. 24 dit: Mäste H:r Generalen i mangel aff fourage draga sigh någät längre bort på sijdan, och gich 1 mihl derifrån till Marskalk Denows godz Lipskou hafwandes emedlertijdh allt stadigt partier uthe att observera fiendens

*) Frih. Hugo Johan Hamilton af Hageby, öfwerste och sous-chef för Lifdragonerna.

SLIOTEK·G

företagande, som och commenderade ÖfwerstLieut. Kruus*), att aflöosa Koningzheim med 200 hästar.

Dito Effter att H:r Generalen låtit restituera kånung Augusti page, hwad honom aff waloscherne war ifråntagit, skickade H:r Generalen samma page tillbaka igenom Canonicum Koluski i Solec.

d. 25 och 26 dit: Stod armeen stilla och commenderade H:r Generalen stedze manskap uth till passetz bewakande och att observera fiendens företagande.

Dit: Skreff H:r Generalen till H:r Gen.Lieut. Horn och Cardinalen.

Dito giordes en begynnelse med cassakistornes inventerande effter den fågne Casseuren Siöbergh och blef den dagen alenast en kista inventeradt.

Dito blef och en ryttmästare commenderat med 100 mann att aflösa posteringen i Solec och Zakowice, som

d. 26 dit: med 100 musqveterare under Maior Lindz commendo aflossades.

Dit: en ryttmästare commenderat till Zercice med 50 hästar att recognoscera.

d. 27 dit: Om natten eller emot det partiet war kommit till passet, som den gången uthskickades, flöt resten aff broen med vitinerne bort och stannade allt under fiendens land. Fiendens[!] syntes emedlertijdh arbeta på prommar eller fahrtyg. Partiet bestod aff 200 mann footknechtar under Maior Jungz**) commendo att aflöosa Maior Lindz och dhe 100 st. hästar.

d. 28 Dit: pass. intet alenast 100 hästar till dhe förres afflösande commenderades,

d. 29 Dit: war Hr. Generalen sielff och recognoscerade wijd passet.

Dit: Hade sammankallat alla öfwerstarne aff regemen-

*) Adelsfanan.

**) Claës Young, major vid Södermanlands, sed. öfv.-löjtnant vid Kronobergs reg.

terne att förnimma huru länge dhe kunde subsistera, hwar-effter H:r Generalen kunde så mycket bättre taga sina mes-surer, då [de] merendels förmeente sig kunna subsistera en 2 el:r 3 dagar der dhe finge miöhl att gröpa för hä-starne, hälst intet annat än halm i qwarteren fanns, och det ganska lijtet. Bröd manqverade intet förmedelst att qwarnar öfwer allt fanns. Och H:r Generalen lofwade an-skaffa spanmähl så mycket dhe tillträngde, men om dricha war största trångmähl, befruchtandes att någon siukdomb kunde förorsakas, aff det bursarne drucko så mycket wattn. Såssom nu regementerne kunde hielpa sigh en 2 eller 3 dagar, resolverade H:r Generalen att ståå emedlertijdh stilla, och gafz order om ett parties uthgående till affton att re-cognoscera i skogarne om adelen och bönderne som i skogarne berättades sigh uppeholla.

Dito Commenderades 100 hästar till aflössning wijd broen.

d. 30 Dit: Hade H:r Generalen partier uthe och lätt recognoscera hwad fienden sigh företogh, men som för-märcktes att han dels lastade dels tomma prommar lätt gåå åth Casimir. Förspordes och som skulle han fått någon succurss, och således lättel. att præsumera det han torde allt mer och mer draga sigh åth Warschou sijdan, hwarom och H:r Generalen säker kundskap bekommit, effter och inga teckn fanns att han hade lust mera komma öfwer på denne sijdan. Ty resolverade H:r Generalen att straxt äfwenwäl draga sigh från denne ohrten åth Warskou sijdan och således confundera fienden uthi sina conceper, om dhe warit att i stillheet draga sig opåth Warskou och i hastigheet öfwerrumpla confoederation, hälst och för H:r Generalen nu på denne ohrten intet wijdare stod att uth-rätta. Hafwandes och emedlertijd commenderat Maioren Pahlen *) med 200 hästar att gåå någåt för uth och hålla skogarne reen åth Warka sijdan.

*) Frih. Fredrik Adolf von der Pahlen vid Nylands kavalleri.

d. 31 Dit: Opbrööt fördenskill H:r Generalen med armeen åth Warka och marcherade 2 $\frac{1}{2}$ mihl den dagen till Kazzanow.

Aprilis d. 1. Stod H:r Generalen stilla.

Dito Inventerades dhe öfrige 2:ne cassakistorne effter Siöbergh,

Dit: kom breff och intercederande från Cardinalen och Confoederations marschalken för Castelan Warscitskis administrator, hwilken satt i arrest, som den der låtit fängzla en fendrich aff dhe swenska, berättandes Cardinalen denne Warcitski nu wara god swensk och gådt till deras confoederation.

d. 2 dit: Continuerade H:r Generalen med marchen 3 mihl till Godow, $\frac{1}{2}$ mihl från Radom.

Dito Beswarades Cardinalen och Confoederations marschalken, att förb:d administrator i anseende till deras intercession skulle lööskomma.

d. 3 Dit: Stod H:r Generalen stilla.

d. 4 dit: Continuerade H:r Generalen med marchen till staden Jedlinska och Gutow $\frac{1}{4}$ wäg på andra sijdan, som war 2 mihl.

Dit: kom breff från Cardinalen, som beswarades,

d. 5 och 6 Dit: Stod armeen stilla och kom emedlertijd breff från H:r General Lieut. Horn i Warskou, Jämwäl brachte Regementarien Gruzinski aff Saphieska waloscherne den effterrättelse, att fienden war på denne sijdan Wexeln öfwergången till 2000 man saxar och 40 estandarer walosker.

d. 7 pass. intet.

d. 8 Opbrööt armeen och marcherade åth Warka 4 mihl, och blef förlagd ändlongz uthmed strömmen *) på andra sijdan, sampt infanteriet i sielfwa staden Warka. H:r Generalen stod i Mikalow 1 $\frac{1}{2}$ mihl från staden.

d. 9 Dit: Stod H:r Generalen stilla, då och Castela-

*) Piliza.

neus Warsawiensis war och söchte om sina godz conser-
vation.

Dit: Commenderade H:r Generalen till en postering
wijd Nowamiasto 2:ne ryttmästare med 100 hästar.

d. 10, 11 och 12 Dit: Stod armeen stilla passerade
intet alenast några aff officerarne permitterades att reesa
åth Warskou.

d. 13 Dito Kom tijender från dhe commenderade i
Nowamiasto, att några aff fiendens partier skulle holla
sigh der i neijden. H:r Generalen gaff för denskull ordres
att see sig wäl före, underrätta sig om passen och der
någon fahra påkommo låta weta sådant till Nylenska rege-
mentet, som hade ordres att komma dem till succurss.

Dit: gaffz order till Öfwerst Horn att commendera
200 hästar till succurss för Fälltherrn Lubomierskis folch,
hwilka attaqverades aff Lithouska troupparne, som stodo
på andra sijdan Wexeln och woro en deel öfwegågne.

d. 14 dit: Stod armeen stilla passerade intet.

d. 15 dit: kom H:r Öfwerstl. Funk tillbaka från Warskou.

d. 16 Dit: gaff H:r Generalen order till ÖfwerstLieut.
Zulick att med Capitein Funck gåå till Nowamiasto, och
göra anstallt om proviantens indrifwande.

Dit: bleff Sudermanlandz infanterie dijt commenderat
till så mycket större säkerheet för magazinet.

d. 17 dit: som war Påske dagen affgich H:r General
Lieut. och landzhöfdingen Strömbergh *) till hans Kongl.
May:t jämwäl skildes Öfwerstlieut. Funck här ifrån och gich
till sitt regemente **) wijd Kongl. armeen.

Dit: kom kundskap att fiendens walosker ännu wijst
sigh på andra sijdan Pilitza strömmen, och att dhe welat
attaqvera uthwachten aff infanteriet, som stod i Nowamiasto

Dit: kom en express från H:r Öfwerst Lilliehök med
breff.

*) Alexander Stromberg, utn. landshöfding i Westernorrland.

**) C. G. Dückers dragoner.

d. 18 pass. intet.

d. 19 war H:r General att möta och conferera med H:r GeneralLieut. Horn på vägen emellan Warskou och här.

d. 20 Dit: reste H:r Öfwerst Hammiltohn åth Warskou, som war helt opasslig att låta curera sigh.

d. 21 gjorde H:r Generalen anstallt till opbrått föllian-
de dagen.

d. 22 Dit: opbröt H:r Generalen och marcherade på en halff mihl när Nowamiasto, hwarest H:r Generaln stod på ett håff uth med Pilitza strömmen, Gostomin kallat.

Dit: kom 2:ne poster, en från Posen den andra från Kl. armeen.

d. 23 Dit: Skref H:r Generalen i underdånigheet till hans Kongl. May:t och berättade tillståndet.

d. 24 Dit: kommo tijender att ett starkt fiendens partie woro öfwergågne på denne sijdan strömmen åth Lowis; hwarföre H:r Generalen skref Öfwerstlieut. Horn *) till, som med ett regemente footfolch war i enmarche och stod wijd Zukazow, att han skulle see sig wäl före och skynda sigh till armeen.

Samma dag affärdades ÖfwerstLieut. Reuter **) med ett partie aff 400 hästar till Posen, att derest afhämpta alla munteringz sorterne med tällten för armeen.

d. 25 Dit: stötte till denne armeen Maior Leijonhielm ***) med 400 man commenderade aff Jönköpingz och Callmare Lähns infanterie effter dhe order han fått aff H:r General Lieut. Horn.

*) Frih. Thure Sigismund Horn af Åminne vid Pommerska infanteriet. Detta regemente hade enl. Rehnskölds begäran af Carl XII beordrats (se bref N:o 171) att från Marienburgerwerder vid nedre Weichsel stöta till Rehnsköld och anlände nu d. 29 April.

**) Henrik Reuter af Skälboö, öfv.-löjtnant vid Östgöta tremän-
ningsreg. till häst. Men detta reg. omtalas ej i journalen?

***) Anders Leijonhielm vid Kalmare reg.

Dito. Om morgonen afmarcherade Öfwerstl. Reuter med sitt partie åth Posen.

d. 26, 27 och 28 Dit: Stod armeen stilla passerade intet, alenast att Maior During d. 26 förb:d bleff commenderat på exeqvution åth Rawa.

d. 29 dit: ankom Öfwerstlieut. Horn med pommerska infanteriet.

Dito: Skreff H:r Generalen till Öfwerst Ungern *) som war och i enmarche hijt till armeen, befallte honom gåå samme wägen som det pommerska infanteriet gådt och skynda sig till armeen.

d. 30 Dit: Stod armen stilla pass. intet.

Maius d. 1: Blef ÖfwerstLieut. Zulich föruth commenderat med 250 hästar.

d. 2 Dit: kom den polachen som H:r Generalen skichat till Kongl. armeen, och brachte Kongl. May:tz nådigste swar, hwariämpte och fullmachten folgde för Capit. Wulfrat på öfwerstlieut. tiensten i Köningzheims stelle.

d. 3 Dit: kom en post från Warschou och

Dit: skreeff H:r Generalen till Hans Kongl. May:t iäm wäl till H:r General Lieut. Horn berättandes sin desein att opbryta från detta ståndet, att söchia fienden som nu berättades wara öfwergången på denne sijdan Wexeln wijd Sandomier.

d. 4 dit: Brööt H:r Generalen op med armeen och marcherade öfwer Pilitza strömmen tillbaka wijd Nowamiasto till nattlägret 2 mihl der ifrån Przitalowice.

d. 5: Continuerade med marchen der ifrån till Sporzina $\frac{1}{8}$ wäg från staden Srinno **).

d. 6 Dit: Fijrades wijd armeen den stora Böndagen, effter rätta termin war förbij innan Kongl. Fälltconsistorij

*) Enligt Carl XII:s bref N:o 172 hade också Östgöta inf. under Nils Alexander v. Ungern Sternberg fått order att från Marienburgerwerder bryta upp och förena sig med Rehnsköld.

**) Skrshinno.

notification härom ankom, då och dhe Saphieska waloscherne återkommo, som förra gången på partiet åth Sandomier blifwit effter, och gjorde berättelse om hwad dhe recognoscerat.

d. 7, 8, 9 och 10 Dit: Stod armeen stilla passerade intet alenast några fåå aff adelen instellte sigh, och söchte om lindring i proviantens uthgiörande.

d. 11 Dit: kommo dhe tijender huru som 18 fahnor aff Chron armeen och Baranows commendo gådt öfwer Wexeln och infullit genast utj dhe till H:r Öfwerste Crasous regemente anslagne hielpe qwarteren, hwarest dhe antreffat Regimentzquarteermästaren Korf med 30 man som låg att indrifwa proviant. Samma Regimentz quarteermästare haar wärdt sig mycket braa och giordt fienden stoor skada så lenge kruut och loo wahrat, men sedan att största deelen manskapet blef slagit och all amunition consumerat, är han med det öfrige manskapet äntel. aff den myckenheeten tillfångatagen, effter det han en god timmes rum med fienden treffat, och retirerat sigh utur ett och i annat huus som öfwer honom blifwit antende. Effter denne passage gaff H:r Generalen order, att alla regementz quarteer mästarne med dhe hoos sig hafwande manskap skulle draga sig in i ståndqwarteren tillbaka, aff orsak att H:r Generalen wille igenom starcka posteringar på båda sijdor cantonementet gifwa qwarteren säkerheet.

d. 12 dit: lätt Öfwerste Unger weta sin ankomst till Wisigorod, och beswarades att skynda sin marche till armeen.

Dit: uthcommenderades på partie Maior Spens *) med 150 hästar och 200 man footfolch.

d. 13 Dit: itererades till ÖfwerstLieut. Reuter att skynda sin återmarche från Posen, draga sig på wänstra handen och see sigh wäl före effter fiendens partier woro på den tracten uthgågne.

*) Axel Spens vid Uplands kavalleri l. Kruses reg.

d. 14 Dit: ankom breff från ÖfwerstLieut. Reuter med berättelse huruwijda han avancerat.

d. 15 Dit: hade H:r Generalen bref från hans Kongl. May:t,

Dit: itererades till ÖfwerstLieut. Reuter att skynda sin marche och att söckia coniungera sig med H:r Öfwerste Ungers regemente.

d. 17 Dit: Beswarade H:r Generalen Cardinalens ankomne breff.

Dit: Beswarades ÖfwerstLieut: Kruus som på execution åth Radom war commenderat, huru han sigh med proviantens indrifwande skulle förholla.

Dit: war hoos H:r Generalen Starosta Radomicensis Derszniak för hwilkens godz lindrande och förskonande Cardinalen intercederat.

d. 18 Dit: war och b:t Starost hoos H:r Generalen, då och ÖfwerstLieut. Reuter lätt weta sin ankomst till Lencice, Jämwäl Öfwerst Ungern huru wijda han i sin marche avancerat, som beswarades.

Dito: inbrachte Saphieska walosker 3:ne fångar som interesserat utj ett mord kort för uth wijd Nowamiasto war begångit uppå några andra aff samme walosker.

d. 19 Dit: Lätt H:r Öfwersten Unger weta hurusom han till ÖfwerstLieut. Reuters större säkerheet skickat emot honom 200 mann fotfolch, som beswarades och att han med regementet skulle skynda sigh till armeen.

Dit: Swarades Öfwerstlieut. Reuter huru och på hwad sätt han sin marche wijdare anställa skulle, och det in duplo till desto säkrare framkomst.

Dit: hade Saphieska waloscerne inbracht 3:ne interesserade uti förb:d mord på deras camrater, såssom 2:ne Stolnick Rawskis drängjar och 1 adelssman Rossoski b:d.

d. 20 Dit: ankom Öfwerste Unger med sitt regemente,

Dit: Beswarades Öfwerstl. Reuter som nu war ankommen till Zukazow, och lofwade H:r Generalen skicka

emot honom till Nowamiasto 40 rustwagnar för munteringarnes desto skyndesammare fortbringande.

Dit: gaff H:r Generalen order till ÖfwerstLieut. Kruus att skynda sigh med proviantens indrifwande och att med heela partiet wara tillbaka till d. 25 näst på fölliande.

d. 21 Dit: itererades och samme order till Maior Spens som på partie war uthcommenderat.

Dit: blef en ryttmästare commenderat med 70 hästar och förb:d wagnar till Nowamiasto emot Öfwerstl. Reuter.

d. 21: Itererades och förb:d order till Maior Spens

d. 22 Dit: gich Öfwerstlieutnant Köningzheim bort, som ehrhollit Kongl. May:tz nådigste demission.

Dit: Beswarade H:r Generalen Kongl. May:tz nådigst ankomne breef, angående pastoren Bundtzou.

Dit: Beswarades Öfwerstlieut. Reuter och att skynda sin marche.

Dit: affgich Regementzqwartermästaren Stoltenou aff Mellinska cavalleriet att liqvidera med Cammaren i Pommern om regementetz aflöhning.

d. 23 Dit: gich Maior Leijonhielm tillbaka med dess commenderade manskap åth Warskou.

d. 24 Dit: ankom ÖfwerstLieut. Reuter *) med munteringz sorterne från Posen; hafwandes doch i wägen hafft den olyckan att en Lieutnant Ekehielm **) b:d med någåt manskap som warit uthskickat till skiutz indrifwande blifwit aff Smiegelskis partie öfwerfallen och till fånga tagne.

d. 25 Dit: Lätt H:r Generalen till regementerne uthdeela förb:d munteringzsorter

*) Af det föregående framgår noggsamt, huru orolig Rehnsköld varit för Reuters expedition. Det var jämt en månad sedan han affärdades för att från Posen hämta munderingar m. m. för arméns behof och han medförde naturligtvis en större träng.

**) Förmodl. Erik Axel Ekehielm, löjtnant vid Uplands dragoner, sen. vid Östgöta kavalleri.

Dit: kommo ÖfwerstLieut. Kruus och Maior Spens med sina partier lyckel. tillbaka.

d. 26 Dit: gjorde H:r Generalen anstallt till marche fölliande dagen.

d. 27 dit: Opbröt H:r Generalen och marcherade 4 mihl på vägen åth Sandomiers till staden Ziedlowice, hwarest armeen först detta året camperade.

d. 28 dit: Continuerade marchen till staden Ilse *) 4 mihl.

d. 29, 30 och 31 Dit: Stod armeen stilla wijd Ilse, medan någon proviant indrefz hälst och på denne ohrten folchet mäst woro bortlupne åth skogarne. Och blefwo emedlertijd 2:ne ryttmästare med 200 hästar uthcommenderade till skiutz indrifwande.

Junius d. 1: Hade Saphieska waloscerne inbracht en adelsman och en borgare från Opatow som misstänchte för spioner, hwilka examinerades, och effter några dagars tijd lössleptes.

d. 2 Dit: Opbrööt H:r Generalen och marcherade 2 mihl på vägen åth Zandomir eller 6 mihl när, hwarest armeen öfwer natten eij longt från staden Grabowice camperade.

d. 3 Dit: Continuerade marchen på 4 mihl när Sandomier för bij staden Ostrowice, hwarest armeen på en stoor äng under häffwet Bodzekow camperade; Man hade här straxt dhe tijender att fienden dragit sig tillbakars öfwer Wexeln på andra sijdan i ehrfahrande aff dhe swenskes ankomst, och hade alenast en lijten besättning i Sandomier.

d. 4 Dit: återkommo några aff Saphieska waloscerne som warit uth och recognoscerat under Sandomier, hwilka brachte med sig 5 st. fångar 4 drängar och en saxisk dragoun, dhe der berättade att dhe saxiska ståå alla på andra

*) Ilsha.

sijdan Wexeln wijd Sandomir*), alenast någåt infanterie stodo på denne sijdan till bryggans bewakande, som på denne sijdan och woro oprifwen.

d. 5 Dit: Hade H:r General Maior Marderfeltt igenom bref låtit weta om någon desein som fienden emot Posen skulle för handen hafwa. Jämwäl lätt Öfwerste Lilliehök weta, huru som han fått bref aff Lieut. Ekehielm det han med några ryttare sutto fången i Costin hoos Smigielski och söker att bli renconerat. Beswarades, och i dett förra att wäl försee sig med hwåd som till en nödig defension tarfwas, sampt i det senare samtycktes, om det kunde skee emot dhe der i Posen warande polska fångar.

d. 6 dit: pass. intet.

d. 7 Dit: Att effter som i detta ståndet stoor swär-

*) Att k. August nere i Sandomir ingalunda glömt bort Storpolen, visar ett hos utg. befintligt papper. Det bär utanskriften

Ordre An den Hern Generalfeld Marsch. Graffen von Steinau oder in dessen abwesenheit an den nechst ihm Commandirenden General Dresden Cito Citissimo.

Es wird der Herr Feldmarsch. so gleich [!] nach empfang dieses den Gen. Major Brausen nebens etlichen 100, od. so viel von denen drey regimenten Thisenhausen, Bareith und Örtz bey der Hand von manschaft ist, Commandiren dass solche recta nacher Schroda in grosspolen marschiren damit sie den Landtag, so daselbst den 21 dieses gehalten werden solle, auss ein ander treiben, zu welchen ende an den Hen [!] Gen. von grosspolen gleich vorauss zu schicken denselben davon zu ausiren, undt ihme darbey die briffe so hier bey kommen zu überlifern, der Ob:r Rouland auch mündlich wass bereits dahin von hier auss commandirt worden berichten.

Sign. Sandomier d. 10 May 1704.

Augustus Rex

[påtecknad]t præsentrirt d. 16 May 1704.

Denna befallning, som utfärdades samma dag som August såg en talrik samling senatorer och adel sammanträda kring sig i Sandomir, tycks ej ha gjort något buller af sig i historien. Själff skulle han 3 månader senare utföra en kupp af större betydelse, då han förströdde konungamakarne i Warschau.

heet fanns för troupparnes subsistence i det att all adelen och bönderne woro bortflytta ifrån sina hem, och fienden sig så nähr lägret posterat hade, doch med sin säkerheet effter han aff Wexeln betächt war, och bryggan till sin de-seins uthförande för sigh hade, måste H:r Generalen till proviantz indrifwande uthskicka 2:ne partier, ÖfwerstLieut. Reuter med 300 man cavall. och ÖfwerstLieut. Wulfrat *) med lijka så mycket manskap på annan wägh, Och som samma dag inluppo dhe tijender att fienden ifrån natten till middagen, dragit sig öfwer bryggian och H:r Generalen befahrade fiendens anfall på desse begge uthskickade partien, gafz straxt ordres att ÖfwerstLieut. Reuter skulle draga sigh till ett honom utj neijden belägit fast slått och att Wulfrat skulle sigh skyndesamest till armeen igen för-foga, ÖfwerstLieut. Reuter fich sina ordres och effterlef-wade dhe samma, men Wulfrat förfehlade ordren. Som nu detta starka detachement bestående aff 5000 hestar war uthgånet att infalla [i] armeen, och således om natten kl. 10 anföll lägretz förwacht ihählsländes Capit. Lieut. Moritz aff Mellinska regementet, men förmedelst den starka be-fundne resistencen i första begynnelsen då 2:e fagna och några slagna blefwo seendes sig intet wijdare kunna uth-rätta, så drog det sig tillbakars igen, och om natten gingo effter Öfwerstl. Wulfratz partie hwilket dhe

d. 8 dit: om morgonen kl. 4 antreffade då fienden först kommit på Ryttmästar Lowisin **), som med några

*) Carl Gustaf Wulfrath, öfv.-löjtnant vid pommerska kavalleriet 25/4 1704.

**) Ättartaflorna uppgifva, att frih. Olof Lovisin »kapten vid Lif-dragonerna» d. 2/6 (!) 1704 stupat på parti med öfv.-löjtn. Wulfrath och att brodern Nils »ryttmästare vid Lifreg. till häst» stupat just samma dag, hvar angifves ej. Men här kallas den stupade för *ryttmästare* — alltså ej vid ett dragonreg. — och Lifreg. till häst stod ej under Rehn-skölds befäl, utan hörde till den kungliga armén. Etiketten kräfdde nog så. Alltså föreligger en, här ej utredbar, sammanblandning af personer och fakta, som naturligtvis kommer på ättartaflornas räkning. Att

hästar lijtet föruth war skickat till en by att söchia pro-
wiant, hwilket så snart ÖfwerstLieutnanten förmerckte straxt
gådt att secundera honom med hela partiet, då först en
stoor mängd aff polachar ryckt emot honom, och i det
samma öpnat sigh och låtit saxarne marchera fram i fron-
ten, men pålacharne å begge sijdor och i ryggen, Öfwerst
Lieut. giort sin front så stoor han kunnat, men den intet
kunnat swara emot saxarnes, hwarpå han treffat och cher-
gerat med dem 5 gånger, och i förstone repouserat fiend-
en, doch som myckenheeten af polacharne föllo honom
så starckt i ryggen, att han under fächtandet med saxarne
omöijel. kunde holla dem från sigh, så blefwo och största
delen aff hans partie dels på platzen dels blesserade, som
bönderne sedermer ihählslagit, men Öfwerst Lieutnanten
med en ryttmästare och cornet sampt 104 gemena kommo
derifrån största delen illa blesserade, sedan att dhe så braff
fächtat, det fienden sielff tillstådt wäl så många och flere
å sin sijda förlorat. Och som H:r Generalen befruchtade
att samma fiendl. partie skulle äfwenwäl gåå på Öfwerst-
lieut. Reuters partie och blij det öfwermechtigt, så uth
commenderades straxt till hans succurss Öfwerste Pattkull
med 300 hästar *) och 200 footknechtar.

Dit: kom H:r General Maior HummerHielm under
convoy aff 50 beredne footknechtar wäl och lyckel. till
armeen **).

Rehnsköld ej kallar en kapten vid sitt eget reg. för ryttmästare kan
tagas för afgjordt.

*) Nylands kavalleri.

**) Tillfångatagen af Wiesnowiecki d. 14 Mars 1702, blef han
1703 utvexlad mot den vid Thorns öfvergång fångne saxiske öfversten
Goltz och kom till Carl XII i Heilsberg. I ett bref (N:o 171) skrifver
konungen till Rehnsköld: jagh hafver glömt i mitt förra brefv til berätta
eder, at Humerhielm är nu för een tidh sen lyckeligh löskommen och
är nu här lika god och lustigh som tillförrene. Han är nu G.Major.
Och som han hörer till edra trouppar, så vil iagh wäl vid lägenhet skicka
honom till eder, efter I nu ingen lærer hafva hos eder».

d. 9 passerade intet, utan wäntades på hwad som det till Reuters succurss uthskickade partiet utbrättat.

d. 10 Dit: kommo H:r Öfwerst Pattkull och Öfwerstl. Reuter med sina partier tillbaka, utan att dhe haft någon anfechtning aff fienden, som twert om dragit sig tillbaka då han förnummit om förb:d succurss.

d. 11 Dit: Lätt H:r Generalen harqvebuscera en polsk adelsman, som med sitt anhang utj dess egen gård låtit ihählslåå åthskillige bleserade svenska aff Wulfratz partie.

Dit: Om afton uthcommenderades en capitein med 60 man infanterie att indrifwa boskap uhr skogarne, och effterslåå bönderne som sig i stoor mängdh därest oppehöllo.

d. 12 dit: fich man dhe tijender att saxarne och lithoerne dragit sigh tillbakars öfwer Wexeln.

d. 13 Dit: kom en lieutenant aff fälltherrn Lubomierskis *) folch till H:r Generalen.

d. 14 och 15 Dit. Stod armeen stilla passerade intet alenast en capitein med 70 mann uthcommenderades att indrifwa boskap uhr skogarne.

d. 16 Dit: affreeste några köpmän till Warskou som warit wijd denne armeen med en och andra wahrer.

d. 17 dit: fich man kundskap att desse köpmen på en skog 2 mihl ifrån lägret, dels blifwit aff bönderne ihählslagne, dels uthplundrade.

Dit: Lätt H:r Generalen under arrest beholla en pater

Befålet öfver adelsfanan har väl under tiden förts af öfv.-löjtnanten H. A. Kruse af Verchou.

*) Hieronymus Lubomirski, kron-storfältherre, var en på målet mycket sväfvande herre. Carl XII yttrar i ett bref till Stenbock (N:o 200), att det måste närmare undersökas »i hwadh hud han sticker, antingen lamb- eller räfskin». Det tycktes en stund vara det förra, enär han omsider tog Stanislai parti, men befanns slutligen vara det sista, då han ånyo gick öfver till k. August. D. ¹⁰/₄ 1706 afträdde han från denna villsamma värld.

aff monasterio S:t Crusis *), effter samme kloster fann sig mycket owilligt att uthgiöra den påbudne provianten.

d. 18 Dit: uthsände H:r Generalen till desse bönders förjagande aff skogarne, Maioren Pahlen med 200 hästar och 100 musqveterare som öfwerkommo en hoop af hwilka dhe 4 st. ihählskutit, som warit interesserade i köpmennens uthplundrande, dhe öfrige tagit flychten.

Dit: kom en post från Warskou.

d. 19 Stod armeen än stilla passerade intet.

d. 20 Dit: Commenderade H:r Generalen Öfwersten Krassou med 300 hästar och 200 musqveterare, att gåå uth med en hoop proviantzwagnar, och sambla någon spanmähl till armeens subsistence effter ingen adel sikh infunno med proviant.

d. 21 dit: kom H:r Öfwerste Crassous partie tillbaka, då och iämppte någon spanmähl medbrachtes 300 st. boskap.

d. 22 Dit: uthgich ett partie aff Saphieska waloscerne att recognoscera under Sandomier.

d. 23 dit: kommo samme waloscher tillbaka och brachte 8 st. saxiska fångar, en swensk fången dragoun och en hop hästar med sikh. Berättandes i öfrigt huru som fienden ännu stodh på andra sijdan, och att desse fågne woro öfwergågne på denne sijdan att fouragera.

d. 24 dit: commenderade H:r Generalen Öfwerstl:t Raden med 300 hästar och 200 footknechtar till Helig Creutz closter att uthdrifwa proviant som och tillbaka brachte 3 st. patres, dhe der äfwenwäl i arrest togos för clostretz tergiverserande skuldh, till des provianten och dhe ålagde straffpeng:r woro betallte.

d. 25 Dit: Lätt H:r Generalen exeqvera och ophängia 3:ne inbrachte polachar eller bönder, som warit med att röfwa och plundra köpmennen, dess utan en adelsman som interesserat utj det förlängst skedde mordet på saphieska

*) Monasterium sanctæ crucis låg på höjdsträckningen Lysa Gora, hvars högsta punkt heter det heliga korssets berg.

waloscerne, En dräng som äfwenwäl warit (warit) med då mordet passerat, doch intet så bråttzig som adelsman blef pardonerat för det han i manqvement af en bödel, skulle wärckstella execution på dhe andra.

d. 26 dit: kommo tijender att ett starckt partie aff saxar och polachar woro åter på denne sijdan öfwer-gågne; hwarföre H:r Generalen uthskickade några aff saphieska waloscerne att recognoscera här om.

d. 27 Dit: kommo samme waloscer tillbaka, berättandes sig intet förnummit af någon fiende. Staden Sandomir woro alldeles tillstängdh och bryggorne optagne, sampt i öfrigt hwarken folch eller creatur der i kring att syna alenast några waloscher som emot skogen höllo wacht.

Dit: Blef H:r Öfwerste Horn med 300 hästar och 300 musqveterare commenderat åth Solec med alla proviantz wagnarne att affhämpta spanmähl.

Dit: kom en express från Posen med breff och berättelse om tillståndet der på ohrten.

d. 28 dit: pass. intet.

d. 29 Dit: Hade saxiske[!] waloscerne inbracht en fången polsk adelsman, som skulle wara som ryttmästare för dhe fientel. waloscherne.

Dit: kom breff från Warschou och Breslou.

d. 30 Dit: Inluppo vice versa tijender om fiendens opbråth från Sandomir, på wägen åth RyssLembergh.

Julius d. 1 affärdades den från Posen ankomne expressen med swar till H:r General Maior Marderfeltt och ÖfwerstLieut. Hagen angående tillståndet der i Posen med mera.

Dito affgich adelsman Strinski hwilken med sigh tog posten åth Warskou.

Dit: Polachen Joannes som express affärdat med breff till H:r GeneralLieut. Horn.

d. 2 Dit: pass. intet.

d. 3 Dit: ankom en polsk adelsman och brachte breef med sig från Hans Kongl. May:t,

Dit: kom tijender att woywoden Lescinski woro waldd till Kånung i Pohlen.

d. 4 Dit: pass. intet alenast en bonde inbrachtes som warit med att røfwa förb:d köpmänn.

d. 5 Dit: reste Lieutnanten aff Fälltherrn Lubomierskis folch bort, som några dagars tijd sigh hoos H:r Generalen oppehollit.

d. 6 Dit: inbrachtes en saxisk deserteur, som berättade att saxarne stodo än på andra sijdan Wexeln, men som dhe fått tijender att dhe swenska äro i enmarche på denne sijdan, lära dhe intet afwachta den förwäntade succursen från Ryssland och Saxen, utan om 4 dagar gåå derifrån åth Jaroslaw, som dhe och redan en gång warit på wägen, aff det rychte, att H:r Generalen wille gåå öfwer strömmen.

d. 7 Dit: passerade intet.

d. 8 dit: kommo tijender med underrättelse att fienden woro 23000 mann starck med saxar och lithoer sampt gången öfwer på denne sijdan Wexeln i desein att lefwera H:r Generalen en bataile, men

d. 9 dit: kom en präst och adelsman från Sandomir som berättade att fienden woro redan opbruten och gången der ifrån på wägen åth Jaroslaw.

d. 10 Dit: uthsände H:r Generalen några executions partier.

d. 11 dit: Hade H:r Generalen förordnat en general krigzrätt att hollas öfwer Lieut. Krassou som angifwen att hafwa manqverat utj respecten emot sin capitein, Printzen *).

*) Båda tillhörde Krassows dragoner, där Printz 1702 var rgmstskvartermästare. Löjtnantens släktskap med regementschefen framgår ej ur ättartaflorna. Förmodl. är han densamme som Marderfelt (K. Kr. D. VIII) omtalar som kapten 1706.

d. 12 dit: gjorde H:r Generalen anstallt till marche föllande dagen.

Dit: kom polachen Joannes med breff från Warskou, och säker underrättelse om kong Stanislai wahl.

d. 13 Dit: opbrööt H:r Generalen från Bodzekow och marcherade till Bidziny *) 2 mihl.

d. 14 Continuerade med marchen 3 mihl till staden Zawikost, uthmed Wexeln belägen.

d 15 dit: pass. intet.

d. 16 dit: kom H:r GeneralLieut. Strömbergh **) och stötte till denne armeen med Östgiöta caverie, Wästgiöta och Wästerbottns infanterie.

d. 17 afsomnade Capitein Clas Creutz effter någon tijdz uthständen siukdomb.

d. 18 dit: afginge prowiantz wagnarne till Zandomir att affhämpta hwad proviant som woro sammanskaffat aff Öfwerst Lieutnanten Zylick.

Dito kom Hans Kongl. May:t ***) med Printzens aff Wurtenbergh till H:r Generalen.

d. 19 Dit: Sedan Hans May:t öfwersedt armeen och warit till middagz måhltijdh hoos H:r Generalen, reste Hans K. May:t bort till dhe andra ankomne troupparne, lemnandes Printzen som något opasslig qwar hoos H:r Generalen.

d. 20 Dit: pass. intet.

d. 21 dit: war Hans Kongl. May:t åter hoos H:r Generalen.

*) Bodzenyn.

**) Nils Stromberg.

***) D. 11 Juni hade Carl XII brutit upp från vinterkvarteret i Heilsberg; d. 27 hade han i Warschau ett samtal med kardinalen, d. 29 kom han till Blonie. D. 2 Juli valdes Stanislaus till konung af Polen. D. 9 lämnade Carl Blonie och gick öfver Nove Mjasto, Radom och Osharow till staden Zawichost där Rehnsköld stod.

d. 22 dit: blefwo någre aff Gruzinskis waloscer på partie uthsände.

d. 23 dit: kom samme partie tillbaka, och brachte med sig en saxisk lieutenant så och 2:e gemena.

d. 24 Dit: Hade H:r Generalen ärnat sikh till Zandomir att opwachta Hans Kongl. May:t som nu med armeen dijt ankommen war, men mötte Hans May:t på wägen och måste således wända om.

d. 25 Dit: war H:r Generalen reest till kongl. lägret att opwachta derest hans May:t.

d. 26 Dit: gjorde H:r Generalen sikh färdigh till opbråth.

d. 27 Dit: marcherade H:r Generalen med dhe hoos sig hafde regementer och dem H:r Gen.Lieut. Strömberg medbracht *) till Sandomir, hwarest dhe uti en linea in mot staden camperade.

Dito war Hans Kongl. May:t och besåg armeens enmarche.

d. 28 dit: pass. intet.

d. 29 dit: opbrööt H:r Generalen med regementerne och coniuingerade sig med armeen gåendes samma dag öfwer strömmen wid Sandomir, 3 mihl till Karzowice.

d. 31 Dit: Lätt H:r Generalen inlefwerera till H:r General Maior Lagercrona alla hoos honom inkomne journaler och förslagh från d. 1 Decemb:r 1703.

Augustus d. 1, 2, 3, 4 och 5 Dit: continuerade marchen åth Jaroslaw.

d. 6 Dit: kom armeen till Jaroslaw och camperade under staden och längst uthmed strömmen **) på ett stort fältt.

*) Se d. 16 Juli.

**) San. D. 9 Juli hade konung August brutit upp från Sandomir och tagat mot Jaroslau. På denna väg följdes han nu af den förenade svenska hären, som d. 6 Aug. uppnådde Jaroslau, som k. August redan de sista dagarna af Juli lämnat. Men i stället att fortsätta sin väg till Lemberg, böjde han af mot norr.

d. 7, 8, 9, 10, 11 och 12 Dit: Stod armeen stilla.

d. 13 Dit: Kom ÖfwerstLieut. Zulken effter med sitt partie från Zandomir, Jämwäl Öfwerste Klerks och Rancks regementen *).

d. 14 dit: Stod armeen stilla.

d. 15 dit: opbröt Hans May:t med armeen gich öfwer strömmen och stellte sig på andra sijdan under staden.

d. 16 Stod armeen stilla.

d. 17 Dit: blefwo några aff Regimentarien Gruscinskis waloscer med deras Ryttmästare Panie Anders uthcommenderat att recognoscera om fienden.

d. 18 dit: Hade man tijender om en lyckel. föreluppen action i Lithoen **) för Leijonhufvudh emot Oginski och Wisnowitski med en deel ryssar.

d. 19 Dit: kommo förb:d Gruscinskis waloscer tillbaka som warit åth Zamviscie och Kozal, hwarest dhe fådt kundskap att fienden war opbruten och marcherat på vägen åth Briscie ***). Emedlertijd desse och underrättat sigh om

*) Frih. Lorenz Clerck var öfverste vid Jönköpings, Gustaf Ranck vid Kalmare regemente.

**) Vid Jakobstadt d. 26 Juli.

***) Brest Litowski. Valoscherna hade varit både vid Samostje och vid Sokal (genom omkastning: Kosal), det senare beläget vid öfre Bug. Vidare hade de erfärit att »fienden» tågat mot Brest Litowski. Om »Briscie» här skulle betyda Bereshzy så är det likväl sak samma, ty detta ligger vid Bug och vägen leder rätt i norr mot Brest. Men konung August narrade här svenskarna; det var blott sina 12,000 moskovitiska hjälptrupper han sände österut, under det han själf med sina saxare och en del kosacker vände sig mot Lublin och fick så tillfälle att tåga mot Warschau, skingra sina motståndare där och tvinga den lilla svenska styrkan där under Arvid Horn till kapitulation.

På sin post i Jaroslaw har Rehnsköld icke saknat anledning att hufvudsakligen rikta sin uppmärksamhet österut. Det väntades allmänt, att tsaren nu skulle kraftigt ingripa i de polska förhållandena. Augusts förmenta tåg mot Brest kunde ju gälla en förenig med en större rysk styrka. Från Ukrajna nalkades Mazepa och utsikten att kunna mota

några ännu i Zamois wijd en öfwerstes begrafning qwarblefne officerare, hwilka dhe på en skogh oppassat och till fånga tagit sampt nu medbrachte 2:ne öfwerstlieutnanter, 3:ne capiteiner, 2:ne lieutnanter, 1 fahnjunker en adelsman, en präst, en regementzfälltskår med geseller och åthskillige gemena och drängiar alla illa blesserade.

d. 20 och 21 Dit: Stod armeen stilla.

d. 22 Dit: Opbröt Hans Kongl. May:t med armen och lemnade H:r Generalen qwar med 12 regementer 6 till foot och 6 till häst.

Dit: ändrade H:r Generalen sitt stånd med Lijffdragourne och drog sig närmare tillsammans med dhe andre regementerne på wänstra flygelen.

Dito Inluppo tijender att H:r General Maior Meierfeltt hafft en lyckel. action med fienden i Stoorpåhlen.

d. 23 Dit: Stod H:r Generalen stilla då och Öfwerstl. Reuter kom tillbaka, som för Kongl. May:tz afreesa warit commenderat på partie.

d. 24 dit: Commenderade H:r Generalen Öfwersten Horn med 400 hästar att gåå till Lipskou *) slått och secundera Ryttmästar Canifer och dess partie som berättades wara omringdh aff woywodens folch aff Wolinien, som detta Lipskou tillkom.

d. 25, 26 och 27 Dit: Stod H:r Generalen stilla passerade intet.

d. 28 dit: Hade H:r Öfwerste Horn skrifwit och berättat att tijenderne om Canifer woro osanne, och Canifer gången derifrån sampt effter sina order opbrendt staden och

en kosacköfverswämning i Polen har kanske dragit Carl mot Lemberg väl så mycket som *intacta virgo*.

Se för öfrigt Patkuls bref till Flemming N:o 72 Hist. Handl. 19. 2.

*) Lisko ligger nära ungerska gränsen S. om Jaroslau. Om Horn se sid. 92. Åttartaflorna och E. Carlson (Carl XII:s bref) uppgifwa att det är fråga om Martin Fredrik Kanefehr. Det är möjligt, men Gabriel Kanefehr kallas också ryttmästare tills han 1706 blef generaladjutant.

slättet, förfrågandes sig Öfwersten om han skulle gåå till Zanoch och indrifwa contribution, som allt beswarades.

d. 29 Dit: kom Ryttmestar Canifer sielff till baka med berättelse hurusom han fullfölgt sina order och opbrent Lipskou med des godz.

d. 30 Dit: Hade man tijender om Lembergz lyckl. ehröfrande *) aff hans Kongl. May:t.

Septemb:r d. 1. Opbrööt H:r Generalen med sina trouppar och marcherade från Jaroslaw 3 mihl till Biala**).

d. Fich H:r Generalen breeff från hans Kongl. M:t sielff om Lembergz lyckel. ehröfringh etc.

d. 2 Dit: Continuerade H:r Generalen med marchen 3 à 4 mihl till staden Cziessanow, hwarest troupparne uthan för staden camperade.

Dit: Hade H:r Generalen breeff och underrättelse från Kong Stanislaus, som nu med någât folch stod wijd Jaroslaw.

d. 3 dit: Stod H:r Generalen stilla, och war då Kong Stanislaus med någât manskap serdeles Ryttmästar Lindz med dess partie, kommen i neijden.

d. 4 dit: war H:r Generalen och opwachtade Kong Stanislaus som stod ej langt från armeen, och ärnade sigh till Hans Kongl. May:t åth Lembergh.

Dit: Commenderade H:r Generalen en capitein aff Lijffdragounerne med 100 hästar att convoyera Kong Stanislaus åth Lembergh.

d. 5 Dit: kom Ryttmäst. Lindh med sitt partie aff 150

*) D. 27 Augusti.

**) Från Jaroslau har Rehnsköld d. 1 Sept. ämnat rikta sin marsch mot Bug (N:o 178). Men nu har Carl fått klarhet i saken och när Rehnsköld efter mötet med Stanislaus fortsätter marschen, går den i riktningen af Ijublin — alltså åt Warschau. I bref N:o 180 uppmanar honom Carl, att då Warschau redan fallit ej onödigtvis forcera marschen. Själff kommer han snart efter.

hästar till armeen som för detta varit hoos Kongh Stanislaus.

d. 6 dit: gjorde H:r Generalen anstallt till marche följande dagen.

d. 7 dit: Opbröt H:r Generalen från Ciezzanow och marcherade till Zamk 1 $\frac{1}{4}$ mihl.

Dit: kom Castelan från Zamoiscie till H:r Generalen med andra af fursten Zamoitskis betienter offererandes sig till contributions ehrliggande aff Zamoitske godzet.

Dit: kom H:r Öfwerste Horn med sitt partie tillbaka från ungerska grensen.

d. 8 dit: Continuerade marchen 3 mihl till Kniespoli.

d. 9 och 10 dit: Stod H:r Generalen med troupparne stilla.

d. 11 dit: Lätt 10 compagnier aff Fälltherrn Lubomierskis trouppar anmähla sin ankomst i nejden, hwilka skilltz wijd Thorn från H:r Gen. Maior Meierfelt, och nu gådt hijt effter kong Stanislaus undan för saxiska troupparne.

d. 12 och intill den 17 dit: Stod troupparne stilla och pass. intet, alenast några aff Gruzinskis waloscher skickades åth Warschou att recognoscera om fienden, som och

d. 17 tillbaka kommo, och berättade hwad dhe förnummit. sampt

d. 18 dit: Opgofwo en hoop silfwer, som dhe i wägen anholit, hörande till Starosta Budler och skulle flyttas af wägen, som sedermer till waloscerne effter Hans May:tz befallning blef uthdeelt.

d. 19 Dit: Hade man tijender att Zamois *) sig godwilligen ehrgifwit och låtit wära trouppar fritt intråde.

d. 20 och 21 Dit: Stod armeen stilla.

*) Staden och slottet Samostje öppnade sina portar för Carl XII, som den 13 Sept. brutit upp ifrån Lemberg. Den kungliga härens marsch gick östligare än Rehnskölds öfver Zolkiev, Dobrosin, Tomaschow, Samostje. Sedan böjer den vestligt till Bykawa.

d. 22 dit: Opbröt H:r Generalen och marcherade till Pilkowa 2 $\frac{1}{2}$ mihl. Men Ryttmäst. Lindh med dess partie, blef qwar till Södra Skånska regementetz ankomst, som denne dagen jämppte Stenbockens Dragouner hijt wäntades.

Dit: waar kong Stanislaus effter middagen hoos H:r Generalen och reste straxt samme affton bort.

d. 23 dit: Continuerade marchen till staden Gorey, då och H:r Generalen gaff order att Kongh Stanislai bagage skulle föllia denne armeen, och gåå främst, Jämwal att qwarter för kongen sielff inrättas skulle.

Dit: War kong Stanislaus effter middagen hoos H:r Generalen.

Dit: kom tijender att kongl. armeen från Lemberg war opbruten, och nu i neijden.

d. 24 och 25 dit: Stod H:r Generalen stilla.

d. 26 dit: opbröt H:r Generalen och marcherade 2 mihl till Biskopi *), hwarest desse trouppar stötte till kongl. armeen på $\frac{1}{4}$ -dels mihl när.

Dit: war begge kånungarne tillsamman utj kong Stanislai qwarter wijd H:r Generalens campement.

Dit: inluppo åthskillige tijender att fiendl. trouppar woro i neijden.

d. 27 dit: Continuerade marchen 3 mihl till Kielkowie, och stodo desse trouppar $\frac{1}{4}$ mihl på sijdan wijd Kongl. armeen.

d. 28 dit: Continuerade marchen till staden Belzica och byen Chrensnica.

*) Biskupize. Carl XII, som gjort snabbare marscher än Rehn-sköld, befann sig d. 26 i trakten af Wisoiski, men nu i SV. om Rehn-sköld till följe af den förändrade riktning han inslagit från Samostje.

Episoder från den kungliga härens marsch finnas hos J. M. Lyth (Kar. Dagb. II), som dock naturligtvis ej följde högkvarteret åt. Hos Visocki-Hochmuth (l. c.) har man från denna marsch blott en rad ortnamn. Annat än en rad namn har icke heller C. H. P. Sperling (Kar. Dagb. III).

d. 29 dit: Stod armeen stilla.

d. 30 dit: Continuerade marchen till Konkawice*) och förbij Wawolnice*) 2 mihl, hwarest staden war opbrend.

Oktober d. 1: Continuerade marchen till Kosnin som ligger wijd Weips**) strömmen, och lätt H:r Generalen här slåa en bryggia öfwer strömmen om natten, öfwer hwilken troupparne

d. 2 dit: till Richelle marcherade.

d. 3 dit: Continuerade med marchen 3 mihl till Wola Zulakowska.

d. 4 dit: till staden Latowice***) och byen Waliska 3 1/2 mihl.

d. 5 dit: Continuerade marchen till Kaluzino 3 mihl

d. 6 dit: till Minsko †) 3 mihl.

*) Konkawolja? och Wonwolniza. Från Biskupize hade marschen gått vesterut till Belshize.

**) Wjeprsch.

***) Ljatowitsch. Zulakowska under föreg. datum är förmodl. Shelekow.

†) Novominsk. Det föreg. Kaluzino är Kaluschin. Öfwer Rehnskölds företag ger journalen upplysning. Men Carl XII själf med rytteriet, som hoppades kunna öfverraska August och saxarna, som stodo bakom Bug vid Pultusk, fortsatte till Wyschkow och Kamentschik, men den på denna sidan Bug stående saxiska truppen hade dragit sig öfver floden och konung August hade lämnat Pultusk och skyndat vesterut samt vid Wyschogrod gått öfver Weichseln. Denna flod skilde således fienderna åt. Carl XII återvände till Praga, där under Rehnskölds kommando bryggor till öfvergången förfärdigades. August, som nu själf stod i Warschau, vidtog anstalter att bestrida öfvergången så att man här väntade liksom ett nytt Düna. Han drog sig emellertid, innan svenskarna kommit öfver, undan och då han ej hade lust att pröfva ett nytt Kliszov, delade han sin här, gick själf till Krakau och lät Schulenburg med hufvudstyrkan genom Storpolen skynda till schlesiska gränsen. Carl upphann honom slutligen vid Punitz d. 28 Okt. Här fick han svalka harmen öfver strecket i Warschau. Rehnsköld var för öfrigt med här, men journalen är icke fortsatt så långt. Vinterkvarteren i Ravitz 1704—05 ha icke heller gifvit anledning till anteckningar.

d. 7 dit: Stod armeen stilla, emedlertijd skilldes infanterie regementerne ifrån det cavallerie som H:r Generalen hafft, och camperade en lijten mihl när hwarandra.

d. 8 dit: gick H:r Generalen med cavalleriet till staden Okunie 2 mihl från Warskou hwarest det samma utan för staden camperade, och H:r Generalen för sin egen person reste dagen effter

d. 9 dit: till Prag att effter dhe af hans Kongl. May:t undfågne order föra commendo medan bryggans förfärdigande hade för händer, då och kong Stanislaus följde med.

Dit: Kom kong Stanislaus tillijka med H:r Generalen tillbaka, och

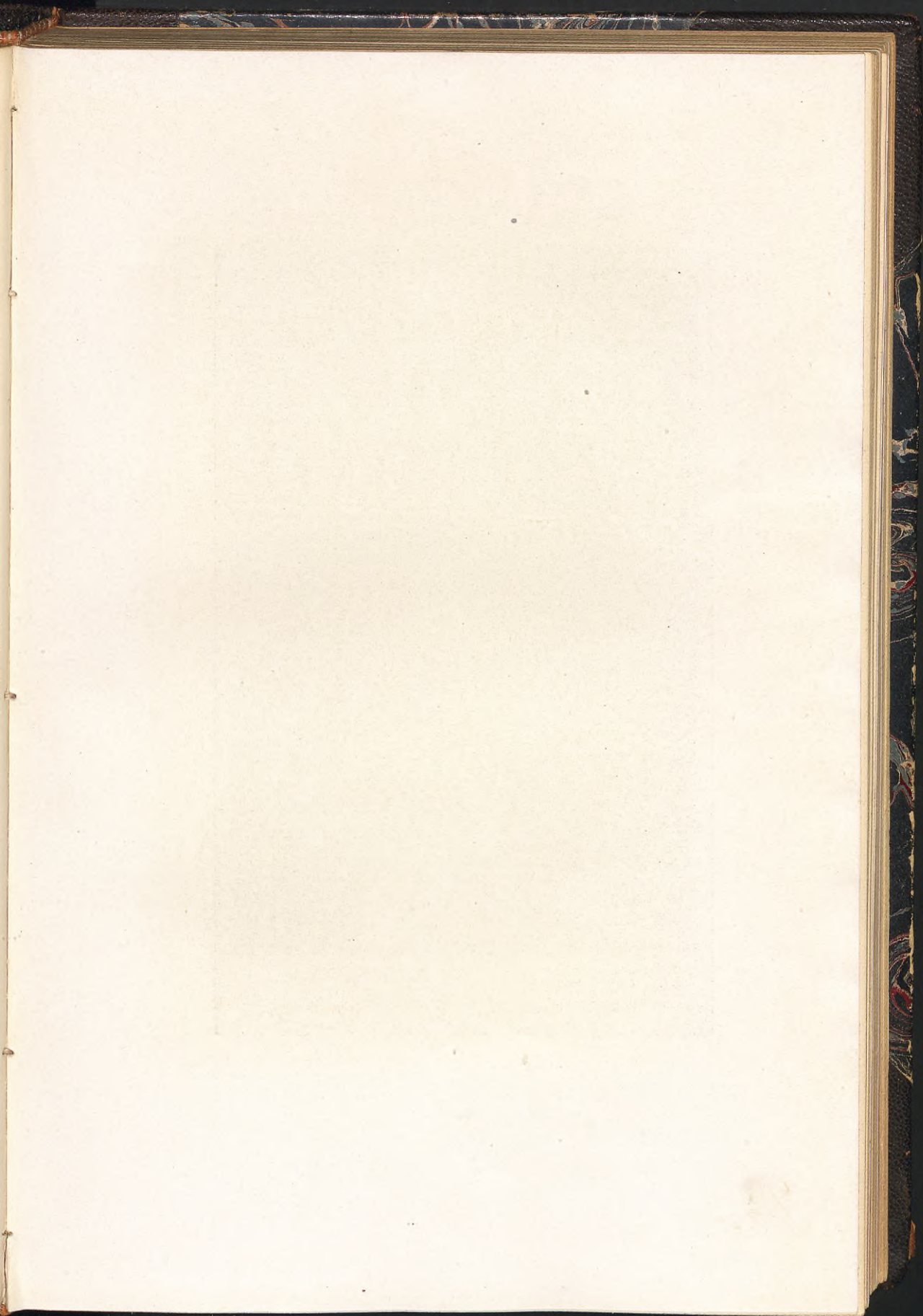
d. 10 dit: åter till Prag afreeste och blefwo derest qwaar

d. 11, 12, 13, 14, 15 och 16 Dit: då emedlertijd desse trouppar stodo stilla, och på bryggans förfärdigande i Pragh arbetades, hwilken desein fienden som ännu med hela sin macht låg dels i Warskou och dels utan före, noga observerade och gjorde stoor anstallt till resistera öfwerkomsten, men allt under sådana fruchtan, att han lätt allt pagage med dhe siuka emedlertijd gåå åth Stoor påhlen.

d. 17 dit: Om natten lätt Hans Kongl. May:t som hastigast transportera den nu färdigh gjorde bryggan landvägen 3 mihl ofwanföre ej longt från staden Kassiu. Emedlertijd opbröto och detta wijd Okunie ståndne cavallerie och marcherade dijt.

d. 18 dit: Om morgonen då cavalleriet war nyss ankommet till Kassiu, och ännu största deelen pagaget effter, anföllo utj begynnelsen aff bagaget en hoop fientel. waloscher, och nederhöggo några aff drängiar och marqventare, sampt blesserade några qwinfolch. H:r General Maior Hummerhielm som då commenderade uthrychte med några trouppar mot skogen som war full aff fiendens walosker, och ställt sig baak för ett moras, att man intet lättel. kunde komma till dem, kom doch äntel. öfwer med

några trouppar som straxt förjagade fienden, togo en fahna, en ryttmästare och åthskillige fångar, sampt nedergiorde till 60 af fienden. Detta war aff Chron Referendarien Slutskis folch som folgt allt effter swenska armeen från Lembergh till en 10 à 12000 mann starck.

NOTES

*Carl Gustaf Rheinschild
Generalis Campi Marschallus.*

C. G. REHNSKÖLD.

1705 Jul. — 1706 Aug.

NOTES

*Carl Gustaf Rheinschild
Generalis Campi Marschallus.*

C. G. REHNSKÖLD.

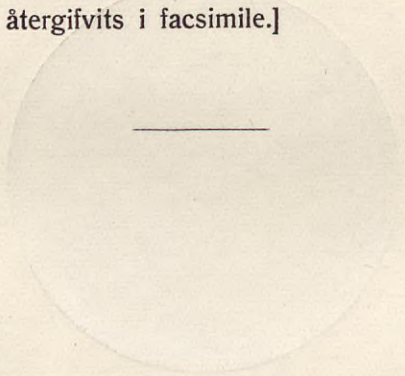
1705 Jul.—1706 Aug.

NOTEK.

[Till denna journal finns intet titelblad som till den föregående. Det är en modern påskrift utanpå pärmen, som utg. här ryckt in som titel och härtill har han, som ett passande emblem, lagt reversen af medaljen öfver Frau-stadt-segern.

Rehnskölds egenhändiga namnteckning vid slutet af journalen har återgifvits i facsimile.]

I. N. I.

ANNO 1705 d. 28 Julij utj staden Rawitz, haar Hans Kongl. May:t allernådigtst befallt, migh föhra commendo öfwer the här i StorPählen, efterlemnade trouppar, och förordnat att General Majorerne Marderfeltt och Hummerhielm iämwäl ther wijd förblifwa skulle. Bestäendhe armeen af fölliandhe regementen

LijffDragouner	Adelssphanan
Nylands Cavalle	Norra Skånska dit.
Buckwaldz Drag.	Krassous Drag.
Marskalkz Drag.	Müllers Drag.
Sörmanlandz Infan.	Cronobergz Lähns Inf.
Wässmanlandz Infan.	Wästerbottns Inf.
Wärmelandz och Nerike dit.*).	

Hwilka regementer hafwa bekommit hans Kongl. May:tz befallning att för denskull sambla sig widh Meseritz.

*) Här uppräknas 6 reg., som icke förut stått under Rehnskölds befäl: Sk. Ståndsdragonerna (Kristian Albrekt v. Buchwaldt), Westmanlands infanteri (Axel Sparre), Nerike-Wermlands inf. (Carl Gustaf Roos), N. Skånska kavall. (Gustaf Horn), ett värfvadtt dragonregemente (Carl Leonard Müller von der Lühnen), Westerbottens inf. (Anders Lagercrona). Marschalck väl blott en ny *öfverste*?

Julij d. 29. Bröt Hans May:t op ifrån Ravitz om morgon Kl. 4, då iag mig och *) på reesan till Boyanowa begaff, att giöra anstallt om Lijffdragonernes opbrätt, som skulle skee d: 31 dit:

d. 30 dit: Ther på begaff iag migh d: 30 dit: till Frauenstadt, att giöra afftahl med General Major Marderfelt, som skulle inlogera Smålandz recreuterne utj Swetz wijd Lissa, att therifrån wijdare fortsättia marchen till Meseritz, samt lemnat hoos General Majoren det afftahl, att han skulle påskynda marchen på dhe effterkommande infanterie regementen och ther på föllia med sitt regemente. Samma qwäll reste iag **) 2 mihl på denne sijdan Froenstad och war om natten utj hofwet Gewow.

d. 31 Dit. Kom iag till Meseritz, hwarest iag fandt för mig Öfwersten Buckwaldhz regemente camperandes, men Marskalcks regemente wijd Paradis Klåster och Müllers widh Swerijn. Utj Meseritz woro och 2:ne commissarier komna med en hoop munderungz pachar ifrån Swerie. Och som iag mig aff Öfwersten Marskalk om ett och annat lätt informera, så uthsände iag ***) att inhämpta om fiendens wäsende effterrättelse och lätt †) skrifwa ordres till Öfwerstarne Krassou, Horn och Patkull ††), att skynda sin marche till Meseritz. Depecherade och Öfwerstlieut: Zylchen †††) med ordres till infanterie regementerne om theras marches fortsättiande och att assignera them *†) theras stånd.

d. 1 Aug. Jag begaff mig alltså **†) till Swerijn att informera mig om Öfwerste Müllers regemente, och att

*) Efter och struket: med Gen. Major Hummerhielm.

**) Efter iag struket: tillijka med General Major Hummerhielm.

***) Efter iag struket: kunskapare.

†) Efter lätt struket: iag.

††) Didrik Fredrik Patkull vid Nylands kavalleri.

†††) Gustaf Zülich.

*†) Ändradt från Infanterie regementerne.

**†) Efter alltså struket: med General Major Hummerhielm.

giöra anstallt om ett och annat nödigt. Skreff och med adelssman Gembitskij ett underdånigt breff till Hans Kongl. May:t, Och begaff mig samme qwäll till Meseritz tillbaka igen. Öfwersten Müller öfwerbrachte iag Hans May:t nådigst mig gifne befallning, att den genom krigzrätten suspenderade Capitein Corszwardt skulle ifrån regementet dimitteras.

N. B. *) Så snart Konung Augustus förnummet, att Generalen hadde sielf åttondhe passerat Frauenstadt och inga regementer honom följt, har han opbådatt till 1000 wangnar ther på att settia thett bästa infanteriet och tillijka medh några cavallerie regementers tillstötandhe giöra en hastig march in åth Meseritze sijdan, och sourprennera generalen medh the twenne ther ständhe Marschall och Müllers regementen innan flera tillkomma skulle, män enär alt ther till hwar föranstaltatt gafss contra ordres af wadh orsack är obekandt.

d: 2 Dito Begaff iag mig ifrån Meseritz, sedan iag befallt lieutenanten aff Lijffregementet att sleppa sina wagnar, hwar medh han skolatt hempta monterningar för regementet och att lefwerera till den commenderande capitein utj Meseritz thet ifrån Lijffregementet öfverskickade gewähret af Marschals **) regemente jempte thett att besee Öfwersten Buckwaldz sampt Nylenska regementet; På wägen kom Prinz Alexanders uthskichade med breeff ifrån honom och Drättningen, anhollandes om escort att komma ifrån Breslou, hwarpå iag depecherat honom tillbakars med öppna ordres till infanterie regementerne, att för hwilkett the opwijstes, skulle gifwa 1 capitein, några officerare och 50 gemena, alla beredna, att gåå till Breslou och föllia Hans Durchl:t till hennes May:t Drättningen som war på Sleusen,

*) Det följande stycket har tillfogats i marginalen med annan handstil, sannolikt Rehnskölds egen; äfven på andra ställen i dagboken ha rättelser gjorts af denna hand.

**) Carl Gustaf Marschalck.

och sedan wända om tillbakars till regementet igen. Jagh reste så wijdare att besee Öfwersten Marskalks regemente wijd Paradis Klåster.

d: 3 Dit: Reste iag ifrån b:d klåster till Roxen, att möta Lijffdragonernas och Öfwersten Lilliehöks marche, och lätt dragounerne marchera till Weysensee, men Lilliehöks regemente *) stanna wijd Dürrläutel. Begaff mig så wijdare till Meseritz att giöra anstallt om munteringarnes afförande, och inqwarterande aff the öfrige caverie regementerne, Då Öfwersten Krassous Regimentzqwarter mästare kom och berättade regementetz ankomst till i morgon. Aff fienden inlopp kunskap, att den sig wijdh Guben sammandrogo; Kom och i thenne natt breff från GeneralLieutnant Stenbock, som war hoos Krassous regemente, begierandes escorte att komma till Hans May:t **), effter den uthskichade secreteraren aff greff Leyonhufvud, som brachte tijender om det nederlag, ryssarne lijdet utj Churlandh, war med honom utj föllie, Hwarpå iagh beordrat Öfwersten Krassou att gifwa honom en capitain medh 40 dragouner till escorte.

d: 4 Dito Reste iag till Weysensee, att se Lijffdragounernes stånd ***); Och som iag stämbt öfwerstarne till mig utj Meseritz, Altså gafz them ordres, att häreffter sända in klochan 2 effter middagen majorerne samt ordonancerne, och att i morgon skulle alla commissarierne inkomma med nödige underrättelser om proviantens samt cassans tillstånd wijd regementerne, Att journalerne dagel skulle ingifwas, samt gjorde disposition om regementernes sammelplatz, om alarm påkomma skulle. Ankommo och breff ifrån Öfwersten Sparre och Roos om theras

*) Kronobergs reg., vid hvilket Gabriel Lilliehök var öfverste.

***) d. 28 Juli hade Carl XII brutit upp från Ravitz, och var nu på väg till Blonie.

Slaget vid Gemauerthof stod d. 16 Juli.

***) »och war ther till predijkan», öfverstruket.

marches annalchande, och blefwo them poletterne, så till stånd som hielpqwarteer motsände, Kom och en canonicus ifrån Cardinalen uthskichat.

d: 5 Dito Kom en corporal ifrån Öfwersten Horn *), som bådade regementetz ankomst, som war ännu 6 mihl här ifrån. ÖfwerstLieut: Zulich deelte och uthielpeqwarteren till alla regementerne som them ännu intet bekommit. Ankom adelssphanan och rychte till dess assignerade stånd. Ankom Öfwersten Krassou **) och uthgaffz första gången parolen och lösen med nödige ordres. Bleff och the här i Meseritz befintel. munteringzkistor affsände till Swerin, att ther ifrån wijdare förskichas till Stetin. ÖfwerstLieut: Hagen ***) bleff skichat till Franckfort, och Franckenbergh till Slesien. Skrefz till Ambassadeuren Rosenhane †) och Frijsendorf.

d: 6 Dito Affärdade iag General Major Hummerhielm ††) till Swerin att giöra anstallt, thet monderingarne, som dijt förde och ifrån Stetin nyss ankomne woro, måtte så siö som landwägen gåå tillbakars igen. Ankom och Öfwersten Sparre, som berättade, att regementet i morgon skulle komma effter. Marcherade och här igenom Meseritz 4 compagnier aff Öfwersten Krassous regemente till sitt ståndh.

d: 7 Dito Ankom en express ifrån Gen. M. Meijer-

*) Gustaf Horn.

**) Ernst Detlev v. Krassow.

***) Otto v. Hagen.

En Franckenberg omtalas i journalen som löjtnant, en annan som fältväbel vid Södermanlands regemente. — I Kaggs dagbok omtalas en kornett Kasper Magnus F. och en kapten Maximilian Ferdinand F., båda vid Taubes dragoner, såsom fallna 1709. Då öfvergångar från ett reg. till ett annat woro rätt vanliga, kan det här möjligen vara fråga om just dessa.

†) Johan Rosenhane, ambassadör till Preussen, och Carl Gustaf Friesendorf vid Hannoveranska hofvet.

††) Alexander Hummerhielm var chef för adelsfanan.

feltt *) med breff till hans May:t, som så fort med ett underdånigst breff till hans May:t aff mig bleff afferdat. Kom och Gen. Major Marderfelt och ÖfwerstLieut. Fock **), anmählandes derass regementers ankomst. Öfwerste Sparres regemente marcherade och in utj Meseritz i dag, och ther på marcherade dhe commenderade som här i staden aff Marskalks regemente legat till sitt regemente igen wijd Paradis Kläster. Öfwersten Horn kom och i dag och marcherade med sitt regemente till Klostret Blesen, Så att till denna dag dhe under mitt commendo destinerade regementen, utj sina qwarteer och på denna här ohrten sig samblat. ÖfwerstLieut: Hagen och Unrue ***) kommo och i dag, den förra från Franckfurt och then andra från Saxiska gränsen. Berättandes att ännu alla saxar utj sina qwarteer stilla stodo, doch att dhe som oftast förändrade sitt ståndh, Och som the på begge stellen tallt med saxiska officerare, haar theas mening gådt uth derpå, att dhe wijd Glogau eller och Breslou skulle söchia att passera †) Odern, så framt deras desein woro att willia gåå hijt in i Pählen. Kom och en kunskapare ifrån Glogou, som berättade, att saxarne skola ståå wijd Bautzen men moscowiterne wijd Luben derest dhe ohrten forskanssade, och att många siuka och krancha skulle wara ibland them.

Jag sände åter Stridbergh, som skulle gåå åth Franckfurt, och ther ifrån åth Lausnitz om wijdare kundskap att söchia.

d: 8 Dito Reste iag bittijda att besee Öfwersten Krasous, Wärmanlenningarnes, Wester ††)båttns, Cronobergz

*) Johan August Meijerfelt.

**) Arvid Axel Marderfelt.

Gideon Fock vid Westerbottens regemente.

***) En Sigismund v. Unruh var kammarherre hos K. Stanislaus, men under följ. dag omtalas en v. Unruh, som tydligen tjänat vid Lifdragonerna.

†) »Wexeln» öfverstruket.

††) »Öster» öfverstruket.

Lähns och Sörmanlänningarnes stånd; Och affärdade ifrån Krassous twänne officerare in åth Slesien till Saxiska gränsen iämpte Unrue aff LijffDragounerne att inhämpta kunskap, Kom och samma dag Frankenbergh tillbakars ifrån Guben, med all nödig kunskap om fienden, huru then ännu cantonerade, och att Lijben genom moscowiterne fortificerades, samt en linie ifrån Pauzen till Liben droges, och att ett stort magazin utj Guben aff miöhl- och skorpebröd inrättades, Samma dag kom och then Saxiska Öfwersten Giörtz *) till mig, öfwer gifwandes en justificationsskrift sin saak angående, och serdeles dhe beskyllningar som Pattkull **) emot honom uthsprängt.

d: 9 och 10 dit: passerade intet wijdare, än att iag lätt uthdeela monderingzsorterne, fyr och flintestenar, dhe förra till Wässmanlenningar, Nerike och Wärmelandz, adelssphanan och Skåningar, thet senare till dhe regementer som det behöfde.

Gaff och Öfwersten Müller ordres att affsända ifrån Landzberg till Stetin the monderingzkistor, som ther nedsatte woro, och lätt iagh här ifrån till Swerijn afföra 25 kistor, med fyrestenar opfyllte.

d: 11 dit: Bleff Frankenbergh affärdat till Breslou med breff till Dockan och agenten, att förskaffa säker kunskap om fiendens företagande, och serdeles om then någät movement till Bömiske eller Meriske gräntzen giöra skulle.

d: 12 Dit: Kom kunskap att fienden sigh under Guben sammandrogo, och att then begynte arbeta på en bryggia, samma kunskap brachte och then till Franckfurt och längre till Lausnitz gränsen uthsände kunskaparen, hwarföre iag då på åthskillige stellen wijdare uthsändt, samt skichat aff Marskalks regemente ett ljet partie till Oderströmmen att recognoscera, Befallte och regementerne att

*) Heinrich Wilhelm Görtz. Om skriften, se noten till Kar. Dagb., VI, sid. 38.

**) Johan Reinhold.

holla sig stundel. färdige om ordres komma skulle, att kunna sammanstöta; Skrefz till Fälltmarskalchen Melin *) angående munderingarne som till Stetin redan affsände, eller ännu affsändas skulle, Blefwe och anwissningar på ammunition till regementerne uthdeelte.

d: 13 Dito Som iag för några dagar sedan, uthsändt ett partie walosker att recognoscera om något fientel:t baak om cantonementet skulle förspöras, så är i dag en deel der aff tillbakars kommen, med berättelse att ingen ting höres. Elliest befallte iag och att patroullerna om natten skulle gåå emellan Öfwerste Krassous, Marskalks och Lijffdragounerne, som närmast både Slesiska och Brandburska gränsen posterade woro, och att dhe stundom ett stycke öfwer grentzen patroulera skulle. Kom Öfwersten Giörtz tillbakars, sedan han sändt sin hustru ifrån sig till Berlin.

Ankom och breeff ifrån Secret: Cederhielm **) aff d: 5 Aug: med berättelse, att Kånung Stanislaus utj Warschou woro ankommen, och att Hans Kl. May:t då warit utj Pionteck. Blefwo och i dag dhe öfrige assignationerne på ammunition uthdeelte.

d: 14 dit: Kom Majoren Isendorf ***), som warit att recognoscera med en cornet och 10 man utj byen Schedlof, hwarest för åhr sedan fienden hafft sin bryggia, therest fienden på andra sijdan Oderströmmen låtit sig see, och blifwit larm hoos dem, så att trumman blifwit rörder, Han berättar att han aff inwåhnarne utj Schedlof, så wäl som aff reesande förnummit, det fienden sigh wijd Guben sammandragit, att bryggian låge färdig $\frac{1}{4}$ mihl ofwan före Schedlof och att the wille låta samma bryggia gåå uthför strömmen. Och effter alles tahl wille the i denne wechan marchera hijt öfwer. Och hade beställt utj krogarne, att

*) Grefve Jurgen Mellin, gen.-guvernör i Pommern.

**) Josias Cederhielm.

***) Johan Kristofer v. Issendorff, sen. öfv.-löjtnant vid grefve Nils Gyllenstiernas reg.

hafwa dricha, brenwijn och tobach i förråd, och att Kånungen som i dag wäntades dijt, Och som Majoren medbrachte en bonde utur Schedlof, Altså confirmerade han, att bryggian som bem:t war färdig, och att en stoor hoop camperade under Guben, Och effter thet gemena rychte, wille the komma hijt öfwer. Om några timar ther effter fåar iag genom Krassous breff berättelse, att PL: [lucka] warit hoos honom och försächrat att fienden ännu intet hade giordt movement och att alenast 2 regementer stådt wijd Guben och moscowiterne några mihl ther baak om, och att han wille gifwa kundskap, så snart the sigh röra skulle. Men som then aff Öfwersten Krassou till Krossen och Saxiska gräntzen uthskichade capiteinen äfwen och berättade, hwad här förr om rördt är, fant iag nödigt att gifwa ordres, thet alla infanterie regementerne skulle utur sina cantonierqwarter opbryta, och sättia sig i morgon här wijd Meseritz och att cavallerie regementerne skulle stundel: holla sigh färdig till oprått. Skrefz och till Hans May:t med en walosche *).

Krassous regemente fich och ordres att opbryta i natt och sättia sig här när wijd Meseritz, Och som ännu en jude kom och berättade säker kunskap hafwa, att fienden på twenne wägar skulle gåå hijt åth, som i morgon, ty befallte iag att alla cavallerie regementerne skulle bryta op i natt, och sambla sig här. Emot qwällen kom Capiten Nostitz som iag uthsändt att recognoscera **). Berättandes att fiendens största force stodo wijd Guben, hwarest Kånungen sielff skulle wara, och att bryggan woro färdigh, Men sade ther hoos, att en deel aff fiendens armée skulle

*) Först d. 26 Aug. svarar Carl från Blonie, att han fått 4 st. bref från Rehnsköld, men som han ej haft tid att svara på.

Af brevet ser man, att Rehnsköld wäntade att snart komma i hop med fienden. Vidare att han hade 3 kompanier waloscher under det konungen blott tycks haft ett enda.

***) Skrifvet öfver »Spionera».

ståå wijd Gerlitz. Capitein Nostitz bleff ännu om natten igen affärdad att gåå emot Gerlitz och inhämpta kunskap, hwarest fiendens trouppar, som ther stådt, hafwa sig posteradt.

d: 15 dit: Effter dhe ordres som i gåhr warit uthgifne, hafwa alla regementer samblat sig i dag bittijda wijd Meseritz, hwarpå them diverse stellen till campement blefwe anwijste. Twenne öfwerlöpare trumslagare kommo i dagh till lägret ifrån Guben, berättandes att 3 regementer camperade derest, och att ryssarne ännu stodo wijd Lijben, wiste eij heller någåt wijst att berätta. Om middagstijden kom och en deserteur aff Lijffregementet ifrån Sourou som ther stådt på postering, wiste och intet någåt wist att berätta. Inbrachtes och en som sig uthgifwer för en brandbursker adellsman ifrån Ukermarch, then ter sig long tijd här i Hög Påhlen, så på then ena som then andra ohrten, oppehollit och på tillfrågan aff Öfwerste Krassous lieutenant som honom arresterat, för lieutenant, under Öfwerste Örnstedtz *) regemente uthgifwit, och som han hölltz suspect, bleff han under arrest tagen. Kom och breeff ifrån en aff Öfwersten Krassous uthskichade officerare, som warit utj fiendens läger, och sedt hela arméen wara samblat wijd Guben, beskriwandes henne mycket starch, att bryggian woro färdig och fienden resolverat att gåå öfwer; Kom och en öfwerste aff moscowiterne och en major aff saxarne, som hade sina demissioner, och att gåå till Preusen, effter begge woro brandburske undersåtare.

d: 16 Dito. Kom Capten Basewitz **) tillbakars som warit utj Slesien och Brandenburg, confirmerandes allt det dagen tillförne war inluppet om fiendens sammandragande wijd Guben;

dit: Lätt iag giöra några broar till communication för regementerne kring Meseritz.

*) Carl Gustaf Örnstedt, öfwerste vid S. Skånska kavalleriet.

**) Carl Ulrik v. Bassewitz vid Marschalcks dragoner.

d. 17 Dit: Lätt iag kalla till mig alla commendena eller chefs wijd regementerne, förestellandes dem fiendens sammandragande utj neijden, och att therföre nödigt woro, att hwar och en wijd sitt regemente gjorde en sådan anstallt som nödig woro ther tet till action komma skulle, gjorde afftahl om succession i commendo, om marchen med regementerne, ther fienden oförmodeligen på then ena eller andra sijdan aff Oderströmmen ankomma skulle, sampt huru skulle förhollas med bagaget med mera. Inbrachtes 2:ne polniske bönder, som ihählslagit en marquetentare med thes hustru aff Skåningarne. Blefwe och begge bryggorne färdige, till dess bättre communication. Kom och en Lijffdragoun aff ÖfwerstL. compagnie tillbakars, som i wintras blefwen fången, och berättade att armeen woro samblat och camperade på 3 stellen när wijd Guben, och att för 3 dagar, Kånungen och Fälltmarskalchen Stenou *) till Guben woro ankomne. 36 st: skulle redan wara wijd armeen, och woro hästarne tillbakars till Dresen gånne, att affhämta thet swåra artolleriet.

d. 18 dit: Fan iag nödigt att öfwerläggia med Generalerne Marderfeltt och Hummerhielm angående thetta ståndet här wijd Meseritz, att såssom fouragen woro mästedelen consumerat man ej heller weta kunde om icke fienden woro intentionerat att draga sigh på någon ohrt närmare åth Breslou, genom Slesien hijt in i Pälén, och man alltså aff thetta ståndet, som then yttersta winkelen aff stoor Pählen, ej kunde förhindra sådant inbrätt, Och alltså enhälligt för rådeligt funnit att sättia sig wijd Zbondzin som en medelpunct, ther ifrån man kunde föreböija, på hwad kant fienden sig wända skulle, och hwarifrån man hade alenast en mihl till Slesiska gräntzen, att kunna som snarast möta fienden, om han sig öfwer Odern begifwa wille, Och therest bättre subsistence för troupparne war att förwänta.

*) Adam Heinrich Steinau.

Altså stället ordres att armeen i morgon marchera skulle. Ankom Öfwersten Skytt *) med några volunteurer ifrån Swerie, Kom elliest ingen wijdare kunskap om fienden thenne dagh.

d. 19 dito: Bröt iag med armen op och marcherade utj 4 columner **) till Zbondzin, och kom samme dag allt armeen tillhörigt wäl utj ståndet. Franckenberg kom i marchen med berättelse, att fienden en deel stod wijd Gerlitz, och att deseinen woro, att gåå ther ifrån hijt in i Pählen, hwilket och ankomne breff ifrån Breslou samme tijd confirmerade.

d. 20 Dit: affärdade iag några waloscher aff andra compagniet med bref till Hans May:t. Och som breff ifrån h:r Rosenhane ankomme så blefwe dhe och i dag beswara-de öfwer Breslou. Giorde iagh anstallt om fouragie och proviantz qwarteren, samt wachternes sättiande och patrol-ernes gående.

d. 21 dit: Kom Capit: Nostitz ***) hem, berättandes, att fienden med sitt cavallerie stodo emellan Gerlitz och Guben och att tahlet ginge the wille inbryta wijd [lucka], men Cornet Bojanofskij berättade, som och hemkom, att en bryggia emellan Guben och Fürstenbergh wijd Raseborg 1 mihl från Guben woro slagen. Jag reed i kring wijd alla regementerne och informerade mig om alla passagier emellan cantonementet och wijd sijdorne, som kunna wara öfwer Oderströmmen. Kom och ett breff från fällt-wäbeln Castel aff Krassous regemente, som berättar och om saxarnes trouppars fördeelande, emellan Gerlitz och Guben.

*) Carl Gustaf Skytte, öfverste för ett värfvadt inf.-regemente.

**) »hijtt» öfverstruket.

***) Omtalas i Kar. Krig. Dag. VIII och har sannolikt hört till Krassows, Marschalks eller Müllers dragoner, hvilka vid intåget i Saxen kvarlämnades hos Marderfelt, men ännu stodo under Rehnsköld.

d. 22 dit: Fich iag breeff aff L. Frankenbergh *), som berättar, att han ingen annan kunskap bekommit, än att allt woro hoos fienden i förra termer; wille nu begifwa sig till Krossen, att ther ifrån berätta säker kunskap.

Fälltwäbeln Castel aff Crassous regemente kom tillbaka, som warit uti Guben, Sourou och Gerlitz, och berättade, att han på alla 3 stellen, funnit then fiendl. armen camperat, och att effter allmänt rychte, fienden om torsdag eller fredag wille bryta in på 2:ne ställen, nembl. wijd Glogau och Guben. Jag sände uth ÖfwerstLieut. Zulich att recognoscera hela Oderströmmen på sijdan åth Froenstadt.

d. 23 dit: Aff färdade iag Cap. Nostitz igen till Krossen, och passerade eij någät wijdare.

d. 24 dit: Kom breeff från Hans May:t **) med öfwerkichade documenter angående ÖfwerstLieut. Raden emot sin Öfwerste Krassou. Kom och en annan capitein aff Marskalks tillbaka utur Slesien, som om fiendens marche intet synnerligit wiste att berätta, desslikest och en uthskichader ifrån Karie, som berättade att fienden under Gerlitz sig sammandrogo.

d. 25 dit: Kom ifrån twenne stellen tijender, att fienden med ungefähr 2000 man, hade längst Oderströmmen åth Rauen marcherat, bleff alltså aff 2:ne uthskichade ther om kunskap, att hafwa anstallt giort.

d. 26 dit: Kom Lieutnanten Chamber ***) ifrån Guben tillbakars, som warit utj fiendens läger och berättade, att wijd Guben stodo Couragier regementet iämpte 3 andra dragoune regementen, Erstz, Jordans och Barest, 7 regementer moscowiter och 4 batalioner saxar, skulle som i morgon changera lägret och sättia sig wijdh Neiss ström-

*) Öfverstruket: som rjdit ihähl min häst, och begierte en annan, hwar till skickades honom 10 Ducater att köpa en annan före.

**) Ej hos Carlson.

***) En Job Hindrik Chamber blef 1702 lifdrabant, men sannolikt är här fråga om en annan.

men, hade 3 stycken hoos sigh, det öfrige artolleriet woro skichat till Dresden, iämpte en deel aff bagaget, 2:ne batalioner och 1 regemente dragouner stodo march färdige effter thet gemena tahlet, att gåå till Dresden. Wijd Sourou är campementet ophäfwet och the wijd Guben och Gerlitz ther med förstärchte.

Underofficeraren Unrue kom och tillbakars, men wiste eij någåt wist att berätta, utan sade att spargementet hade gådt, att 2000 saxar skolat dragit sig åth Hernstadt, och ther ifrån welat gådt hijt in. Capt: Nostis kom och tillbaka med berättelse att 6000 cavallerie skulle hafwa samblat sig wijd Sourou, men som thenne berättelsen war mot the andras raporter, altså måste wijdare kunskap aff dhe öfrigas berättelse förwäntas. Till den ändan skichades emot Gerlitz igen Lieutnant Chamber och Stenslof, att noga ehrkundiga sigh om fiendens företagandet. Ankom General Krigz Commissarien Adlersten *) ifrån Hirsckbadt, som eij någåt wiste att berätta om fiendens förehafwande.

d: 27 Dit: Affärdades påstmästarens enspennare till Slesiska gräntzen att ther kring förblifwa, så länge han finge förnimma, eller och see fiendens movements, hwart thet skulle gåå. Item Capit: Nostis med samma ordres. Ankom Capit: Rango **) ifrån Zylke med berättelse, att 500 polachar låtit sigh öfwersättia, wijd Ruden och Beuten; elliest skulle saxarne ännu ståå i sina trenne läger, som Guben Sourou och Gerlitz. Han bleff therföre beordrat i morgon bittijda att förfoga sig dijt igen. Dit: Skreff breff till alla senateurer, deputerade och åthskillige aff adelen att förfoga sig till Warsou, med hotelser ther the sig eij infinna skulle. Swarades och Kånung Stanislaos med thes uthskickade tillbakars.

Ankom capitein aff Wärmelenningarne, som convoyerat Printz Alexander till Warsou.

*) Göran Pihlman-Adlersten, senare landshöfding.

***) Carl v. Rango vid Kronobergs reg.

d: 28 Dit: Skrefz till Hans May:t, och bleff saken affdömdh emellan Öfwersten Roos och thes Capitein Ruthenskiöldh *) så att Capitein måste giöra Öfwersten affböhn, och wara 6 månader suspenderat från tiensten och löhnen gifwes till krigsmans huus fattige. Lieutnant Francenberg kom tillbakars, som hade warit wijdh Schedlof, och funnit ther ingen bryggia wara, utan alenast påhlar wara slagne, hade med sig en aff Cronobergz lähns regemente, then han 5 mihl in i Slesien hoos en adelssman funnit och honom hijt fördt, denne berättar sigh på marchen ifrån Meseritz hijtåth wara kommen ifrån regementet.

d. 29 dit: Kom breeff utur Krossen aff d: 27 huius ifrån underofficeraren Castell, hwarutj han tillkennagifwer, att fienden dragit alla sina trouppar samman wijd Guben, och att then effter rychtet wille sig ther ännu 4 månader oppeholla och emedlertijd marchera så aff och an.

d: 30 Dit: begyntes krigzförhöret emellan Öfwersten Krassou och thes Öfwerst:Lieut: Raden, hwilket att holla, Öfwersten Sparre, ÖfwerstLieut: Fock och Crohnhelm **), 2:ne capiteiner och Isac Funck förordnade woro; Kom och en Slesisk adelssman, som opwijste sitt affskedzpass att hafwa tient under General Major Eritz ***) regemente; Men som man honom för suspect höllt blef han till wijdare, och att the igenkomma skulle, som han sig påberopade att igen kenna, anhollen.

d: 31 Dit: Kommo 2:ne utur Breslo, skichade tillbakars, med berättelse, att enär dhe skolat fahrit Odern uthföre på wattnet, hade dhe sedt bryggian wara färdig, hafwa och blifwit opbrachte i lägret under Guben att examineras,

*) Huruvida det här är fråga om Axel eller Fromhold Ruten-sköld, kan ej af ättartaflornas knapphändiga uppgifter afgöras.

**) Frih. Johan Cronhielm vid Skånska ståndsdragonerna (Buchvalds). Stupade vid Fraustadt.

Isak Funck var öfverauditör.

***) Georg Henning v. Oertzen.

då dhe funnit 3 regementer till häst, som Beitzz *) courasier, Ertz och Gordans dragouneregemente, iämpte moscowiterne, Hade och hördt att dhe trouppar som stådt wijd Gerlitz marcherat till Meisen, the wijd Torgou till Dresen, iämwäl och alla stycken. Kånungen hade då warit utj Dresden, men wäntades förleden onssdag till Guben. Kom och fälltwäbeln aff Sörmanlandz regem:e Frankenberg tillbaka, som confirmerade om bryggan, och att ther camperade muscowiterne och 3 regementer till häst, thet öfrige aff armeen skulle ståa wijd Horn, och så längre op åth.

Capitein Rango kom tillbaka som taltt wijd sin swäger, en präst utj Sourou, then han utj Zülich antreffat. Berättandes att saxarne stodo ännu utj sina förra påster, som Guben och Gerlitz, och att 3 regementer moscowiter marcherat till Christianstadt att ther conjungera sig med the ter stående 3 regementer moscowiter. Tablet ginge att the wijd Christianstadt stående regementer skulle afwänta ankomsten aff danska recreuter för the regementer som ståa i Keijsarens tjenst, och så marchera till Ungern moth rebellerna. Artolleriet hade ordres att holla sig marchfärdigt, utan att man wiste hwart.

Septemb: d: 1. Kom en öfwerlöpare aff Gen. Ertz dragouner, som i lördagz hade gådt ifrån Guben, Han berättar, att han för hunger skull måste rymma, effter folchet, saxarne förståendes, alenast bröd till upphälle bekommo. Wijd Schedlow woro bryggan färdigh. Och camperar armeen en mihl från bryggan wijd Guben, som beståer aff en deel moscowiter, 1 regemente infanterie aff saxarne. Thet öfrige Saxiska infanteriet stodo wijd Liben med en deel moscowiter. Öfwerste Wrangel och artolleriet stodo wijd Sourou, 6 stycken stodo wijd Guben, och att å nyo woro ordres uthgifne att proviantera sikh på 4 weckor. Dit: Reste H:r Öfwersten Skytte bordt, som fich till convoy 8

*) Bernhard Friedrich Beust, saxisk gen.-löjtnant.
Carl Gustav v. Jordan, gen.-major.

walosker, som skulle bringa honom till Posen, och dhe sedan gåå på wägen åth Thorn att recognoscera.

d: 2 Dit: Kom en uthskichade, som warit utj Sourou, och ther funnit ett regemente till häst camperandes, haar och förwijst förnummit att saxarne till 50—30 och 40 draga sigh åth Sprottevägen till Breslou och att för wist berättas som skulle Smigielskij wara på sijdan åth Kalisk. Elliest skulle armeen ståå mäst wijd Guben, Fürstenberg och Christianstadt, thet patrolleras och stundel: längst Odern. Bleff ther på igen straxt bortskichat, att ehrkundiga sig närmare, om the för omtaltes marche, huru många the woro och hwart the sig wändt.

En borgare ifrån Freystadt, som i dag till lägret ankom, hade samma berättelse som then förra, alenast ett regemente till häst iämppte thet förra till Sourou war ankommet. Obersten Gertz uthskichade kom utur Slesien tillbakars, berättandes att som i dag hoos saxarne woro stor Bönedag, Altså woro the resolverade i morgon eller öfwer morgon passera Odern hijt in. Ankom och en express, uthskichat ifrån Churfursten aff Luneburgh *) med breeff till Hans May:t. Kommo och 2:ne adelssmän som gofwo tillkenna, att the hade låtit fasttaga den mördaren theras bonde, som ihähl slagit i wintras Miner Capitein Decker **). Allt terföre finge the befallningh att lefwerera honom hijt till lägret.

d: 3 Dit: Bleeff then Hanoweriske courieren affärdat och honom gifwit 8 st: walosker till convoy. Ankom bref från ***) fälltwäbeln Kastell, som förmähla att Konung August woro reest till Berlin, och att fienden dragit sigh sammans wijd Sourou utj den intention att passera bryggian

*) Georg Ludvig.

***) Artillerikaptenen Elias Decker hade efter Thorns kapitulation sprängt en del af fästningsverken. Omständigheterna vid hans mord obekanta.

****) »Krossen aff» öfverstruket.

wijd Schedlow, och att 30 stora stycken woro utj anmarche ifrån Dresden. Jämwäl att han aff förnähm hand och andra wissa persohner kunde försäkra om fiendens öfwergående. Ankom breeff med 2:ne aff mig uthskichade walosker ifrån Hans May:t, Och skreeff iagh i dagh till Hans May:t och Greeff Piper med Hannoweriske expressen.

d: 4 dit: Ankom Drabanten Albedehl*), som förleden onssdagz reest ifrån Dresden till Breslou, med berättelse att Kånung August allt thet manskap som honom möijeligen warit sammanbringa, låtit marchera till Guben, jämpte ett starcht artollerie, och att alles mening ther på ginge, att passera Oderströmmen hijt in. Men Kånungen för sin persohn hade ännu wijd hans affreesa warit utj Dresden.

d: 5 dit: Som iag hoos mig öfwerlade att fienden lättel. kunde med ett detachement aff dragouner och musqueterare bak på hästen, passera kring Glogou Odern och smyga sig till Posen, sampt ther inkasta infanteriet effter then ohrten blefwe lemnat utan defension; Så resolverade iag att senda dijt Öfwerst:Lieut: Negendanck**) med 200 commenderade aff Marskalkz och Möllers regemente att fatta post utj Posen. Och lätt i dagh äfwenwäl affgåå till Posen alla sådane siuka som wijd påkommande oprått måste kiöras på wagnar och ther igenom slippa thet myckna bagaget och siussbeswäret, som på desse ohrter warit swårt att bekomma, hwarwijd dhe siuka ej alenast woro utj bättre säkerheet, utan kunde och haa dess större commoditet. På thetta sättet woro och för thenne armeen ryggen frij behollen, och thes qwarteer som war största deelen emellan Posen och här, säkerheet gifwen.

d: 6 Dit: Kom Capit: Rango tillbakars, berättandes att wijd Sourou 9 regementer sig samblat, och att i morgon skulle 500 hästar aff fienden marchera till en by Qualin b:d 3 mihl på andra sijdan Oderströmmen moth Milzo-

*) Krister d'Albedyhl. Sen. öfverste och gen.-major.

**) Henning Neiendanck vid Marschalcks dragoner.

werfärian, derest 2:ne st. prommar äro. Dünewald *) skulle med 2000 hästar marchera mot samma färia. Wijd Liben skulle några regementer infanterie ståå, wijd Sabor skulle sig en hoop folch sambla, som dijt utj små trouppar marchera, och äfwenwäl wetter till förb:d färia. Utj Grünbergh haar warit en saxisk öfwerste sampt en doctare der sammastedes låtit opsättia en route nbl. Padelyas Radewitz, Blott, Klein Mollen, Kramsijd, hwilka alla äro på thenne sijdan Odern.

Lieutnant Frankenbergh kom och hem berättades att wijd Guben stodo 9 regementer, hwaraff äro 2:ne saxiska, och the öfriga moscowiter. Wijd Torst som ligger 2 mihl ifrån Guben äth Sourou sijdan ståår 5 regementer 4 infanterie och 1 cavallerie, wijd Sourou 6 regementer 4 infanterie och 2 till häst. The öfrige regementer skulle ståå fördeelte wijd Gerlitz, Lauben och Bausen, wijd Sagan ståår aff alla regementer 300 man commenderade. Capit: aff Crassou och Underofficeraren aff Sormanlenningarne Frankenberg kommo och hem, hwilkas berättelse nästan öfweensstäme med dhe förres.

d: 7 dit: Kom Lieut. Schamber och Cornet Slessel iämpte en Lieut. aff Crassous tillbaka, som alla berättade att Smigielsky i kring Glogou sig oppeholler, och att saxarne effter the i gåhr hemkomnes berättelse, på dhe stellen campera. Kånung August skall wara wijd armeen ankommen, så och artolleriet, och att starcht så dag som natt patroleras till Odern. Härpå blefwo åter 4 st. uthsände. Öfwerst Giörtz fich breeff aff sin fru **), hwarutj hon honom berättar, att han woro offenti. utj Dresden citeradt till d: 12 Octob:r. Och utj hans utheblifwande skulle processen öfwer honom hafwa sin fortgång. Kånung August haar skichat till henne med propositioner, att han skulle komma hem, han wille intet obligera honom att tiena emot Swerie,

*) Saxisk gen.-löjtnant.

**) född Kühlewein.

uthan under carecter aff General Major försända honom med auxiliar troupparne till Rehnströmmen.

Kom och så breeff ifrån Crassous fälltwäbel utur Crossen, iämppte en adelsman ej longt ther ifrån, som begge berätta, att ryssarne dragit sig till Schedlof, och att bryggian ther woro färdig, och the sinnade woro innan trenne dagar att gåå hijt öfwer, mycket skiutande hade ther warit med stycken, och Kånung Augustus wäntades dijt i dag.

d: 8 dit: Kom breeff från Capt: Nostitz utur Sagan, som berättar att förutan äthskillige regementer till häst skulle ståå wijd Sourou, det saxiska infanteriet och artolleriet skulle campera wijd Moske och Torst, och att sedan Kånungen warit der, han sig till Dresden igen begifwit.

Elliest blefwo idag till 3 à 4 st. på diverse wägar uthskichade effter säker kunskap.

d: 9 Dit: Inbrachtes en aff Chronbergz Lähns regem:e fången tagen, som onssdagz hade gådt utur Sourou, uthskichat aff Lieutenant Grudzinsky med breeff till Slichting, som boor wijdh Slichtingzheim, aff hwilka breeff man en och annan effterrättelse om fiendens desein att bryta in Påhlen hafwa kunde. Kånungen wäntades dagel. wijd armeen, wijd Sourou skall ståå 2 regementer dragouner och recreuterne, det öfrige cavallerie skall ståå wijd Gumnie[?], Saxiska cavalleriet ståår wijd Hahn, artolleriet wäntas med Kånungen. Dagel: desertera folchet, och är ondt effter proviant, mycket knapt effter fourage, hwarföre och hestarne see illa uth.

d: 10 dit: Såssom i gåhr interciperades breff skrefne aff en saxisk Lieutenant Grundzinsky till adelsman Slichting som boor wijd Slichtingzheim, hwaraff kunde sees, att denne adelsman corresponderat med fälltmarskalch Stenou, hwarföre sändes ett partie aff en capitein aff Öfwerste Marskalks regemente [lucka] med 40 hestar, honom att fastaga och alla hans booskap bortfohra.

Skrefz till Hans May:t, att Branten *) woro aff Kånung August till dhe saxiska trouppar commend: som han förmodel: öfwer Thorn hijt föra skulle.

Dit: Besöchte mig en adelssman Planting b:d boendes 3 mihl här ifrån utj Slesien. Han wiste ej annat att berätta än att fienden woro sinnat att gåå hijt in.

d: 11 dit: Blef ÖfwerstLieut: Zylich uthsändt att recognoscera terrainen kring Gref och Priment.

dit: Blefwe 2:ne steglade, som ihiähl slagit en borgare uthur Posen, och en ewangelisk präst. Så inbrachtes och en mördare, som ihiählslagit Capit: Decker. Lieut: Franckenbergh kom tillbakars med berättelse att fienden nu på 5 mihl när dragit sin force till Schedlof, som och underofficerarens breff ifrån Krossen confirmerade. Kom breff ifrån Öfwerste Skytte, hwar utj berättas att han kunskap på vägen bekommit, att dhe saxiska trouppar, som stådt här i Pählen qwar, hade dragit sig tillijka med Smigielsky till Thorn, Skichades alltså ett partie walosker vägen åth Thorn ther om att recognoscera. 2:ne adelssmän brachte tillbakars en dragoun och en proviant kutsch, som i gåhr här ifrån rymdt aff Öfwersten Krassous regemente.

d: 12 Dit: Munstrade iag 5 compagnier aff Öfwerste Buckwaldz regemente.

Kom en lieutenant och branbursk adelssman ifrån Driesen med pass aff Öfwersten aff artolleriet, Han söchte effter en deserteur, som sig engagerat för corporal under General Major Meijerfelt, wiste om ingenting att berätta, ej heller om någät campement, som under Landzberg skulle anställas. Underofficeraren Richter kom ifrån Zilichou tillbakars hade ej heller någät att rapportera.

d: 13 dit: Lychtades mönstringen med Öfwerste Buckwaldz regemente. Ankom breff från Lieutenant Schamber, som berättar att ännu om fiendens marche ej någät höres,

*) v. Brandt, polsk-saxisk general-löjtnant.

att en hoop ammunitionswagnar och stycken woro ankomne, och tahlet utj fiendens läger ginge att the sig för bättre subsistence längst gräntzen förläggia wille. Exequerades mördaren som ihiählslagit Capit: Decker genom råbråkande. Öfwerstl: Zulich kom tillbakars, jämwäl partiet som warit wijd Slictingzhem, men adelssman som the efftersöcht boor utj Slesien, hwarföre och boskapan blef igengifwen fruun på Slictingzhem tillhörig. Kom en uthskichat tillbakars som warit att kunskapa om fiendens march, som så separate skolat gådt, och ther om ingen tingh förnummit, han har warit under Breslou.

d: 14 dit: passerade intet, eij heller kundskap inlopp.

d: 15 dit: Lätt iag alla öfwerstar, öfwerstlieut: och majorer som eij tillförne swurit affläggia sin eedh.

Ankom en deserteur trumbslagare aff General Major Flemmingz *) regemente, som berättar att samme regemente, Wrangels, Bareitske och recreuterne aff dhe regementer som ståå här i Pohlen ståå wijd Sourou, Thet saxiska infanteriet skulle ståå wijd Guben, artolleriet wijdh Moske, iämpte några regementer moscowiter wijd Guben. För några dagar hade capiteinerne måst speela, hwem skulle iämpte en corporal och 5 gemena aff compagniet blifwa qwar wijdh bagaget, då dhe medh armeen welat gådt hitt in, men sedan haar ther om blifwit stilla igen, Nu tahlas utj armeen om inryckiande uthj winterqwarteren och att 3 regementer dragouner wärfwas igen. Orsaken till hans deserterande skulle wara then sletta förplägningen. Höet gifwes knapt uth, men hafren bekomma dhe effter nödtorfften.

Kånungen skulle wara utj Dresden.

Ankom Starosten Rogozinsky med en aff Kånung Stanislai ryttmästare, med breeff aff Kånungen, som straxt bleff beswarat.

Skrefz å nyo ett alfwersampt breeff till alla castella-

*) Jacob Heinrich Flemming.

ner, deputerade och antagne ryttmästare att utan uppeholdh förfoga sigh till Warschou.

d: 16 dit: Kom en corporal aff Bareitzska regementet, födder wijd Nurenbergh, och i Torssdag gådt ifrån Sourou, Hans berättelse war lijka med trumbslagarens som i för gåhrs ankom.

Kom och en uthskichat som haar warit utj fiendens armée, och sedt wijd Guben campera 5 regementer moscowiter, 2 Heyerska och Fürstenbergz dragouner, dhe wijd Guben stående regementer, skulle effter tahlet draga sig till Torst, jämppte ett regemente Sweitzer. Wijd Sourou stäär 10 regementer, aff hwilka några skola skichas mot rebellerne, artolleriet stäär wijd Moske, och äro fohrmähn betingade för 8 dagar på 3 wechor, för 16 goda gel. om dagen, att brukas till artolleriet hwart thet skall gåå. Ste-nou är i gåhr kommen till Guben att mönstra.

d: 17 dit: Kom breeff ifrån Öf: Geortz fruu utur Berlin hwarutj hon berättar om the procedurer mot honom förehafwes, och att nu sedan penningar ifrån Zaren, woro uthgifne och uthdeelade, för wist woro resolverat att gåå hijt in.

d: 18 dit: Skrefz till Hans May:t och ankom Princen aff Mechelborg *).

d: 19 dit: Reste Printzen bort igen, och skrefz med honom till Ambassadeuren Rosenhahne. Ankom en deser-teur utur Saxen, en canonerare, som i fredagz gådt ifrån Moske derest artolleriet stäär, Han berättar att armeen ännu stäär wijd Guben, Sourou, Moske och Torst, Att stoor nöd skall wara ibland folchet, och therföre mycket deserteras. iämwäl att det tahlas om att armeen skall stäär till den 2 Novemb:r utj fälttet, och ther effter marchera utj qvarteren, hwarföre och qvarteren redan woro giorde; Thenne öfwer-löpare är en polach, födder wijd Warsou och Wengroff.

*) Carl Leopold af Mecklenburg.

Artilleriet skall bestå aff 48 stycken, ther ibland 24 med geswinda skått, 2 stora och 12 smärre haubistzer att skiuta sprängkuhlor och platta kuhlor med, som och granater; 6 stycken sexpundige. 4 st: 8 pundige stycken. Underofficeraren Frankenbergh kom och tillbakars, men wiste intet synnerl: att berätta.

d: 20 Dit: Skrefz till Hans May:t med öfwersändande aff opsattzen på fientel: armeen. Ankommo 2:ne nuncii aff Posenska palatinatet och Scroda conventen, som iämpthe theras tahl insinuerade ett memorial, och bleff them så wäl munt- som skrefftel: swarat.

d: 21 Dit: Kom en uthskichat tillbakars som warit uthj Christianstadt, men funnit på fiendens sijda allt stilla.

d: 22 dit: Kom Lieut: Franckenberg tillbakars wiste eij någåt annat att berätta än att fienden sig ännu utj sitt förra stånd befinner.

d: 23 dit: Kom breff från Lieut. Schamber, som berättar att hoos fienden är allt stilla, och att stoora magaziner aff fourage oprättas, och ther till utur Slesien höö och hafra kiöpes.

d: 24 dit: Ankom den ifrån Hanower uthskichade expressen tillbakars från Blonie, med Dübens hästar.

d: 25 dit: Affgich den Hanowerska expressen och Dübens hästar. Kom Köpman Elten från Krakou, berättade att kossakarne woro gågne tillbaka och redan på andra sijdan Lembergh. Aff saxarne hade han intet förnummit enär han rest uth med gränsen.

Skrefz till Fälltmarskalch Mellin och Ambassadeuren Rosenhahne. Underofficeraren Castell kom sendt och berättade att thet fientel: cavalleriet som städt wijd Sourou woro opbrutit och marcherat till Christianstadt, hwarföre straxt uthskichades ther om att recognoscera.

d: 26 dit: Kom en uthskichat tillbakars ifrån Grönbergh, med berättelse att regementerne nu som förr stodo stilla och att rychtet om upbrättet sig ther aff förorsakat,

att Kong Augustus hade warit med 200 hästar utj Christi-
anstadt, Men elliest hade armeen fådt ordres att holla sig
stundel: marchefärdig.

d: 27 dit: Kom äthskillige tijender aff fienden, och
serdeles att then samma wijd Piemider och Melsicher färia
intet longt ifrån Beuten låtit draga färiorne på andra sijdan
aff Oderströmmen.

d: 28 dit: Kom breeff ifrån Nostitz, som berättar att
allt cavalleriet aff fiendens woro först gånget till Guben och
ther ifrån tillbakars till Sourou igen, och att 3 regementer
cavallerie, woro längre bort marcherat, utan att han wiste
hwart. Kånung Augustus skulle och hafwa begifwit sig
till Leipsig igen, och att fransosserne och sweitzerne, som
giöra 4 batalioner hoos Kånungh August hade revolterat,
hwarföre dhe blefwe aff dhe öfrige regementer bewakade.
Dit: Blefwe på nytt kunskapare på alla ohrter uthsände.

d: 29 dit: Fich man kunskap, att 3 st. moscowiter
hade ryndt och gådt wägen äth Meseritz, hwarföre ett
partie wallosker bleff uthsändt, the samma att opsöchia,
och inbringa. Dit: Kom och Doctaren Kortholt med en
hoop Brandburger tillbaka ifrån Zylken, som ingen ting aff
fiendens movement eller deseiner wijste att berätta. Men
att Kånungen utj Preutzsen, intet wille tillstädia durchmarche
genom thes land, woro wist.

d: 30 dit: ankom en deserteur aff Jordans regemente,
som gådt ifrån en postering 2 mihl ifrån Franckfurt och
intet warit på 16 dagar utj armeen, klagar mycket öfwer
sletta tractamente, wiste elliest ingen ting att berätta.

Kastell berättade att fienden dragit allt sitt infanterie
till Guben och att teras enmarche woro att förwänta. En
uthskichat till Schedlow berättar, att bryggan intet woro
öfwerlagt, och att Kånung August hade warit wijd then
samma och besedt henne. Att wijd Christianstadt theras
cavallerie samlat sigh, giöra stort magazin aff fourage som

kiöpes utj Slesien och att wijd alla färgestäder prommarne woro dragna på andra sijdan.

Octob: den 1 och 2 dit: Lopp kunskap in att fienden sig för bättre commoditet någät tillbakars dragit, och att the ännu woro sinnade genom Slesien att inbryta.

d: 3 dit: Hade iag kunskap öfwer Zylchow att fienden straxt wijd Sabor låtit sammanbringa alla prommar wijd Oderströmmen och utj neijden befintel:, samt bielchar och bräden, och som förnimmes att gåå öfwer med ett starcht partie, att anfalla fouragerare med.

d: 4 dit: ankommo 2:ne borgare hemma i Lissa, som för några dagar rest ifrån Leipsig, berättta att wijd Gubens passerande, hade the sedt på andra sijdan staden, thet sachsiske som moscowitiske infanteriet campera, men cavalleriet woro allt gångit till Sourou. Pattkull*) hade warit utj Guben, Stenou utj Sourou och Konungen hade the lemnat effter sig utj Leipsig.

d: 5 dit: Kom en espion tillbakars, som warit i Guben, Torst, Mosche och Sourou, berättar att allt står marche-färdigt, att infanterie lijder stoor nöd på vivres, så när som moscowiterne, som bekomma god förplägning. Cavalieriet haar äfwenwäl stoor brist på fourage, och att Kånungens ankomst wäntas.

d: 6 dit: Berättade Commissarien Helvetius utur Zylikow att wijd alla färiestäder hafwes stoor opsicht, men fienden woro ännu stilla.

Kom kunskap att en deel aff dhe utj Preutzen inträngde polachar hade låtit see sig wijd Wroncky, hwarföre ett partie waloscher blefwo dijtsände och att gåå längre fram, ther the på den ohrten eij skulle bekomma kundskap. Men Ryttmästaren Andree**) bleff sändt till BirnBohm, och så längst brandburska gräntzen, att försöchia sin lycka.

*) Johan Reinhold Patkul.

**) Förmodligen ryttmästare vid waloscherna. Längre fram kallas han Andrea, hvilket redan låter naturenligare.

d: 7 dit: Kommo ifrån 4 ställen effterrättelse att fienden all anställt gjort att passera Oderströmmen.

Dit: Reste Hagen med begge drabanterne bort, och skrefz med dem till Hans May:t och Greff Piper. I dag war iag borta att besee bryggan.

d: 8 dit: Kom inga kunskapare wijdare in, än att Lieut: Cham: inskichade en underofficerare med berättelse att fienden dragit sig starchare samman wijd Sourou.

d: 9 dit: Ankom en Sachsisk cornet hemma i Slesien aff Ertz regemente, som för duell wijket undan, Han berättar att den tiden han gådt ifrån Sourou som war i tijdzdagz, hade ther camperat Beist, Ertz, Jordan och Flemmingz regemente sampt recreuterne, men sedan han varit borta, skola wara ankomne 6 batalioner, iämpte 20 stycken, så och bryggan, som haar blifwit kiörder på 120 wagnar, the öfrige cavallerie regementerne som Barest, Fürstenbergz och Wrangels stodo wijd Guben.

Efter alles tahl, woro the ännu sinnade att begifwa sig hijt in i Påhlen. Elliest war hans berättelse att 5 deser-teurer blåklädde med hwijta opslag, hade sigh samma gång då han låtit sig öfwer Odern hijt åth sättia, öfwerfahrit och till saxarne öfwergådt, som skedt förleden torsdagz, Desse hafwa varit aff Öfwersten Krassous regemente, emedan samma dag 7 stycken sachnades. Lieut: Cham: kom och tillbakars, och concorderade hans berättelse med Fendrichens.

d: 10 Dit: passerade intet, kommo doch serdeles ifrån Zylichow, åthskillige tijender om fiendens förehafwande.

d: 11 Dit: Kom Öfwersten Giörtz tillbakars med berättelse att då han i gåhr war att recognoscera bryggian wijd Schedlof, haar han ther sedt till 600 man arbeta, att fortificera den terrainen fram för bryggian, och att inbegriipa heela tracten och byen som ligger emellan Odern och passet, hwilket fram för terrainen war. En stund ther-på emot klochan 11 haar han sedt 3:ne muscowitiske ba-

talioner med flygande fahnor och speel marchera öfwer bryggan till Schedlof då han haar måst begifwa sig på hemwägen, effter fienden blifwit honom warse. Bleff alltså en cornet aff Marskalks regemente, som på den tracten kunnig war, med några waloscher uthskichat, att inhämpta kundskap om fiendens företagande.

d: 12 dit: Kommo åthskillige kundskaper om fiendens anmarcherande till bryggian.

d: 13 dit: Kom effterrättelse att wijd Zdun låtit see sig en hoop pålachar.

d: 14 dit: ankom en express ifrån Berlin och Ambassadeuren Rosenhahne med breeff, hwarutj om ett och annat om fiendens movements berättas; Kom och doctarn hem ifrån Zilkow, som opwijste breeff ifrån Crossen, hwarutj om arbetet wijd bryggan confirmerades. Så kommo och åthskillige uthskichade tillbakars, hwilka fienden hade effterjagat utj Slesien och berättade att wijd Sourou, giörs all anstallt till tällters och hyttors byggande.

d: 15 dit: Kom den uthskichade corneten ifrån Schedlof tillbakars, som berättade att bryggan woro färdig, och att starcht arbetades på att fortificera holmen som Schedlof ligger på till betächiande aff bryggan. Hade och med sig 3:ne st. deserteurer, som warit proviantzdrängiar, och i måndagz gådt ifrån Guben, derass berättelse war att fienden marcherat till bryggian som war färdig, och att ther fram för bryggian arbetades.

Ryttmästar Andree kom och ifrån sitt partie tillbakars och berättade, att han effterjagat ett partie polacher aff Chomontowskis *) anhang in under Thorn derest på andra sijdan om ett pass detta anhanget sigh logerat.

d: 16 dit: Kommo breeff från Hagen och Gruzinsky med berättelse att woywoden aff Kiow **) woro i fullt för-

*) Stanislaus Comentowski, wojevod af Masovien, senare sändebud hos Porten.

**) Josef Potocki.

föllande aff Polaneckskij och Chomontouwskis, att och Grusinsky som commenderade avanguarden, då till Konin förfolgt dhe samma, och wijdare förföllia wille. Skichades ther på straxt ett partie wolosker till Lissa Rawitz och så wijdare att inhämpta kunskap om fienden sigh med sitt flychtande och marche åhtt denne tracten slåå skulle.

d: 17 dit: Kom Starosten Unruhe aff Punitz och Grudzinsky ifrån Warsou med bref ifrån Kånungen i Pohlen; i öfrigt inlopp eij någon kunskap om fienden denne dag. Begyntes krigzrättens hollande utj Öfwerste Krassous och ÖfwerstLieut: Radens saak.

d: 18 dit: Kom breff ifrån Kastell, som berättade att fienden starcht arbetar på wärchen wijd Schedlof, och att dijt sig mycket aff armeen drager. Sådant confirmerar Kornatskis dräng som warit utj Schedlof.

d: 19 Dit: Kom corneten aff Möllers, och underofficeraren Unruhe tillbakars som berätta, att fienden starcht arbetar och sig sammandrager, och att talas som skulle fienden sigh willia draga hijt åth, och att partierne stundel: gåå på denne sijdan bryggian, som the och sielfwa 2:ne ther aff sedt hafwa.

Capitein Rango kom tillbakars och brachte äfwen sådan berättelse med som the förra, alenast att wagnmännen woro tingade att föhra pontonerne, men hwart wiste ingen. Commandantens breff ifrån Posen brachte then effterrättelsen, att Smigielsky med några 1000:e hästar hade warit wijdh Srim, och ther ophäfwit polska Ryttmästaren Pototsky och begifwit sig ther ifrån till Swarzens. Jagh resolverade terföre att uthsända Öfwersten Krassou, med 400 hästar, och en ryttmästare aff waloscherne med 30 man, att gåå öfwer Warta strömmen, emellan Wronky och Birnbohm, och sedan slåå sig längst Warta strömmen icke alenast att betächia the till execution uthskichade, utan och att opsöchia och förjaga Smigielsky.

d: 20 dit: Kommo 2:ne deserteurer, en corporal och

dragoun ifrån Öfwerste Wrangels regemente, som ståar wijd Guben, desse haa warit wijd Furstenberg på postering och gådt öfwer Odern med färjan och deserterat hijt; dhe berättade att 3000 man infanterie haar rycht ifrån Guben in till Schedlof, och campera emellan Neiss och Oderströmmen, aff thesse commenderas 300 man dagel: på wärchenes arbete wijd Schedlof till broens betächande. En lieutenant med 16 mann aff detta dragoune regemente holler wacht fram för Schedlof wijd tegelungen, och haar en wachtmästare för sig med 8 man, och patrolleras längst Odern, ett stycke på wägen åth Crossen. The berätta om then sletta förplägning så för folchet som hästar. Tahlet ginge åthskilligt, somblige säga att saxarna wille ännu gåå in i Pählen, sombl. att the willia gåå utj winterquarteren, eller och cantonerera utj the närmaste wijd Guben belägne byar.

d: 21 dit: ankom en corporal med 2:ne gemena som efftersatt 2 deserteurer aff Francfort an der Oder guarnizon med breeff till mig aff Öfwersten och Commendanten dersammastedes Fridborn, anhollandes om deserteurernes uthlefwererande, men sådane haar icke funnitz här. Corneten aff Marskalks regemente bleff uthsänt till Schedlof på kunskap. Inkommo och tijender om arbetes continuerande wijd Schedlof.

d: 22 dit: Skrefz till Hans May:t med waloscherne, så och till Greff Piper.

d: 23 dit: passerade intet.

d: 24 dit: ankom corneten ifrån Schedlof till bakars med berättelse, att ther continuerades med skantzarbetet. Skreff Commissarien Helwetius ifrån Crossen, att torssdagen tillförne hade en förnähm officerare passerat then ohrten och så wijdare till Zaren. Hwarpå straxt Öfwerste Giörtz med en capitein och 6 underofficerare af Lijff dragounerne bleff uthsände then samma på polniske gräntzen att attackera. Kom och B. Franckenberg och Castell, som

om thenne reesande wiste att gifwa berättelse, såssom och att starcht arbetas wijd Schedlof, och stora magaziner blifwa oprättade.

d: 25 dit: Ankommo 2:ne brandburska officerare och capiteiner aff Dörflingz regemente, en kiöpman ifrån Grönbergh, berättade att utur Slesien görs stoor tillförsell till Sourou.

d: 26 dit: Ankom breff ifrån Capt. Nostitz hwarutj han berättar att fienden stodo ännu utj sin förra postering, och att han i Saxen hört, som skulle Kong August genom hinter Pommern, wara rest till Tykozin. Kom och Öfwersten Krassou med partiet tillbakars, som ingen ting aff fienden hade förnummit.

d: 27 dit: Then uthskichade corneten aff Öfwersten Marskalks regemente kom tillbakars, och inbrachte then spion som han war uthskichat att effterleeta.

Kiöpmän ifrån Glogou kommande berätta att the när wijd Odern sedt till 20 pålachar, som gådt åth Saxen, twifwellsutan aff Chomontowskis anhangh.

N. B. Dit: fih man effterrättelse, att aff the d. 25 huius hijt komne branburska officerare, som sig uthgifwit för capiteiner, haar den ena warit General Majoren Dörfling sielff, hwilken på wägen åth Zylchou gifwit sig till Capit: Dijkman kunnig och sagt han måst göra denne resan uppå Chron Printzen enstendiga anholdande, *) doch utan Kånungens wettenskap, och haar försächrat thet han innan kort tijd will komma igen, då kanskee Chron Printzen torde föllia medh, Haar och mycket berömt så sielfwa regementerne som maneret till att campera, och wijst sig utj allt att wara nöijder.

d: 28 dit: Skreff med expressen till Hans May:t. Ankom Öfwerfurstmästaren Weysenfeltz och en forstmästare utur Crosnische gebietet, som allt confirmera om fortifications

*) »aff Preutzen», öfverstruket.

arbete wijd Schedlof och att stoor mangel utj fiendens läger woro.

Commissarien Helvetius kom tillbaka och berättade äfwenwäl om arbetetz fortsättiande, och miserien utj fiendens läger.

d: 29 dit: bleff Helvetius åter bortsänt att blifwa allt stadigt utj Crossen och ehrkundiga sig om fiendens företagande.

d: 30 Dit: Ankom breeff från Helvetius att thet furstenberska och golliska regementet hade marcherat i qwarter till Meissen.

d: 31 Dit: Kommo en hoop slesiske adelsmän med fruentimber, som ej hade någât att berätta wijdare än att hoos saxarne talades att willia ryckia i qwarteren.

Novemb. d: 1: ankommo breff utur Guben ifrån W. [lucka] Hwarutj han berättar, att ännu allt woro stilla ther, men omöijligen för them längre att campera; Stenou och Pattkull hade warit borta, utan någon wiste hwar the hade warit, men woro igenkomne. Så hade the och hafft kunskap att Brigadiern Arenstedt med en hoop Kånung August tillhörige saaker och breeff blifwit borttagne aff the swenske under Dansich.

d: 2 dit: Kommo några ifrån Krossen, som ej någât synnerl:n och wist hade att berätta. Uthskichades ett partie under Thorn, iäm wäl och till Schedlof; Kom breff ifrån Öfwersten Skytte utur Kalisk att han med Gen. Lieut: Horns fruu *) woro dijt ankommen och wille hijt åth, hwarföre iag på stunden commenderat en lieutenant med 24 man emot till Lissa them att hijt convoyera.

d: 3 Dit: Bleff Corneten Wesling uthsänt till Sternbergh 1 1/2 mihl från Schedlof, att ther stadigt fördröija och på fiendens företagande acht att gifwa, och ther om rapportera. Så bleff och Fändrichen Syltman sändt till Landz-

*) Inga Törnflycht.

berg och Franckfort, på begge ställen om fiendens företagande sig att ehrkundiga. Bleff och Lieutnant Chamber och Cornet Neimitz på vägen åth Sourou sände till att recognoscera fiendens movementz.

d: 4 dit: Om natten Klockan 4 ankom Kongl. May:tz breff *), att sända 300 hästar, moth Drättningen aff Pählen, och låta lösa aff thet convoye, som med henne ifrån Warsou warit uthsändt. Hwarpå samma natt Öfwerste Hamilton **) med 300 man bleff commenderat att gåå till Srim och ther fördröija till dess han genom sina uthskichade waloscer som med honom woro, säker kunskap finge på hwilken wägh, Drättningen sig wänt hade, antingen på Kalisk eller Posen, och sedan gåå emot henne.

d: 5 dit: Ankom Gen. Lieut. Horns Fruu och Öfwersten Schytte med theras suite. Öfwersten Giörtz kom och med sitt partie tillbakars och hade ingen ting kunnat attrapera.

d: 6 dit: Kom breff från Cornet Wesling som ligger utj Sternberg, att fienden ruinerat bryggian wijdh Schedlow, och dragit sig med thet der wijd commenderade manskap till Guben. Så berättade och en deserteur, att en major och 3:ne capiteiner, woro för några dagar utur fiendens läger skichat till Tarnowice, Oppelen, Errgitz [?] och Wartenbergh, att ther recognoscera. Therpå blefwe på alla ställen kundskapare uthsändt att recognoscera. Regementerne befallte att draga in alla på execution uthskichade, och giordes all nödig anstalt till hastig marche. Skrefz och straxt till Hans May:t och berättades härom.

d: 7 dit: Kom underofficeraren Richter från Forst: tillbakars, som berättar att bryggian är ruinerat, infanteriet gånget utj cantonierqwarter kring gränsen och cavalleriet

*) Ej hos Carlson.

**) Hugo Johan Hamilton af Hageby, souschef vid Lifdragonerna.

dragit sig åth Dresden, iämwäl att i branbursk land woro förbudt, att ingen mer tillförsell skulle skee.

d: 8 dit: Kom breff från Crossen och Com:n Helvetio, att wijd then saxiska armeen hade warit ordres gifne att marchera i qwarteren, men på nytt ordres komne att ståå stilla. Ifrån Dresden woro till armeen ankomne 700 harnesk, sampt 60 stora faat miöhl, hwilket och berättelser från andra ohrter confirmera.

d: 9 Dit: Kommo breff ifrån Cornet Weslingh, hwarutj han berättar att han recognoscerat bryggian wijdh Schedlof, och funnit then samma wara ruinerat, och wärchen förlätne, och att fienden ännu stodo i sina förre stånd, skichandes rittningen på wärcken wijd bryggan. Rango skrifwer och att utj Sourou, hästarne mycket crepera och till 800 ryttare som dragouner utj Souro siuka liggia, och att Cavallier guardiet så småningom difillerar effter Kong August iämppte en deel officerare, och att zedlar hafwa blifwit uthspridde utj fiendens läger, att locha deserteurer hijt. Öfwersten Giörtz correspondent berättar att Stenou och Pattkull hafwa emellan Frankfort och Guben warit utj conference med branburska ministrer, som Printz *) och Marschall, och att dispositionen till winterqwarteren woro giorde. Öfwersten Giörtz swärfader, geheime Krigsrådet Kyhlewein woro satter i arrest och beskyllter att hafwa correspondence med Öfwersten Giörtz.

d: 10 Dit: Skrefz till Hans May:t och giordes underdånig berättelse om föregående, iämppte öfwerskichande aff ritningen på skantzen. Kom breff från Lieut: Chamber, hwarutj han notificerar att d: 26 huius skulle komma utj Sourou liggjandes 1 regemente moscowiter och 1 batalion tyskar, så och Staben utj Christianstadt komma 2:ne batalioner tyska och 1 regemente moscowiter, iämppte 100 till häst. Repartitionen om qwarteren woro redan giordt,

*) Marquard Ludvig v. Printzen.

hwartill d: 26 huius är berammat. Öfwersterne skulle speela hwem som komme på posteringen med sitt regemente.

d: 11 dit: Bleff Öfwerst Lieut: Zulich commenderat att söchia uth ett stelle till cantonement. Bleff och Capitein Rotlieb *) med 1 lieutenant och 16 underofficerare commenderat till Wronkij, att ther affbijda Öfwersten Giörtz ankomst, och föllia honom sedan till en wiss desseins uthförande. Om middagen klochan 11 kom breeff ifrån Öfwersten Hamilthon, att Dråttningen d. 9 woro kommen till Wresnia, som och Öfwersten Taubes **) breeff confirmerade, och berättar Hamilthon, att han wille möta Dråttningen utij Swarzens. General Major Saurbrey ***) skrifer och att Konung Stanislaus hade skichat en express effter dråttningen, och wahrnat henne see sig wäl före, effter han hade kunskap att Kong August med ett starcht detachment woro gången till Pultosk, dråttningen att efftersättia, och holler an om undsättning. Therföre bleff straxt ett partie walosker med Ryttmästaren Andrea skichat öfwer Oberniki till Pakost att recognoscera om någät höras skulle, och ther om så till Posen som mig rapportera. Bleff och Öfwersten Crassou commenderat att holla sig med sitt regemente stundel. march färdig. Hamilthon fih instruction om allt och skreefz ett breeff till Gouverneuren i Driesen om dråttningens ankomst med partiet, att så frampt ingen requisition redan woro skedt, Hamilthon brefwet fortsända skulle.

Så skichades och Öfwersten Sparre till dråttningen, henne å mine wäg:r att complimentera, effter iag ej sielff

*) Filip Rothlieb, kapten vid Lifdragonerna.

**) Gustaf Adam Taube, öfwerste vid ett 1704 uppsatt dragonregemente.

***) Sauerbred kallas han af Visocki-Hochmuth, då han 1701 är polsk utskickad hos Carl XII. Har senare hört till Stanislaus' parti. Nordberg tecknar namnet som här.

kunde affkomma, och sändes tillijka med honom 6000 Timf. som Hamilthon till partietz underhollande genom Brandenburg skulle emottaga.

d: 12 Dit: Kom Öfwersten [lucka] hijt med breff från General Lieut: Ridderhielm *).

d: 13 dit: Kommo breff ifrån Castell, hwarutj han berättar att fienden stodo ännu utj sina förra lägren, och att han gjorde nya wärch nedan för strömmen på andra sijdan, utom the förra och att thet intet hördes aff hans opbrått. Som Öfwerst Lieut: Zulich war förskichat att giöra cantonierqwarkeer emellan Wronky och Kostin, alltså blefwe 2:ne capiteiner med 100 man commenderade till Oberniki, att slåå en bryggia öfwer Warta strömmen, till att ther igenom facilitera tillförslen till cantonementet aff then på andra sijdan belägne tracten. Kom och en Lauenstedt major som tient hoos saxarne, opwijsandes ett pass aff Kånungen i Preutzen, samt affskedz pass aff General Lieutnant Schulenborgh **) som ärnar sigh till Warsou och General Lieut. Paikel, hwilkens dätter han hafwer, iämpte åthskillige slesiske adelsmän. Öfwersten Axel Sparre som bleff skichat att complimentera dråttningen aff Polen och Kånungens fru moder, kom och tillbakars, berättandes att dråttningen i gåhr middag, begifwit sigh ifrån Posen påå reesan till Stetin. Elliest kom i dag ingen kunskap från fienden.

d: 15 Dit: Kom breeff från Capt. Nostitz som berättar att fienden ståår ännu utj sina förra lägren och att

*) Hans Isak Ridderhielm, till 1704 öfverste vid N. Sk. kavall., sedan guvernör i Wismar.

**) Mathias Johan v. d. Schulenburg, den blifvande motståndaren vid Fraustadt. Otto Arnold v. Paykul. Den 21 Juli hade Paykul blifvit fången vid Warschau och svärsonen vill besöka honom där. Men, som Carl XII senare skrifer, lönar det sig ej, enär Paykul är på väg till Stockholm (och stupstocken).

the ej kiöpa mera fourage och thet som betingat är, blifwit igen opsagt.

Dit: Kommo breeff från Cornet Wesling och Commissarien Helvetio, som berättar att fienden arbetar på nya wärchen, nedanföör Schedlof på andra sijdan Oder strömmen. Men om fiendens gamla desein wijste dhe intet att berätta.

d: 16 Dit: Skrefz till Hans May:t och depecherades Majoren Lauenstein, således att som iag intet wille permittera honom reesa till Kongl. May:t, utan dess nådige consens, hwarom iag i underdånigheet skrifwit, ej heller kunde fåhla honom som der fördächtig holltz, här i lägret, så skulle han raitirera sig anten utj thet Branburska, eller Slesien, till dess swar kommo ifrån Hans May:t. Öfwerst: Giörtz opwijste breeff utur Guben, hwarutj berättas att fienden präparerar sig att gåå i qwarteren, och att största deelen aff infanteriet skulle fåå sina qwarter uti Guben.

d: 17 dit: Reste Öfwersten Giörtz till Wronky till det der stående partiet, att wijdare fortsättia marchen.

d: 18 dit: Som iag wäl förmärchte, att utj thetta ståndet fouragen så afftagit att ther utj intet lengre stodo att uthärda, och att fienden som stodo framföre, torde resolvera sikh, att oförmärcht smyga sikh förbij Meseritz och passera så Warta som Netz strömmen, och draga sig in åth Preusen, eller och the utur Lithoen öfwer Thorn taga förenembde wäg. Så haar iag uthwalt en sådan ohrt tienlig till cantonement, att ther ifrån alla movements wäl observeras kunde, som är emellan Wronky och Koscian, och therföre uthskichat Öfwerst Lieut: Zulichen att giöra fördeelingen på cantonementet, iämpte 100 man commenderade att slå bryggia till bättre commoditet wijd Obernijkij, öfwer Wartaströmmen.

d: 19 Dito: Skichade iag regementzqwartermästarne aff alla regementer med några commenderade utj qwarteren, att giöra inqvartering, och anstallt till proviantz samman-

bringande, på thet regementerne måtte wijd sin ankomst ther aff finna förråd; Lätt och utur magazinet uthdeela regementerne 8 dagars bröd, och gjorde wijdare anställt, att Adelsphanan, Skåningar och Krassou skulle bryta op den 21 och the öfrige regementerne d: 23 dit:

d: 20 dit: Kom berättelse in, att fienden låter förfärdiga en hoop slädar, och att Sweitzer batalionerne redan woro opbrutne. Skrefz till Hans May:t och Greeff Piper med nofication om förändringen aff ståndet sampt förstellandes den brist som utj ett och annat här wijd armeen woro. Anhollandes om disposition och undsättning. Skichades och till Hans May:t förslagen på dhe till Defensions Commission inskichade recreuteringz och defectz rullorne.

d: 21 Dit: gaffz skrefftel: ordres uth till alla regementer, huru the sig wijd opbrättet i marchen och cantonerquarten förholla skulle. Lieutnant Wesling och Syltman*) kommo tillbakars, then förra ifrån Sternbergh och then senare ifrån Landzberg. Berättandes att saxarne ännu woro utj sina förra qwarter, och att ther begyntes byggia stora hyttor för bursarne att wärma och kähla wijdh, iämwäl att Zaren nyl. låtit komma penningar, och att Öfwerste Giörtz jägare blifwit wijd Guben hängder.

d: 22 dit: Kom Capit: Basewitz ifrån Franckfurt tillbakars med berättelse, att fienden till en deel hade opbrutit och marcherat till Liben och Gerlitz, sampt att stort magazin inrättades i Guben, och ther ett retrenchement i kring giordes, som och breff ifrån Krossen confirmerade. Några slädar hade man alenast sedt utj fiendens läger. I dag bittijda marcherade Skåningar och Krassous regementer till sina qwarter. Ankom breff ifrån Oberforstmeister Wey-

*) G(ustaf?) Albert Siltman, broder till dagboksförfattaren (Kar. Krig. Dagb. III) samt löjtnant vid Westerbottens reg. Några biografiska data finnas l. c. i förordet.

senfeltz, som warit utj fiendens läger, och ther förnummit, att moscoviterne, som i morgon skulle gåå i qwarter utj Oberlausnitz, 4 batallioner aff sweiserne och fransoserne skulle blifwa qwar utj Guben, thet öfriga aff infanterie skulle förläggias utj Liben och the små städerne ther i kring; Generalitetet woro gångne utur hwarannan, att försöchia till practicera sig igenom.

d: 23 Dit: Opbröt iag med dhe öfrige regementerne och marcherade halfwa wägen till cantonierqwarteren. Ankom Rango ifrån Grünbergh hade 2:ne deserteurer med sig, som woro förrymde ifrån Wermleuningarne. Berättandes ther hoos att thet mästa saxiska cavalleriet, woro oprycht ifrån Sourou, så och en deel aff infanteriet.

d: 24 Dit: Kommo alla regementen utj qwarteren, och giordes anstallt, huru såwäl om underholdh, som wijd påkommande sammanstötande aff alla regementen förhollas skulle.

d: 25 dit: Skichades ÖfwerstLieutnant Zuliken till Posen att informera sigh om then ohrtens tillståndh. Depecherades och Capitein Rango igen till Grunbergh att afhämpta flere deserteurer. Och gaffz honom med en underofficerare, 1 prophoss och 3 gemena aff Lijffdragounerne.

d: 26 dit: Skickades åter ÖfwerstLieut: Zulich till Posen, hade ordres att låta marchera till regementerne, ÖfwerstLieut: Negendanck med dhe commenderade aff Marskalks och Müllers regemente, men en capitein aff begge regementerne med 40 man, som war commenderat till Gnisen på execution skulle blifwa qwar.

d: 27 dit: Skrefz till Kongl. May:t och Greff Pijper, och berättades om opbrättet, cantonementet och fiendens tillstånd, iämpte Öfwerstl: Zulkens angelägenhet.

d: 28 dit: Skichades Capiten Linroth *) till Obernijkij,

*) Gustaf Linroth, kaptän vid Lifdragonerna och senare genadjutant.

att indraga och låta till regementerne igen rychia dhe commenderade, som bygt en ny bryggia öfwer Warta strömmen, för communication och proviantens tillförsell skull för the regementer som hafwa sina proviantzqwarter på andra sijdan strömmen, sampt att låta besättia bryggian med wacht aff Nylandz regemente. Ankommo 2:ne breff aff the under Sourou uthskichade, som berättat, att fienden alldeles dragit sigh med heela cavalleriet och en deel aff infanteriet utj qwarteren, och att armeen blifwer förlagt utj städerne och lefwa aff provianten och inqwarteringen, intet längre sigh extenderar än utj Sechss städerne, En postering blifwer aff commenderade, Nbl. 15 man cavallerie och 20 man aff infanterie compagnier utj Sourou Guben, Christianstadt och Schedlow, och then ter observerar att icke thet ringaste blifwer ruinerat aff fiendens opbygde läger.

d: 29 dit: Skichades Gen: krigz Commiss: Adlersten till alla regementerne, att efftersee huru the sina anslagne qwarter niuta, att låta opwijsa för sigh poletterne, examina hwad theraff är öde, haar heela libertationer eller och libertation att lindrigt hanteras; Och sedan när thetta aff summan är affdragit, giöra calculation, huru portioner, så utj manskap som hästar wijd hwart regemente finnes, och ther effter proportionera affgifften aff hwar rök. Skichandes och ÖfwerstLieut: Zulich till Rosens och Lilliehööks regementer, att assignera till them några flere rökar på andra sijdan Warta strömmen belägne, sampt att taga 40 man aff Buckwaldz regemente, och begifwa sig till Walsk och Naclæ destricterne att ther opbära contribution. Infunno sig en hoper aff adelen, bland andra Starosten aff Frauenstad, begierandes, att som dhe d: $\frac{14}{4}$ Decemb:r skulle holla sin landtdag utj Scroda, och the befahrade öfwerfall aff dhe illwillige, iag wille till deras säkerheet commendera någât manskap att betächia dem, effter landdagen intet skulle ståå länge. Hwarföre beordrades Öfwersten Marskalk att

dijt försända en capitein, 2:ne lieutnanter och 100 dragouner till derass betächande. Affgich ordres till alla cavallerieregementerne, att låta utur Posen affhämpa dhe siuka; såsom och till alla regementer att förläggia sig mehra utur hwarannan, till folchetz och hästarnes commoditet.

d: 30 Dit: affgich ordres att alla infanterie regementerne skulle låta affhämpa dhe siuka och commenderade ifrån Posen, och bleff Öfwerste Sparre beordrat att commendera aff sitt regemente en capitein 4 lieut: och 120 gemena till staden Posens besättning.

Decemb: d: 1. Ankom breeff ifrån Commissarien Helvetius, hwarutj han berättar att saxiska cavalleriet, hade alldeles gådt utur hwarannan, till Mejsen Torgou och kring Dresden. Capitein Frestare *) aff Wesmanlenningar som bleff commenderat att löösa aff utj Posen, undfich skrifttel: ordres huru han sig på then ohrten förholla skulle.

Ankom ett breeff aff Ambassadeuren Rosenhane, hwarutj förmähles, huru Kånungen aff Preusen beswärat sigh, att ett regemente varit på thes gränsor, sampt ther bortfördt en hoper polachar och saaker. Tetta beswarades således, att som the byar som hafwa hört till Öfwersten Krassous regemente, hafwa sitt höö fördt och nedersatt på yttersta kanten aff preutziska gränsen, och the sådant tillstådt och bekent, enär aff dem blifwit fodrat fourage, iäm wäl att the inga hästar hade att affhämpa thet samma med, så hade iag befallt Öfwersten Krassou att förfoga sig till adelsman på hwilkens grund höet blifwit nedersatt, effter böndernes anwissning och uthsagu, som det ägde, sampt begiära att fåå låta affhämpa detsamma, och som dhe der till samtycht, befallte iag Öfwersten Krassou, att andra dagen sielff förfoga sig dijt med fouragerarne, och å nyo

*) Carl Frestare var en mycket försökt krigare både under utländska och svenska fanor. Han kunde till sist visa på blessyrer från Fraustadt, Holovczyn, Desna och Poltava. Den långa fångenskapen i Saranski hade icke afkyllt hans blod, ty han var med ännu 1741.

tahla med adelssmännen, sampt anholla att dhe wille förordna någon öfwerwarande der hoos enär bönderne som b:d höö ägde, thet uthwijsandes warda, på det icke någon måtte förgriipa sikh på det höö som adelsmännen tillhörde, så att allt gådt ordentl: till, och sedermer öfwer någon föreluppen disordres icke then ringaste klagan inkommen är. Thesslikest berättades och om en polach, som hollit sikh uppe i Kånungens land, och legat fördoldh utj en lada och till fienden öfwerbracht kunskap, och then ther på wägen mödt Corneten Weslingh, hollandes honom för saxisk, och således honom om sitt förräderl: wäsende oppenbahrat sampt ständt honom till sig på en wiss dagh, emedlertijd wille han om the swenskas ehrtappande lägga sig på god kunskap, Enär Corneten kommer på sagdan dag gifwer thenne polachen honom anledning på en underofficerare och 2:ne gemena aff Öfwersten Krassous regemente, betingandes för sig en bruen häst och ett par pistohler, som han dagen för uth hoos bem:t dragouner uthsedt hade. Corneten rijder alltså med honom fort, säijandes partiet wara föruthgånget till Paradies klåster, och så snart han med honom dijt kommer haar han tagit honom utj arrest, effter det klåstret låg utj Pählen, och elliest så lenge Kånungens land rächt icke brukat den ringaste wåldsamheet mot honom.

d. 2. 3. 4. 5. och 6 Dit: passerade intet, utan Captein Nostitz och Lieutenant Schamber kommo tillbakars, som och Capitein Rango med en dese[r]teur, som äntel: berättat om fiendens affmarche, så att cavalleriet woro förlagt kring Leipsigh och Dresden, thet saxiska infanteriet kring Gerlitz, Beuten och ther i kring, moscowiterne utj Guben Sourou och Luben, 500 man cavallerie woro posterade utj Christienstadt, att patroullera Odern, sampt betächia dhe lägren kring Guben och Sourou. Magaziner inrättades utj Sourou och Moscie. Skrefz till Hans May:t, Gref Piper och Ambass: Rosenhane.

d. 7. 8. 9. 10. 11 och 12 dit: pass: intet wijdare än att en deel officerare, som warit förskickade mot saxiska gräntzen, kommo tillbakars, med berättelse aff fiendens affdragande utj qwarteren. — Då åter blefwo några uthskickade att wijdare informera sig om fiendens företagande. Ankom och Capit: Rothlieb aff Öfwersten Giörtz uthskickade partie, med berättelse att expeditionen warit fruchtlöss, förmedelst att underofficeraren Unrue rymdt ifrån partiet, och commendanten utj Dansich oppenbahrat heela deseinen, hwarföre och Capitein Rothlieb bleff tillbakaskichat, med ordres att Öfwersten Giörtz med dhe commenderade skulle draga sigh hijt åth igen.

d: 13 Dit: passerade intet wijdare än en saxisk till nation en franços ankom, hwilken berättar sig för mangel aff subsistence gådt utan loff och affskeed utur tiensten, berättandes om saxarnes inryckiande i qwarteren, och thet sletta tillstånd wijd armeen. Kom och Castell och Nostitz tillbakars, som confirmerade thet samma. Castell skichades straxt tillbakars igen. Skreffz och till Hans Ex:ce Greff Piper.

d: 14, 15 och 16 dit: passerade intet wijdare än att recreuterings rullan aff Södra Skånska cavallerie regementet skichades med Capit: Bleij till Kongl: Defensionscommission.

d: 17 och 18 dit: Kom mina waloscher tillbakars med breff ifrån Hans May:t *).

d: 19 och 20 Dit: passerade intet alenast att Capitein Linroth skichades med breff till Hans May:t.

d: 21. 22. 23. 24 och 25 dit: Föreföllt ej annat än

*) N:o 186. I detta bref antyder konungen i försiktiga ordalag sin afsikt att från Blonie »kanskie gå något lijtet längre bårt än iagh nu är alt som fienden vänder sigh mer» (o: tåget mot Grodno). Och vidare »iagh lærer marchera alt som tillfälle gifves». Till detta sista har E. Carlson fogat den ironiskt menade noten: En träffande skildring af krigföringen i Polen! — Gud tröste oss alla som ta oss för att skrifva noter till fina gamla texter!

några aff dhe på fiendl: gränsen uthskichade kommo tillbakars, och om fiendens stillastående berättade och andra igen blefwo affsände.

d: 26 dit: Kom Linroth tillbakars igen *).

d: 27 28 29 30 och 31 dit: passerade intet.

Anno 1706.

Jan: d. 1. 2. 3. 4 och 5 dit: Föreföllt intet, utan ÖfwerstLieutnant Zulich kom tillbakars hade med sig 10000 Rd:r som han hade samblat utur Walsk och Nacle districter. Affsändes 2:ne partier waloscher, thet ena till Thorn, det andra till Bombst och Paradis klåster. Och ankom H:r General Lieut: Horn iämwäl straxt borttreste igen.

d: 6 dit: affskichades en präst på kunskap till Sendomirs.

d: 7. 8 och 9 dit: passerade eij wijdare än att kunskapare skichades uth på alla sijdor, och thet partiet waloscher, som bleff sändt till Bomst och Paradis klåster, kom tillbakars med attester, och hade intet fientel:t förnummit. Corneten Minkewitz berättade utur Slesien, att the saxiska trouppar draga sig allt längre tillbakars och in till Fogtland, och att Oder ström woro inpassabel för drieff iiss skull.

d: 11. 12. 13. 14 och 15. Föreföllt eij annat, än att Corneten Minkwitz, som blefwen uthshickat kom tillbakars med berättelse att saxarne, allt mer och mer draga sig op åth Meisen och Fogtland, och att the flitigt patrollera Oderströmmen. Skickades och kunskapare så på Thornska som Warsouska, Sendomirska och Krakouska sijdan.

d. 16 dit: Inluppo tijender doch wissa aff en som sielff thet sedt, att 4 compagnier aff Chur Printzen, och 3 compagnier aff Ertz regemente, woro marcherade utur Saxen genom Böhmen, förbij Franckensten till Krakou,

*) Med Carls korta bref N:o 187.

Hwarföre en bleff straxt uthsändt igen till Franckensten wijdare att informera sig om någât mera ther passerat. Sampt skreff till Agenten Beije *) utj Breslou att läggia sig på kundskap.

d: 17 dit: affärdades Zylken med 100 hästar till contributions indrifwande utj Pisdriske districtet, sampt wijdare uthskrifwande kring Kalisk.

d: 18. 19. 20. 21 och 22 Dit: Inluppo tijenderne allt ständigt, att fienden samblade sigh wijd Sourou och Christianstadh, hwarföre gafz order till alla regementer om opbrått.

d: 23 dit: Opbrött iag med alla regementerne och samblade dem wijd Koscian.

d: 24 och 25 stod stilla till dess dhe efftersta regementerne äfwenwäl sig infunno.

d. 26 dit: marcherade iag med armeen till Storknäst, och som wissheeten inkom att fienden, allt mer och mer öfwer Odern in uthj Slesien samblades, Ty blef armeen ståendes d. 27 28 29 och

d: 30 dit: då iag gaff ordres att Öfwerst Lieutnant Mellin **) med 200 hästar aff Müllers regemente skulle marchera till Posen och besättia ohrten, gaffz och order till Öfwerst Lieutnanten aff Kånungen i Pohlens Öfwerste Skorzeffsky regiment som hade sina qwarteer kring Wielun, att han skulle läggia sig på god kundskap, ther fienden skulle wijd Karin inbryta, och taga wägen åth Meseritz, att han bryggian wijd Birnbohm Wielun och Ostrorogh, iämpte bryggorne som går öfwer Netzströmmen opbränna skulle, på thet fienden therigenom, måtte oppehollas i sin march och lijda nödh på den uthfouragerade ohrten. Hwarigenom och iag som i sådant fall ärnade att marchera öf-

*) Nämnes Kar. Krig. Dagb. IV och V, äfvenså någon gång af Nordberg.

**) Grefve Carl Gustaf Mellin vid Müllers dragoner.

wer Srim kunde hafwa tijd att komma them till mötes, och anten obligera them att lefwerera batalie, eller och i mangel aff subsistence ruinera fienden.

d: 31 Dit: Bröt armeen op ifrån Storckenäst och satte sig kring Frauenstadt.

Febr: d. 1. Opställes armeen under Froenstadh och sammandrogz bagaget under staden. Majoren Printz bleff med 120 hästar, skichat in i Slesien att inhämta säker kunskap, och marcherade armeen en order de batalie geredesta vägen in åth Slesien, och staden Slawa. Majoren Printz skichade tillbakars med berättelse, att fienden dragit sig bätter åth wänster som skulle han willia gåå åth Sluden men som iag sielff recognoscerade och fann att fienden war posterat baakom skog och en ström, och således swårt att kunna komma till honom, så resolverade iag att draga mig till Froenstadt tillbakars i then tanchan att locha fienden effter mig utur sin fördeel, inbillandes honom att iag wille alldeles draga mig aff, och att så mycket mera confirmera tetta hoos fienden marcherade iagh, sedan iagh så wäll uthi Schlesien som Frauenstadt om raiteraden låtet uthsprida *).

d. 2 dit: ifrån Froenstadt och satte mig kring Swetz. Fienden sådant förnimmandes och troendes att iag med armeen woro på raitretten, begaff sig utur sin fördeel och Slesien och satte sig under Froenstadt, commenderandes 500 hästar att hängia sig uthj arrierguarden. Så snart iag sent om affton fich den kunskapen att fienden posterat sig under Froenstadt skichade iag om natten till alla regementerna, undantagandes Adelsphanan och Buckwaldz som lågo närmast fienden, att bryta så bittijda op, att dhe kunde wara om morgon Klochan 5 utj Swetz, men Adelsphanan och Buckwaldz finge först om morgonen ordres att bryta op och draga sigh till Swetz. Härom fich fiend-

*) Orden »sedan . . . uthsprida» tillsatt med annan stil.

den kunskap, rychte under Adelsphanans quarteer, och spolierade några wagnar, och therföre skichade tillbakars, att the svenska woro på flyckten, och hade lemnat sitt bagage effter sigh, hwarigenom General Schulenburg bleff utj sin tancka allt mer och mer confirmerat om the swenskas affdragande. Emedlertijd gjorde iag all nödig anstallt och formerade till marchen trenne columner, och gaff till lösen med gudz hielp, marcherandes således samma morgon

d: 3 Dit: i sådan ordning emot fienden, hwilken thetta förmärchiandes drog sigh straxt sammans, sedan techen aff trenne styckeskätt blef gifwet, och satte sig emellan Rörsdorf och Jägersdorf. Occuperandes terrainen med infanterie, som war ställt utj 2:ne linier, fronten betächt med spanska ryttare och 29 canoner sampt 2:ne haubistzer fram för sig, cavalleriet war ställt på flyglarne, doch innom byarne bak om flyglarne, och hade thet saxiska then högra, men thet moscowitiska infanteriet then wänstra flygelen. Enär iag nu war kommen med armeen i trenne columner någåt när fienden, lätt iag marchera op armeen en ordres de bataile, och marcherade så gerade på fienden. Men som terrainen icke wille tillrächia mot fronten, effter iag alenast formerade en full linie och the tree tyska dragoune regementen woro satte i den andra linien, drog iag thet mästa cavalleriet utur första linien aff högra flygelen, och satte them på flygelen i then tanchen, att ther med hugga genom byen Rörsdorf och attaquera fiendens cavallerie, sampt att gåå infanteriet i ryggen. Fienden begynte först att canonera med stycken och kasta granater utur haubistzerne, och der på fyhra med infanteriet. Armeen marcherade icke desto mindre utan then ringaste consideration på fiendens spanska ryttare, då dhe först gofwo salvan. Högra flygelens cavallerie bröt in genom byen, och fiendens wänstra flygelss så infanterie som cavallerie week undan, som bleff förfölgt aff cavalleriet och fiendens infanterie aldeles nedergjordt, emedlertijdh hade armens wänstra flygel med fienden för dess starch-

heet skull nog att giöra, då och Öfwersten Buchwaldz ock twenne esquadroner af Öfwerste Marschalks *) rege- mente kom utj ett hefftigt fächtande med fiendens caval- lerie, hwilket iag förmärchiandes, iämwäl att för infanteriet som till största deelen dragit sig åth höger, eij mehr war att giöra, commenderade straxt allt infanteriet att soutinera wänstra flygelen, gifwandes Öfwersten Krassou ordres att med 6 esquadroner förföllia fiendens cavallerie till Slesiska gräntzen och ther omwända, dragandes det öfrige aff ca- valleriet samman och marcherade wägen åth Froenstad i tanckan att gåå fienden uthi ryggen **). Som nu fienden bleff warse att resten aff infanteriet kom wänstra flygelen till hielpz, begynte then samme att raitirera sigh under Froenstad, och förfölghdes aff wänstra flygelen, sampt thet tillsände högra flygelens infanterie. Enär iag denne fiendens marche obser- verade, lätt iag thet hoos mig hafwande cavallerie avancera igenom en närmast wijd Froenstad belägen by, att coupera fienden, och enär fienden begaff sig genom byen på fälttet, och sågh sig wägen till Slesien aff b:d cavallerie wara affsku- ren, sampt aff infanteriet blifwa förfolgt, lade fiendens in- fanterie, gewähret neder, och begierte qwarteer, som them tillsades. Men fiendens cavallerie salverade sig med flyck- ten, som omöijel. stodh att inhempta. Således giordes ända på actionen, sedan allt fiendens infanterie, antingen fångit eller nedergjordt bleff, så att alenast några fåå sig med flychten kunnat salvera. Twenne Generaler, som Westromisky, General Lieutnant och General Major Lutzel- borgh blefwo begge fågna till 300 officerare och 7000 ge- mena, 29 stycken och 2:ne haubitzer, iämppte allt till artol- leriehörande, ther till medh 74 ***) fahnor ehröfrades. Samma affton ännu rychte infanteriet utj staden Froenstadh, och

*) »och . . . Marschalks» senare tillagdt.

***) »i tanckan . . . ryggen» senare tillagdt.

****) ändradt från 68.

cavalleriet utj the närmaste byar. Fångarne blefwo mäst förde in utj staden, förutan dhe som woro i Rörsdorf och Jägersdorf, och giordes samma affton anstallt om dhe på platsen befintel: blesserades aff armeen inhämtande till regementerne. Blefwo och commenderade twenne ryttmästare hwardera med 50 man, att bewaka thet aff fienden nederkastade gewähret och qwarlemnade stycken, hwilket allt andra dagen

d: 4 dit: infördes, och giordes anstallt om fångarne och the blesserade, såssom och allt till artilleriet hörige saaker. Bleff och straxt på landet som i staden Froenstadh publicerat, att angifwa om några så officerare som gemene, friska eller blesserade sig hoos them undandölg, the samma att angifwa, och allt thet optagne gewähret att lefwerera ifrån sig, med hwilka bestellningar och

d: 5 dit: continuerades.

d. 6 dit: Sedan iag all nödig anstallt gjort med hr Gen: Major Marderfelt om Sörmanlenningarnes och Cronobergz lähns infanteriers qwarlemnade i Froenstadt, tillbetächiande aff the blesserade och thet aff fienden ehröfrade, marcherade iag med armeen till staden Swetz och the närmaste ther till belägne byar, lemnandes och hoos General Majoren Marderfelt 2:ne regementer fågna, doch aff the swagaste och slettaste, som war Biron och Venedigers.

Westerbåttns regemente marcherade till Lissa, och ther inqwarterades, med sig hafwandes fångarne aff Chur Printzens regemente.

d: 7 dit: Opbröt armeen och satte sikh kring Storknäst.

d: 8 dit: Continuerade marchen närmare Kalisk, och satte sig armeen kring Morka, hwarest han stod stilla

d: 9, 10, 11, 12, 13 och 14 dit: Emedertijd inluppo tijender att fienden woro utj enmarche ifrån Krakou och Warsou, hwaröfwer iag säkrare kunskap förwänta måste, interciperandes och genom waloscherne breff ifrån Smi-gielsky till en abbé, hwarutj han berättar, att Kånung

August war i march till Thorn och skulle den $\frac{18}{28}$ huius dijt anlenda. Jag bekom och breff *) med expresser 4 mihl på andra sijdan Grodnou skrifne, hwarutj Hans May:t i nåder berättar then lyckel: progressen han haftt mot rysarne, och att största delen infanterie, hade innesluutit sigh utj Grodnou. Jag skichade och en commissarius till Posen jämpte befallning till Öfwerstl: Mellin, att låta giöra stoor provision aff skorpor och halm. Dit: Beswade Hans Kongl. May:t med underdånig relation om then ehrhollne victorien.

d: 15 och 16 dit: gafz ordres till General Majoren Marderfeltt, att affsända 10 aff dhe ehröfrade stycken ifrån Froenstadh till Lissa, försedde med allt tillbehöör. dit: Skrefz till Hans May:t med 2:ne towarser aff Starosta Boubruskis folch hemma i Lithoen.

d. 17 dit: Affsändes ÖfwerstLieut: Zylich och Commissarien Lindh till Posen, att giöra anstallt till cantonierquarteer kring Posen sampt proviantz indrifwande. Bleff ett partie walosker uthskichat till Colo, att recognoscera om fienden, hwilka och aff fienden blefwo öfwerfallne och miste 4 man då straxt ett annat partie igen, till Pisdry utskichades.

d: 18, 19 och 20 dit: Inluppo en hoop tijender om fiendens annalchande till Posen. Som nu och till 8 st: fågna officerare emot theras gifne parol och reverss rymdt till Saxen; Så lätt iag i Froenstad genom trummeslagh citera dem innom 3 wechor sig igen att instella, i wijdrigt fall skulle nampnen slæes på galgen.

d: 21 dit: gaff iag order till General Majoren Marderfeltt, att all den befintel: ammunition, stycken gewähr och fahnor aff fienden tagne, skulle hollas färdig att afföras till Posen, emedan och the stycken som med förstellare för-

*) Ej hos Carlson.

sedde woro, och utj tahlet 10 redan till Lissa och Westerbåttns regemente afsende woro.

d: 22 dit: gafz ordres att proviantz hästarne aff Marskalks regemente, skulle gåå till Froenstadh och affhämpta förb:d saaker, och beordrades Gen. Majoren Marderfeltt att låta ÖfwerstLieutnanten Joung *) med 400 man aff Cronobergz regemente, så med det samma, som dhe i Froenstadh befintl. fångar affmarchera till Posen. Fich och ÖfwerstLieutenant Fock ordres med regementet **) att opbryta och marchera till Posen, att besättia ohrten och inlogera fångarne, som hoos Westerbåttns regemente hafwa warit, tillijka med them som woro komne från Froenstadh, utj slättet och för staden.

d: 23, 24 och 25 dit: passerade intet synnerligit, utan att fienden drogo sig längre tillbakars åth Krakou. Kom och breff från Rosdrazewskis ÖfwerstLieutenant, som stådt under Dirskow, med breff ifrån Öfwersten Ekebladh ***), hwarutj han warnar honom att taga sig till wahra, effter Smigielskij med 4000 man, som sig för 9000 uthgofwo, woro inrycht i det Ermlendiska.

d. 26 dit: Affgich ÖfwerstLieutenant Zulich att giöra anstallt om regementernes hielpeqwarter utj cantonementet, och att öfwerbringa ordres till öfwerstlieutenant Mellin, att så snart Westerbåttns woro rycht in i Posen, han ther ifrån och till Koscian marchera skulle, ther att besättia ohrten.

d. 27 och 28 dit: passerade intet.

Martius d. 1. gaffz ordres till armeen andre dagen att opbryta, och marchera till cantonerqwarteren kring Posen.

d. 2 dit: Brött armen op och fortsatte marchen till qwarteren, dijt och the mästa regementerne hinte, men

*) Claes Youngh.

**) Westerbottens.

***) Claës Ekeblad var öfwerste för ett 1704 värfvadts tyskt fotregemente. Stod i Elbingen.

sombl: måste blifwa in och utom kring Srim och sielff reeste iag till Posen att giöra ther på ohrten all nödig anstallt.

d: 3 dit: passerade intet.

*) d. 4 Dit: gaff iag ordres till General Major Marderfelt, att bryta op ifrån Froenstadh, och marchera med så många blesserade som föras kunde, jämpte begge infanterie regementerne, Sörmanlenningar och Chronobergz lähns till Posen.

d: 5 dit: war iag utj Posen och gaff ordres till Öfwersten Giörtz att undersöchia wijs fångarne om the fremmande nationer, som funnos ibland them, gjorde och anstallt om thet ehröfrade gewehretz och wäriors optagande, sampt breschernes oprymmande medh mera.

d. 6 och 7 dit: passerade intet.

d. 8 dit: ankom Gen. Major Marderfelt ifrån Fraunstadh, och blefwo begge regementerne inlogerade utj förstäderne, Men the blesserade officerare och hwad som kunde bekomma rum utj sielfwa staden.

d. 9 Dit: War iag utj Posen och gjorde wijsare anstallt om arbetes fortsättiande kring fästningen. Begge regementerne, som kommo med General Major Marderfelt lågo och stilla samme dag.

d. 10 dit: Bröto samme regementen op fortsättiandes marchen, Sörmanlenningarne till Pisdry, och Cronbergz lähns till Srim.

d. 11 Dit: Luppo åthskillige tijender in, att dhe fiendet: partier aff Smigielsky, wille söchia att infestera dhe till proviantz indrifwande uthcommenderade, hwarföre bleff

d. 12 Dit: Öfwersten Marskalch med 500 commenderade ryttare och 100 musqueterare befallt att sätta sig utj Kczynnia och betächia dhe till proviantens indrifwande uthcommenderade.

*) Den något förändrade stil, som möter här, beror blott på ombytt skriftermaterialier.

d. 13 Dit: Skreff till Gnesniska capitulet och förehöllt them att vocera den ärchie episkopen som aff Känung Stanislaus kallat war, sampt aldeles affalla den aff Känung August denominerade *). Item skreff till sammankomsten aff adelen i Sroda, att wällia en annan utj Radomiskis stelle till general i Stor Pählen, och att the som äro benesentientes skulle inskrifwa sina namn.

d. 15 och 16 Dit: Inluppo åthskillige tijender om fiendens annalchande till Kobolin, och att the utaff Chron armen under Ribbinsky andra gången uthplundrat Kalisk Zdun och Kembelin.

d. 17 dit: Inbrachte waloscherne twenne towarser aff Ribbinskis folch, them the tagit utj Uniew, hwilka berättade att Kong August woro wijd Krakou och thes armee kring Wielun och Chenstakow, och att d. 17 st: nov: skulle hafwa blifwit hollen conseil om opbrätt och wissa deseiner.

d. 18 och 19 Dit: passerade intet.

d. 20 Dit: gafz ordres att fångarne som warit hoos Wesmanlenningarne aff drottningens batailon, the aff Fürstenbergz som warit hoos Adelsphanan, och the aff Drostz batailon, som warit hoos Buckwaldz skulle samblas wijd Marskalks regemente, och fich ÖfwerstLieut: Negendanck ordres att opbryta

d. 21 dit: med regementet, och marchera med these förb:d fångar, iämpte 2:ne batalioner aff Kong Augusti Guardie som warit hoos Marskalks regemente, till Czynnia, hwarest Öfwersten war posterat, och fich Öfwersten ordres att så snart regementet med fångarne woro ankomne skulle han opbryta och marchera till Konitz. gafz och ordres med

*) Augusts kandidat var biskopen af Cujavien Stanislaus Szembek, som också blef ärkebiskop af Gnesen 1706—22 och primas regni. K. Stanislaus hade till denna post bestämt ärkebiskopen af Lemberg Zielinski, som krönt honom. Kardinal Radziejowski hade dött d. 3 Okt. 1705.

till Öfwersten Ekebladh, att han på ehrhollen kundskap aff Öfwersten Marskalks ankomst skulle skicha wissa commenderade utur Elbingen och låta them emottaga; Zylken bleff och medskichat att uthskrifwa contribution utj Preutziska tracten.

d. 22 dit: gafz ordres till Nyleningarne att insända sina mosowitiska [!] fångar in till Posen. Fich och Öfwersten Roos ordres att opsättia en rulla på 400 aff thet fågne manskapet aff Kong Augusti Guarde, som skulle tillijka med moscowiterne, skichas till Stetin, och att en major med 150 musqueterare skulle commenderas them att afföra. Öfwersten Müller fich och ordres att

d. 23 dit: affsända till Öfwersten Roos en lieutenant med 30 man att föllia fångarne och ståå under majorens commendo. Jag skichade och en expresse till Drysen med breff till commendanten och notification om fångarnes och escortens durchmarche, effwen och till fälltmarskalchen Mellin.

d. 24 Dit: Sedan fångarne som med Majoren Behr *) skolat afföras till Stetin sig uthför Posen samblat, gich marchen för sikh. The gemena worø försedde med 8 dagars brödh, och hade Majoren penningar, att gifwa them om dagen en Böhm **). Dit: Såssom iag för 14 dagar sedan skichat Kameker med breff till Berlin, hwarutj iag mig om ett och annat hoos Ambassadeuren befrågat, angående durchmarchen genom Brandeborgh och han ännu eij tillbakars kommit, så blef Beudiger å nyo dijtskichat samma ährende att befodra. då och samma dag kom breff från Ambassadeuren, att Kånungen i Preussen hade bewilliat durchmarchen, enär för uth till dhe commenderade i Drisen woro communicerat huru stort antahl så escorten som fångarne skulle passera Kongens land.

*) Johan Bär vid Nerike-Wermlands reg.

**) Böhm eller Bem ett i Schlesien användt skiljemynt. En »dagbem» skulle enl. Smepusts anteckning (Kar. Krig. Dagb. III, förordet) motsvara $\frac{1}{2}$ Sjustak el. 2 öre S:mt.

d. 25. 26. 27. 28. 29. 30 och 31 dit: passerade intet.

d. 1 April så wäl som den 2 och 3 dit: föreföllt ej wijdare, än att ett partie walosker kommo ifrån partiet tillbakars, och brachte 3:ne polniske fågne aff Potoskis *) folch och Dombskis compaignie, som berättade att till 50 fahnor lågo inqwarterade emellan Kalisk och Lowis, och att en Skarnitsky woro theras anförare.

d. 4 dit: aff färdades en express medh breeff till commandanten i Driesen och fälltmarskalchen Mellin, medh notification att i andra wechan skulle passera och ankomma 800 fångar, 200 knechtar och 30 dragouner till escorte, såsom och giordes all möjlig anstallt till fångarnes affsändande.

d. 5 Dit: Marcherade ÖfwerstLieut: Defritsky **) med fångarne till Stetin.

d. 6 dit. och 7:de Passerade intet.

d. 8 dit: affärdades Capitein Linroth med breeff till Hans Kl: May:t ***).

d. 9 Dit: reste Öfwerstl: Sylkman †) tillbaka åth Berlin.

d. 10 dit: Kom Major Behr med sitt manskap från commenderingen tillbakars, och woro på wägen ifrån honom deserterade 1 capitein och 29 st. fångar.

d. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21 och 22 dit: passerade intet, utan dhe uthsände partien walosker kommo tillbakars med berättelse om fiendens ströfwande kring cantonementet. N.B.

*) Näml. en P. af motsatta partiet, möjligen strasniken P. (Kar. Krig. Dagb. VIII s. 225).

**) Georg Fredrik de Friezky.

***) Som denna dag befann sig mellan Deretzin och Rushany på väg mot Pinsk och som just föreg. dag hade skrivit ett bref (N:o 188) till Rehnsköld med lyckönskan till segern vid Fraustadt.

†) Preussiske öfv.-löjtnanten David Natanael Siltmann. (Kar. Krig. Dagb. III).

d. 23 dit: ankom breeff ifrån Kronmark *) med confirmation att fienden quiterat Grodnou, och Hans May:t them efftersatt hade.

d. 24 dit: Kom ÖfwerstLieut: Fritsky tillbaka, som hafft på wägen 5 officerare och 27 gemena deserterade.

d. 22 N.B. lefwererade Adlersten äntl. in Buckwaldz munsterrulla och

d. 25 dit: tog Adlersten then underskrifwen tillbakars.

d. 26, 27, 28 och 29 dit: passerade eij någät synnerligit.

d. 30 dit: Kom ÖfwerstLieutnant Zulick tillbakars med sig bringande 30000 och några Rd:r som han utj Preutzen ihopbracht.

Maj d. 1. Passerade intet.

d. 2 dit: hade fienden summit öfwer Wartaströmmen, och fallit utj staden Slupze, rätt under sohlens förmörkelse, samt ruinerat 1 lieutnant och 23 man aff Skånska regimentet **).

d. 3 dit: gaff iag ordres, att Müllers, Skåningarne, Adelsphanan och Nylandz regemente skulle draga sigh sammans och campera.

d. 4 dit: passerade intet.

d. 5 dit: Reste Öfwerstarne Buckwald och Pattkull ***)

*) Peter Cronmark, hojnkare, gift med fältmarskalkens brorsdotter Johanna Rehnsköld.

**) Löjtnanten var Johan Gustaf Brummer.

***) Kristian Buchwaldt dog d. $\frac{11}{6}$ i Stettin till följe af blessyerna vid Fraustadt. Didrik Fredrik Patkull blef v. guvernör i Reval.

Den mångvetande och flitigt sammanförande Kaggs dateringar i hans dagbok behöfva nog ibland kontrolleras, ty journalens under d. 5 Maj omtalade missöde med regementskvartermästaren af Westmanlänningarna (Rydell) förlägger Kagg till d. 2, solförmörkelsedagen. Det skedde dessutom ej i närheten af Slupzy utan, som ofvan synes, på andra sidan Gnesen.

Kagg var den tiden löjtnant vid lifgardet, tillhörde alltså den kungliga armen och befann sig långt ifrån de antydde händelsernas skådeplats. Märkligt i alla fall, att han kunnat skaffa sig så pass nog-

ifrån armeen till Stetin. Dit: hände den olychan att regementzqvartermästaren aff Wässmanlenningarna, som med 60 mann war uthcommenderat att indrifwa proviant, och utom sina ordres gådt för longt, blefwen med allt sitt manskap borttagen, på andra sijdan Gnesnen

d. 6 Dit: då tijenderne kommo att fienden infallit utj proviantzqvarteren och ruinerat aff vårt folch serdeles Wässmanlenningarne, jämwäl en präst samma morgon ankom, uthskichat aff aboten, berättandes, att fienden woro i neijden aff Gnisen; fördenskull uthskichades ett partie waloscher att recognoscera. Då och H:r Gen. Major Sparre fich ordres att låta marchera Öfwerst Lieut: Fritsky med en batalion aff Öfwersten Roos och en batalion aff sina till Gnisen.

d. 7 dit: affmarcherade förb:d batalioner, och gaffz ordres till Öfwersten Marskalk, att han straxt skulle begifwa sig ifrån Bidgost till Nacle. Dit: fich b:te Öfwerste wijdare ordres, att sedan han dragit sig från Bidgost till Nacle, fortsettia och continuera sin marche hijt tillbaka.

Befalltes och att alla regementerne skulle holla sig marchfärdige, och att alla wijd regementerne befintel: siuka skulle sändas till Posen. Så blef och under Öfwersten Krassou krigzrätt hollen öfwer twenne fransöske capiteiner, som påtagit sigh förräderie, och aff fienden der till bestuchne varit *).

d. 8 dit: Lätt iag taga igenom General Major Marderfeltt, eeden aff Öfwersten Giörtz regemente. Och aff fransoserne genom General Major Sparre, då dem alla ännu

granna upplysningar. Man får en melankolisk förnimmelse af att sedan hans tid en massa anteckningar, bref och dagböcker försvunnit, som han förmodl. kunnat tillgodogöra sig.

*) Om dem — den ene har hetat Valadier och noga taget varit öfv.-löjtnant — antecknar Kagg, att de d. 12 Maj i Posen blefvo halsuggna och steglade såsom förvunna att ha haft »fuhla och stora saker i sinnet».

blef tillfrågat om the hade lust att tiena, effter ingen der till skulle twingas.

d. 9 Dit: Togz eden aff Sweitzer batalion genom Gen. Major Marderfeltt.

d. 10 och 11 dit: passerade intet wijdare än att ordres gaffz till opbrått sedan regementerne för en par dagar blifwit ansagde att holla sikh march färdige, serdeles som nu Öfwersten Marskalk berättat sig wara utj neijden med sitt partie, och fångarne woro och största deelen bortskichade, och för resten ordres gifne till ÖfwerstLieutenant Fock att straxt effter opbråttet skicha 800 fångar under escorte aff 200 mann infanterie och 24 dragouner till Stetin igen. Hwarföre iag och nu fan nödigt att sättia mig på en annan ohrt någât närmare fienden, till förhindra dess ströfwande, och att komma till ståå emellan fienden och then närmesta saxiska gränsen.

d. 12 Dit: skedde opbråttet, och marcherade armeen till Nieslabina hwarest han första Pingstdagen nbl:

d. 13 dit: skulle hwila. Då iagh fich kundskap att fienden under Swinarskis *) anförande hade infallit utj Lissa. Hwarpå iagh commenderade 100 hästar och 50 walosker att gåå in mot Lissa, doch att the 100 hästar skulle stanna 1 mihl ifrån Lissa, och dhe 50 walosker skulle gåå och recognoscera under Lissa. Tesse brachte 2:ne st: fångar tillbakars, som berättade att Swinarsky hade dragit sig med 5 fahnor och 60 dragouner till Froenstadh, och stodo att befruchta, thet the någât tentera skulle mot the ter liggiande blesserade. Hwarföre iag commenderade Öfwerst-Lieutenant Wrangel **) med 300 hästar, och befallte Ryttmästaren Bock med the 100 commenderade och 50 walosker,

*) Partigångare, löjtnant vid pancernerna.

**) Henrik Wilhelm Wrangel vid Sk. Ståndsdragonerna. Ryttmästaren vid Nylands kavall. Georg? Bock tillhörde kanske någon af ättarna B. af Buckila eller B. af Näs, hvilka i ättartaflorna tydligen äro ofullständigt registrerade.

att stöta till honom Wrangel i Smigel, iämwäl befallte att Wrangel skulle förfölla fienden så langt han kunde; gaff och Öfwersten Skorzewsky ordres som stod utj Koscian, att straxt opbryta med sitt regemente och förbyggia fienden wijd Jaremiers Obra och Koponice, sampt att fullfölla marchen effter then kunskap han kunde hafwa af fienden. Som nu ÖfwerstLieutnant Wrangel förföljde fienden på ryggen så hände det att han drog sig till Wronky, och utj wägen anföll Öfwersten Rosdrazewsky, tagandes allt hans folch *) jämpte 2:ne stycken från honom och satte sig ther med uthj Wronky, Emedlertijd war Öfwersten Skorzewsky utj neijden, och som Swinarsky dragit sig med största deelen öfwer bryggan wijd Wronky, så anföll han resten utj staden, nedergiörandes 40 aff them och 18 kiörde han i strömmen, som druchnade, dess utan tog 11 fångar sampt Rosdrazewskis folch med 2:ne stycken, och en fendrich aff Sparrens regemente, som blifwit tagen utj Froenstadh. Dit: Bröt armeen op till en deel, effter hela armen intet kunde för bryggan skull wijd Srim på en dag komma fram. Och fich General Majoren Hummerhielm ordres, draga sig medh den samma på wänster.

d. 14 Dit: Bröt iag sielff med resten aff armeen op, och passerade bryggan **) wijd Srim, och satte mig wijdh Stelce, lemnandes ordres att Öfwersten Marskalk, som wäntades samma dag utj Srim, skulle dagen effter passera bryggian, och kasta den sedan opeffter sigh.

d. 15 dit: Stod armeen stilla.

d. 16 dit: marcherade iag med armeen till Boreck.

d. 17 Brödt op med armeen och satte mig wijd Kosmin. hwarest General Major Hummerhielm medh the hoos sig hafwande regementer stötte till armeen igen, och

*) »them han af öfwersten Rodcatefsky tillfånga tagett» sedermera öfverstruket.

**) Öfwer Warta.

lätt iag armeen campera på åthskillige ställen, men the nya regementen cantonerade i mangel aff tällt.

d. 18 dit: passerade intet.

d. 19 dit: Stötte Öfwersten Marskalk och Öfwerst Lieut: Joungh med en batalion aff Cronobergz lähns regemente till armeen.

d: 20 Ankom
gref Zinzen-
dorf.

d: 20 dit: och 21. passerade intet, utan kommo breff ifrån Öfwerst lieutenant Wrangel, att han hade öfverkommit en lieutenant med 24 man aff Swinarskis folch och them alla nedergiort, iämwäl att han samma natt wille ataquera Swinarsky, som med 500 hästar stodo 2 mihl från honom utj Sluppe. Dit: Kommo bref ifrån Thorn att Potochy med 12,000 man, woro ankommen till Kulm, ärnade ther 6 wechor att campera. Ifrån Krakou hade man och tijender att med fortifications arbetet starcht continuerades, samt att the saxiska recreuterne med 2 regementen till häst woro ankomne. Så brachtes och in 3 polnische drängiar en towarss tillhörig, som berättade sig wara undkomne aff the polnische fahnor, som woywoden Kyowsky under Pultosk till några och 20, delss tillfånga tagit delss alldeles ruinerat.

d. 23 och 24 dit: passerade intet.

d. 25 dit: ankom breff ifrån ÖfwerstLieutenant Wrangel, med berättelse att han hade utj Sneedemühle öfverfallit Swinarskis partie bestående aff 400 hästar, och aff dem nedergiort 350, iämpte 1 major 3 ryttmästare och flere lieutenanten och corneter, och allenast 8 st. till fånga tagit. Blef alltså beordrat att straxt draga sig hijt till armeen.

d. 26, 27 och 28 passerade intet.

d. 29 dit: ankom swar ifrån Palatinen aff Kiow, hwarutj han berättar att han med sitt folch woro till Thorn ankommen och camperade wijd Starogrodh. Berättandes att så mycket kunskap som han hade aff Hans May:t, skulle hans May:t wara marcherat till Brescie, men aff en

officerare utur Elbingen hade han förnummit, att hans May:t skulle wända sig till Kyof. Begierte derhoos att Öfwersten Skorzewsky skulle stöta med sitt regemente till honom.

d. 30 dit: Swarades Palatinen aff Kiow, att iag gerna skulle önska conjunctionen, men som iag redan woro utj marche, så woro thet swårt, och att iag iche aff then orsaken kunde sända någåt regemente till försächrande aff communicationen. hollandes för rådeligt att h:r Palatinen ännu drögde der qwar till betächande aff then ohrten.

Junius d: 1. 2. 3 och 4 dit: passerade intet. Alenast ÖfwerstLieutenant Wrangel kom med sitt partie tillbakars nbl:

d. 5 dit: sedan han lemnat 30 fångar i Posen, och alenast 2 stycken med sig hijt fördt.

d. 6 dit: Kommo breff från Hans May:t utur Pinsk, d: 19 Maj skrefne *), som 2:ne expresser öfwerbrachte.

d. 7 dit: Kom ett partie aff waloskerne tillbakars, som utj Kalisk tillfångatagit 4 st. polachar af Swinarskis anhang.

d. 8 dit: gaffz ordres att armeen till morgon skulle sig färdig giöra till marchen.

d. 9 dit: Brött armeen op, och marcherade utj 3:ne columner, hwaraff 2:ne under Plessow sammanstötte, Men General Major Marderfelt med den 3:die kom att ståå under Raszkow.

d: 10 dit: stod armeen stilla och gaffz ordres att holla sig march färdig till i morgon.

d. 11 dit: marcherade armeen och kom om affton att campera under Kalisk, delss hoos mig wijd Dobrzetz, delss

*) Af denna datum finnes intet bref bevaradt, men väl af den 2 och 29 Maj N:o 189. Sannolikt är den i journalen angifna datum fel-skrifven.

hoos General Major Marderfeltt under Piwonitza, och 3:die delen hoos General Major Hummerhielm under Koscielnawies.

d. 12 dit: Lätt iag besättia staden Kalisk med 1 capit: och 100 mann.

d: 13, 14, 15, 16, 17 och 18 dit: passerade intet, utan gafz ordres att till d: 20 skulle alla executioner, salvaguardier och siussen wara indragen till marchens wijdare fortsättiande.

d: 19 dit: Kommo breeff från Hans May:t*) och hwad ther utj angich Greeff Zinzendorf förestelltes honom. Så bleff och staden Kalisk med 140 knechtar och 60 dragouner, under ÖfwerstLieutnant Rebinders**) commendo (besadt).

d: 20 Dit: besatt, och ordres uthgifne att holla sig march färdige, till i natt klochan 2.

d: 21 dit: Bröt armeen op, och marcherade den dagen till Blesky.

d: 22 dit: Continuerade marchen och armeen kom att campera under Zieradz. Samma dagh kom ett partie walosker tillbaka, som warit skichade till Wielun att recognoscera, Men blifwit i dag 4 mihl här ifrån aff PStrokonsky***) öfwerfallne, så att 3 towarser och 10 drängar omkommit.

d: 23 dit: Kom tijender att Smigielsky hade passerat förbij Wartan och gådt öfwer Thorns bryggia, att attaquera Woywoden Potoschy och en deel aff dess folch ruinerat. Dit: skichade iag uth femb kunskapare så till Warsou som Thorn på ena sijdan att förnimma om Kong Stanislai ankomst till Warsou, som om Smigielskis företagande.

d: 24. 25 och 26 dit: passerade intet.

d: 27 Dit: Kom breeff ifrån Kyowsky, att fienden

*) Saknas.

**) Friherre Henrik Johan Reh binder vid Nerike-Wermlands reg.

***) Bokstafven P synes senare tillsatt.

fuller borttagit hans wacht wijd Thorn, men som han på ehrhollen kunskap hade dragit sig samman utj slättet Star-grodt, och Smigielsky ther honom attaquerat, hade han honom så repouserat, att ÖfwerstLieutnanten aff saxarne Oppelen iämppte en hop andra officerare och gemene blifwit på platzen och Smigielsky måst draga sig tillbaka.

d: 28 dit: Kommo kunskaparne ifrån Warsou tillbakars, som intet wiste att berätta om Kong Stanislai ankomst på then ohrten. Elliest som iag fich kunskap att Smigielsky dragit sig genom Lencica tillbakars, wägen åth Petterkou. Altså blef om natten General Major Hummerhielm med 1200 man commenderat att opsöchia honom på marchen.

d: 29 dit: kommo breff ifrån Hummerhielm utur Lutomirsk 5 mihl här ifrån, att han intet hade förnummit aff fienden, men att samma morgon 14 stycken aff fienden warit utj Lutomirsk till kunskapz inhämtande, och att han sin marche till Petterkou wijdare fortsättia wille.

d: 30 dit: Passerade intet.

Julij d: 1 och 2 dit: intet heller.

d: 3 dit: Kom General Major Hummerhielm med sitt partie tillbakars.

d: 4, 5, 6, 7, 8 och 9 dit: passerade intet. Utan Dit: Gref Zinzendorf stellte sin reesa fort, sedan iag det längsta iag kunnat honom oppehollit, och honom alla föreställningar giordt, att hindra hans reesa till Kongl: May:t *).

*) Grefve Filip Ludvig v. Sinzendorff, kejsarligt sändebud, skulle öfverlämna sitt kreditiv från den nye kejsaren, Josef I. Han träffade Carl XII d. 19 Juli i Pulava vid Weichsel, som svenska armén beredde sig att öfvergå, och fick audiens samma dag, hvarpå han genast reste till Warschau. Rehnsköld, som anade eller kände syftet med Carls marsch, har sökt att uppehålla sändebudet för att bespara konungen obehaget af diplomatiska föreställningar. Men enl. Cederhielm (K. Kr. D. VIII s. 221) aflopp audiensen utan något sådant. Nordberg har för sig, att audiensen ej ägde rum. F. F. Carlson är bättre underrättad, men håller på att ändamålet varit att söka förekomma inbrytandet i Saxen

d: 10 Dit: pass: intet.

d: 11 Dit: blefwo 2:ne partien uthcommenderade, under ÖfwersteLieutnanternes Mellin och Radens anförande. thet ena till Widawa det andra Solmirs. Kommo och wissa kunskaper att Kong August med sin och Chron armeen, hade dragit sig öfwer Wexeln wijd Kasemirs och fortsatt sin marche till Lithoen.

d: 12 dit: Bleff Öfwerste Horn uthcommenderat med 300 hästar, att gåå till Widawa, och ther draga Öfwerst Lieutnant Raden till sig och så wijdare marchera till Wielun, Radonsko och Petterkou att infodra contributionen; Kom och ett uthskichat partie walosker tillbakars, som ruinerat ett fienteligt partie aff Ribbinsky, och 7 stycken till fånga tagit.

d: 13 dit: gaffz uth ordres, att regementerne skulle draga in sina på execution uthskichade, samt salvaguarderne.

d: 14 dit: Hölltz general krigzrätt utj åthskillige måhl, som der under sorterade.

d: 15 Dit: gafz ordres, att armeen skulle holla sig march färdig till i morgon.

d: 16 dit: Marcherade armeen ifrån Zieradz till Warta, och fan jag för rådsampt, att som Kong August hade dragit sig med allt sitt anhang öfwer Wexeln till Lithoen, sättia mig med armeen någåt närmare Wexeln utj Lencisciska palatinatet, att wara wijd handen, ther fienden skulle ändra sina tanchar, eller och Hans May:t skulle komma närmare, eller skicha ordres till en eller annan förrättning. General Major Sparre och Capit. Dijkman som fådt loff att reesa till warma baden, fortsatte och sin reesa.

d: 17 dit: Bröt armeen igen op och satte sig under Uniew.

d: 18 dit: Stod armeen stilla.

d: 19 marcherade armen och satte sigh wijd Powodowo.

d: 20 dit: Continuerade marchen till Mierzin. Men

iag sielff med Lijffdragouner, Skåningerne, Krassous och Müllers regemente, marcherade till Pionteck, och cantonerade ther ikring.

d: 21 dit: kommo the öfrige regementer effter att campera kring Pionteck. Bleff och straxt ett partie waloscher uthsänt, att recognoscera wijd Wexeln.

d: 22 dit: Kom partiet tillbakars, och berättade att på denne sijdan Wexeln ej någât fientel:t förspordes, Men att en deel aff Kong Augusti anhang skulle wara wijd Pultosk.

d: 23 dit: Bleff ÖfwerstLieutenant Negendanck med 200 hästar och 100 knechtar uthsänt, att postera sig utj Rawa. Dit: afsändes dhe 2:ne walosker, som kommo för long tijd från Hans May:t med breek till Hans May:t. Dit: bleff ÖfwerstLieutenant Cron*) med 100 hästar och 50 musqueterare sändt till Lowicz ther att postera sig. Och som landet in till Wexeln bleff uthdelt till regementernes subsistence, och alla qwartiermästare till qwarteren uthsände, wardt en ryttmästare med 40 hästar commenderat them att föllia och postera sig wijd Dobrizitsko, hwarest ett waad är öfwer Wexeln, att kunna betächia qwarter mästarne. Sendes och uth ett partie walosker till Koninske destricten att indrifwa contribution.

d: 25 dit: Bleff ett partie walosker till Warsou uthsändt att recognoscera.

d: 26 dit: ankom Hans Kongl. May:t helt oförmodel:**)

d: 27 dit: reste Hans Kongl. May:t bortt igen. Dit: inbrachte waloscherne 11 st: fångar aff Chron armeen, som the i Warsou tagit.

d: 28 dit: Kom breek ifrån Palatinen aff Kiow, att han

*) Jöns Croon vid Sv. Adelsfanan.

***) Från Radom. Om det äfventyr, som mötte honom efter affärd, kan ses Kar. Krig. Dagböcker VIII (Cederhielms breek). Uppgiften här i andra noten s. 222, att Rehnsköld stod vid Unejew, får som journalen upplyser rättas till Pionteck, som ligger omkring 45 km. närmare Radom.

hade gådt öfwer Wexeln och slagit Smigielsky, tagandes från honom 6 compagnier, och än wijdare förfolgde honom.

d: 29 dit: gafz uth ordres att alla till execution uthskichade skulle dragas in, och ther på en hwar holla sigh marchfärdig.

d: 30 dit: ankom Woywoden aff Kyow, och

d: 31 dit: reste bort igen.

August: d: 1, 2, 3, 4 och 5 passerade intet.

d: 6 Dit: reste iag till Kongl: May:tz läger.

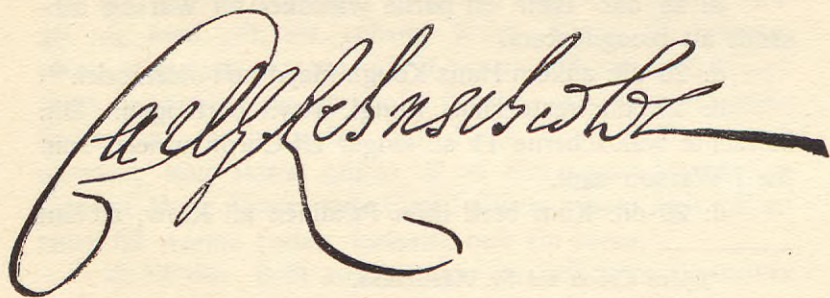
d: 7 och 8 dit: passerade intet.

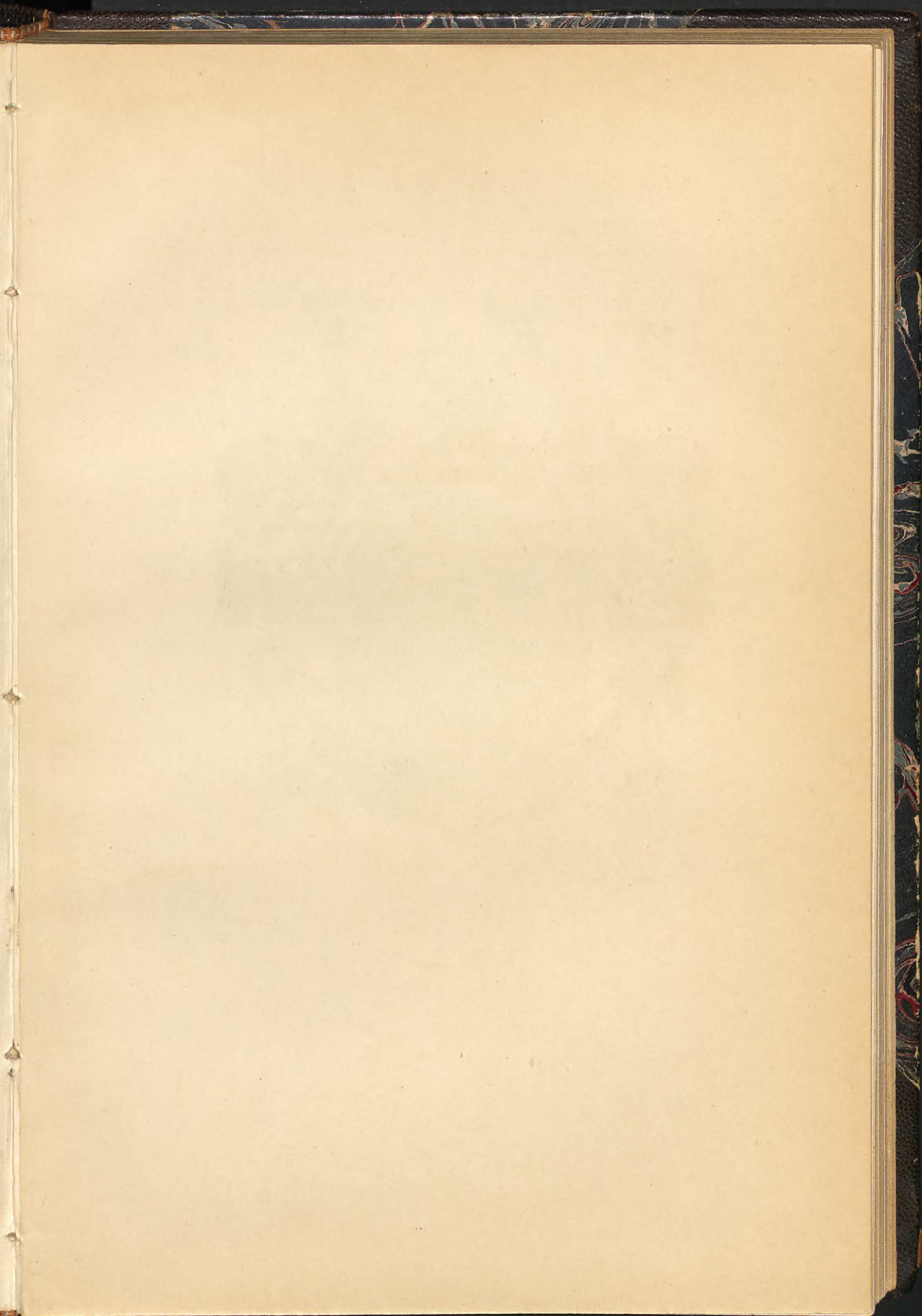
d: 9 dit: Kom iag tillbakars.

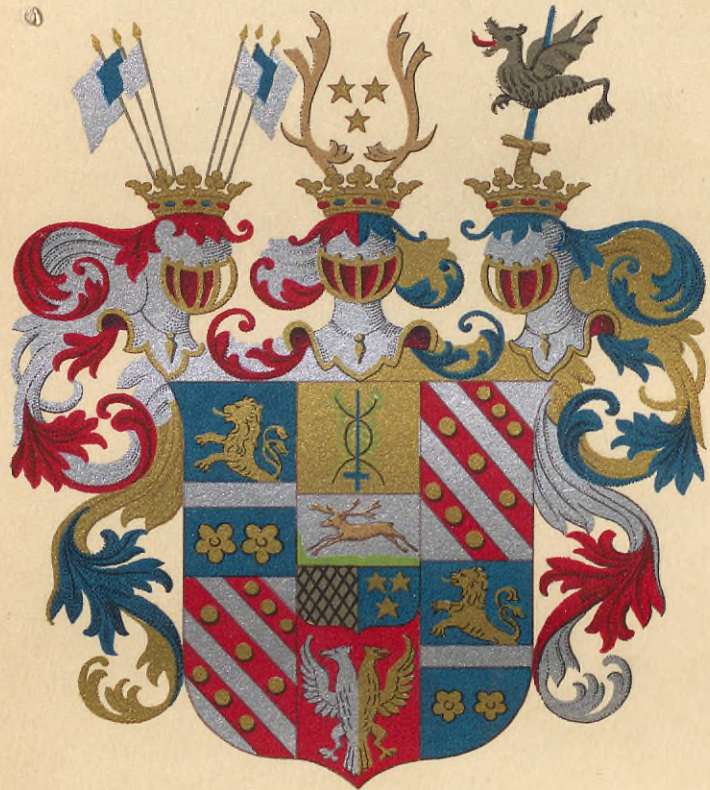
d: 10 Dit: Opbröto Sörmanlandz, Chronobergz, Nerkie och Wermelandz sambt Wessmanlandss regementer; och marcherade till Wartaströmmen.

d: 11 dit: Bröt iag sielf op med Lijffdragonerne, Adelsphanan, Nylenningar och Buckwaldz regementer, och fölgde infanteriet.

d: 13 dit: marcherade the öfrige regementer effter, som stådt under mitt commendo, som Skåningar, Krassau Marschall och Müllers.

C. G. REHNSKÖLDS GREFVE-VAPEN.

GREFVEDIPLOM
FÖR
FÄLTMARSKALKEN FRIHERRE
CARL GUSTAF REHNSKÖLD

UTFÄRDADT

I
HÖGKVARTERET JAROSLAVICE

D. 21 JUNI 1706.

C. G. REHNSKÖLDS GREFVE-VAPEN.

GREFVEDIPLOM
FÖR
FÄLTMARSKALKEN FRIHERRE
CARL GUSTAF REHNSKÖLD

UTFÄRDADT

I

HÖGKVARTERET JAROSLAVICE

D. 21 JUNI 1706.

107

0

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY
CARL CHRISTIAN REBECKOLD
1871-1872
107

Wij Carl etc. Giöre witterligit, at såsom dygd, tapperhet och förstånd, äre de säkraste och högst berömvärde medel, hwarigenom nåd, ähra och framsteg förwärfwas; Så pläga och böra jämwäl de som därmed äre bepryde, alltid hållas i värde och fram för andra hos dygdälskande Konungar och Regenter winna någon särdeles nåd och wärklig förmån, alt til den ändan, at trogne, redelige och wälsinnade Undersåtare som wed alle tilfällen, hafwa användt sådane af Gud dem förlähnte förmåner, til at tiena fädernes landet, icke allenast sielfwe måtte få hugna sig af höga Öfwerhetens ynnest och nåde, såsom fruckten af et trogit och berömmeligit wälförhållande, utan och andra därigenom gifwas anledning och upwäkelse, medelst dygdenes rätta och oskrymtade öfning, samt trogne och tappre tienster, at bana sig wägen til heder och befordring; I synnerhet kommer nu billigt därtill hos Oss uti nådig åtanka, Wår Troman, Råd och fältmarskalk, Oss älskelig wälborne Baron Carl Gustaf Reenschiöld, efftersom han på många handa sät icke allenast har wijst sin underdånige trohet emot högst sahl. Hans Kongl. Maj:t Wår högtährade K. Herr fader, både uti hela det sidsta skånska kriget, så wäl som sedan alt framgent uti åtskillige angelägne sysslor och förrätningar, hwaröfwer ochså högstbem:te Hans M:t medelst hwariehanda nådetecken, emot honom har betygat et särdeles nå-

diget wälbehag, utan har han jämwäl sedermera och sedan Wij trädde til detta Wårt arfRijkes styrelse, in til närwarande tijd, icke mindre wijst en ogemen ifwer och åhuga at befrämja Wår tjenst och det almänna bästas wälstånd, men särdeles har Kl. Rådet och fältmarskalken uti krigsaker aflagt många berömmelige prof af en tapper och förständig General, så at Wij med skiäl hafwe orsak dess manlige bedrifter med synnerlig Kl. nåd och beröm at ihugkomma; Ty när Wij åhr 1700 blefwo förorsakade at draga tillsammans Wår krigsmackt, til at icke allenast giöra Wåre fiender et kraftigt motstånd, utan och tillijka fulgiöra garantien af den emellan Konungen i Danmark och Hertigen af Holsten slutne tractaten, fölgde han, såsom då warande General Lieutenant och Gouverneur öfwer Skåne, med Oss först genom Rijket, då wij om et och annat mände giöra al nödig anstalt, och sedan på Örlogzflottan, med hwilken Wij då gingo til segels, at upsöka den danska, medlertijd at Regementerna fortsatte deras marche neder åth Skåne; men effter den danska flottan lade sig under Kiöpenhamn och Wij således til fredens skyndesamme befordran, funno nödigt, at giöra en Landstigning på Seland, anförde Kongl. Rådet och fältmarskalken den wänstra flygeln af det til samma landstigning förordnade krigzfolket med en berömlig manlighet, medlertijd at Wij utan någon förlust, på den högra flygeln strax fattade stånd wed Humble bäck, och således blefwo mästare af landet, hwarigenom Konungen i Danmark blef förorsakad at beqwäma sig til en skyndesam fred. Effter hwilkens erhållande och sedan Wij med Wår krigsmackt gingo öfwer til Lifland, har han haft den nåden, at följa Oss uti de sedermera förelupne träfningar nembl. uti den namkunnige undsätningen af Narva, träfningen wed Riga, då Wij gingo öfwer Dyna strömen uti fiendens åsyn och slogo honom på flyckten, samt fältslaget wed Klissow i Pälen, uti hwilka actioner han alltid uti Wår egen höga närwaru, har wist en särdeles tapperhet och

märkeligit förstånd uti krigswäsendet, i synnerhet röhnte Wij uti det Narwiske så wäl som det Klissowska slaget, med hwad mogen efftertäncka och försigtighet han åtskillige gånger upstälte och rättade en del af krigzmackten, alt effter som nödwändigheten och fiendens föranstaltan erfordrade, så at Wij utaf sådant des berömmelige förhållande, hade et mycket godt nöije. Och emädan Wij därutaf fattade til honom et särdeles nådigt förtroende; Ty funno Wij åhr 1703 för Wår tjenst nödigt, at updraga honom commendo öfwer den delen af Wår krigzhär, som afskickades til sammankomstens betäckande, hwilken då af den Pålska adeln uti Warsau skulle anställas, hafwandes Kl. Rådet och fältmarskalken med sådan försorg och waksamhet wärkstält samma förrätning, at bem:te sammankomst hade sin behörige trygg- och säkerhet, oachtat det fiendtlige krigzfolket til et fast större antal wed Thorn, Marienburg och Elbingen war förlagt, som lickwäl intet understod sig, något emot honom försöka; men när Wij hade resolverat, at bemächtiga Oss fästningen Thorn, hwar est fienden en anseelig besättning hade inkastat, blef Kl. Rådet och fältmarskalken befalt, at rycka uti Palatinatet Lencice, och där sambla lifzmedel för den dehlen af krigzhären, hwar med Wij på andra sijdan Weixeln woro i antåg åth Thorn, hwilket i lijka måtto medelst des berömlige omwårdnat och idkesama flijt, med så god framgång blef effterkommit, at Regementerne under den Thorniske belägringen, däraf hade en märkelig hielp och understöd. Medlertijd mände Wij til en nådig erkientzla för dess redelige och nyttiga tjenester den 14 April åhr 1703 jemte Gouverneurs bestälningen updraga honom Generals embetet af wårt Rytteri, samt något där effter gifwa honom i befallning at draga sig bättre in åth HögPählen*), til at befordra den

*) Det kungliga kansliet använder här, såsom ofta är fallet i svenska anteckningar, den oriktiga benämningen Högpölen i stället för Storpolen, som är rätta namnet. Weichselns lopp borde redan lärt

därsammastädes påbegynte confoederationen, som lade grunden til det sedermehra därpå fölgde nya Konunga wahlet, wed hwilken angelägen förrättning, han har förwärfwat sig et särdeles godt beröm för dess därwed betygade kloke och försichtige förhållande, i dy han icke allenast har styrkt och uppmuntrat confoederationen uti deras förehafwande, samt dem emot alt fiendtligit anfal beskyddat, utan och därjemte sig således posterat, at han tillijka kunde gifwa en nöijachtig betäckning åth belägringen af Thorn och det hinder som å den sijdan Weixeln af fienden kunde göras, blifwandes Printz Wisnowitzski af honom twenne gånger förjagat, då han med sit egit och det Sachsiske krigzfolket honom wille angripa, och som Staden Posen för Kl. Rådetz och fältmarskalkens dijtsända Partij intet godwilligt wille öppna Portarne, så blef densamma af honom utan någon mans förlust med stormande hand intagen, och til större säkerhet med nöijaktigt manskap besat. Sedan Thorn war intagen och fienden wed Warsau hade dragit sig öfwer Weixeln, blef Kl. Rådet och fältmarskalken befalt, at effterföllia fienden til Krakau och honom därifrån fördrifwa, hwilket med en så oförmodelig hastighet blef effterkommit, at han stod fyra mihl när bem:te Stad, innan fienden af dess ankomst den ringaste kundskap hade, så at Konung August mit uti natten har måst begifwa sig därifrån öfwer Weixeln, upkastandes effter sig den däröfwer slagne bryggan och lemna orten uti Kl. Rådetz och fältmarskalkens händer; och som effterrättelse inkom, at Konung August med sin mackt hade dragit sig åth Sandomirs, samt dijt upbådat adeln uti Sandomirske, Krakauske och Siradiske Palatinaten, så fant Kl. Rådet och fältmarskalken för Wår tjenst nödigt, sådant at hindra och förekomma, och ryckte

dem, att Högpolen ligger närmast Tatra och Karpaternas norra slutningar, innefattande palatinaten Krakau, Sandomir och Ljublin. Högpolen kallas också Lillpolen. Storpolen omfattade palatinaten Posen, Kalisz, Siradien, Lentsziza, Rava, Brest Wloslawsk och Plockz.

fördenskuuld med krigsmackten så hastigt för Sendomirs, at Konung August på lijka sät nödgades öfwer gifwa den där påbegynte bryggan öfwer strömen och förfoga sig til Sawigost, dijt Kl. Rådet och fältmarskalken honom effter fölgde och hindrade honom, jämwäl darsammastädes at slå brygga öfwer Weixeln, hwaruppå fienden i en sådan hast skyndade sig längre utföre til Pietrovins, at han där hindte slå bryggan och densamma med någre upkastade wärk försäkra, innan Kl. Rådet och fältmarskalken för den långa omwägen skul, sådant den gången kunde förekomma; doch så snart wed ankomsten til Solef[!] af någre tilfånga tagne Sachsiske officerare kundskap erhöitz at bryggan war färdig samt de upkastade wärken med 300 man besatte, lät han Regementerne strax anrycka och med fotfolket angripa bem:te wärk, i den mening at giöra sig mestare af densamma tillijka med bryggan, och således komma öfwer på andra sijdan til fienden, men besätningen skyndande[!] sig så hastigt undan och afkastade bryggan effter sig så at han dessmedelst blef hindrad at fullföllia bem:te dess upsåth, utan måste låta sig därmed benöija, at han hade förjagat fienden utur sin wärk, dem han med et outhörligit skiu-tande utur Tretton Stycken sökte at förswara, och sedan han någon tid på denna sijdan strömmen wed Soletz hade stådt stilla, fant han bäst och nyttigast wara, at rycka närmare Warsau, til at betäcka den darsammastädes å nyo anstälte sammankomsten af Polske adeln, särdeles som han förnam, at K. August något emot densamma wille försöka; Men emädan K. August, seendes sig emot honom intet kunna uträtta eller fortsättia förb:t dessein, åter begaf sig upföhre åth Sendomirs och med al mackt sökte at befästa samma ort; ty unfick Kl. Rådet och fältmarskalken Wår befallning, at gå effter honom och sättia sig wed b:te Stad, samt på alt möijeligit sät hindra dess företagande, hwilken, ehuru wäl han sig imedlertijd med Littauerne och Cron arméen til et anseenligit antahl hade förstärkt, sig lel intet

understod med en sådan mackt at angripa Kl: Rådet och fältmarskalken, som allenast Tre mihl ifrån honom hade slagit sit läger, utan drog sig därifrån på sijdan åth Samosci, så snart Wij sielfwe med Wår krigzhär kummo i negden och stötte tilsammans med de Regementer, hwilka en lång tijd hade stått under Kl. Rådetz och fältmarskalkens särskilte befallning, dem Wij medelst des ogemena flijt och omwårdnat, funno uti et godt tilstånd wara satte, så at Wij däraf hade et mycket nådigt wälbehag. Sedan wij från Sandomirs med hela krigzmackten woro ankomne til Jaroslaw och derifrån gjorde med en dehl däraf et hastigt ryckande åth Lemberg, detsamma at intaga, lembnades fältmarskalken med den öfrige delen fuller qwar, men unfick strax därpå befallning, at gå med den nya Konungen af Pählen föruth til Prage, at observera fiendens företagande wed Warsau, til dess Wij sielfwe kunde komma effter, och när Wij wed ankomsten ginge öfwer Weixeln wed Gura och förjagade den å andra sijdan strömen stående fienden, blef Kl. Rådet och fältmarskalken beordrat med Sex Regementer Rytterij at wända sig til Staden Warta och så wijdare til Novimiaso, at afskiära fienden wägen åth Krakau, men effter erhållen kundskap, at fienden hade dragit sig til hög Pählen, fölgde fältmarskalken med Oss och de flere tilstötande Regementer effter, til dess fienden under Gen: Lieutenant Schulenburgs anförande, wed Punitz blef inhämtad, och effter någre timars fächtande på flyckten drefwen, så at han, lembnandes Stycken, en hop fångar och något af bagage i sticket, uti största hast på åtskillige wägar om natten nödgades draga sig öfwer Odern, igenom Slessien in uti Sachsen, wed hwilket fiendens förjagande och de där wed förelupne träfningar, så med Sachserna som med 1500 Cosacker, hwilka strax wed Odern blefwo ertappade, Kl. Rådet och fältmarskalken sig til Wårt nådige nöije mycket berömmeligen har förhullit, så at Wij så wäl däraf, som dess förre förrätningar, nogsammt förmärkte, at Wij Oss på

honom uti alla tilfällen, säkert kunde förlijta. I anseende hwartil, Wij jämwähl åhret däreffter, när Wij funno nödigt at gå tilbakars åth Warsau, månede ombetro honom med Tretton Regementer, at blifwa qwarståendes i Hög Pählen til at betäcka detsamma och därjemte hafwa et wakande öga på fiendens företagande, som med sin krigsmackt stod wed Slesiske gräntzen, hwilket också af Kl. Rådet och fältmarskalken med en så berömwärd försigtighet är wordet effterkommit, at fienden hela Sommaren intet har underståt sig något at företaga, utan är worden twungen at blifwa ståendes uti sit egit land, til ingen ringa dess beswär och omkostnad, in til dess Kl. Rådet och fältmarskalken ryckte närmare Posen uti Cantonerqwarter, då fienden uti Januarii månad åter drog sig tilsammans på slesiske gräntzen, hwar emot fältmarskalken satte sig omkring Lissa, at wara honom så mycket närmare, lemnandes Posen besat, samt gjorde anstalt, at alla bryggor öfwer Warta och Notestz strömmarne wed det då infalne töwädret skulle afbrännas, i fal fienden wille söka at smyga sig igenom på Meseritzske sidan, Och som ändtl. kundskap inkom, at fienden hade ryckt in uti Slesien och sat sig wed Slava, drog Kl. Rådet och fältmarskalken sig til Fraustadt och så wijdare wägen åth bem:te Slava, då fienden hade i sinnet at gå honom förbij in åth Posniske sijdan öfwer Ruden, hwilket fältmarskalken med al flijt sökte at förekomma, men fant intet rådeligit, at angripa fienden uti de trånga wägarne han passerade genom skogar och morass, utan låckade honom utur sådan sin fördehl, medelst et utspridt ryckte, som droge han sig aldeles tilbakars, ut på fältet wed Fraustadt, hwarest Kl. Rådet och fältmarskalken den 3 februarii sidstl. uti en offentlig fältslacktning medelst dens högstes bijstånd, öfwer densamma erhöit en herlig och fulkomblig seger, utan at hafwa något Stycke hos sig, där likwäl fienden, som dessutan war mycket starkare, med et anseenligit Artollerie

war försedd, och därjemte hade betäckt dess front med spanska Ryttare. Uti detta slaget blef alt fiendens footfolk, bestående af 15300 man, dels nedergjordt, dels til fånga tagit, samt 31 Stycken med alt tilbehör, 74 fahnor och en stor hop allehanda krigzredskap eröfradt, och hade Kl. Rådet och fältmarskalken fuller warit sinnad strax därpå at förföllia fienden in uti Sachsen, men är af de många fångar och sårade därifrån blefwen hindrad, särdeles medan K: August med 8000 man stod honom på ryggen, på 13 mihl, medlertijd har han dragit en berömlig försörg at förstärka dess krigsmackt, utaf fångarne, med et Regemente och twenne batailloner godt och dugeligt manskap, så at han på det sättet blef starkare effter slaget, än han tilförende war. Och emädan mehrbem:te Wårt Råd och fältmarskalk Baron Carl Gustaf Reenschiöld således på åtskilligit sät alt mehr och mehr märkeligen har ökt dess meriter samt medelst många nyttige och tappre tienster, giordt sig til Wår synnerlige nåd och ynnest wärdig och wälförtient, gifwandes dageligen åthskillige berömmelige prof af dess underdånige och trogne nijtalskan för Oss och Wårt Kongl. huus; Ty äre Wij utaf alt sådant i nåder wordne bewekte, medelst et särdeles nådeteckn at förklara, hwad besynnerlig nådig åtanka Wij hafwe för dess Persohn och berömwärde förtienster, i så måtto, at Wij wele benåda honom med greffligit stånd och wärdighet, sedan Wij intet längesedan hafwe uphögt honom til Kongl. Rådz och fältmarskalkz embetet, såsom det högsta heders ställe uti Wårt Rijke, efftersom Wij härmed och i kraft af detta Wårt öpne bref, utaf gunst och nåde, samt Kl. mackt och myndighet, unne och gifwe honom Kongl. Rådet och fältmarskalken Baron Carl Gustaf Reenschiöld, dess fru och effterkommande ächta bröstarfvingar, både man- och qwinköhn, ofödde så wäl som födde, arfwinge effter arfwinge, Grefflig dignitet och wärdighet, så och til en förbättring på dess förre frijherrlige

wapn *), samt til en åtskilnad ifrån andre greflige och andre familier uti Wårt Rijke, förordne och tillägge Wij honom och dem en Skiöld fördelt genom twenne streck i lengden och et i twären, uti sex felt, och mit uti densamma dess förra stamwapn, som genom et twärstrek, samt den nederste delen med et strek i längden, i trenne felt är fördehlt; warandes det första fältet af silfwer, och däruti en springande Rehn af naturlig färg; det andra feltet består af et swart rutewärk; det tredie är blått, hwaruti lysa trenne stiernor af gull. Men af sielfwa greflige wapnet, är det första feltet blått, hwar uti uppstiger öfra delen af et gyllene Leijon utur en silfwer bielke, under bielken wisa sig twenne rosor af gull, det andra feltet är af gull, och däruti et uprät blått swärd omweklat med twenne gröna lagerqwistar. Det tredie feltet är af silfwer, hwaruti stå trenne röda bander hwardera zijrat med trenne kulor af gull, det fierde feltet är öfwer alt lijkt med det tredie, det femte feltet är rödt med en fläckt örn, hwar[s] högra sijda är af silfwer och den wänstra af gull. det siette feltet är uti alt lijkt med det första. Åfwan på skiölden stå trenne öppna tornerhielmar

*) Rehnsköld upphöjdes ³/₇ 1698 till friherre, men tog ej såsom sådan introduktion. Ett sigillaftryck, hvarmed en af Carl XII utfärdad och underskrifven order, daterad Koikell d. 7 Jan. 1701 i utgifwarens samling (Carl har för tillfället befunnit sig hos Rehnsköld) förseglats, visar detta. De fyra fälten kring hjärtvapnet äro alldeles lika grefvevapnets, men de som i blasonneringen kallas »andra» och »femte» saknas här. Det blåa svärdet i gull syftar ju närmast på segern vid Fraustadt. Sigillaftrycket har inga hjälmar och ingen friherrlig utan blott adlig krona med alternerande smultronblad och pärlor.

En märklig frändskap råder mellan Rehnskölds och Müller v. der Lyhnens vapen (friherre 1693), om hjärtvapnet undantages. De tre röda banden i motsvarande två fält finnas också här, men på guld, och kulorna äro i stället i silfver. Guldlejonet i det första, blå fältet, uppstiger ej ur en bjälke utan från en vägig silfverström. Det fjärde fältet visar en (icke fläkt) gullörn i blått.

Då någon släktskap ej — det utg. vet — fanns, tycks det vittna om någon brist på heraldisk uppfinningsgäfvä hos vederbörande.

med en grefflig Crona öfwer hwardera hielmen. Öfwer den medelste hielm Cronan lysa trenne stiernor af gull emellan et par Rehns horn af naturlig färg, öfwer den högra hielm Cronan stå fyra Estandarer och twenne fahnor, warandes Estandarerne med silfwer och blått hwar om annan fördehlte, men fahnorne äre bägge af silfwer. Utur den wänstra hielm Cronan upstiger et bart swärd, träd igenom en swart drake, löfverket är af gull, silfwer, blått och rödt, aldeles som detta grefl. wapnet med dess rätta och egentelige färgor härhos står repræsenterat och afmålat *). hwilket wapn mehrbem:te Kongl. Råd och fältmarskalk Carl Gustaf Reenschöld, dess fru samt ächta lifz- och bröstaringar uti alla möten, samqwäm och handlingar skole etc. gifwit uti Wärt Hufwudqwarter Jaroslavice i Vohlinien den 21 Junii åhr 1706.

*) Denna vapenbild saknas i Riksarkivets grefvediplom och har alltså icke varit utg. tillgänglig. Såväl Carlskiölds vapenbok som Klingspors framställa, ehuru i olika fördelning, löfverket i guld, silfver, blått, rödt och svart, men hvad än heraldiken må kräfva, så får dess fordran vika för diplomets uttryckliga föreskrift, som man antar att vapenbilden icke emotsagt. Diplomet föreskrifver vidare, att den fläkte örnen i det femte fältet, till sin (heraldiskt) högra hälft är af silfver, den venstra af guld. De ofvannämnda vapenböckerna framställa det tvärtom, alltså enl. vanlig orientering. Skölden på riddarhuset, som utg. för öfrigt ej har närmare betraktat, kan ej slita tvisten — förutsatt att en sådan hade lof att existera.

[Rehnskölds inlämnade pro memoria]

exped: Jaroslavice d: 21 Junij 1706.

anno 1700 enar thett uthseendhe hwar att krigsslågan sikh wille optända, har han inthe underlåtet att giöra kongl. Maytth sin underdhånigste opwachtning så att han altidh blifwett för hanss Maytth ögon och giordt medh kongl. Maytth alla resor genom Rijckett på hwilka kongl. Maytth all nödigh anstalt giort, hwarett och folgachtig på flåttan få kongl. Maytth medh then samma ifrån Carlsrona uthluppett att opsökia then danska flåttan som då lågh under Bornholm, män för thett sikh then fiendtelige flottan undandraget och sikh under Kiöpenhambn i hampnen raitirerat har kongl. Maytth widh Ustedt langstijgett och resolverat att giöra descente på Seelandt, då kongl. Maytth Sielf landningen på höger män han then på wänstra commenderat som ock medh gådh succes och kongl. Maytth nådigste nöge lyckadess, män som then öfrige dhelen af armeen för owäder skull ej hinte att landa har han medh största troohett och flijtt wist sin underdhånigste zele och opwachtning, till thess få freden och förlijkingen giordt blef och kongl. Maytth thess trouppar i från Sielandt afdragett och till Skåne transporterat, har han medh armeen folgt till Pernau och så wijdare bijwistatt actionen widh Narva

jempte thet han om ett LijfRegement Dragoner capitulerat och thett samma oprättat

och ther äfwen wäll under kongl. Mayth egett anföhrandhe commenderat widh wänstra flygelen, och ther äfwenwäll till kongl. Mayth nådigste thess oförtrutne trogne och underhånigste tienst spörria låtet. Wid descenten och drabningen widh Rijga sambt seder mehra uthi fiendens efftersettiandhe har han icke mindre ertedt sikh som en trogen tjänare, då ock feldtslagett widh Klitzow har han stadigt hwarett när kongl. Mayth och till åthskillige gånger rengerat en dhell af armeen moth fienden som nödwändigheten fordradess, och som kongl. Mayth funnet nödigt att låta detaschera en dhell af thess armee till Varsau till säkerhett af then congressen som om wichtige ährender ther hållass skulle, blef han i från Staden Tarlau thensamma att commendera beordrat och har sadt sikh under Blonnie, tå then fiendtelige armeen stådh under Torn Marienbourgh och Elbingh. Enteligen som kongl. Mayth hwar sinnatt att bemächtiga sikh fästningen Thorn och han medh några regementer förstärkt blefwen, ryckte han på kongl. Mayth nådigste befahlning uthi Lencice Palatinatet, och lätt så fort giöra anstalt till kongl. Mayth arrees som marcheradhe på andra sijdan Weichselen, provianterandhe, som ock medh gådh succes förrättadess, så att armeen widh ankomsten till Thorn bekommet en gådh provision ther af. Ther i från begaf han sikh bettere in åth högpohlen, att hielpa befordra then då begynte confoederationen, settiandess sikh så för-dhelachtig att han eij allenast kunna gifwa beteckningh, för belägringen af Thorn och thett hinder som af fienden å thenne sijdan Weichselen giörass kundhe som ock att försäckra then påbegynte confoederationen om sidt påbegynte wercketss uthföhrandhe, då ock twenne gånger fursten Wisnovitzky sikh fordristatt medh the Sachsiska och sina trouppar att tentera något moth honom har han begge gånger ryckt moth honom och jagatt honom tillbackarss. Som ock Staden Posen opiniatreradhe sikh att öppna porterna för kongl. Mayth trouppar han har dock uthan förlust

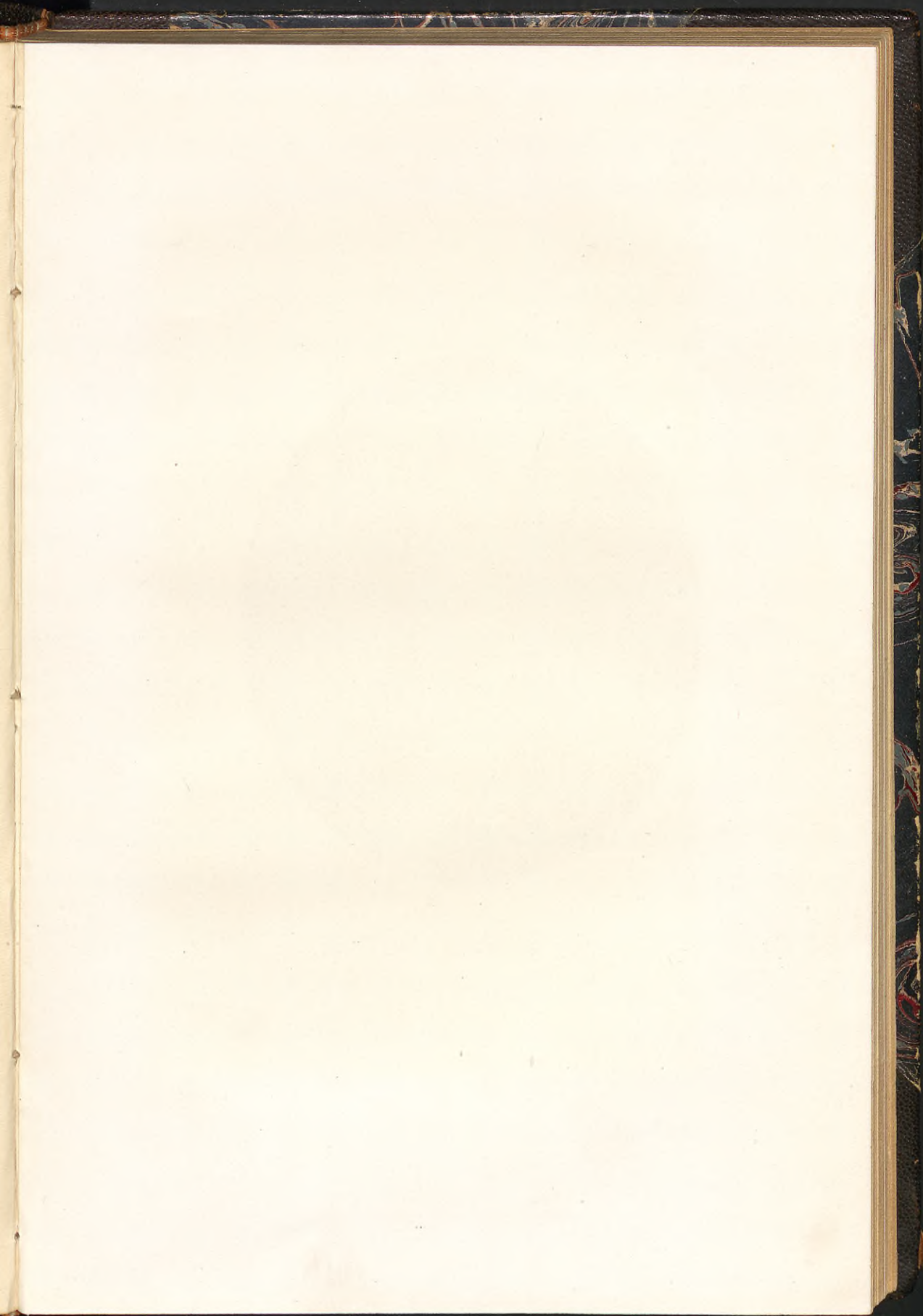
N.B. blef benådadt medh fullmacht att wara general af Cavalleriet.

thensamma medh storm låtet intaga, och thensamma till mehra försäckring medh 600 man guarnizon belagt, Sedan Thorn hwar öfwegången, och the fiendtelige troupper widh Warsau sikh öfwer Weichseln raitereratt är han blefwen beordrat att marchera medh then dhelen af armeen till Krakau att fördrifwa ther i från the fiendtelige trouppar som och så oförmådeligen skeedde, att han på 4 [mil] när Krakau hinte innan fienden ther om blifwen averterat och altså konung Augustus sikh om natten klockan ett ther i från sikh raiter[r]at, då han och förnam att konung Augustus sikh dragett till Sandomirs och adelen af Sandomirische Krakauvische och Siradische Palatinaten opbådatt hadde, fant han nödigt att förrekomma terminen och fandt sikh så hastigt in widh Sandomirs, att konung August måste förlåta thett påbegynte brygge arbete och sikh till Savihost begifwa, dijt han honom förfolgdhe och honom bryggianss sländhe hindradhe, hwarpå konung Augustus under Petervein hinde medh bryggians sländhe innan han thett hindra kundhe och till bryggianss säkerheet och beteckandhe låtet opkasta några wärck han thetta förnimmandhe har rettatt sin marche till Soletz och som han på hela thenna marchen åthskillige fångar bekommett, så lyckadess honom äfwen wäll att han då han uthskickatt att recognosera om bryggians och wärckenss beskaffenhet, bekommett några officerare och andra till fiendens armee hörige till fånga, och af them förnummett, att konungen medh en dhell af thess trouppar wåre til städes bryggian färdigh och wercken medh 300 man besatt, lätt han straxt medh regementerne ryckia an och genom invanteriet attaqvera wercken, i mening att blifwa mästare så af them som bryggian och således betiäna sikh af thensamma att gå öfwer till fienden, men fienden salveradhee sikh så fort uthur wercken och kastadhe bryggian effter sikh, canonerandes oophörligen uthur 13 stycken öfwer Weichseln, dock medh ringa skada, han måste sikh en tijdh ther effter settia sikh närmare under Warsau till

thess beteckandhe, effter negotia[tio]nen då begynt war, och som konung Augustus dragett sigh till Sendomirs och begynt orthen att fortificera, fick han kongl. Maytth nådigste befahning att settia medh the hooss sigh hafwandhe trouppar när widh Sendomirs, då konung Augustus som hadde communicationen genom en slagen bryggia till Sendomirs, sigh genom Chron och Lettauiske armeen förstärckt hadde, män dock på kongl. Maytth annalkandhe fästningen förlåtet och sigh på sijdan af Samosch begifwett, hwilken kongl. Maytth sedan armeen hwar samman kommen efftersatt och änteligen under Jaroslaw sidt läger slagett, ther i från kongl. Maytth medh störste dhelen af armeen till Lembergh sigh begifwett män honom medh resten effter sigh lembnatt och ordres bekommett att draga sigh tillijka medh konung Stanislaus som sigh widh these trouppar infunnet åth Warsau, kongl. Maytth wende sigh medh armeen till Bugg strömmen, att ther sloo bryggia och förjaga then på andra sijdan ståendhe fienden och han blef beordrat att observera fienden widh Prag, som medh storsta forcen stådh kring Warsau, Enär kongl. Maytth widh Gurra gick öfwer Weichsell Strömmen och pousseradhe the moth kongl. Maytth ståendhe fientelige trouppar blef han beordrat medh 6 Regementer Cavallerie att gå öfwer bryggian och wenda sigh till Staden Warta och så wijdare till Novamiasto att afskiära fienden wägen till Krakau, på hwilken march en dhell af fienden blifwen till fångna tagne, då han widh ankombsten till Novamiasto genom ett underhånigt bref Kongl. Maytth. thess ankombst till then orthen berättadhe och att fienden dragett sigh till stoor Pohlen, hwar på kongl. Maytth ännu samma affton sigh till honom forfågatt, och dagen ther på forfolgt blifwen, till thess kongl. Maytth sedan på marchen många af fienden neder giordhe och till fångna wordne, flera Regementer till stödde kongl. Maytth ertappat fienden under Generall Schulenbourgs anföhrandhe widh Punitz och thensamma på flychten drifwett dess stycken och en

hoop fångar och en dhell af Bagagiett eröfratt, så att han öfwer Ordren [!] och genom Schlesien till Sachsen sigh raiti-
[re]ra måst, åhrett ther effter då kongl. Maytht ifrån Ravitz till
Warsau opbrutet, är honom under dess commendo 13 Rege-
menter anbetrodde att ther medh settia sigh kring Meseritz
till beteckniandhe af stoor pohlen och att observera fienden
som medh sin armee stådh wedh Schlesiske grentzen, och
som han, thenne campannien öfwer, stält sigh widh the
närmaste grentzer af Schlesien att hafwa ett wakandhe öga
på fiendenss företagandhe so har han effter erhållen kund-
skap att fienden dragett sigh till en dhell uthi Cantoner
och winterqvarter sadt sigh medh armeen under Posen,
och ther erhållet kongl. Maytht nådigste fulmacher att wara
thess Rådth och feldtmarschall af d. 27 Dec. Här fick han
then säkre kundskapen att fienden igen dragett sigh sam-
manss närmare Schläsiske grentzen, hwar före han och
gådt uthur Sina cantoner qvarter och sadt sigh kring Sta-
den Lissa att wara fienden närmare effter sigh lembnandess
Posen besatt och then anstalten giordt att som toowäder
infallet, alla brygger öfwer Warta och Notest strömmarne
skulle afbrennass, ther fienden skulle sökia att smyga sigh
genom på Meseritze sijdan, och som emedlertijdh kundskap
inkommett att fienden ryckt in uthi Slesien och sigh widh
Slava posterat har Generalen fortsatt sin marche till Frauen-
stadt och så wijdare wägen in åth Schlesien och Slava, då
fienden i sinnet hadde att gå honom förbij öfwer Ruden
in åth Posnische sijdan, men förmedelst larmskåtten af thett
moscowitische infanteriet som inthe war uthi marche, uthan
backom en skåugh och moras camperadter, uthi marchen
arretterat blefwen, sågh han att på then orthen för pas-
sen morasten och skåugen skull inthe medh någon avan-
tagie han medh fienden i hoop komma kunde, har han låtet
ett ryckte uthgå att willia raiterera sigh och dragett sigh
tillbackarss till Frauenstadt igen och andra morgon ther
på till Lissa igen upfyllandess Staden Frauenstadt medh ett

ryckte af en raitrete, fienden sådant straxt förnimmandess har ändrat sin resolution och begifwett sigh uthur sin förhelle på slätten under Frauenstadt, widh hwilkens kundskapss erhållandhe han om natten beordrat alla Regementer att sambla sigh om morgonen klockan femb under Staden Swetz effter lembnandess alt bagagie, och sedan ther anstalten till columnemarchen giordt, böhnen hållen och lösen gifwen, har han marcherat moth fienden och then treffatt posterat, emillan twenne byar, sin front beteckandess medh Spanske ryttare och för them allt artollerie opstålt hwar widh Gudh then aldra högste Kongl. Maytts wapen så nådeligen bijstådt att effter några tijmarss förlop fienden totaliter blifwen slagen thess infanterie af 15300 man för uthan 7585 fångna resten neder giordt worden, 29 stycken och twenne haubitzer jempte 74 fahnor och alt till artilleriet hörigt eröfratt worden, effter hwilken action han sigh på andra Sidan Posen uthi Cantoner quarter sadt och ther fordröjt till thess han för subsistencen skull sigh ifrån then ena til then andra orthen dragett, och enteligen haft then nåden att kongl. Maytth till the honom anbetrodde trouppar ankommen och funnet them försträckt genom ett Regemente och twenne Batallioner af the af fienden eröfradhe fångar.

LUDVIG NICOLAUS v. HALLART.

DAGBOK

FÖRD

UNDER RYSSARNES FÄLTTÅG VID PRUT

1 JUNI—15 AUG. N. ST. 1711

AF GENERAL

LUDVIG NICOLAUS

FREIHERR VON HALLART.

NOTIZ

LUDVIG NICOLAUS v. HALLART.

DAGBOK

FÖRD

UNDER RYSSARNES FÄLTTÅG VID PRUT

1 JUNI—15 AUG. N. ST. 1711

AF GENERAL

LUDVIG NICOLAUS
FREIHERR VON HALLART.

LOTTE

DRUCK
UNTER VERWALTUNG
VON
LUDWIG NICOLAUS
FRANKE VON HALLART

Sier

Luer Königliche Maj. werden zweyffelsohn mein alleruntterthänigstes Schreiben aus Medzibose empfangen hahben, so an den Postmeister in Lemberg adressiert hahbe, und indessen passiert wie folgt.

Dass den 1. Junius nacher Draesna marschirt und den 2:ten nacher Barr, den 3:ten nacher Noskowitz, den 5:ten nacher Schargorodt, hätte auch meinen Marsch ferner nach dem Niester prosequiert, wen vom Generalfeltmarschalk *) nicht order erhalten hätte, mich alda biss auf weitere order zu postieren, biss die andehre divisions auch an mich stossen würden, den 7. Juny erhielt aber eine order vom Generalfeltmarschalck. Nachdehm er mit grosser advantage den Niesterstromb bey Rascow passiert, also möchte ich auch aufbrechen und mich dess Schlosses Serocka suchen zu bemeistern, und nachdehm ich Kundschaft hatte, dass es nuhr mit 10 ad 12 Thorwehrter vom Hospodar besetzt, also detaschierte ich den Obersten von Mengden **) mit 100 Granadier und 600 Mann sogleich voraus

*) Boris Petrovitj Sjeremetiev.

**) von Mengden omtalas som rysk öfverste 1709 (Karol. Krig. Dagb. II och VII). Släkten var lifländsk sed. 1400-talet, men det fanns äfven en westfalisk gren. Ett par medlemmar af ätten ha stått under Carl XII:s fanor.

und zu dessen Bedeckung 300 Cosacken oder Polnische Wolloschen mit den Obersten Jonieko, umb sich mit einem dazu preparierten Pramb überzusetzen und den Ort zu besetzen, wie den auch föglichen alles ohn die geringste Resistance den $\frac{11}{22}$:ten Juny geschehen ist, und meiner ferner

mit der division abwarten, den 11. Juny bin bis Scherinosza *) marschirt mit aller precaution an das Wasser Murackowa, den 12:ten bin nacher Busche marschirt, und den 13. bey Sorocka angelangt und den selben Dato den Ort besehen und resolviert, wass alda zu machen, den 14. habbe 3000 Faschiehnen machen lassen mit ihren Zubehöhrnussen, dan ein quantitet Schantzkörb.

Den 15. habbe ein tet de pont selbst en abgestochen en doublen tenaille und mit 700 Man dran arbeiten lassen, den 16. habbe 600 man dran arbeiten lassen und ist fertig geworden, dan ein gleiche Anzahl von Faschiehnen wie vorigen Tags.

Den 16. habbe den Brigadier Baron Staf comentirt, die alte Wel umb das Schloss zu accomodieren und den verfallen graben, so gantz difformirt, in bessern Stand zu setzen, und zu dehm ende 300 Arbeiter ordonirte, täglich auch einige Parteyen Cosacken auf beyden Seitten des Niesters gegen Bender zu recognoscieren, ingleichen wurden auf einige Meyl Officir ausgesandt, umb zu recognoscieren, wo sich tüchtigs holtz zu Pallisaden und Brückenholtz befinde.

Den 17. habbe 400 Man in den Wald commendirt nebst einige Bedecker 3 Tag im Wald zu bleiben, umb 4000 Pallisaden und 4000 Stück Holtz ad 4 Klafter lang zum Brückenbau zu hauen, ingleichen kamen hier 2 Cosacken Regmenter von Kiow bey mier an, so gleich bey Tag als Nacht den Niesterstromb passieren liesse und postierte die Helfft auf 2 Meyl von hier halb gegen Bender zu und halb gegen Jassy, weiln ich durch einen Desser-

*) Tschernewzy.

teur verstendigt worden, dass aus Bender 700 Tartarn und Pohlen ausgegangen, dan 2000 Tartarn und 1500 Saparoger auf jenseit gegen Braslau zu. Den 18. ist die Arbeit am Schloss continuirt und am Holtz hauen continuirt worden, 19. erhielt die Zeittung, dass die unserigen 6 Meyl von hier in einer embuscade in aller Sicherheit 70 Tartarn ange-troffen, selbe, weilm sie eben gespeist, überfallen und biss auf etzliche wenig niedergemacht. Den 19. nichtes passiert als dass alle Anstalt gemacht, umb den 20. den Niesterstromb zu passieren, und ging heit 1 Regiment über, dan etwass an Artillerie, den 21. ward mit der passage conti-nuirt und neherte sich dess General Weiden *) und Ens-berge **) Division, campierten sich auf 1 klein Meyl von mier halbenweck Jampol, gedachter General kahme auch noch heut zu mier, da wier dan die Arbeit beim Schloss besahen und ein und andehre Resolutions nahmen über die jetzige Conjunctouren. Den 22. vernahme man, dass Ihro Czaarische May. nebst der Czarin 3 Meyl von hier stunden, und dehnen Guarden Prebraschinsky und Sima-nofsky. Den 23. arrivierten Ihro Czaarischen May., und nachdehme sie die Linien der gedachten 2 Generalen Di-visions besehen, also wurden 2 mahl die Stück gelöst und die dritte Salve mit Musquetterie gemacht und campierten Ihro May. sich auf dem rechten Flügl mit den Guarden. Den 24. arrivirte der Fürst Repenien ***) mit seiner Divi-sion, lagerte sich nebst den 2 Divisions lengst dem Nie-sterstromb auf dem lincken Flügl. Item man erhielt die Nachricht, dass in dem Lager 3 Meyl von hier, wo Ihro May. vor dehero Anhehrokunft gestanden, einige 100 Tar-

*) Adam Adamovitj von der Weide, fängen vid Narva, utväx-lad 1711 mot Nils Stromberg. Fadern inflyttad i Ryssland, sonen hade tjänt sig upp där.

**) Har kanske tillhört en gammal ätt från Schwaben, Enzberg, äfven Enzenberg.

***) Anikita Ivanovitj Repnin.

tarn die Bagage vom Prebraschinsschen Regmente angefallen, etzliche Pferde erschnapt, 5 ad 6 Man niedergehauen und bey 80 Pferde fortgeschlept; der Oberste Baltien, so aber dazu gekomen, hat sie verfolgt und einige erschossen, er Oberster aber auch mit einer Lantze legerement am lincken Arm blessiert worden. Dan ward heuttigen Dato der Anfang an der Brück gemacht, ward zu einer beständigen Brücke. Dan ward umb 1 Uhr nach Mittag bey Ihro May. Kriigs-Conseil gehalten, wozu nictes als Generals und General-Leutenants gezogen und deliberiert worden, was bey jetzigen Coniunctouren in der Campagne vorgenommen werden soll. Da dan die meisten Meinungen dahin ergangen, sich des völligen Niesterstrombs zu versichern, die Requisiten herbey zu schaffen und zulenglichen Proviant, Bender zu belagern, item ein Corpus von 3000 Regulierten und 5000 Cosacken in der gegen Nimerow und Braslaw oder Conitz pole *) zu setzen, dahmit man, den Rücken von Pohlen frey zu sichehrem Transport, alles sicher von Kiew zur Armée zu bringen, dan dass der Generalfeltmarschalk Scheremettow etwas an Cavallerie bey Jassy lasse, mit dem Rest aber sowol regular alls irregulare Cavallerie bis gegen die Donau gehe und den feind observiere und weiln wier zimbleich Noht an Brod, dass auch aller orten dazu Anstalt gemacht werde. Item es solte der Armee auf 6 Mohnat Gage gegeben werden, und gleich ausgezahlt werden. Gegen Abend aber erhohben sich Ihro May. untter Begleitung der anwehsenden Generalitet nacher Sorocka und besahen alles, was da zu beobachten nöttig, und erhohben sich sodan wieder in Dehro Campement, und nachdehm man die gewisse Nachricht am 25. Juny erhielt, dass der Hospodar **), nachdehm er

*) Kamenez Podolsk.

***) Demetrius Cantemir, hospodar i Moldau sedan Nov. 1710. Hallart omkastar i det följ. landskapsbenämningarna.

bereits 3 mahl im Lager beym Generalfeltmarschalck Schermettow gewesen, sich zum oftern abouschirt, auch sich den 17. Juny mit 4000 Man mit ihm conjungiert, am Prutflus 2 Meyl von Jassy, item Versichehrung, dass er inner 2 Wochen noch mit 6000 Man sein Corpo verstercken wolle, auch der Fürst von der Moldau *) mit noch solch einer nombereusen Anzahl conjungieren wolle mit uns, so bald er versichert, dass Infanterie in der Walachey, also ward mier anbefohlen, meine Division zum Marsch parat zu halten und sobald dess General von Ensberg Division passiert wier conjunctim, jedoch unter meinem Comendo ich meinen Marsch gegen Jassi prosequieren solte, und hat also der General von Ensberg mit seiner Division gleich an Serocka rücken müssen. Weiln aber die Brück nuhr bis auf 1 Drittel fertich und also der Transport was langsamb, also werde schwerhlich den Marsch vor den 27. dies antretten können und selben Dato bis an den kleinen Fluss Kainar **) marschieren, den 28. an den Fluss Kubota, den 29. an den kleinen Stromb Rehut, den 30. werde einen rastag halten, den 1. July aber beim Dorf Zaheron stehen und den 2. July mich mit dem Generalfeltmarschal Schermett und dem Wallochischen Hospodar conjungieren am Prutstromb 1 Meyl von Jassy. Sonsten hat man verlässiges, das der König von Schweden noch in Bender sey, und in und ausser Bender an Schweden, Cosacken, Tartarn, Türcken, Saparoger in allem 15000 Man sey und wehre noch nictes von Türken da angekommen alls 3 Fahnen, so 300 Pferde ausmachten, sonsten sind die Türcken die Donau passiert, wie starck kan man nicht eigendlich wissen. Jedoch habben sie ein dergestalt hohess Retrenchement gemacht, dass man kein Zelt sehen kan. Dan habben Ihro May. gewisse Versichehrung, dass die Bud-

*) Här menas uppenbarligen hospodaren af Wallachiet Konstantin Brancovan.

**) Biflod till Prut, liksom Kubolta och Reut.

ziacker Tartern nicht wieder Ihro May. fechten wollen, sondern versichern dehro Freundschaft und Tribut zu gehen an Lebensmitl, alls Vieh und Schaaf, sonst sollen die Türcken sehr malcontent sein und sowol dem Könige von Schweden alls auch Tartar Kan nichts guttes wünschen, welches sowol die Disserteur vom Woywoda Kiowsky *) ausagen, alls auch etzliche Türcken, so der Hospodar von der Wallachey durch seine leut gefangen und an den Generalfeltmarschalck übergeben hat; der Hospodar hat an unsere Armee 70000 schaaf und 6000 Stück Hornvieh geschenckt. Dies ist nuhn alles, was an Euer Maj. verlässiges berichten kan, wo es möglich, dass vom Grosfelterherrn Siniafsky **) köntten durch seine Wolloschen hin und wieder einige aufgestellt werden, so wolte nicht ermangeln, von allem fidelement in aller Unterthänigkeit zu berichten wochentlichen. Mich aber ferner wie allemahlen zu Euer Königl. May. hohen Gnaden empfehend und ersterb

Euer Königlichen May.
 allerunterthänigster und gehorsambster
 Knecht

Sorocka am Niester
 in der Wallachey,
 den $\frac{26.}{15.}$ Junij 1711.

De Hallart.

Continuation dess Diarium.

1711 Den $\frac{17}{28}$ Juny ist Ihro Czaarische May. mit denen Guarden, dan der Divisions des General Weyde und Fürsten Repenien, den Niesterstromb bey Sorocka passiert und sich auf die Wallachische Seite campiert, in einer Linie lengst dem Niester, der General de Hallart aber mit seiner Division ad 7 Regmenter Infanterie, dan der Gene-

*) Josef Potocki.

**) Adam Mikolai Sieniavski.

ral v. Ensberg mit seiner Division ad 5 Regmenter zu Sorocka aufgebrochen mit order, sich mit dem H. Generalfeltmarschalck Scheremet zu conjungieren und hatt der General de Hallart das Comendo über beyde Divisions und ist 3 Meyl marschirt durch lautter Step bis an das Strömchen und wüstes Dorf Kainar, alhier sind 500 Cosacken zu des General Hallarts Corpus gestossen.

Den $\frac{18}{29}$ sind Ihro Czaarschen May. mit gedachten Troupen, dan der grossen Felt-Artillerie zu gedachtem Sorocka aufgebrochen und biss Kainar marschirt, der General de Hallart aber bis an das Flüssel Rehut 3 meyl marschirt ingleichen durch lautter Steppen.

$\frac{19}{30}$ Junij sind Ihro Czaarschen May. nicht marschirt, der General de Hallart aber hat lengst dem Flüssl Rehut seinen Marsch continuirt $1\frac{1}{2}$ Meyl biss Rehutbelz.

Den $\frac{20. Juny}{1. July}$ ist der General de Hallart 5 Meyl marschirt und wegen Mangel der Wasser auch gantze keine Commoditet zum Brunnengraben durch lautter Steppen marschirt 5 Meyl und sich beim Dorfe Girla campiert, alwo auch schlecht salpetüsch Wasser vorhanden wahr, dass auch verschieden soldatten sich gleich zu Tode truncken. Ihro Czaarschen May. aber sind bis an die Rehut marschirt, Dan brachte ein Courir, dass 2 Meyl von Jassy 15000 Tartarn an dess Generalfeltmarschall Schermettow Lager gestossen, das Piquet von der Cavallerie angefallen, bey 280 Dragoner niedergemacht, dan den Obrigsteleutenant Petz und 1 Dragoner-Captein gefangen genommen, und nachdehm gedachter H. General-Feltmarschalck 1500 Pferde auf sie anrücken lassen untter Comendo dess Brigadier Czenzow, so hatt der Feind seine Retirade genommen, nachdehm er wol 2 mahl so viel als die unserigen verlohren, jedoch ist die gantze Armee den gantzen Tag in ar-

mis geblieben, dan sie sich noch hin und wieder sehen lassen, endlich aber die Flucht ergriffen und sich auf 3 Meyl zurückgezogen nach dem wüsten Stetl Lapucina.

Den $\frac{21. \text{ Juny}}{2. \text{ July}}$ hat der General de Hallart Rastag gehalten, Ihro Czaarische May. aber Dehro Marsch continuiert bis Rehut Belz.

Den $\frac{22. \text{ Juny}}{3. \text{ July}}$ ist der General Hallart marschirt bis an den Pruttflus bis auf 2 und $\frac{1}{2}$ Meyl von Jassy sich gelagert, Ihro Gross-Czaarischen May. aber sind bis Girla marschirt.

Den $\frac{23. \text{ Juny}}{4. \text{ July}}$ haben Ihro Czaarschen May. einen Rastag gehalten, der General Hallart aber ist mit den beyden Divisions am Prutt hinunter gerückt auf 1 gutte Meyl und $1 \frac{1}{2}$ Meyl von Jassy gestanden.

Den $\frac{24. \text{ Juny}}{5. \text{ July}}$ Weiln der General de Hallart order bekohmb vom H. General-Feltmarschalck Scheremet, den Marsch nicht sonderlichen zu pressieren, auch eine Quantitet Steinsaltz von Jassy abhohlen zu lassen vor die Armée, also ward Rastag gehalten, Ihro Czaarschen May. aber seind bis an den Prutt gerückt und liessen Anstalt machen zu Schlagung einer Brücken, zumahlen die Furage knap, indem die Heuschrecken solche consommiert.

Den $\frac{25. \text{ Juny}}{6. \text{ July}}$ ist der General de Hallart 2 Meylen am Prutt hinunter gerückt und 3 Meyl von Jassy gestanden und in der Gegend Zuzzora campiert, Ihro Grosszcaarschen May. aber seind den Prutt passiert, dehnen der Hospodar mit 3000 Pferden entgegen gegangen, umb Ihro May. zu complementieren.

Den $\frac{26. \text{ Juny}}{7. \text{ July}}$ heut hat sich der General de Hallart

mit den zweyen Divisions als sein und dess H. General de Ensbergs mit dem H. Generalfeltmarschalck Graffen Scheremettow conjungiert und zwar 4 Meyl von Jassy, und nachdehm diese Conjunction geschehen, ist man 1 Meyl weiter am Prutt hinuntter marschirt, und nachdehm der H. Generalfeltmarschalck das Comendo der Infanterie an den General de Hallart übergeben und die Cavallerie an den H. General Janus *) also hat er sich zu Ihro Czaarschen May. erhohben.

Den $\frac{27. \text{ Juny}}{8. \text{ July}}$ hat man in allen Lagern die Rejouissance nebst Haltung dess Te deum laudamus celebriert mit einmahliger Lössung der Stück und kleinen Gewehr wegen der vor 2 Jahren befochtenen Victoria bey Pultava und nachdehm solches volbracht, hatt der General de Hallart alle Herrn Generals zu Mittag tractiert, auch kahn diesen Dato ein Wallochischer Oberster mit 8 Compagnien im Lager an mit der Nachricht, das ihm noch 3 Comp. folgen würden. Ingleichen kahmen die 8 aussgeschickten Parteyn wieder im Lager an mit vermeld, dass sie bis Lapucina 2 Meyl gewehsen und noch was weiter, die Tartarn aber hätten dehro Weck gegen Budziack zu genommen und hätten in selbiger Gegend alle Brunnen verunreinigt und verdorben mit Einwerffung aess und andern garstigen Sachen mehr. Unserseits fing man an Anstalt zu machen, umb eine Brück über den Prutfluss zu machen.

Den $\frac{28. \text{ Juny}}{9. \text{ July}}$ ward die Anstalt zu 2 Brücken zu schlagen gemacht, auch dran angefangen, umb sich selbiger sowol wegen der Furage als auch erfordernden Fall zur Passage zu bediehn.

Den $\frac{29. \text{ Juny}}{10. \text{ July}}$ ist in unsern Lagers aller Orten Ihro

*) Lebrecht Janus.

Gross-Czaarschen May. Nahmensstag celebriert worden so wol in Haltung dess Te Deum laudamus alss auch 1 mahli-ger Abfehrung der Stück und dem kleinen Gewehr, und hat der Herr General Janus die sämtliche Generalitet tractiert. Diese folgende Nacht kahme auch der H. Generalfeltmarschalck Scheremettow wieder im Lager an.

Den $\frac{30. \text{Juny}}{11. \text{July}}$ ist der H. Generalfeltmarschalck Scheremett mit einige Regmenter Cavallerie den Pruttflus passiert und darauf die Bagage der Armée gefolgt.

Den $\frac{1.}{12.}$ July ist theils Infanterie als einige Regmenter von des General de Hallart alss auch Ensbergs Division wie auch der H. General Ensberg den Pruttflus passiert, jedoch hat der General de Hallart und Janus die Ariegard gehalten, der erste die Infanterie commendierend und der andehre die Cavallerie. Dan ward der General Ren *) mit 9 Regimentern Cavallerie detaschirt nach der Moldau, dan ihm auch 4 Stück mit gegeben von der Infanterie in dem Absehen, in der Moldau Posto zu fassen, vivres vor die Armee anzuschaffen, dan zu sehen, den Türckischen Posten Branla Polancka sich zu bemeistern, weiln von den Türcken solcher Ort mit zimblichen Proviant angefüllt wehre.

Den $\frac{2.}{13.}$ July liessen sich mit anbrechendem Tag einige kleine Parteyen Tartern sehen von etzlichen 100 Pferden, es geschahe aber nichtes Hauptsächliches, sondern nach Mittag liessen sie sich woll in die 3000 sehen, allein nachdehme sie einen Ungerschen Capitein, so wegen seiner Bravour der sich zu weit in den Feind mit 24 Ungern gewagt, ward er tod geschossen, wie auch 2 unserer Cosacken, und nachdehm in dehn Scharmützeln auch hin und wieder einige Tartern geblieben, also zog sich der Feind

*) Carl Ewald v. Rönne, kurländare.

nachmittag zurück gegen Lapucina. Unser seits aber ward continuiert, mit der Bagage über die 2 Prutt-Brücken zu passieren.

Den $\frac{3.}{14.}$ July ist die Cavallerie völlig übergangen mit dem General Janus und letzlichen der General de Hallart mit der Infanterie schliessend und sodan beyde Brücken abgebrochen nachdehm 1 Obrigster-Leutenant mit 500 Man Infanterie, dan 3 Stück so lang zur Arriergard bestehen blieben, bis die Brücken völlig ruiniert. Nach Mittag langten Ihro Gross-Czaarschen May. mit dehnen Guarden in unserm Lager an, dehme die andehre Infanterie folgte, und nachdehm sie beim H. Generalfeltmarschalck gespeist, passierten sie den Balkunfluss und lagerten sich jenseit, worüber 10 ad 12 Brücken geschlagen wahrn.

Den $\frac{4.}{15.}$ July ist die völlige Armée aufgebrochen und über das Flüssel Balkun passiert und das Lager theils am Prut und diesem Flüssl geschlagen worden, und hatte der General Janus mit der Cavallerie die Avantgard, dehme die Guardes folgten, sodan der General de Hallart mit seiner Division, dan dess General de Ensberg Division, sodan die grosse Felt-Artillerie, dan der H. General Weide mit seiner Division und letzlichen der Fürst Repenien mit dehro Division und letzlichen 2 Regmenter Cavallerie und einige Cossacken und Wolloschen zu Pferde. Man campierte aber detaschemens weyss wegen besserer Subsistence der Furage.

Den $\frac{5.}{16.}$ July sind Ihro Czaarschen May. mit der gantzen Armée marschirt und 3 Meyl avanciert am Prutt hinuntter und in der Gegend Mohilo Dorogobuya campiert, jedoch detaschemenss weyss dass nah bey einander.

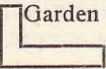
Den $\frac{6.}{17.}$ July ist die Armée abermahl 3 Meyl weitter am Prut marschirt und in der Gegend Gerla campiert.

Den $\frac{7}{18}$. July ward nicht marschirt, der General Janus aber so $1\frac{1}{2}$ Meyl weiter mit 6 Regimentern und theilss Cosacken detaschirt wahr. Den Oberste-Leutnant Feit sendete der General Janus an Ihro Czaarschen May. mit der verlässigen Zeittung, so gegen Abend im Lager ankahm mit Bericht, dass der Gross Vecier *) nuhr $\frac{1}{4}$ Meyl von ihm stehe in der Gegend Gura Stramby und Serezon und habbe bereits 2 Brücken über den Pruttfluss verfertigt, auch wehren bereits 3000 Janitscharen passiert, dan auch einige Stück. Drauf ward nach gehaltenem Kriegsraht gedachter Oberste-Leutenant sogleich wieder zurückspeidiert an den H. General Janus, dass er unverzüglich mit seinem Detaschement untter faveur der Nacht sich zurücke an uns ziehen solte, auch wurden nach ihm noch 3 Cosacken nach und nach mit der gleichen ordres nachgesandt, dahmit, wen etwa ein oder andehrer unglücklich sein möchte, doch eine order zurecht kehme an den General Janus.

Den $\frac{8}{19}$. July ward in aller Früh bey Ihro Czaarschen May. Kriegsraht gehalten, zumahl man den Terrein nicht apropo hielte, wegen der vor uns seinden Höhen, so alle zu dess Feindes grössten avantages, den Feind alhier abzuwarten, zumahl man die verlässige Zeittung hatte, dass der Feind über 40000 Janitscharen starck sey, dabey 400 Stück, woruntter 40 Batterie-Stück. Also recoignoscierten Ihro May. nebst der Generalitet wol auf 1 Meyl zurückwerts, allein es fand sich nictes zu unserer advantage, mit dem Feind ein combat wagen zu können, und wie man im Lager wieder zurückkahme, so stelte sich die Bagage von der Cavallerie bey uns in vollem Jagen ein, und dahehro guht befunden, umb die Retraite der Cavallerie umb so viel sicher zu machen, dass der H. General de Ensberg mit

*) Mehemed Baltadschi.

seiner Division ad 6 Regmenter Infanterie ohne Bagage dem H. General Janus auf $\frac{1}{2}$ Meyl von unserem Lager entgegen marschierte, wie dan auch gleich extempore geschehen ist, dass sich diese Cors ohnerachtet des Feindes Verfolg sich glücklichen conjungierten und sich in gutter order in stetem Scharmützel zurücke an uns zogen, ohne was zu verlohren, obwol der Feind sie mit 16000 Tartarn und Spahi, dan 3000 Janitscharen stets verfolgte. Doch kahmen sie nicht neher den Unserigen als etwa auf 2 ad 300 Schrit, so dan von Zeit zu Zeitten mit einigen Cannonschüssen regaliert wurden, und ward hiermit die Zeit bis umb 2 Uhren Nachmittag zugebracht. Es resolvierte aber Ihro May. gegen den Feind zu rücken, wozu dan die Disposition in so weit gemacht ward in aller Eyl, dass die Garden gegen den Feind rücken und avancieren solten nebst dess General de Hallarts Division, umb dess Feindes Contenance zu sehen und man setze sich in Form eines

Winckelhackens . Die Garden avancierten
Hallarts Division

im Grunde gegen den Feind, und der General de Hallart mit seiner Division zog sich durch den Grund, umb mit maiter von der Höhe zu sein, zu dehm Ende er auch ein Battalion quarre auf der rechten Flancke machte, weiln diese Figur sonsten mehr in einer Linie bestand. Allein der Feind wiche, nachdehm man einige Cannonschuss auf ihn thatte nebst einigen Scharmützeln mit kleinem gewehre, so dan continuiert bis gegen 6 Uhren, gegen Abents ohne was Hauptsächliches zu verrichten, dahehro auch resolviert ward, sich in voriger Ordnung wieder in dem Grunde zu ziehen, theils das Lager zu decken, dan auch anderwertige Dispositions zu machen und defilierte die Cavallerie hinter uns weck nebst des General von Ensbergs Division und setzeten sich zwischen des General de Hallarts und General Weiden Division umb in der Mitten auszuruhen, weiln

gedachte Cavallerie die gantze vorige Nacht alss auch den heutigen Tag stets fatigiert gewesen. Den Obersteleutenant Feit aber hat man $\frac{1}{2}$ Meyl von unserem Lager nebst einem seiner Diener und 2 Cosacken niedergesebelt gefunden *). Indessen avancierte der Feind starck und besetzte vor unser alle Hohen mit lautter Tartarn und Spahi und lagerten sich auf alle Berg hehrumb, gegen Abend ward bey Ihro Czaarschen May. Conseil de Guere gehalten, und darin beschlossen, die Reterade folgende Nacht zu nehmen; wiewol einige Generalen gerahten, selbe noch heut bey hellem Tage vorzunehmen und dass aus viellen erheblichen Raisons viele Disorders zu evitieren, so ward dennoch beliebt, selbe in vorstehender Nacht vorzunehmen, wie dan auch geschehen, und die Disposition gemacht an paralel zu marschieren, 4 Battalions auf beyden Flancken und zwischen dehen Linien die Artillerie und Bagage zu marschieren und befand man, wie hirnach bezeichnet, folgende Ordnung zu halten und dass auswerts auf allen Seitten in Spanischen reuttern marschierend und die Cavallerie al zu fuss.

Guarden	General de Hallarts Division	General Janus mit der Cavallerie	General von Ensberg Division	General Weyden Division	General Fürst Re- penien Division
---------	------------------------------------	--	------------------------------------	-------------------------------	--

Indessen da die Nacht einfiel, machte der Feind vor unser Frontte auf allen Bergen viel Feur und blieb also vor uns stehn und geschahe unser Aufbruch umb 11 Uhr in der Nacht, da der rechte Flügl anfang zu marschieren

Den $\frac{9.}{20.}$ früh in obiger Ordnung, da dan der Tag anbrach und weillen der Fürst Repenien mit dem rechten

*) Naturligtvis utan hufvuden, ty storvisiren betalte visst pr styck.

Flügel zu starck marschierte, also dass zwischen des General de Hallarts und dehnen Garden eine Öffnung gahbe, weiln die Garden in einem Defile steckten und in ungleichen Wege die Bagage Wagens umbwarffen und einiges Retardement verursachten, also fielen die Türcken in theils Bagage ein, mit solcher Geschwindigkeit, dass der General de Hallart zu thun hatte, eine neue Flancke zu formieren und setzete das Nisngrodsche Regiment dan das Ropsche Granadier Regiment Dragoner in die Flancke, dahmit verhindert ward, dass der Feind zwischen beyden Linien weiter nicht einbrechen konte, von dieser Gelegenheit dan theils unsere eigene Soldaten wie auch Derschicken und Fuhrleut mit profittierten und viel Wagens mit plündern halfen. Indessen aber lies der General de Hallart einige Plottons zwischen die Wagens rücken, so die Türcken und Tartarn nebst einigen Cannonschüssen wieder von der angefangenen Arbeit verhinderten und ward zur rechten Hand so lang Halt gemacht, bis die Garden sich wieder mit dem H. Generalfeltmarschalck Scheremet anschlossen, da man dan bey Tag ohnerachtet der Feind uns rund umbhehr attackierte, und in diesem Schargieren ward der Herr General-Leutenant von der Osten *) an der rechten Schulter blessiert, so nuhr eine Contusion verursachte und der General-Mayor Fürst Dolgorucky **) am rechten Arm gestreift. Indessen ward unser Marsch in bester Ordnung continuirt, bis man mit dem rechten Flügel in der Gegend Pagunluck an den Pruttstromb gelangte, wo dan der Fürst Repenien anhielte, dass die rechte Flancke an den Stromb sties und das völlige Corpus in der Fleche bestehen blieb, ausser ein Drittel von der andern Linie auch vom Stromb gedeckt ware. Indessen postierte man sich in der Eyl, so guht man kontte und man nahme die negst gelegene Büsche zur möglichsten Avantage ein und bespickte sie

*) Kristian Georg v. d. Osten.

**) Vasilij Vladimirovitj Dolgorukij.

mit Infanterie. Auf der andern seitten des Pruts liessen sich auch auf dehnen Bergen gegen uns über einige Tartarn und Türcken wie auch Pohlen von des Woyewod Kiowsky Leut sehen, hierauf liessen Ihre Czaarschen May. die sämbtliche Generalitet zusamen beruffen. Indehme nun solches geschahe, so fing der Feind mit 4 kleine Stück an auf die unserige zu canonieren, jedoch zimlichen weit und stellte sich in Battalie, woraus man muhtmassete, das die feindliche Infanterie auch angelangt sey. Drauf setzeten sich Ihre Czaarschen May. gleich zu Pferd wie auch die Generalitet und verfügte sich ein jeglicher auf seinen Posten, da dan der Feind, weiln [d]er Terrein und die Revierskrümme es fügte, dass des General de Hallarts Division, dan die Dragoner eine Ausbucht machten, und es eine Espese von einer Flaque machte, also cannonirte der Feind auf selbe. Nachdem aber der General de Hallart an diesen Ort mehrere Stück auffahren liess nebst etzlichen 8 z , so lies der Feind vor dies mahl nach von der gefassten Attaque und zog sich einige 100 Schrit zurück ausser unsern Stücken, gegen Abend aber so umb 7 Uhr avancierte der Feind abermahl mit seiner völligen Force von Janitscharen, Bostaryas und Spahi auf des General de Hallarts scharfen Winckel und attaquierte selben mit Stück und kleinem Gewehr, welche dan an diesem Ort alle Resistance funden und ward vigoreusement repousiert, dass der Feind auch keinen Fuss Erd gewan, obwohl der Feind bis an die Spanische Reutter avancierte, er doch weichen musste und wiche bis auf 100 Schrit ungefehr, da er sich hintter einer gewissen Anhöh postierte in einem alda befindlichen Graben, so mit Wasser sich ergiesst wan die Prutt gross ist, anitzo aber wahr solcher gantz trocken, da man ihnen unserseits keinen grossen Schaden zufügen kontte. Indehm kahme der H. Generalfeltmarschal Scheremet und commendirte einen Capitein mit 80 Granadier hinaus, umb den Feind mit Handgranaten aus dem Graben zu delogieren,

weiln man wegen Dampf des Pulvers fast nicht vor sich sehen kontte, da dan der Feind wol auf 30 bis 50 Schrit zurückwiche, allein nachdehm unsere Granadier nach ihrer verichtung sich wieder an uns retirierten, also verfolgten selbe die Janitscharen bis an unsere Spanische Reutter, da dan der Feind durch Gehbung starker Salven mit Hintterlassung einiger Todten sich zurücke begeben in seine vorigen Posten hintter der Anhöh und ward mit stetem Schargieren beyderseits continuiert, in selbigem Feuern dan der H. General de Hallart im rechten Arm mit einer Musquettenkugel blessiert ward nah am Elbogen, und weiln er nicht im Estat wahr, den Degen zu führen, also übergahbe er dem H. General-Leutenant von der Osten das Comendo auf diesem Posten von seiner Division mit order, sein bestes zu thun, und ritte zu Ihro Czaarschen May., denselben bittend, weiln die Regmenter als nehmlich das Granadier-Regment, dan Cassansky-Regment viel Leut verlohren, auch Mangel an amounitcion hatten, dass selbe abgelöst werden möchten, sinthemahl auch die meisten Officir tod und blessiert wahrn, auch gutte Subjecta dahin comendiert werden möchten, umb diesen Posten zu main-tenieren, dan der Feind infaliblement selben noch ferner attaquieren werde. Ingleichen ward bey den nebenstehenden Dragonern der H. General-Mayor Graf Gwolchonsky *) auch hart blessiert. Diese folgende Nacht kahmen Ihro Gross-Czaarschen May. zu 2 mahln nebst der gantzen Generalitet beim General de Hallart zusammen und ward Kriigs-Conseil gehalten, auch resolviert, dass man den Feind mit etzlichen 1000 Man diese Nacht attaquieren wolte, umb ihn von seinem gefassten Posten zu verjagen, vielleicht man sich durch diese Gelegenheit, da es glückte, Meister von ihren Stücken machte, und köntte man sodan folglich a la pointe de jour den Feind mit der gantzen Armée atta-

*) Ovisst hvilken furst Wolkonskij, men säkerligen den samme som från Perevolotjna sändes ut att förfölja Carl XII i steppen.

quieren und den Sieg von Gott erhalten. Nuhn obwol solche heilsahme Resolutions gefasst, auch die Dispositions wurcklichen darzu gemacht, was nuhn Ihro Czaarschen May. dazu bewogen, dass es nicht geschehen, werden sie am besten wissen. Ferner in dieser Nacht grif der Feind diesen Posten abermahlss an mit einem grossen Feur und Geschrey, auch hassardirten sie bis an die Spanischen Reutter zu komen, wurden aber wieder wie zuvor durch die standhafte Tapferkeit der Russen abermahls repousiert, dass sie sich in ihren vorigen Posten retirieren mussten, da man dan bey anbrechendem Tag

den ^{10.}_{21.} July gewahr ward, dass der Feind sich ver-

schantzet und 4 hohe Batterien aufgeworffen habbe. Drauf grif der Feind uns abermahl an mit Stück und seiner Infanterie sowol diese Flanque alss auch zu beyden Seitten ein Theil der Linien, so am negsten, er fand aber die gleiche Resistance von den unserigen, ohneracht seiner harten Canonad, kleinem Feuer und grossem Geschrey von allen Kantten, dass er endlichen nachlies und sich in seinen vorigen Posten retirierte hintter seine Linien und Batterien und fing wieder an, sich zu verschantzen. In diesem Gefechte nuhn ward der H. General-Mayor Wideman *) mit einer Valckonetkugel tod geschossen am Kopf, auf die Stirn, und weiln sowol Pferd als Menschen bey 3 Tag und Nechte hart fatigiert worden, item sich auch ein grosser Mangel an Krigs- und Lebens amounitcion bey uns fand, also ward abermahlss Krigsraht gehalten bey Ihro Gross-Czaarschen May. und zweyerley resolviert, dem Gross-Vecier einen Stillstand der Waffen zu proponieren, umb einen ewigen Frieden mit dem Gross-Sultan sich einzulassen, und falss er solchess nicht acceptieren solte, so solte unseerseits alle Bagage verbrandt und ruinirt werden und

*) Gottlob Ernst Ludewig v. Wiedemann (enl. Groves not i Juel, Reise).

von einigen wenigen Wagens eine Wagenburg gemacht werden, mit Wolloschen und Cosacken besetzt, dan mit etliche 1000 Man Infanterie verstärckt, und mit der Armée wolte man den Feind disperaet attaquieren und alle Extrema ergreifen, auch an niemand quartier gehben noch nehmen, und es geschahe der erste Antrag durch einen Trompetter, so zum Gross-Vecier ins Lager gesand ward, und nachdehme man einige Stunden bey dem Gross-Vecier solches in Deliberation gezogen durch Zusammenberuffung des Janitscharen Aga *), Seraskiers und der vornehmsten Baschaen, also lies der Gross-Vecier wissen, ja er wolte auf 2 Mahl 24 Stunden ein armistitium eingehen und die Friedens propositiones vornehmen, man möchte belieben, einige Bevollmächtigten zu ihm ins Lager senden. Darauf ward beliebt nach harter Resoloution von Ihro Czaarschen May. den H. Vicecantzler Baron Schaffirow **) mit gemessener Volmacht zum Gross-Vecier abzuschicken, wie dan auch geschehen, dass nicht allein das Armistitium in beyden Armeen poubliciert ward, sondern gedachter H. Vicecantzler ward hingesand mit etzlichen Officiren, dahmit er jemand zu verschicken habe, von Zeit zu Zeitten Ihro May. von seinem Negotcio Notitz zu gehben. Indessen zoge sich auf jenseit des Pruts die Armée vom Könige von Schweden in Battalie auf die Höhen mit theils seiner, theils Türcken, Tartarn und des Kiowsky Leut, bey uns aber wurden einige Bagage-Wagens vor die Linie gesetzt und etwas mit Erd beworffen. Wie solches der Feind gewahr ward, also schantzete er auch starck. Zu dehm Ende dan der H. General-Mayor Bohn ***) als General-Quartiermeister hinaus gesand ward, umb mit dem Bascha, so da sein

*) Iussuf pascha, sen. storvisir.

**) Pjotr Paulovitj Sjafirov.

***) Herman Jensen Bohn, köpmansson från Bornholm (G. Grove l. c.).

Posten habe, zu sprechen, dass solchess Schantzen wieder das armistitium sey, bey dieser Gelegenheit gedachter H. General-Mayor den Janitscharen Aga selber im Retranschement sprach, welcher dan meldete, weiln man observiert hätte, dass man bey uns Retrenschemens machte, also thätten sie auch dergleichen, übrigens böhte er, was man thun wolte bey uns, möchte man bald thun, dan sie zu allem resolvirt wären und lies ihn höflichen von sich, nachdehm er ihn mit was Confect und Caffé tractiert hatte nach ihrer Art, und nuhn nachdehm das Armistitium aller Orten publicirt wahr, wurden die Türcken sehr familier mit den unserigen, ritten allerorten umb uns hehr bis an die Spanischen Reutter und redeten ganz freundlich mit unsern Leuten, dass man auch endtlich Wachen setzen musste auf 50 bis 60 Schrit vor der Fronte, dahmit sie sich nicht so gahr an uns neheren, beschenkten unsere Videten mit Toback auch weissem Bisquitt, welche dan die unserigen wieder mit Wasser beschenkten, weiln die Türcken weit nach Wasser hatten.

Den $\frac{11.}{22.}$ July Nachmittag kahme der H. Vice-Cantzler Baron Schaffirow wieder vom Gross-Vecier bey Ihro Gross-Czaarschen May. im Lager an und reportierte von seinem Negotcio und die projectierte Accorts-Puncten mittbringend, und bestunden, soviel als man vernehmen kuntte, sie sonderlichen dahrin, dass es ein ewiger Friede sey, die Vestung Assoff in dem Estat wieder zu gehben, wie es sich anitzo befinde, der Seehafen Taganrock aber solte demoliert werden nebst der Vestung Schecherien am Nieper, wie auch theilss kleine Stätt, so von keiner Wichtigkeit, dan dass man dem König von Schweden die freye Passage vergönne nach seinem Königreich Schweden, alle Gefangene ausgewechselt, und zu besserer Versichehrung, dahmit alles parolmässig gehalten werde, so verlange der Gross-Vecier zu Geisseln den H. Vice-Cantzler Baron Schaffirow, dan den

jungen Obersten Scheremettow *), so sich alles Ihro May. gefallen liessen nebst vielen Gnaden-Contestations, so sie dem H. Schaffirow blicken liessen. Den jungen Scheremettow creirten sie allernädigst zum General-Mayor und schenkten ihm Dehro Portrait ad 2000 Wehrt, und wurden beyde H. Geyseln mit einem ansehnlichen Comitatz als Leut, Kutschen, Gezelt versehen und gleich zum Gross-Vecier ins Lager gesand, und solten so lang bey ihm und in Constantinopel verbleiben, biss es vergnug[?] in allen accordirten Puncten erfüllet sey, auch ward sogleich in beyderseits Armeen der Friede publicirt.

Den $\frac{12.}{23.}$ July wurden die Accorts-Puncten von beyden Seiten besiegelt auch gegen einander ausgewechselt, und es machte der Feind auf unserm rechten Flügel Platz, dass wier also Nachmittag in order de Battalie klingendem Spiel in der vorigen Marschordnung uns vom Feind abzogen. Jedoch wahr der Gross-Vecier so honet und liess uns warnen, wier möchten uns vor die Tartern versehen; sie würden zwar nichts Hauptsächliches noch Feindseliges gegen uns tentieren, es wehren selbe aber Menschen- und Pferd-Dieb, und da man welche von ihnen ertapte, so solte man sie nach Belieben an Leib und Leben abstraffen. Nuhn ohnerachtet aller Vorsichtigkeit, so man unserseits gebrauchte, so hahben sie uns dennoch hin und wieder Pferd und Menschen weckgeschnapt, worunter auch der Ingenieur-Oberstleutenant Tarson, so mit einem Tarter Pistollen handeln wollen, einer der Tartern nimbt 1 seiner Pistollen und gehet dahmit durch, gedachter Oberstel. aber nimbt die andehre Pistoll und wil nach ihm feuern. Drauf rennt ihn von hintten ein andehrer Tarter an und sticht diesen Obersteleutenant durch und durch mit einer Coupie, dass er tod vom Pferd gleich zur Erde fiel. Man hat sich un-

*) Mikael Borissowitj Sjeremetiev.

serseitss gleich über dies unbillige Verfahren bey dem Gross-Vecier beschwehrt, drauf hat er folgendes Tags einen Bascha mit 1000 ansehnlichen Spahy zu uns gesand, so alle Tarnern und dergleichen Reuber, daruntter die Saporager auch begriffen, weck- und zurücktreiben und verhindern, dass wier von dergleichen Gesindel bis zur Passage des Prutstrombs ohne Incomoditet unsern Marsch volführen möchten. Wier marschieten diese Nacht hindurch bis ungefehr 10 Uhr und hielten sodan 2 Stunden Halte und brachen nach Mitternacht wieder auf, unsern Marsch continuirend wegen Mangel der Furage biss an dem Hügel und Dorf Mohilo Dorogobuya, da auch ein Stund Halte gemacht ward umb die Pferde und Menschen mit Wasser zu laben, nachmittag aber pussierte man den $\frac{13.}{24.}$ dies, dass man bey 4 Meyl vom Feind wahr und schlugen gegen Abend unser Lager theilss des rechten Flügl am Flüssel Balkun, so von Jassy kombt, dan auch Pruttflus. Sonsten sind laut Specivication von uns geblieben in dieser Action alss den $\frac{8.}{19.}$ July, $\frac{9.}{20.}$ dan $\frac{10.}{21.}$ July, vom Feind sind verlohren an Todten und Blessierten, so der Bascha zum öftern bekreftig in allen Gesellschaften, dass ihr Verlust an Todten und Blessierten in 7000 Man bestehe, woruntter 2 gahr vohrneme Türcken geblieben, so des Gross-Sultans Favoritten, ohn andere Leut von Mark.

	Todte	Blessierte
Artillerie.....	80	57
Guarden	145	298
Cavallerie	487	269
General Weide Division	189	102
General Repenien Divis.	164	120

	Todte	Blessierte
General Hallart Divis.	313	488
General Ensberg Divis.	154	57
Summa Sumarum 1532 Todte ...	1391	Blessierte

Unter dehen Todten sind Leut vom Marck wie folgt.
 General-Mayor Wideman von der Cavallerie mit einem Stück
 geschossen auf die Stirn.
 Oberster Puls vons Fürsten Repnien Division.
 Obersteleutenant Feit niedergesebelt von der Cavallerie.
 Obersteleut. Peter Packwies v. der Cavallerie.
 Obersteleutenant Larivonow von Fürst Repenien Division.

Mayors

Nauman von der Artillerie
 von Schertel von der Cavallerie
 noch 1 Mayor von der Cavallerie Ente genand
 Kaltzow von General Weid Division
 Lunin von General de Hallart Division.

Capiteins

Schnit } von der Artillerie
 Letcius }
 Meyer } v. General de Hallart Division
 Chripanow }
 3 Capiteins von der Cavallerie

Capitein-Leutenants

1 von General Weid Division
 Chimiakows von General de Hallart Division

Lieutenants

2 von der Cavallerie
 2 von General Fürst Repenien Division.

Kireow	}	von des General de Hallart Division.
Brummer		
Putschien		
Poyarkow		
Plutzniarkow		
Komakow		
Adinzow		
Lichatzow		
Mathuesken	}	

Second-Leutenants.

Kellerman von Granadieren	}	von General de Hallarts Division
Schigerien		
2 von der Cavallerie.		

Fändrichs.

Poslusziwkow	}	von des General de Hallart Division
Koslow		
1 von der Gard		
3 Cornets von der Cavallerie.		

Adjudanten

1 vom General Fürst Repenien Division, wiewol theilss ihn vor gefangen halten.

Specivication der Blessierten von Marck.

General von der Infanterie de Hallart am rechten Arm
 General-Leutenant von der Osten von des General de Hallart Division an der linken Schulter.
 General-Mayor Graf Gwolchonsky von der Cavallerie durch und durch am Bauch.
 General-Mayor Graf Dolgorucky von den Garden am Arm und Rücken.
 Brigadier Comte de Braise von der Cavallerie am rechten Arm.

Obersten

von Siburg mit einer Stückkugl am Bauch gestreift
De Pre von der Ingermalanschen Gard.

Obersteleutenants

Baron de Leonrodt durch und durch und 3 Tag hernach
gestorben, von General de Hallart Granadier-
Regment.

Second Obersteleutenant Freser von General de Hallart
Granadier Regment

Neubusch }
Tobolefsko } von General de Hallart Division

Graf Falckenstein von General Weiden Division Granadier
Paretzky von General Weiden Division.

Mayors

Walkow Simanowsky Gard

1 von der Cavallerie

von der Backer von General de Hallart Granadier-Regment

Schaluskin von General de Hallarts Division.

Capiteins.

3 von den Garden alss 2 von Prebroschinsky und 1 von
Simanofsky.

Gross }
Kruht } von General de Hallart Granadier-Regment

Resanzow }
Dovidow }
Salaviow }
Seman } General de Hallarts Division.
Saracky }
Simacriosity }
Petitko }

3 von der Cavallerie
 2 von der Artillerie
 1 von General Weiden Division
 2 von Fürst Repenien Division
 Eichhüller von General v. Ensberg Division, so auch gefangen bey den Tartarn.

Capitein-Leutenants.

4 von Prebraschinsky Gard
 1 von Astrachansky
 3 von General de Hallart Division
 1 von General de Ensberg Division.

Leutenants.

3 von Prebraschinsky Gard
 7 von der Cavallerie
 1 von General Weiden Division
 1 von Fürst Repenien Division
 7 von General de Hallarts Division
 4 von General de Ensberg Division.

Second-Lieutenants

1 von der Artillerie, so gestorben den 4. Tag nach der Action.
 3 Prebroschinsky }
 1 Simanofsky } Gard
 5 von der Cavallerie
 3 von General Weiden Division
 1 von Fürst Repenien Division
 11 von General de Hallart Division
 3 von General de Ensberg Division.

Fändrichs

2 von Simanofsky Gard
 1 Cornet von der Cavallerie

- 2 von General de Hallart Division
2 von General de Ensberg Division

Adjudanten.

- 1 von Simanofsky Gard
2 von General de Hallart Division.

- 1 Regimentsquartiermeister von General de Ensberg.

Extract der Todten und Blessierten an General und
Oberofficir.

Todte	Blessierte.
1 General-Mayor	1 General von der Infanterie
1 Oberster	1 Generaleutenant
3 Oberstleutenants	2 General-Mayors
5 Mayors	1 Brigadier
7 Capiteins	2 Obersten
2 Capiteinleutenants	6 Oberstleutenants
13 Leutenants	4 Mayors
4 Second-Leutenants	21 Capiteins
6 Fändrichs	9 Capitein-Leutenants
1 Adjutant	23 Leutenants
<hr/> 43 Summa Todte	28 Second-Leutenants
	7 Fändrichs
	1 Regimentsquartiermeister
	3 Adjudanten
	<hr/> 109 Summa Blessierte.

Den $\frac{14.}{25.}$ Julius campierte man ingleichen an Flüssel Balkuen und ward Rastag gehalten, umb den Proviant von Jassy zu hohlen.

Den $\frac{15.}{20.}$ Julius geschah ein klein Marsch umb desto füglicher den Proviant abzuwarten, weilm wier uns in et-

wass neher an Jassy zogen und nuhr $2\frac{1}{2}$ Meyl davon wahren.

Den $\frac{16.}{27.}$ July ward das Lager am Prutt geschlagen in verschiedene Detaschemens und dem Hospodar untern Fuess gegehen, sich nicht lang in Jassy aufzuhalten, wie er dan auch folgende Nacht heraus begahbe mit Weib und Kinder nebst seinem Feltherren und dehrer Familie, dan die Türcken eine Pretension ad 6000 Ducatten an ihn machen liessen. Item es begahben sich auch alle Kaufleut aus der Stat, zumahlen sie den Kaufleuten in Constantino-pel viel schuldig geblieben und also die gantze Statt nebst dem Schloss gantz verlassen ward bis auf die Klöster und einige 10 ad 12 Juden, so in der Statt geblieben und etzliche wehnig Bauern, so sich in die Klöster mit ihrer Habsehligkeit begahben

Den $\frac{17.}{28.}$ July marschierte die Armée lengst dem Pruttfluss und passierte das kleine Flüssel Süpsia[?] über 2 Brücken und ward das Lager in der Gegend Zuzzora geschlagen.

Den $\frac{18.}{29.}$ July decampierte man abermahl und ward der Marsch lengst dem Pruttfluss continuirt und das Lager auf $1\frac{1}{2}$ Meyl vom vorigen geschlagen.

Den $\frac{19.}{30.}$ July marschierten Ihro Czaarschen May. abermahlen auf $1\frac{1}{2}$ Meyl weitter lengst dem Prutt und lager-ten sich, alhier kahme der Hospodar auch bey uns im Lager an und liessen Ihro Czaarschen May. an selben einig 1000 Robl auszahlen, auch schenkten sie ihm Gutter in der Ukraine von 3000 Bauren. Dan wurden die Pontons zu Schlagung einer Brück vorauss geschickt, so $1\frac{1}{2}$ Meyl oberhalb Stepanow geschlagen werden soll.

Den $\frac{20. \text{ July}}{31.}$ ward 2 gutte Meyl marschiert lengst dem Prutt bis an das wüste Stätl Stepanow am Pruttfluss.

Den $\frac{21. \text{ July}}{1. \text{ August}}$ ward Rastag gehalten, dan die Brücke noch nicht fertig waer.

Den $\frac{22. \text{ July}}{2. \text{ August}}$ brachen Ihro May. mit den Garden auf und passierten den Prutt und ward das Lager jenseit geschlagen.

Den $\frac{23. \text{ July}}{3. \text{ August}}$ folgette die grosse Felt-Artillerie, dan des Fürsten Repenien Division.

Den $\frac{24. \text{ July}}{4. \text{ August}}$ passierte des H. General de Ensberg Division, dan folglichen des General de Hallarts Division, sodan die Cavallerie. Ihro Czaarschen May. aber brachen mit den Garden auf und marschierten 2 Meyl weiter am Flussel Schuchara *). Auf die Nacht passierte auch der H. General Weyde über den Prutt und liess die Brücke abbrechen.

Den $\frac{25. \text{ July}}{5. \text{ August}}$ marschierte alles und ward 4 Meyl marschiert aufwärts an dem Flüssel Schuchara durch lautter Wüsteney.

Den $\frac{26. \text{ July}}{6. \text{ August}}$ ward abermahl 3 Meyl marschiert durch lautter Wüsteney und das Lager geschlagen an dem Ursprung des Rehutflussels.

Den $\frac{27. \text{ July}}{7. \text{ August}}$ marschierte man bis an den Niester bey Mohilow **), alwo Ihro May. bereits den vorigen Tag mit den Garden angelangt war, und das Lager lengst dem

*) Tschugur.

***) Mogilew.

Niester geschlagen in einer Linie, weiln der Terrein es nicht anders permittierte.

Den $\frac{28. \text{ July}}{8. \text{ August}}$ hatte man Kundschaft, dass 400 Tartern und Saporoger sich unterstunden, uns zu verfolgen und nuhr 2 Meylen von uns stunden, umb uns was von Bagage und Pferden weckzuszchnappen. Zu dehm Ende wurden 300 Cosacken ausgesand, dan 300 Pferd an regulierte Troupen, umb selbe Raubvögel aufzusuchen, wie dan die Cosacken auch bey 70 Man antraffen, selbe alle erlegten, bis auf 4, so sie gefenglich eingebracht. Dan ward ein Anfang gemacht zu Schlagung einer Brück über den Niester, wozu die Pontons emploirt wurden, dan am Land mit Böcken, dazu dan 800 Man commendirt.

Den $\frac{29. \text{ July}}{9. \text{ August}}$ wurden von den gefangenen 4 Tartern 3 aufgehentckt und dem einen Naas und Ohren abgeschnitten und so zu seinen Cameraden abgelassen mit Vermeld, dass mans ihnen alle so machen werd, wen man sie ertapte.

Den $\frac{30. \text{ July}}{10. \text{ August}}$ passierte nictes, ausser dass fleyszig an der Brücke gearbeitet ward, auch erholte man Nachricht, dass die Türcken einigs Detaschement nacher Jassy gesand, dan dass der General Ren seinen Coup glücklich ausgeführt vor etwa 10 Tagen auf die Palancka Branla, selbes emportiert, die Vorstädt geplündert und der Ort sich par discretion ergehben, worinnen er auch einen zimblischen Vohraht an Proviant gefunden, auch bey die 2000 Türcken gefangen bekommen. Nachdehme aber wegen des Friedens ihm Ihro Czaarschen May. order zugekommen, hahbe er alles wieder nach Möglichkeit redressiert, die Gefangenen loss gelassen, den Ort wieder abgetretten, was aber sonsten erbeuttet in der Plündehrung, behalten.

Den $\frac{31. \text{ July}}{11. \text{ August}}$ hat man abermahln 6 Tartern eingebracht gefänglich von die vorigen Raubvögl, davon 5 aufgehentt worden in continent und den 6:ten ingleichen Naass und Ohren abgeschnitten worden und so zurückgeschickt mit vorigem Compliment. Dan lieff ein Courier ein von dem H. Vice-Cantzler Baron Schaffirow, über selbe Ihro May. Krigsraht hielten, weiln der Gross-Vecier drauf bestände, dass er den König von Schweden mit 6000 Türcken, dan 6000 Tartern nach seinem Königreich durch Pohlen convoiren wolte, der Courier aber sagte, er hätte sie auch gesehen, allein der Tartern wehren wol 30000 und nicht 6. Also that man dem Gross-Vecier die Resoloution zu wüssen, dass der gleichen grosser Escorte nie von Nöhten, man möcht auf Ihro May. Parol bauen, dass sie ihren Versprechen nachkommen würden, ihn in sein Reich sicher zu verschaffen, und falss man solches nicht beliebte, mochte man ihn über Constantinopel nacher Venedig transportieren, oder durch Ungern und Teutschland, falss aber der Gross-Vecier dannoch auf dieser bestehen solte, wurde man Ihro May. nicht verdencken, dass sie zu dehro Sicherheit so lang mit der Evacuation Assow, dan Ruinirung Taganrock anhielten, bis djese Convoy ohn einzigen Ruin vor Pohlen wieder zurückkehme. Was nuhn hierauf ferner erfolge, wird die Zeit lehren. Nachmittag hahben Ihro May. nebst dehnen Garden den Niesterstromb passiert und sich jenseits gelagert.

Den $\frac{1.}{12.}$ August ist die gantze Armee den Niesterstromb passiert bis auf des H. General Weyden Division und Ariergard zu Pferd.

Den $\frac{2.}{13.}$ August ist der H. General Weyde auch mit seiner Division passiert und die Brücke gegen Abend abgebrochen worden.

Den $\frac{3.}{14.}$ August habben Ihre Czaarschen May. aus angebohrner Clementz und Erkentlichkeit dehero Dienst dem H. Generalfeltmarschalck Scheremett die Starostey Pebalgen in Liefland geschenkt, dem H. General Weyden 4800 Robl Gelt, dem H. General de Hallart seine Gage umb 200 Robl mohnatlich augmentiert vom 1. Juny an, dem H. Genera Janus seine vorige Capittulation erneuert auf 3 Jahr, den H. General-Leutenant Brusck zum Generalfeltzeugmeister avanciert, den General-Mayor Albendeil *) zum General-Leutenant creirt, den Brigadier Baron Staf zum Generalmajor, den Generalmajor Günther von der Artillerie mit Dehero Portrait mit Diamanten garniert regaliert und noch andehre vielfeltige Graces mehr an Officir von geringern Carracter, auf die Nacht aber reisten Ihre May. aus der Armee weck nacher Pohlen Dehero Reyss antretend und gingen noch $1\frac{1}{2}$ Meyl am Niester hienauf.

Den $\frac{4.}{15.}$ August ist resolviert worden, den Marsch mit der völligen Armee gegen Schargrod zu marschieren und den Marsch anzutretten und ferner die Armee nacher Wollinien rücken zu lassen und in verschiedene Cors zu setzen wegen besser Subsistence der Furrage, übrigens solte alle Subsistence umbs bahre Gelt bezahlt werden und ist heute noch marschirt die Guardes, Fürst Repenien Division, dan der General de Hallart mit seiner Division, der Rest von der Armee solte als morgen folgen.

*) Ernst Albedyl, svensk gen.-major och v. guvernör i Riga; gick efter fästningens kapitulation genast i rysk tjänst, hvilket här till hans äminnelse bör antecknas.

VARIA.

1700—1721.

1. Bref från J. Ridderschantz till A. Stromberg. ²⁵/₉ 1700.
 2. Bref från E. Gyllenstierna till hans moder. ⁹/₈ 1702.
 3. Bref från C. Nieroth till M. Stenbock. ¹⁰/₄ 1703.
 4. Bref från Kr. Salliet till M. Salliet. ¹²/₈ 1707.
 5. Connotatio villarum districtus Lubaviensis.
 6. Bref från C. L. Beck till J. Beck. ²⁹/₆ 1708.
 7. Tvenne bref från A. Gyldenklou till en landshöfding ²⁹/₆ 1711, ⁸/₄ 1713.
 8. Bref från M. Stenbock till H. Wachtmeister. ³/₁₁ 1712.
 9. Bref från C. A. Grotthus till Carl XII. ¹⁸/₇ 1714.
 10. Fyra bref från O. Muurman till Kanslikollegium ¹³/₁₂, ¹⁷/₁₂, ²⁴/₁₂ 1715. ⁴/₂ 1716.
 11. Bref från N. Wetterbladh till E. Lewenhaupt. ¹⁹/₁₂ 1718.
 12. Tre tjänsteförteckningar. 1721.
-

I.

Högwälborne Hr: Baron Gen: Maijor
och öfuerste

gunstige herre

Högwälborne Hr Gen: Maijorns bref medh In-
nelykte afskiedzpass för åtskillige ryttare wid
Compagnie hafuer iag bekomme, Men som
der utj lærer wara någo försende af skrifuaren
om huru länge En huar tient hafuer iag dem
icke uthdella wellat för än iag får talla wid Högwälborne
Hr Gen: Maijorn, huad koparlagaren utij Stokholm an-
går som giort Regementzpukorne så bor han Emellan Järn-
torget och slussen huars Nampn ähr Jacob Knättler Om
Högwälborne Hr Gen: Maijorn kunde förmå någon änd-
ring medh denna stränga Inquartering wore Önskelig och
at de som skolla hafua förplägning hoss bonden Måte låta
sig Nöija medh husManskost samt höö för hästen, Men
her tages 2 Kannor Korn om dagen till hästen effter ingen
hafra finss samt dagel. Öllpäningar Och Jngen har bonden
at klaga sig förre som kan hielpa honom stora gjärder
och skiutzningar skall han ändåg giöra, samt blifua trach-
tera medh hugg Och slag mången gång, Nu ähre Drago-
nerne Jnlagde utj giärs häradh. tör wäll hända när det bljr
alt [o: slut] huad de hade mäd sig af foderage at rusthål-
larn och de andra få släpa till det ringa de hafua utj för-

råd gudh hielpe fattig folk, älandet lär utj framtiden blifua stort nog.

Jag förblifuer
Högwälb:ne Hr Baron Genneral
Maijorns och öfuerstenss
tienstskyldigste
och hörsammaste
Tiennare

Åkesholm
d. 25 Sept. 1700

Jahan Ridderschans.

A Monsieur

Monsieur Le Baron Alexander Strömberg
Genneral Maijor et Colonel de Caualleri
a Charlshambn.

[Utg:s samling. — Det är öfverstelöjtnanten vid S. Skånska kavalleriet Johan Halfast-Ridderschantz, som här skrifver till sin chef, generalmajoren, frih. Alexander Stromberg. Samtiden skref dock aldrig namnet så, utan alltid: Strömberg.

Det stora nordiska kriget var börjadt. Saxarna belägrade Riga, tsar Peter hade vid brefvets datum redan inledt Narvas belägring. Landstigningen på Seland var emelertid lyckligen utförd och traktaten i Traventhal hade tillsvidare försäkrat freden med Danmark.

På Seland hade S. Skåningarna ej varit med. Men de nya kopparpukor, om hvilka brefvet talar, skulle i hvarje fall låta höra sitt dofva ljud i Polen, Saxen och Ryssland för att sist tystna vid Perevolotjna. I Nov. 1701 landsattes regementet i Kurland. Det var således ej med vid Düna-öfvergängen, men vid Kliszov stodo sex af dess skvadro-

ner under öfverstelöjtnantens befäl på vänstra flygelns första linje. Här stupade han, såsom ättartaflorna berätta, för 14 sår.

Att den tappre krigaren har hjärta för folket, framlyser på ett vackert sätt i brefvet. Hans förutsägelse om stundande elände slog visserligen in, men som det nu var en stigande våg för förhoppningsfulla sinnen, kan man taga för afgjort, att hvad så än hans chef tänkte, åtminstone hans unga söner ingalunda hängåfvo sig åt dystra tankar eller brydde sig stort om fadrens profetia. Såsom sådan har den icke heller djupare värde än den allmänna reflexion, att krig alltid för med sig många besvärligheter och lidanden. Men för inte så länge sedan hörde det nästan till den historiska stilen, att vid en sådan passus som denna anmärka, hurusom allvarigare sinnen redan anade de stundande olyckorna. Våra fäder voro knappast större profeter än vi själfva, men det förhåller sig nog så, att ingen tid invärtes saknar anledning till dystra farhågor.

Öfverstelöjtnanten var förnämt gift, helst enligt sin tids föreställningar, nämligen med Kristian IV:s dotterdotter Sofia Maria Ulfelt. Äldste sonen Ebbe hade just gått in som ryttare vid regementet och blef om några år, till tecken att han tillvunnit sig Carl XII:s uppmärksamhet, lifdrabant. Han kom sedan med till Bender; tjänade därpå under prins Eugén, och fick bland annat fortsätta det vid kalabaliken började slagsmålet med sina gamla vänner turkarna, blef romersk riksgrefve Ulfeld-Ridderschantz, pröfvade till sist, dock först efter freden, rysk tjänst. Efter allt det där återkom han till Sverige och fick sin hvila i Färlöfs kyrka, då hans ättevapen krossades. Ty hans bröder voro alla döda och han var sista mannen på den så modigt försvarede »skansen» med den blå fanan i silfverfält. — En annan af brefskrifvarens söner stupade vid Liesna, en tredje och fjärde blefvo vid Perovolotjna ryska fångar och gingo sin bästa tid i Tobolsk. — En af döttrarna skulle just träda i

brudstol, då brudgummens såsom död ansedda förra fru kom tillbaka ur rysk fångenskap. Fröken fick vänta på vigseln i så nära 40 år, då den likväl ägde rum.

Efteråt ser man, att öfverstelöjtnanten för egen del kunde haft skäl till onda aningar.]

II.

Högwählborne Fru Grefwinna
Min högt ärade Aldra kiäraste Mamma.

an så myckit mindre nu vnderlåta att inkomma med min vnderdåniga skrifwelse, som mig nu tillfället gifwes och iag der till med har förnummit att en Påst effter den Glorieuse Battailen är af fienden bortagen och tilläfwentyr mitt Bref warit med samma Påst, och min Aldrakiäraste Mamma således ej blifwit notificerad om den Glorieuse Seger, som den Alldrahögste Guden har förlänt währ Nådige Konung med des Armée d. 9 Julij emoot fienden Konungen i Polen med sin Armée och Anhang, som hade på alt sätt största avantage man will nämbna, af situationen, af större myckenheet af folck ähn wij, af myckit Cannoner och öfwerflödigt Amunition, hwilket alt honom lijkwähl inthet halp, vthan wij med währ wahnliga lösen Med Gudz Hielp, erhöllo en öfwermåttion härligh Seger, hwarföre den Mächtigaste Guden ware ewinnerligen låfwat och ährat. Och på det min Aldrakiäraste Mamma må så myckit bättre blifwa informerats om det som är förelupit så förr som under sielfwa Action så myckit Jag kan wetha, så will iag icke försumma att referera det iag nu kan påminna mig wara passerat från begynnelsen. D. 16 Iunij bröt hans Kongl. Maijestet vp från Warsau med sin Armée

som då bestod i Cavallerie af Drabanterna, LijfRegementet, LijfRegem:Dragunerna och Skåningarna, Infanterie war Guardet, Vplänningarna, Närkes och Wässmanlänningarna, och marcherade så att wij d. 1 Iulij Ankommo till Kielse en Biskopps Stad till Crakau som war 27 Mihl från Warschau och emädan Hans Kongl. Maj:tt hade kundskapp att Konungen i Pålen wore i anmarche från Crakau med sin Armée, ty lät Hans Maj:tt natten emellan d. 1 och 2 Iulij afgå ett partie af 600 hästar vnder Öfwerst Meijerfeldts Commendo att förnimma om så wore och huru när fienden wore avancerad, hwilken då han kom till en by 3 Mihl derifrån, som het Obietza förnamm han att 200 Cossagues wore embusquerade vthi skogen fram för samma By, hwilka anföllo Capitein Funck af Dragunerna som hade allenast en lijten Corps avancé af 30 hästar men mothtog dem lijkwähl så att de måste retirera sig a gorge deployée som de äro wahne att aldrig hålla igen munnen, lemnandes efter sig åthskilliga döda och blesserade. När Konungen bekommit de nouvelles lät han Arméen bryta vp från Kielse d. 7 Iulij vthan att wänta på de Trouppar som General Major Mörner hade med sig en annan rutha från Wilda som eij längre war nu från oss ähn en dagz March och slog Läger wid Obietza Byn som tillförende är nämbd $\frac{3}{4}$ mihl från hela fiendens Armée, med resolution dagen derpå vnderst bittid att attaquera Konungen i Pålen vthi sitt Läger, hwilket doch medelst Generalernes persvasion vpskiötz till d. 9 Iulij att se om icke innan des Gen. Maj. Mörner skulle wara ankommen, hwilket och så apropos hände i det han d. 8 efter middagen wiste sig med fölliande Regementer Nembl. Össgiötarna och Smälänningarna till häst och Alfendels Draguner, samt Dahlkarlarna, Smälänningarna el. Calmar Lähns, Wästerbottens, en Battalion af Puddebusches och en af Min Morbrors Regemente. Men Morbror Adam war sielf eij med vthan wij wänta honom med Gen. M. Majjdell med Recruterna, som tilläfwentys

han lærer wähl sielf hafwa min Aldrakiäraste Mamma widh handen gifwit och äfwenwähl om sitt tillstånd som iag håppas med Gudz hielp lærer wara effter högsta åstundan ehuru wähl iag der om eij kan någott berätta. d. 8 om mårgonen innan Mörner kom, blef währ förwacht attackerad af 200 Saxar och Några hundrade Walacker som sades 1,400 under Gen. Maj. Brauses Commendo, då straxt alarm giordes emädan man eij wiste om hela fiendens Armée wore så när, och lät hans Majestet Piqueten af Cavallerie straxt ryckia vth, och Arméen rychte fram för Lägret wäntandes vidare ordres. Men innan ähnnu hela Piquetet hinte vth på fältet till dem wore de redan repouserade och fick wåhra 8 el. 9 fångar och blef en Tiugu döda och Blesserade. Men på währ sida blef Ryttnmästar Fegerschiöld af LijfRegementet på platsen med några Ryttare samp[t] Ryttnmäst. Tjrol af samma Regem. med några Ryttare Blesserat. Dagen derpå som war d. 9 Julij samma dato som den glorieuse action wid passagen öfwer Dyn wid Riga skedde förflutne Åhr, lät Hans Kongl Maj:tt sin Armée kl. 6 om mårgonen bryta vp att gå på fienden och war ordre de Bataille så, som min Aldrakiäraste Mamma kan se af innelychte Ritning, ehuruwähl hon litet belf[!] changerat i sielfwa Action och blef den Bataillon af min Morbrors Regem. Commenderat tillijka med Alfendels Draguner widh Pageget[!]. Währ Armée marscherade vthi 4 Colonner så länge wij hade någon plaine. Men när fältet tog ända /lät Hans Maj:tt alla Colonerna giöra så en demitour till höger och marcherade så längst åth skogen lemnandes den på wänster handen, till des den tog ända, mitt emoot en by som het Groscou som wij lemnade på höger handen, då wij blefwo warse fiendens Camp. Hans Maj:tt war glad att han såg sig så när wara fienden, befalte straxt att Cavalleriet skulle sänkia Estandaren och Infanteriet weckla in fanorna och sänkia Piquerna, hwaraf fienden fattade i begynnelsen den tankan att det allenast war ett stort Deta-

chement, hwarvthinnan han lijkwähl bedrog sig; wij Marcherade så skogsvdden förbij och alt effterhand rangerade oss och lembnade skogen på ryggen så att wij kommo som iag tychte mitt fram för deras Armée. Då fienden blef warse hela währ Armée som presenterade sig en bataille, gaf han tecken till alarm genom 2:ne Stycke Skott, det tridie hördes inthet till, iag weth inthet om de förglömt sig el. om det 3:die stycket icke wille taga Eld. Dhe höllo sig och myckit roliga med Pukor och Trompetter lijksom att skryta förvth. Men wij sade oss emellan att wij lära Med Gudz hielp inthet spela Jlla, som få spela effter. Hans Maj:tt währ Nädigste Konung och Hans durchleucht Sal. Härtigen af Holstein sampt wåhra Generaler begofwo sig straxt att recognossera terrainsom fans myckit difficile och inpracticabel af ordsak att det war kiärr som gick nästan kring hela deras Lager, framför fiendens front war en widlöfftig högd ifrån hwilken man kunde beskiuta hela fältet omkring, hwarest och fienden hade planterat sina stycken och skiöt med dem continuerligen; framför denna högden war ähnnu twänne Morast, hwilka slöte sig från deras höger till deras wänster flygel, för dessa stora avantager skull såg Hans Maj:tt fuller att det war omöijeligit att attaqvera fienden i front, vthan befalte fördenskull att hela des Armée skulle giöra wänster om, till att winna högderna och att slippa Morasten, hwarigenom han obligerade fienden att qwittera sin avantage och draga sig till höger. fiendens Armée war rangerat som innelychte ritning vthwisar, allenast att på deras höger flygel war 12,000 Polackar af Cron Arméen som samma dagen ankommo. Sedan Hans Maj:tt hade nu således wunnit högderna befalte han Härtigen af Holstein att begynna attacken, hwilket skedde med sådan success att 12,000 Polackar som inthet kunde luckta swänksa krutröken ginge durch och lembnade Saxarna i sticket. Hwad annars generalement wid Arméen passerade lærer min Aldrakiäraste Mamma förnimma af den relation iag till

min Höggunstige H:r Farbror Christopher öfwersändt hafwer, will allenast nu i kortheet berätta hwad iag weth passerat wid wåhrt Regemente, hwarest iag mig befann. När wij nu således Marcherat alt wänster om under deras skarpa Stycke skott, till des wij som wore det yttersta Regementet af Infanterie till höger kommo förbij en lijten by som het Coqvot då wij äntel. ehuruwähl det war myckit swårt måste passera öfwer Morasset och sedan wij wore der öfwer, avancerade wij alt mehr och mehr en front med hela första linien af Infanteriet och hände det sig att en liten skogs backe, som ähnnu jugerades myckit mindre än han war, hindrade att kunna marchera i front backen förbij, derföre förordsakades wåhr Granadier- och Lijf-Battaillonerne af Guardet att draga sig till höger, lilla skogsvdden förbij och blefwo således separerade från de andra bägge Battaillonerne, som wij lijkwähl tänckte straxt om backen att komma i linia med igen. Men backen war längre ähn man trodet och blefwo wij strax warse fiendens wänstra flygel Cavalerie som ytterst på deras wänster begynte träffa med wårt Cavall. och 4 Regementer Infanterie som giorde en wacker linia, stogo mitt fram för oss och hade Spanska Ryttare el. och Swinsfiädrar framför sig, och dertill med 4 fältstycken med hwilka de myckit start gofwo Eld på oss, ty wij wore dem tämmelig när, Mån Gudj ske låf de giorde lijkwähl icke så myckit stor skada. Wåhr General Major Posse, som fuller war destinerat att commendera andra Linien, läth 1 Battal. af Westerbotens under Öfwerst Fersens Commodo draga sig effter oss att secundera oss. när han såg fienden så strarck[!] der moot oss, blef han qwar och commenderade der hoss oss och efftersom wij wore myckit swaga giorde den redeliga Gubben den Anstalt att wij skulle få litet Cavall. som kunde någorlunda hålla oss flanken fri: emedlertijdh stogo wij stilla på båda sijdor seendes på hwarannan, men oss incommoderade lijtet Elden af deras Stycken som altijd så fort de hinte låssades på oss. Så

snart General Majoren nu såg att några Trouppar begynte komma öfwer, befallte han straxt att man skulle gå på, hwilket och skedde med en otrolig force och wiste de våra en serdeles bravure gåendes på och lät falla hwad som falla ville vthan att stanna och drefwo wij genom Gudz Nådh fienden från sina Swinsfiädrar och Stycken och förföljde honom sedan fast han åter åthskilliga gånger stannade men likwähl vthi confusion och gaf feur på oss. des Cavallerie som kommo att willia secundera, kom just att träffa med wåhrt Cavallerie och gofwo wij en passant bra Eld vppå dem. Så att så wähl de som de öfriga hehla Konungens i Pålens Armée blef genom den Mächtiga Gudens tillhielp och wåhr Nådige Konungs Ahnförande sampt dhe tappre Svenska Sålдатers redeliga förhållande aldeles drifwen och vthur fältet Slagen och måste der till lembna effter sig alt sitt Arttollerie, med all Amunition, som bestod af 46 st. Canoner stora och små sampt alla sina Tälter och Pagage, som oss kom wähl tillpass effter wij hade inga Tält. Wid LijfBattaillon, som iag war med och Granadiererna blef wår Gen. Major sampt Major Sperling Blesserade och vthom 14 Öfwerofficer och 16 VnderOfficerare wore ähnnu 323 Gemena med döda och blesserade. Dhe andra bägge wåhra Battailloner förlorade Gudj ske låf icke många, allenast 4 ÖfwerOfficer bland hwilka wore Cap. Duwall och Rehnschiöld, sampt 4 gemena döda och 10 Gemena Blesserade. och tror iag att de andra Regementer i wåhr Armée tillsammans eij förlorade med döda och blesserade mehra manskapp ähn som Guardet giorde allena. Samma affton lät Hans Maj:tt slå läger på samma ställe som Saxarna stått och lät twänne Battailloner marchera vtföre till morasset att hafwa wacht och vpsicht om fiendens pagage som dagen derpå bland Arméen skulle vthdelas. Men andra dagen då Hans Maj:tt sielf kom dijt vthföre och såg den swårigheet det war att bringa det tillsammans på en ort,

effter alla wagnarna wore så diupt inkiörda i Morasse och att man inthet kunde achta att den ena icke skulle taga bort för den andra, ty befalte han att hwem som wille fick pilliera. Men ehuruwähl att Gardiet altijd plägar wara först vthi Elden, så komma de lijkwähl altijd sidst att få byte, som och nu hände ty wij wäntade på dehlning, men så fick sombliga lijkwähl något, iag fick ett skiönt Siabrack som icke är giort för 100 Rd. och ett Loskinsfoder till wintern som min dräng mig för gått kiöp skaffade, har den förhåpningen att derfore kunna få lijtet pänningar till att hielpa mig med, effter iag har ingen ting, Ehuruwähl iag lijkwähl nyligen warit så dristig och tagit här 500 d. Silf:Mynt hwilka iag genom Wexel transporterat att betalas af min Aldrakiäraste Mamma hwilka iag inthet annat tror ähn att min Aldrakiäraste Mamma wähl ungefär weth hwar-till iag dem employerat så att iag nu af dem har ingen ting. Jag wille fuller ähnu berätta min Aldrakiäraste Mamma om vår Marche sedan och huru som wij förfölgt fienden och om det Näfwe Kriget här war att få inn Crakau Stad och Slätt, men som det wore altför widlöfftigt och iag fruchtar att iag eij hinte vth Brefwet i affton och i mår-gon skall Härtigens Lijk gå här ifrån med hwilken säkra lägenheet iag gierna will hafwa det fort; derfore will iag vpskiuta dermed till en annan gång. Allenast nu fägna Min Nådiga Mamma med de tijender att Hans Kongl Maj:tt Nädigst har behagat effter Slaget wid Clitzhof straxt avancera mig till Capitein här vid sitt Gardi och gifwit mig Sal. Cap. Gustaff Duwalls Compagnie och måhr iag Gudj ware tack och låf rätt wähl och har städze mina innerliga böner till den store Guden att han och äfwen måtte vppehålla min Aldrakiäraste Mamma widh långt lijf och wählsigna hånne med all skiöns Wällmågo och hållsa mig och alla de mina till en hiertans hugnadt och outsäjelig förnöijelse. Jag för det öfriga framhär-

dar så länge iag lefwer med diupesta respect och Wyrdnadt

Min aldrakiäraste Nådige
Mammas lydigaste Sohn

Campementet wid Crakau
d. 9 Augusti Anno 1702.

Erich Gyllenstierna.

P. S. Deras Excellentier Mina Höggunstige H:r fader bröder samt min Högtäradhe fru faster och Cousin grefwinnan Maria Gustawa behagade min hiertans Mamma ingalunda förglömma med min vnderdånödmuikste recommendation samt och till alla andra min Slächt och Ahnhöriga. Jag recommenderar mig alltid vthi min Mammas wahnliga Nåd.

[Arkivet på Nynäs. Meddeladt af friherre J. Gripenstedt.

Det är den nyss till kapten utnämnde gardeslöjtnanten, friherre Erik Gyllenstierna af Ulaborg, som nu, en månad efter slaget vid Kliszov, skrifver detta bref till sin moder, grefvinnan Eva Lewenhaupt på Nynäs. Hon var äldre syster till Adam Ludvig Lewenhaupt och sedan 1684 enka efter landshöfdingen, frih. Konrad Gyllenstierna. Erik var hennes ende kvarlevande son, ty en yngre, Ludvig, fänrik vid lifgardet, hade 1698 blifvit dödad, förmodligen i duell, men hon hade två döttrar, af hvilka den ena var gift med landshöfdingen O. W. Löwen.

Erik Gyllenstiernas krigarebana blef ej synnerligen lång och slöt, i majorsgraden, vid Poltava d. 28 Juni 1709. Men blef än hans meritlista afklippt här med hans lif, så hade han likväl medhunnit att göra den ganska hedrande. Vid Narva blef han illa sårad. Vid Düna synes det ha gått honom bättre trots elden från saxarnas batterier. Att han skött sig väl vid Kliszov kan slutas af den härpå vunna

befordran. Sedan förlorar sig för en tid hans namn i det allmänna krigslarmet och man får nöja sig med föreställningen att där gardet var med, där fanns också han med i leken. Så kommer Holovczyns dag d. 4 Juli 1708 och då läsa vi i utförligare skildringar hurusom Carl XII vid förföljandet af ryssarna in i skogen bakom deras öfvergifna befästningar påträffade kapten Gyllenstierna liggande på marken tvärs igenom skjuten och huru han hoppade af sin häst och gaf den åt den sårade att sitta upp på och rida ut ur slaget. Hur brådtom man än hade, så observerades det där naturligtvis af mer än en. Det är klart att handlingen ej blott var ett uttryck af allmänt medlidande, ty i drabbningar får man ju, som Gyllenstierna här i Kliszowbrevet själf säger, »låta falla hwad som falla ville utan att stanna» — men den betydde att här låg en man som man borde ta vara på. Uppträdet tycks alltså nästan lika hederligt för dem båda. Äfven från Ukrajnastriderna nämnes han emellanåt, vare sig det gäller en attack på snapphanar med reffelbössor, som förskansat sig i ett kärr, eller försvaret af verk vid Poltava vid ryssarnas försök att öfvergå Worskla. Från själfva slaget säger gen.-major C. G. Roos i sin berättelse, att han vid anfallet på skansarna blef af med »salig majoren» så att han ej visste hvart han kommit med sin trupp, men det upplyses, att det berodde på en order af gardeschefen, öfverste C. M. Posse. Och kapten Tisensten kan komplettera berättelsen, hur majoren vid ett anfall på ryssarnas infanteri stupade på platsen. Kagg uppräknar utom honom 25 fallna officerare vid regementet. Hans morbror Adam Ludvig hade denna dag alldeles för mycket att tänka på för att hinna beklaga systersonens fall, ty det var väl ungefärligen i den vefvan, som Rehnsköld kom ridande och förargad frågade honom »hvart f—n han ville ta vägen?» Så berättar han indignerad själf, men det värsta tycks vara, att fältmarskalken torde haft fog för sin fråga.

Utom Erik fanns det ännu en Gyllenstierna på slagfältet vid Poltava, Nils af Björkö Sund och Heljö, dragonöfverste och aflägsen frände så tillvida, som linjerna först mot slutet af 1400-talet gå ihop. Han stupade inte, men kom snart i rysk fångenskap.

Men för att återkomma till brefskrifvaren så finnes här annat vitsord om honom än stridernas. Regementsprästen A. Westerman betygar att han af honom »mycket godt åtnjutit hafver».

En krigaremoder bör ju alltid vara beredd på det värsta, men vi kunna föreställa oss hvilken glädje som det föreliggande brevet väckte, då det i stället gaf det bästa. De ståtliga omsvepen i tilltalet äro ju invanda tidsformler, bakom hvilka man här lätt skönjer hjärtats universella språk. Likväl låter det sig ej förneka, att vördnad är ett element, som blifvit mycket olika fördeladt på tiderna: somliga ha mer, andra lite nog däraf — tyngda tider och alltför lätta.

Hvad brevet meddelar om slaget vid Kliszow saknar ingalunda intresse äfven för andra läsare. Vi ha visserligen dessförutan ganska utförliga skildringar — en sådan af Wisocki-Hochmut finns i denna dagboksserie del II — men här meddelas i alla fall några mindre kända detaljer och det gör alltid ett starkare intryck att lyssna till en berättare, hvars personliga känslor skymta fram, det är det genomlevade i stället för det blott beskrifna. På kommentarier inlåta vi oss ej här, men anmärka blott i förbigående att, är polska kronarméns styrka för högt tilltagen (den utgjorde blott ungefär hälften), så ha svenskarnas förluster blifvit betydligt underskattade. Den i brevet omtalade planritningen finnes ej. Då brefskrifvaren närmast skildrar hvad som försiggått i hans egen omgifning, så får man föga föreställning om förloppet af drabbningen, som förnämligast var en kavalleristrid.

Det är som man ser ej det första bref han skrifvit

hem om den vunna segern, men han misstänker, att fienden uppsnappat det tidigare.

De i P. S. omnämnda farbröderna voro grefve Kristofer Gyllenstierna af Eriksberg, k. råd och öfverståhållare, samt grefve Carl Gyllenstierna af Steninge, k. råd och president i kammarrevisionen. Fastern Elisabeth, gift med presidenten Claes Rålamb († 1698) i hans tredje gifte, nåddes ej af hans helsning, ty hon var redan död (²²/₆) då brevet skrefs. Kusinen Maria Gustafva, den förstnämnde farbroderns dotter, var gift med k. rådet Carl Bonde och har (från franskan) öfversatt Flavii Josephi judiska krigets historia. Hon har alltså varit en litterärt intresserad dam. Utg., som begagnat hennes öfversättning, då han förr i världen sökte stifta bekantskap med själfva originaltexten, har alltså ej behöft hemta denna notis ur ättartaflorna.]

III.

Högwälborne Hr Grefwe och General Major
Högtärade K. Broder.

åssom hans Kongl. Maj:tt mig befalt att iag hos Hr Broder mig angifwa skulle om hafra och Miöhls åtniutande för Regimentz hästarne, så att Regimentet må få sin rikelige Subsistence; Fördenskull är till min H:r Broder min tienstl. begäran han täcktes till commissariatet lata afgå de ordres att de medehla Regimentet sitt wederbörliga fourage, emedan det uppå 2:ne dagar allenast fått 80 skyffell miöhl och 20 skyffel hafra, hwilket H:r Broder för 800 hästar lærer finna mycket litet att förslå, så att i så måtto Regimentet som här uti 4 dagar allerede ståt och eij annat än halm måst fodra sine hästar med, aldeles lærer gå i grund och crevera; haf:des full[er] General Krigz Commissariatet lofwat att willia gifwa råg; men enär H:r Broder täckes considerera, hwad skada som Cavallerie Regimenterne wid Vilna lede förmedelst att hästarne eij annat än Råg finge, så wähl som det att hans Kongl. Maj:tt eij will tillåta manskapet fara någon wägs bort och således eij heller till qwarns så lærer han skatta den onyttig. Uppå min anfordran om dricka är mig och swarat att enär iag skicka tunnor skall iag bekomma dricka, så lærer fuller derom wara bekant att Regimentet på några Månader eij ifrån Krigz Commissoria-

tet bekommit det ringaste dricka, och så medelst mycket mindre hafwer någre ledige fat att återlefwer. Innelyckt sändes ett förslag på Regementet och des hästar, hwareffter de sin förplägning må åtniuta. förbl.

högwälborne H:r Grefwen och General Majorens
högt:de K. Broder[s]

Prag d. 10 Aprill
A:o 1703.

Tienstskyldige
Tienare

Carl Nieroht.

à Monsieur
Monsieur le Comte Magnus Stenbock
General Major d'Infanterie et Directeur
General Du Commissariat premier
a *Warsiou.*

[Utg:s samling. — Carl XII hade just i dessa dagar — d. 7 April — med högkvarteret brutit upp från Okunew till Praga och låtit armen tåga efter samt förlagt regementena i trakten och i Warschaus förstäder. Polska ströfpartier hade hela tiden oroat svenskarna och uppsnappat utskickadt manskap bland annat af Smålands kavalleri. Det är naturligtvis detta, som föranledt det i brefvet antydda kungliga förbudet.

Det är under ståndet i Praga, som chefen för Smålands kavalleri, generalmajoren (senare generalen, kongl. rådet, grefve) Carl Nieroht skrifver detta bref till Magnus Stenbock. Det har sitt intresse däri att det berör krigets dagliga ekonomi, hvarpå allt det andra hvilat. Magnus Stenbock har såsom tillförordnad generaldirektör öfver krigskommissariatet fått emottaga många sådana bref af öfver-

starna och dylika ekonomiska saker ha gjort honom vida mer bekymmer än framdeles den strategi och taktik skulle vålla, hvarom Helsingborg och Gadebusch bära lysande vittnesbörd.

Nieroths lofliga omsorg om sina hästar var denna gång så mycket mera påkallad, som det ej dröjde många dagar förrän Carl bröt upp (d. 18 April) från Praga med allt sitt rytteri, alltså äfven det småländska, och skyndade mot Bug — och Pultusk. Den 21 stod drabbningen där.

Den lidna skadan af hästarnas rågdiet i Wilna, som »herr brodern» täcktes påminna sig, afser tydligen den tid, då Stenbock och Nierothe stodo där tillsammans under C. G. Mörners öfverbefäl, alltså d. 20 April—5 Maj 1702 (Kar. Krig. Dagb. VIII). Den gången gällde det visserligen att ha hästarna i god kondition, när en marsch förestod genom Littauen och Polen för att förena sig med Carl XII. Det lyckades också nästan öfver förväntan väl; man hann fram just kvällen före slaget vid Kliszow och hade natten att hvila sig på.

På fälten kring detta samma Warschau skulle Nierothe två år senare — d. 21 Juli 1705 — få tillfälle visa, hvad det betydde att ha hästar och karlar i god krigsberedskap, då han med 2,000 man (sitt eget, Burenskölds och C. G. Kruses reg.) slog en saxisk-polsk armé på o. 9,000 man under befäl af O. A. Paijkul och tog den fientlige öfverbefälhafvaren till fånga. Det är en af de mest lysande segrar i Sveriges krigshistoria — genom det därvid utvecklade mannamodet, ty »taktiken» var väl skäligen enkel och sådan den påbjöds af nödvändigheten. Vanns den med små materiella medel — den väckte också själfve Carl XII:s öfverraskning och beklagande att ej ha fått vara med — så blefvo de politiska följderna så att säga omvänt proportionala. Exkursen har skett här, på det att den mindre krigskunnige läsaren må veta, hvad det är för en man som skrifver.

Men »drickat» var också en angelägen sak. I Rehn-

skölds journal kan man se, hur angelägen denne var, att »bursarna» ej genom att, törstiga som de voro efter marscherna, pimpla i sig vatten, skulle ådraga sig ohälsa. Bakterierna voro den tiden alldeles okända, men en god praktik gör nästan samma nytta som en god teori. Det var bara Carl XII själf, som med sin starka själfbehärskning och härpå grundade tillfälle till mera grannliga urval, kunde hålla sig uteslutande till vattnet — »ja ock», tillägger Nordberg liksom ogillande, »ofvanpå mærg och njurfett».]

IV.

Min ger tans kära man.

Iag för undra mig storligen der upå at iag inte får suar upå mina bref som iag hawer skrifwit er til min kära man gud wet huru det står til mäd eder mäd dan iag får i[n]te bref ifrån eder iag wet inte om ni er döo heller lewandes, iag skrif min kära man til huru de hawer hant[e]rat mig gud er mit witne iag wet inte wart iag skal taga wägen för sorg min kära man iag kan ike bkalga [beklaga?] min nöd som iag er uti iag beder dig min kära man at du gelper mig om du kan, min kära man war sågod och skrif mig til huru det står til mäd dig skrif mig til om du har awanse- rat heller intet iag tro wist min kära man at du hawer glöm bårt mig eftär såm iag inte får bref inte war vår aftal så ner wi sgieldes ifrå warandra du låwa mig at du skulle skrifwa mig til men nú ser iag at du inte holler ol, alla andra får bref men iag får inte min kära man war så god och hu[g]na mig mäd din skrifwesel iag beder dig min kära man du er så god, iag wet inte nytt som iag kan skrifwa er til för denna gonnen en hälsa alla goda wenner lät si min kära man at du äntligen skrifwer mig til med den första lägenhet som du kan få der mäd så sluter iag och förbliwer din trognaste hustru intil dööden Christina Salliet.

Stockh. d 12 Aug 1707

Utanskriften [med annan hand]:

a Monsieur

Monsieur Michell

Saillet Sergient de

Dragon Du regiment Comte

de Stenbock l'armêen

[Riksarkivet, bundt »Varia», Rydboholms samlingen.

Ett medlidsamt öde har räddat detta stackars bref, som utg. utan tvekan satt in mellan förnäma herrars skrivelser, helst som det på sitt sätt kan sägas vara riktadt till eftervärlden, då det sannolikt aldrig nådde adressaten. Och många sådana bekymrade tankar ha denna tid från Sverige sändts ut i främmande land.

Adressaten är för öfrigt för eftervärlden mindre svår att uppsåra än man skulle tro eller än han var för henne, som här gaf luft åt sina sorgsna tankar. Han var då ännu — eller troddes åtminstone vara — sergeant vid grefve Stenbocks dragoner. Regementet kallades så, emedan det 1704 värfvats under Magnus Stenbocks namn, men det ombytte efter ett par år chef och benämning, då Nils Hjelm 1706 blef dess öfverste. Regementet stod vid brevets datum ännu i Saxen, men skulle snart befinna sig på uttåg därifrån. Vid intåget var det enl. Pihlström 550 man, vid uttåget hade det vuxit till 1,200. Men om Salliet fanns bland dessa, kunde frun så mycket mindre veta, som dagen vid Fraustadt, där han var med, godt kunde ha gjort henne till änka. Vid Hjelm's dragoner saknade han ej tillfällen att utmärka sig och vinna befördran, och han måtte ha begagnat dessa, ty när vi återfinna honom är han löjtnant, men nu vid ett annat regemente, Uplands Ståndsdragoner (Wen-

nerstedts). När han öfvergått till detta, vet man ej. Men han är tillika, såsom ett betydligt afdrag på rangen, fånge i Tobolsk. Pihlström, som kallar honom Michel Palie (kanske blott felläsning vid afskrifningen), säger, att han hörde till den Simbirske kolonnen, som nådde Tobolsk d. 15 Sept. 1711. Äfven Kagg nämner honom en gång under sitt rätta namn från 1721, då han haft den olyckan att vid en af de talrika eldsvådorna mista sitt kvarter. Ennes vet, att han efter hemkomsten 1722 fick kaptens afsked.

Man hoppas, att den stackars frun ej under alla dessa långa år saknat all underrättelse. Det är annars mycket sagdt att vara »trogen intill döden» och måtte vara svårt, eftersom det är satt en så stor lön på det i sin högsta form. Men kanske läser man efter de här meddelade torftiga underrättelserna med mera deltagande det inte så alldeles väl stiliserade brevet.]

V.

Connotatio Villarum Districtus Lubaviensis cum earum mansis tam conseminatis q[ua]m desertis, sicut et Prædiorum in Eodem Districtu existentium.

Villæ in Districtu	Mansi Conseminati et Deserti	Oves	Braxatoria
Grabovo.....	2	50	— — —
	Quadrantes		
Kolodzicyki.....	3	200	— — —
Waldyki.....	1 2	40	— — —
Swyniarsz.....	2	30	— — —
Swyniarzec.....	1	40	— — —
Hartowiec.....	1	100	— — —
Fruszczyzny.....	1 2	200	— — —
Lązyn.....	2	20	— — —
Tarczyny.....	3	100	— — —
Złotowo.....	2	50	— — —
Kazanice.....	2	40	— — —
Biszwald.....	1	30	— — —
Zelkowo.....	1	30	— — —
Prątnica.....	2	100	— — —
Płowez.....	1	140	— — —
Omule.....	1	100	— — —
Rywald.....	1		

Villæ in Districtu Lubav.	Mansi	Oves	Braxatoria
Szczepankowo	1	130	— — —
Rozenthal.....	2	36	— — —
Pomierki	1	30	— — —
Rumiano	1	30	— — —
	Quadrantes		
Rumienica	— 2	36	— — —
Dembien.....	3	150	— — —
Naguszewo	1	30	— — —
Rybno	1	20	— — —
Summa	29 3	1592	
	31:3 2		

Ita esse, fide officij mei testor, et in majorem fidem
præmissa subscribo. Sebastianus Gerlowskj

Decanus et Parochus Lubaviensis
mp

bethalar för 100 hufwar dhe angifne 42: 3

Prædia Ejusdem Districtus

— —	Mansi	Oves	Braxatoria In arce Lubaviensi
Tynwald	4	500	
	Quadrantes		
Byszwałd.....	2 2	415	1 Doliorum de hebdo- mada N:o 6
Tylice.....	2	280	
Hartowiec.....	1 2	205	1 Idque minus Do- liorum de hebdo- mada Trium
Grabowo	1	100	
Summa Summarum	11	1500	

Ita esse, fide officij mei testor, et in majorem fidem præmissa subscribo Sebastianus Gerlowski, Decanus et Parochus Lubaviensis mpr.

[Förestående papper ur utg:s samling meddelas här, fast det hvarken bär årtal eller bekant dateringsort. Likväl kan man ej misstaga sig på att det hör hemma under Carl XII:s krigföring i Polen, enär det svårligen kan höra under Carl Gustafs. Det är en af den angifna landsortens präst verifierad uppsats om antalet lägenheter i distriktet, och denna har legat till grund för utkräfvandet af en kontribution. Det var på dylika den svenska hären var anvisad för sitt uppehälle; landet fick underhålla det krig, som Sverige fått sig pånödgadt. Det är alltså, fast det här handlar om en mindre pålaga, ett karakteristiskt papper, och detta motiverar införandet. Om det har många gelikar i svenska arkiv vet utg. ej; det borde visserligen kunna ha det, eftersom massor af dylika papper måste ha samlats i de svenska regementernas kommissariat.

Ingen för utgifvaren tillgänglig karta upptar några namn från *districtus Lubaviensis*. Så läser jag namnet, som förekommer skrifvet 4 gånger, fast det på de tre lika gärna kan läsas: Luhaviensis. Men på det fjärde står ett omisskänligt *b*. Hvar det legat, vet man alltså ej. Lubaczow, Lubycza i Galizien, N. V. om Lemberg, skulle säkerligen ej latiniserats så; snarast bör det väl ha tecknats i sin polska form Lubawa, Lubawo eller Lubaviec. I Posen träffas enl. Ritters geograf. statist. lexikon en ort Lubowo, och i Westpreussen (Marienwerder) möter namnet Lubau. Namnet Grabowo, som förekommer i listan, ger ingen ledning, ty det möter på olika ställen i Polen. Ett stöd för förläggandet till Posen kunde ju ligga i några listans namn med tysk klang: Biszwald, Rywald, Tynwald, Rosenthal. Själva den

andlige herrens namn har en halftysk klang trots sin polska ändelse. Men det fanns ju tyska kolonister i andra delar af Polen.

Fårafveln måste i trakten bedrifvits såsom en hufvudnärning, eftersom antalet får (*oves*) anföres såsom ledtråd vid taxeringen. Fårafveln bedrifves ju bäst på torra och högländta ställen, men fastän Posen är ett i det hela rikt bevattnad slättland, med många sumpiga och sandiga sträckor, så tycks det ej utgöra något hinder, enär Brockhaus' konversationslexikon upplyser, att särskilt fårafveln här är framstående. Låg det omhandlade distriktet verkligen i Posen, så kunde ju papperet anses som en liten bilaga till någon af Rehnskölds journaler.

Men från gissningar öfvergå vi till själfva dokumentet. Det intar de tre sidorna af ett helark och har med sina upplinjerade kolumner, sina latinska rubriker och sina med prydlig latinsk skrift tecknade ortnamn — det hela ej så litet stötande på skönskrift — en mycket ordentlig prägel. Summan under *oves* är visserligen felaktig: skulle varit 1732 i stället för angifna 1592. Detta beror på att Plowez med siffran 140 blifvit senare inskrifvet på första sidan, men den redan verkställda summeringen har man glömt att rätta. Äfven attestatorn har en vacker och tydlig stil, men därjämte en ledigare hand. — Pappersstämpeln visar en narr med bjällerhufva och bjällerkrans, men det hela var sannernligen intet narri.

Hvad rubrikerna angår, så får väl *Villæ in districtu* öfversättas med lägenheter i distriktet, egentligen (enl. tolkningen i *Glossarium mediæ et infimæ Latinitatis conditum a Carolo du Fresne*) med »byar», ehuru här tydligen i minsta laget med 1, 2 familjer. *Mansus* (vel mansa aut mansum) är bostaden för en familj med ett tillhörande stycke åkerjord, vare sig nu denna var besädd eller låg obrukad. *Desertus* tycks tyda på ren flykt från det hela och hvilket under förhandenvarande omständigheter ej var

någon ovanlig företeelse. Det på några ställen mötande ordet *quadrantes* skulle man vilja öfversätta med fjärdingsbrukare, eftersom quadrans här: *modus agri*. — I Rehn-skölds journal (s. 54) anmärkes, att adeln besvärat sig öfver kontributionen på grund af godsens olika natur och »rökarnes» olika godhet, hvarföre förordning utgafs, att en revision skulle anställas så att godsen blefvo taxerade efter sin olika beskaffenhet. — *Braxatoria* (af *brace*, grani species, här: malt) blir brygghus, bryggerier och sådana förekomma endast på distriktets *prædia*, adelsgoods, herregårdar. Föröfrigt är det hela tiden fråga om adels- (resp. krono- eller kyrko-) jord, ty i Polen fanns intet jordägende bondestånd, om det också fanns ett antal personligen fria bönder. Vid bryggerierna anmärkes tillverkningen i veckan (*hebdomada*): på det ena stället sex *dolia*, *-orum* (*dolium*, stort fat, vinfat), på det andra mindre än tre. Adelsmannens krog, där ölet (och brännvinet) dracks, var vanligen utarrenderad till en jude. Här finga de stackars af pålagor och dagsverken betungade bönderna, »kmetarna» (*kmieć*) försöka att dränka sina sorger. »Jossel» med sina två långa lockar vid tinningarna och sin krokiga näsa blef dock den, som hade största behållningen.

Slutligen ses, att i distriktet legat ett slott, *arx*, som gifvit det sitt namn.

En svensk hand har påtecknat det hela: bethalar för 100 hufvar dhe angifne 42: 3. — (och likaså rättelsen i additionen ofvanför). Det senare talet är summan för mansi på listans båda afdelningar. Ur hvilken räkneoperation det förra talet framgått, inses däremot ej lika lätt. Hvad ordet hufvar angår, så betyder det tyska Hufe, det polska lan, en viss jordrymd. Med »rökar» kan det väl knappast här öfversättas, då man ej ser, att de kunna varit så många.

Det lilla »dokumentet» öfverlämnas emellertid till benägen tolkning åt dem, som ha bättre förutsättningar för en sakkunnig sådan än utgifvaren. Ännu ett dylikt med

latinsk-polsk text finnes i samlingen. Det är undertecknad
Mikołaj E. Chmielinskj Pisarz Prowentowy Stars Pokrzy-
winski:o och på det har en svensk hand — som det synes
densamma som på det andra — tecknat: 20 Rdl. Persson.
Men det är så defekt, att det omöjligen kunnat återgifvas.]

VI.

Högt:de K:re H. Bror!

in gamla klagan måste iagh ännu med stadigt continuera, som är, at iagh skall wara så olyckel: och intet kunna een endaste gångh fåå bref himman ifrån och till det ringaste erfahra, huru det står till, om nij alla ähre wijd godh hälsa, Gudh weed, hwad orsaken lærer wara, at iag intet fåår breef hwarken från digh eller K:re fader, iag har dock lijkfult åtskilliga gånger skref:it eder båda till; iagh har åfta önskt, at iagh war een bonde gässe och intet af någon förnähm familia, så behöfde iag intet skiämmas så mycket, när fattigdommen trycker migh, men nu weedt alla, att Far wår intet estimerat för några åhr tillbaaka stort Pänningar, uthan lef:at med rijka manner, och nu måste wij uti våra bästa åhr för een lijten pänningh, som han tycktes denn tijden wara mycket lijtet att förähra bort, lijda stoor nödh, Gud weedt mijna tankar, iag will intet mehra skrif:a om denna materia, som är mycket maaga stark att tänka på, långt mehr att skrif:a om; här uthe hielpa dhe snarare denn, som dhe weeta är af gemehn härkompst och intet har det ringaste af sina anförvanter att förwänta, änn denn, som kunde något haf:a af sijna anhöriga till hielp att förwänta, men genom een elack anstalt så Disponerat, at han intet får, sådanna, som kunde haf:a pänningar och intet har, me-

delst deras egit förwällande, denn Lehr heela wärden åt, och ingen har lust at hielpa een sådan eller hans anhörige, Jagh seer, här är inga medell för oss fattiga gåssar att finna, så länge Far wår will altijdh följa sijna egna infall, infallen kunde wara goda nogh, men genom denn saatans långsamheeten blir alt bortskiämt och uti enn ricktigh confution stält; Gudh hielp oss fattiga Gåssar, fattighdommen faller oss swårare änn andra, ty denn gråter aldrig för gull, som aldrig gull egde.

Nu står wij intet längre ifrån fienden, än at han dagel: och stundel: hälsar på oss med sijna stycken, Gardit och wårt Regemänte står främbst utj een linia, och när hans styckeskätt giör skaade, så måste dhe råka på Gardit eller lifDrag:, hästar har han skiutit några till döds för lifDrag:, och sedan har han sönderskiutit några Rustwagnar och skiämt bort några tält, wijd Gardit här har han skiutit några kahrar till döds; Gudj skie låf, dhe mästa kuhlor går kun förbij, det är lijfullt förtretel: att ståå så länge stilla och kläda st. skätt och intet fåå skiuta igen, Konungen will intet låta skiuta på honom med våra stycken; Så snart Konungen får fram några flera Regemänter, lærer han gåå på honom löst, der är een ström emällan oss och honom som ligger wijdh staden Hollosin, denna skall wij öf:er, Gudh gif oss lycka, så skall det wähl gåå ann, när Kong Carl får råda, det lærer nu snart wijsa sigh, huru det aflöper, när det blir bestält, så skall Du fåå det at weeta, emellertijd och altijd befaller iag Dig under Guds beskärm, och om det är Guds wilja, wij än een gång fåå tahlas wijd, det då måste skie med hälsan och frijska lemmar på båda sijdor, K:re Bror, om något moyen i wärden finns, så laga, iag fåår pänningar, iag kan intet behålla någon drängh, ty iag har intet at kiöpa bröo föör, iag tigger så gått snart till at säja sielf mijna brödbijtar, får iag nu snart ingen hielp, så blir iag alldeles förlorat, K:re Bror troo full wijsst, så sandt som Gudh lef:r, har iag intet skrif:et så

miserabelt, som det är, à Dieu, skrif fljigt och hielp mig med pänningar, om Du kan, så gör Du een gudl. gärningh emoot migh, som altijdh är och förbli:r

H:r Brors
trognaste Bror

C. L. Beck.

Dat. Wohelow d. 29
Junij 1708.

[Börringe Klosters arkiv. — Meddeladt af grefve Corfitz Chr. Beck-Friis.

Brefvet är skrivet af unge herr Corfitz Ludvig Beck (senare Beck-Friis) f. 1685 och alltså i skrivande stund nära 23 år gammal och är ställdt till den ett år äldre brodern Joachim. De voro söner till herr Lave Beck och Eleonora Sofia Ulfeld, dotter af rikshofmästaren Corfitz Ulfeld och Leonora Kristina, som var dotter af Kristian IV och Kristina Munck. Man undrar på dessa och andra grunder om brefskrifvarens uttalade önskan, att han vore en bondegosse (antagligen då från Bara eller Frosta härader, där fädernegodsen Torup och Bosjökloster lågo), egentligen kan antagas vara framsprungen ur någon djupare själfpröfning. De styrandes grundsats att snarare hjälpa fram dem, som inga andra understödjare hade, än dem, som bara genom »en elack anstalt» för tillfället befunno sig i förlägenhet, kan man inte annat än gilla.

Som löjtnant vid Lifdragonerna stod unge Beck under Rehnskölds befäl. Då ättartaflorna ej uppgifva hans tjänstear, kan man ej veta, hur mycket han varit med om af det, som skildras i de Rehnsköldska journalerna. Något bör det alltid ha varit, efter han redan hunnit öfver kornettgraden; hans sysling Ebbe Ridderschantz fick ju börja som

ryttare. För ögonblicket befann han sig i Wilowa (ВѢЛОВА) eller som namnet skrives i svenska berättelser: Wohilow (Cederhielm), Wojelau (Nordberg), Olivo (Posse). Här stannade Carl XII en dag öfver, ett tillfälle, som Beck begagnade att skriva detta bref. — Det är dagarna före slaget vid Holovczin, som stod d. 4 Juli, och vattnet, som skilde brefskrifvaren och fienden åt, är Vabitj. Det är mycket riktigt, att Carl XII ej ännu ville kanonera på fienden och därigenom betona sin afsikt att just vid Holovczin företaga öfvergången. Tvärtom sökte han i det längsta hålla fienden i ovisshet om hvar denna skulle ske. Beskrifningar af slaget och dess förberedelser finnas i denna dagbokserie bland annat hos Cederhielm (D. VI) och Gyllenstierna (D. VIII *).

Brefskrifvarens uttalade förhoppning att än en gång få mötas med de sina gick i uppfyllelse beträffande brodern, men herr Lave dog redan 1710. Dock kom det att dröja länge med återseendet — fulla 14 år. Längsta delen af denna tid tillbrakte han i rysk fångenskap. Han uppräknas ej hos Pihlström eller Ennes, men Weihe nämner löjtnant Beck bland dem som 1712 fördes till »Sibirien». Och genom Kagg känner man orten där han, åtminstone för en längre tid, vistats. Det var Solikamski nära floden Kama, alltså på västra sidan om Ural, men guvernementen Wjätka och Perm räknades den tiden till Sibirien. Från Solikamski gick just vägen öfver Ural till Werchoturje, Tjumen och Tobolsk. Staden var den tiden omtalad för sina saltbrunnar. En enda dagbok är känd från Solikamski: J. Lyths (D. II) och ehuru den just för fångenskapsåren är defekt, får man likväl en föreställning, hur svenskarna som daglönare och handlangare förtjänade sitt uppehälle. Äfven här hade de sin kyrka, ett reparerad stall. Sannolikt har

*) Anmärkningen i noten s. 53 om Mensjikovs frånvaro från den egentliga kampplatsen är riktig, mindre förmodl. den från Nordberg lånade uppgiften om anledningen.

det funnits — eller finnas ännu, väl fördolda — flere dagböcker därifrån, ty när Pihlström 1711 passerade orten, vistades här 100 svenska officerare; lifdragonerna och isynnerhet lifregementet till häst voro ibland dessa talrikt företrädde. Genom Kagg vet man, att Beck ibland fått på kortare tid lämna Solikamski; sålunda uppträdde han i Tobolsk $28/2 - 19/3$ 1713, utan att anledningen till denna resa är bekant.

Bland de i Solikamski internerade svenskarna befann sig också kornetten vid lifregementet Hans Cederholm v. Schmalensee, som därstädes 1713 gifte sig med Maria Sofia Skogh. Hon var dotter af öfverstelöjtnanten vid H. Hastfehns värvade infanteri Claes Johan Skogh, som med sin familj blef fången i Wiborg 1710 och samma år dog i Novgorod. H. Cederholm dog emellertid 1715, och 1716 (Ennes har det oriktiga årtalet 1718) blef den unga änkan omgift med Corfitz Beck. När denne 1722 återvände från Ryssland, beledsagades han af maka och två barn; tvänne, en son och en dotter, hade lämnats kvar i kyrkogården, »sandbacken», vid Solikamski. Det var ingen ort för små barn under tryckande omständigheter; men de som öfverlefde blefvo härdade.

Beck-Friis dog som major vid S. Skånska kavalleriet 1761, hans maka hade dött året förut. Bådas porträtt funnos på Bosjökloster, men ha efter dettas försäljning flyttats till annan medlem af ätten.]

VII.

Hochwohlgebohrner herr Landzhöfding!

en ich die vorige Zeiten mich ehrindre so kan ich nicht unterlassen mein aufwartung mit diese brief bey den herrn Landzhöfding abzustatten, und meine Zustandh hir in Muscow in mein gefangenschafft wissen zu lassen, und bitte dass mein Hr Landzhöfding nicht ubell denken wolle dass ich hirbey übersende ein wexell auf 400 Dr Silb. mtz an ein handellsman H:rn Jocum Wernek oder dessen ordres zahlen zu lassen welche gelder ich den herrn landzhöfding mitt all plaisir wider soll contentiren so baldt ich were aus mein gefangenschafft auskommen. Ich hoffe dass ehr wirdt so reasonable seyn undt nicht refusiren, sondern bitte dass diese mein wexell mögte honoriret werden auf dass ich allhir in mein gefangenschafft kein unglück und verdruss mögte leiden, was ich mein herr landzhöfding in Saxen versprochen habe soll richtig gehalten werden, unterdessen bitte ich mein empfehlung an seine frau liebste mein frenka, und an alle seine liebe kinder dargegen ich mitt allen respect verharre

Muscow d. 29
Juni A:o 1711.

Mein herr Landzhöfdingz
ganss Ehrgebener diener

And. G. Gylldenklou.

Hochwohlgebohrner herr Baron undt landzhöfding.

Den hochwohlgebohrnen herrn Landzhöfding bin ich högst verbunden vor alle grace und generosité dass ehr so gut gewesen und den wexell acceptiret, welche ich auf ihn trassiret habe Durch den handellsman Wernek; Gott ist mein Zeugen dass ich solches lebenslangz nimmer vergiesen werde und versichere dass mein hochwohlgebohren herr Landzhöfding nicht auf ein heller soll so[!] kurtze kommen; Ich habe darnacher zwe mahl mit selbige Man den herr Landzhöfding mein gehorsamstes respect abgestattet, weis aber nicht ob es wohl ihm ist zugekommen, solle mir aber von Hertzen lieb seyn zu vehrnehmen wie es ihn und seine liebe anhörige gehet. Nehmes nicht Ubell mein hertzen herr Landzhöfdingh dass ich wider ein wexell /: gross 400 d. S:mtz :/ auf ihn trassire welche wexell ich mit den handellsman hir in Muscow Hr Rudolp Meijer geschlossen habe, und bitte wan ehr noch etwas von seine alte grace vor mir Ubrig hatte dass ehr doch so gut seyn wolte und selbige wexell nach sein sicht zu honoriren und nicht mit protest zurückkommen lassen, weil die protesten vor ein gefangen hir seehr übell zu pass kommen, und dass ich mit ein brief von den herr Landzhöfding hir auf könnte ehrfreuet werden; Ich habe mein bevollmechtige in Sveden Hr Cammeriren Johan Schylander zugeschriben, wan ehr geldt von nöthen hatte dass ehr sich an den herrn Landzhöfding adressiren solte, und auf die guter was ich in Sveden werckl. possidire bey den herr landzhöfding gelder aufnegotiren hir zu meine subs[istence] in dieser mein gefangenschafft, und weil ich allezeit und noc bis dato kein grösser vertrauen an niemand habe als an mein hochwohlgebohren herr Landzhöfding und ich allezeit grosse probe da von gespuret habe als will ich hir durch ganss demytigst gebeten habe dass ehr mein bevollmechtige und mir damit Secundiren wolte. Solte der grosse Gott mir ein Mahl aushelffen

werde ich solche grace mitt alle schuldige danckbahrkeit und reconnoissance wissen abzudinen. und nichts höheres wunschen als ein Mahl Capable zu seyn solches wider zu ehrsetzen undt betzahlen. Mein gehorsamstes respect an die hochwohlgebohren des Herrn Landzhöfding sein frau gemahlin :/ Mein gnädige fränka /: nebst seine liebe kinder insonderheit. Fransösken bitte mein demütigste respect anzumelden dargegen ich mitt allen respect lebenslangz verharren werde des Hochwohlgebohrn Hr Baronens und Landzhöfdings

Ganss ehrgebenste diner

Muscow d. 3 Aprill
A:o 1713.

And. G. Gylldenklou.

bitte noch ein Mahl auf diesen briefen antwort zu bekommen wie es mitt d[em] herr Landzhöfding und die seinige gehet.

[Utg:s samling. — De två här meddelade breffen från gen.-adjutanten Gyldenklou till en landshöfding hemma i Sverige kunna i viss mån betraktas såsom typiska för de bref, som de svenska fångarna i Ryssland skrefvo hem. Omständigheterna vexlade naturligtvis, temat är vanligen detsamma: bön om hjälp och understöd. Ty läget var i hufvudsak detsamma, ett nödläge. De voro sällan roliga att skriva — fränsedt känslan af att man ju kom i kontakt med de sina; de kunna därför icke heller vara roliga att läsa. Några intima meddelanden af ena eller andra slaget innehålla de sällan eller aldrig och borde ej göra det, såvida ej afsändaren tillfälligtvis kunde fortskaffa dem med ett mycket säkert bud, t. ex. en hemresande ransonerad eller utväxlad fånge. Ty de lästes af ryssarna före befordrandet och en misstänksamt öfvervakad post är ej ägnad för förtroliga meddelanden. Men att man behöfde pengar, var en

sak, som de gärna läto fritt passera, och af remisserna hade de ju själfva nytta.

Anders Gideon Gyldenklou — född 1675, var vid krigets början löjtnant vid lifdragonerna och blef i slaget vid Narva illa blesserad i munnen (C. H. P. Sperling, K. Kr. D. III). Han blef kapten vid regementet 1702, har alltså deltagit i de företag, som skildras i de Rehnsköldska journalerna. Han blef generaladjutant 1708 och såsom sådan nämnes han i flere af de utgifna dagböckerna. Efter Poltava följde han Carl XII till Bender, sändes d. 27 Aug. 1709 med en del saporoger för att stöta till Gyllenkrooks parti och blef tillika med detta fången vid Czernowice d. 24 Sept. samt förd till Ryssland. Enligt Ennes skulle han ha vistats i Woscrosensk; i Pipers dagbok säges emellertid under d. 24 Jan. 1713, att han skulle sändts från Moskva till Arsamarsk, men att han på Pipers ansökning, och då han af ryssarna betraktades som jämngod med öfverste, fått stanna kvar. Båda breffen äro också skrifna från Moskva. Och där fanns han tydligen ännu 1716 ^{23/5}, då J. Cederhielm i ett bref till sin broder Germund talar om hans nödställda belägenhet och ber denne intressera sig för honom. Särskildt borde han inverka på hans mor, omgift och änka efter stallmästare E. Reuterkrantz, men som nu nästan tycktes ha glömt bort honom. »Jag är vittne att han skrivit åtskillige ödmjuka bref; Gud vet om de kommit fram». Men på tre år har han hvarken fått pengar eller bref. Äfven d. 20 Juni ber han brodern på det kraftigaste inskrida till Gyldenklous förmån. — Sedan blir det alldeles tyst.

Namnet han bar har under dessa omständigheter en ironisk klang, och det var så till vida bra, att han hos ryssarna hufvudsakligen gick som Andrej Gidenovitj. Men lifvet frestade han likväl, han som de andra och kom hem efter fredsslutet, fick öfverste titel och 1733 generalmajors

afsked. Dog 1735. Gift med Kristina Lagercrona, dotter af gen.-major A. Lagercrona.

Den landshöfding och baron, till hvilken han skrifver *), kan väl knappast vara någon annan än Jakob Burensköld, sedan 1706 landshöfding i Linköping. Visserligen hade han redan, då det första brefvet skrefs, fått nya befattningar, men därom torde väl G. varit okunnig. Han har lofvat landshöfdingen någonting »i Saxen», där landshöfdingen tydligen varit tillstädes, och frun var hans fränka. Detta sista passar just in på B-s fru — men ej veterligen på andra samtida landshöfdingefruar — ty B. var gift med Elsa Appelgren, som var dotter af brefskrifvarens faster Katarina Gyldenklou, gift med presidenten Nils Appelgren. Friherrinnan Burensköld var alltså Anders Gideons kusin.]

*) Brefven, som förmodligen legat i kuvert tillsammans med ett annat bref, sakna adress. Det ena — det sista — har varit hopviket till en biljett af 75×50 cm., är skrifvet med mycket fin stil på mycket tunt papper.

VIII.

[Påtecknad:] ankom d. 16 nov. 1712.

Högwälborne H:r Grefwe Kongl. Maytts Råd
Präsident och General Ammiral.

id denne favorable Winden ifrån Sverige twiff-
lar jag aldeles intet om Kongl. Maytts örlogs
flottens samt transportens ofördrögeliga Uth-
lop. Och som jag fördenskull hoppas innan
kort at fågna mig af deras lyckel. ankomst.
Så har jag här med Eders Excellence tienstl. welat anmoda,
det behagade Eders Excellence låta sättia transporten i
Land wid Warnemünde eller och wid Wismar, kunnandes
de öfriga af Proviant eller till Strahlsund destinerade fahr-
kostar lijka full fortsättia sin cours åth Gällen. Jag för-
blifwer med all Wördat

Eders Excellence
ödmiuke och hörsamste
tienare

Bentwisch
d. $\frac{3}{13}$ Nov. 1712.

M. Stenbock.

P. S. Orsaken härtill och et mehra lär Brefhafwaren
weta at berätta.

recomend in sp.
 a son Excellence
 Monsieur le Comte de
 Wachtmeister, Senateur du
 Roy et Ammiral General
 de Suede.

[Utg:s samling. — Det är ett märkligt bref, som här offentliggöres, icke så mycket hvad själfva texten angår, ty Stenbock har skrivit så mycket i ämnet, att ett bref mer l. mindre just ej betyder så mycket, men för det spännande i själfva situationen.

Med oändliga ansträngningar hade Stenbock mot hösten 1712 fått den så mycket omtalade trupptransporten öfver till Rügen. Det var svåra uppgifter, som väntade honom på tysk jord. Svenska Pommern hade gjorts till krigets skådeplats och han skulle få att mäta sig med utom den närmaste fienden danskarna, äfven ryssar och saxare. De tre monarkerna befunno sig personligen i fält.

Men denna transport hade träffats af en allvarsam olycka. Manskaper hade lyckligen utskleppats vid Wittmund på Rügen, men innan förråden hunnit landsättas, angreps flottiljen af danska flottan, som förstörde eller skingrade den. Man kunde nästan frestas att kalla det för ett slags nytt Poltava så till vida som händelsen äfven denna gång efterföljdes af förlusten af en fältarmé, ehuru visserligen med vida längre tidsfrist och — låt oss tillägga — under hedersammare omständigheter.

Såsom genast synes af dateringen är det ej om denna första eller hufvudtransport föreliggande bref handlar. Den hade ju försiggått mer än en månad tidigare. Här är fråga

om en andra transport, som skulle ersätta den förras förluster och äfven öka fälthärens styrka, hvilket var väl behöfligt med hänsyn till de fiendtliga härarnes öfvervikt. Den 1 Nov. hade Stenbock lämnat Stralsund och den 3 hade han intågat i Mecklenburg. Bentwisch, brefvets dateringsort, ligger o. 5 km. N.O. om Rostock. Gammal vana att lägga 10 till »svensk» stil, som nu inte längre fanns, har gjort datum för ny stil felaktig. I brevet betecknas Warnemünde eller Wismar som passande landningsplatser för transporten. Lättheten att här utskeppa denna anföres i det afhållna krigsrådet som ett af skälen, hvarför inmarschen i Mecklenburg företogs.

Men denna andra transport inträffade aldrig. Den har dock fortfarit att spela in i företagen som ett gäckande hopp — naturligtvis med ett osällt inflytande. Det tycktes beslutadt i ödets råd, att allt skulle gå galet och att nit, uppoffringar och mödor skulle vara bortkastade. Man skyller ju på ödet hvad som rättare debiteras egna misstag och försummelse. Den danska generalstabens arbete »De nordiske Allieredes Kamp med Magnus Stenbock, 1712—13» — det ligger ju en honnör i själfva titeln, som ej är oafsiktlig, ty genom framställningen talar sympati för den lysande motståndaren — gör den för oss svenskar trista reflexionen, att om generalamiralen d. 8—9 Sept. bara blifvit liggande stilla, där han var med den svenska flottan, så hade första transporten ofelbart kommit helskinnad fram och hastigt kunnat följas af den andra. Nu gick det som det gick. Trots allt som gjordes för att påskynda denna, blef den sent färdig och när den ändtligen lagt ut, kom den aldrig fram. Tre gånger gick man till sjöss, tre gånger fick man vända. Ingenting var »favorabelt», hvarken vind eller vågor.

Stenbock fick reda sig bäst han kunde. Det gjorde han ju till en tid ståtligt nog, men följderna af det slag han utdelade blefvo ringa. Han kunde ej begagna sin se-

ger eller med andra ord: den var vunnen kanske (det må militärer afgöra) på det enda håll, där den för tillfället var möjlig att nå, men hållet var inte det rätta. Man undrar nästan, om ej Wittmund och transportens förstöring har lekt väl mycket för fältherrns rörliga själ.

Det uppdrag Carl XII gifvit Stenbock hade kanske endast Carl själf varit i stånd att lösa. Uppgiften var ju att bryta in i Polen för att där möta konungen själf i spetsen för en turkisk eskort. Detta *måste* fasthållas vid bedömande af åtgärderna. Ur denna uppgift blir det förhållande, i hvilket Stenbock ställes till konung Stanislaus, begripligt, i annat fall är det meningslöst. Verba formalia i Carls bref till Stenbock lyda: »Hans Kongl. Majt af Polen, som utan twifwel lærer följa armeen, hafwen I med all tillbörlig heder och wördnad att bemöta samt med hörsamhet efterkomma hwad han i et eller annat mål kan hafwa att befalla. I synnerhet hwad krigsoperationerna angå». Det sista är illa formuleradt, olämpligt inom själfva Polen, omöjligt utanför. Det gör ett nästan pinsamt intryck det där talet om Stanislaus' »befallningar», som efter brevets ordalag så ofta upprepas. Visserligen har Stanislaus fått en del beröm för sitt ädelmodiga beslut att afstå från kronan, men man går ej i krig för att öfva ädelmod. Stenbock kände dock sin konung för väl för att icke veta, hur de citerade orden rätteligen skulle förstås. Och visste han det ej, så fick han veta det i det skarpa brefvet af d. 17 Dec. — tyvärr försent.

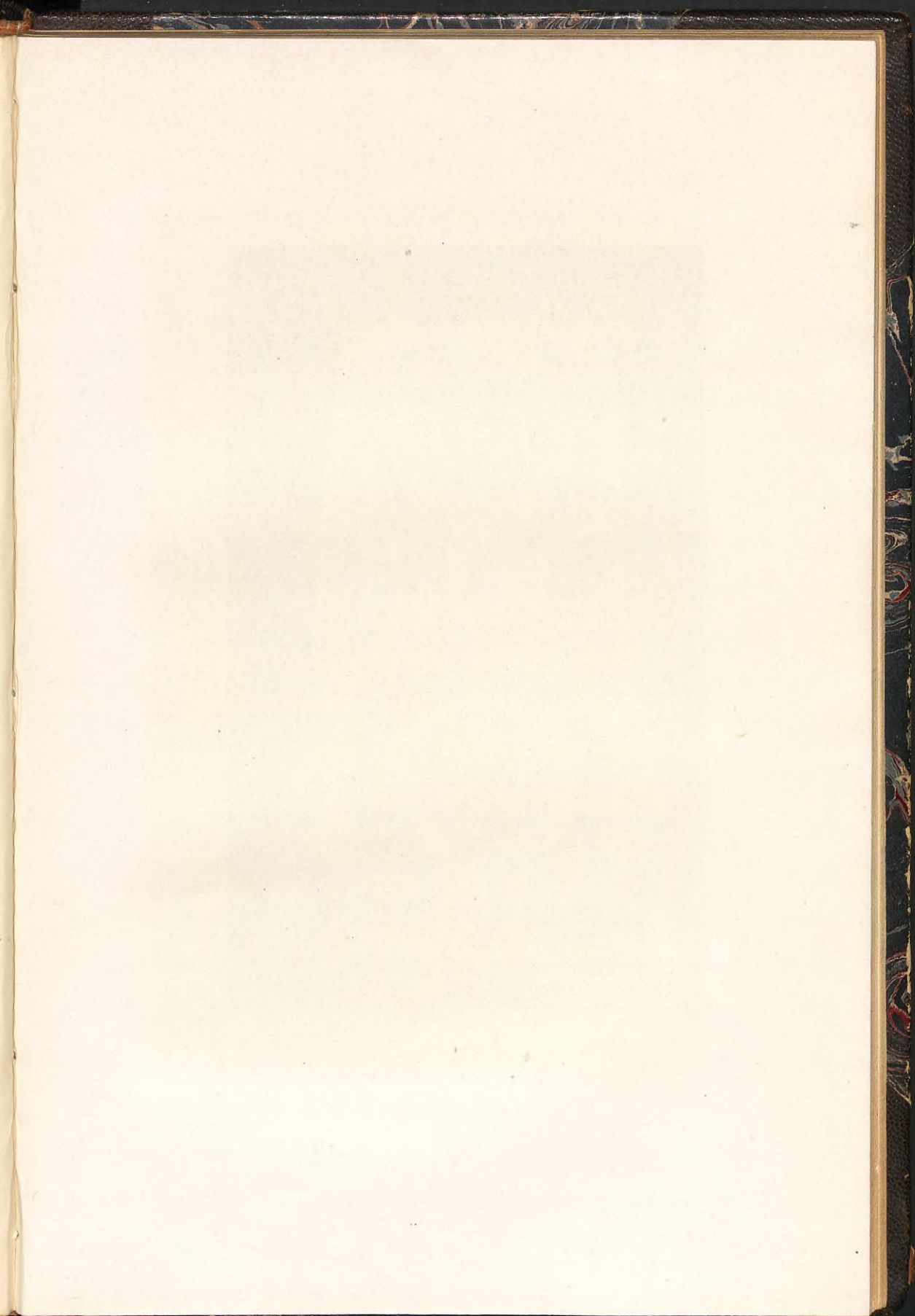
Det är svårt att veta, hur Stenbocks tankar kommit och gått; att hans håg knappast varit att gå mot Polen är tydligt. Hågkomsterna därifrån voro ju ej särskildt lockande — såsom kontributionsindrivare hade han där blifvit föga »populär» — och transportens uteblifvande föll tungt i vågskålen. Tanken var ju uppgifven i samma stund han lät det passera, att Stanislaus dref sentimental politik på egen

hand. Hvad hade han sedan själf i Polen att göra? Hvad skulle Carl göra där sedan? På hvilken väg annars skulle han kunna komma hem vid denna tid? Carl blef följaktligen kvar, där han var, och där han måste förblifva. All vår sympati för en sådan människa som Stenbock kan dock ej skymma för oss, att han knappast handlat med frimodigt samvete, och därom vittna också många af hans egna ord. Nordberg, Lönbom, Annerstedt — alla röra de sig med behörig försiktighet kring det kitsliga ämnet. Ingen af dem har heller tänkt sig in i Carls så ytterst prekära ställning i Turkiet.

Stenbock var ingen politiker och när han likvisst nu försökte sig åt det hållet, drog han det kortare strået. Något annat var knappt att vänta med sådana motspelare, för att inte begagna uttrycket falskspelare, som August och Flemming. Stenbock hade för mycken eld i hjärtat för att ha tillräcklig kyla i förståndet — utom på slagfältet förstås och han bör därför helst ses i striden. Såvida man ej föredrar att se honom som manare, uppmuntrare och organisatör, ty det är också en präktig syn. Carl XII, som nogsamnt kände Stenbocks gåfvor — han hade visserligen förut, i Danzig, begagnat honom som underhandlare, men han stod då själf i närheten och kunde ge hans öfvertalningsgåfvor det tillbörliga eftertrycket — hade visserligen nu hänvisat honom till en politisk rådgifvare, slug nog för resten, men när han emellanåt lydde honom, skedde det mest till hans egen äras förminskning. Mauritz Wellingk var också genast på det klara med hvad Carl XII skulle tycka om den vapenhvila Stenbock ingått med fienden och om Stanislaus' vandrande-riddare-irrfärd till Bender. En stund (d. 10 Nov.) hade Stenbock varit betänkt på en rörelse, som skulle gjort den blifvande valplatsen till en helt annan än Gadebusch och de slagna (hoppas man) till helt andra. — Det lär ha varit Flemming, som sörjde

för att turkarna genast fingo underrättelse om den vapen-
hvila, som åstadkom så mycket buller därnere.

Men hvilka tankar, som än må tränga sig på en vid
en tillbakablick öfver händelserna — man skall dock alltid
ha liflig medkänsla för den spänning och väntan, som an-
das i det lilla brevets få och förrättningsmässiga rader.]

KAFTAN

BUREN VID AUDIENS HOS SULTANEN.

IX.

Stormächtigste Aldranädigste Konung.

t i underdånighet efterkomma Eders Kongl. M:tz Allernädigste befallning, har jag intet bort underlåta at inkomma med min underdånige berättelse huru sig förhåller så wäll med min resas fortsättande, som mit medföllies förhållande. Hwad min resa angår så börjades den fast på det sättet som es bataljonen när den hafwer legat länge i Guarnizon, så at i stället iag bort resa ifrån Demotika klockan 3 om morgonen, kom jag intet för än klockan 5, af ursak at då war den ena här den andra där at taga afskied, och wet iag intet hwad iag mäd skeel skal kunna dömma om mit medföllies olika långsamma afskedstagande, i ty enär wij i går kummå fram til Hawsa om middagen, wåro större delen mycket siuka, matta, ock förswagade, hwilcket jag intet förmodat af dem som gjort Campagner i Ukränien, men märckes wäll deraf at Demotikas afskieds tagande måtte wara mera fattigant än ukräniska marcher och lærer således den med Guds hielp snart tilstundade hemresan kamma dem myket beswärligit förre; men i synnerhet är jag i största förundran hwad H. starosten wederfarit som sig någet opasslig befinner hafwandes iag ännu intet kunnat komma underwäder om hans siukdom, där icke något skulle stå at presumeras deraf, at intet förmår han rida, utan sitter

KAFTAN

BUREN VID AUDIENS HOS SULTANEN.

IX.

Stormächtigste Aldranådigste Konung.

At i underdånighet efterkomma Eders Kongl. M:tz Allernådigste befallning, har jag intet bort underlåta at inkomma med min underdånige berättelse huru sig förhåller så wäll med min resas fortsätiande, som mit medföllies förhållande. Hwad min resa angår så börjades den fast på det sättet som en bataillion när den hafwer legat länge i Guarnizon, så at i stället iag bort resa ifrån Demotika klockan 3 om morgonen, kom jag intet för än klockan 5, af ursak at då war den ena här den andra där at taga afskied, och wet iag intet hwad iag mäd skeel skal kunna dömma om mit medföllies olika långsamma afskedstagande, i ty enär wij i går kummå fram til Hawsa om middagen, wåro större delen mycket siuka, matta, ock förswagade, hwilcket jag intet förmodat af dem som giort Campagner i Ukränien, men märckes wäll deraf at Demotikas afskieds tagande måtte wara mera fattiguant än ukräniska marcher och lærer således den med Guds hielp snart tilstundade hemresan kamma dem myket beswärligit förre; men i synnerhet är jag i största förundran hwad H. starosten wederfarit som sig någet opasslig befinner hafwandes iag ännu intet kunnat komma underwäder om hans siukdom, där icke något skulle stå at presumeras deraf, at intet förmår han rida, utan sitter

stadigt i wangen, därest han ofta låter hålla an ock går med långa, breda, ock matta steg back om första buska, därest han med krokut rygg ock mycket ymkeliga åtbörder sig jämmerligen pinar, ock helt pustande tilbakars kommer.

Öfwerste Silverhielm såsom en bekant Smolänning och stor älskare af miölcka sqwipen har uppå hela den magra svitens begäran inkommit med en suplique at jag måtte hwar morgon före de marchera ut, gifwa dem Cavé med miölk af ordsak at porten elliest torde mena det Envoyeen förtärt all Tain för dem, hwilcken frukost iag dem accorderat ock på det Silverhielm måste blifwa desto bättre underhållen och fodrad, består iag honom en skål miölck mer än alla de andra.

Klockan 10 kom iag i dag hit til Babbada hwarest iag mig lærer uppehålla tils i morgon bittida klockan 3, hwilken timma är vår beramade upbrytnings timma: klockan 2 om morgonen låter iag af min ena trompetare blåsas putzel och stracks deråfter förrättas corum, efter förrättat gudstienst blåses strax til häst (giörandes iag så mycken figur ock wäsen med min ena trompetar såm andra med sex) sedan marcherar wij med al ordentlighet utur quarten i giönom alla byar ock städer marcheras i största allei, ock går alting i sådan ordning det iag måtte falla i största förundran enär iag eftertäncker ock jämnför min forna stat, wäsen ock folcks medisance, emot den beskiedlighet, alfwersamhet, samt altings någa reglerande som iag wisar sedan iag blef ministre; Kunnandes iag der til beropa mig på H. Fabrices witnesbörd (som kom til mig en chassant til Hawsa) hwilken ehuru medisant han wil, ock plägar wara wijd slika tilfällen, intet annat för Eders Mayestet lærer kunna tilstå ock berättta än at han beskedligare ministre aldrig sielf giönom kickglas sedt, eller i Zell hört talles om, komma til Porten; ingenting står mera at befaras, än om iag skulle länge blifwa wid denna bestälningen, at regulariteten alt förmycket torde taga öfwerhanden; alt förden-

skuld är til Eders Kongl. Majjestet min underdåniga begäran at snart förhielpa mig til min förra metié, där ordentligheten mer efter behag kan hanteras, uti Eders Majjestets höga nåd anbefaller jag mig tillika med hela min svit med underdånigt framhårdande af

Stormächtigste Aldranodigste Konungs

Eders Kongl: Majjestets

Aldra underdånigste och tropliktigaste

Babbada d. 13

tienare ock undersåte

Julij A:o 1714.

C. A. Grotthuss.

Eders Kongl: Majjestet
täckes eij onådigt uptaga det
intet min regularitet til skrif-
wandet ännu har hunnit.

[Riksarkivet. — Medd. af A. Stille.

Uppbrottets timma skulle äntligen slå för Carl XII efter hans långa af olika skäl nödtvungna uppehåll i Turkiet. Öfversten frih. Kristian Albrekt Grotthus affärdades alltså från Demotika Juli 1714 såsom e. o. envoyé till Konstantinopel för att å Carls vägnar taga afsked af sultanen. Han ställdes i spetsen för ett ganska stort och lysande följe af omkring 70 personer.

Till dessas behöriga utrustande och beklädande hade man fått låna upp penningar från olika håll. Dräkterna — »gull-schamerade blå» för officerarne, »silfver-schamerade blå» för betjäningen, beskrifver kammartjänaren Hultman, som var en smula svag för prakt, fast han aldrig såg någon hos sin herre — hade naturligtvis blifvit beställda i Konstantinopel. Kom så härtill ståten för alla hästustrustnin-

garna. »Le tout sera d'une magnificence et d'un brillant admirable» skrifver franske legationssekreteraren Brue *). Denne var en släkting till Voltaire, som i sin Carl XII:s historia gjort sig till godo ett och annat ur hans berättelser och som beträffande ambassadens glans påstår, att man hoppades draga någon reel fördel af att för de styrande förevisa »la brillante comedie de l'ambassade svedoise». Förtretad förklarar Nordberg detta för ett »obeskedligt mocquerie». Men man måste nog i viss mån ge Voltaire rätt. Vi skola emellertid också ge Carl XII rätt: det anstod honom ej att draga ut ur Turkiet som en fattig, afskedad »klient», om det också möjligen kunde räckt med något mindre.

Ambassadens hufvudman Grotthus nämnes ej ofta i dagböckernas krigiska skildringar; så mycket oftare däremot under Bendertiden t. ex. i Fabrices bref och i v. Kochens dagbok. Likvisst har han deltagit mycket i krigiska värf, redan som 17-årig (f. 1680) inträdde han i svensk krigstjänst. Efter befordringarna att döma har han tjänt med utmärkelse, ty 1704 omtalas han som öfverstelöjtnant vid Taubes dragoner **). Han blef blesserad i träffningen vid Posen Aug. 1704 och stod då under Meijerfelts öfverbefäl. — Efter Poltava följde han med till Bender och det är nu han kommer Carl XII nära. 1710 blef han öfverste samt löjtnant vid drabanterna. Efter ett par besök i Konstantinopel 1710—11 uppehöll han sig framgent i Bender, tills han efter kalabaliken åtföljde konungen till Demotika.

I Bender blef Grotthus mycket använd dels till att

*) Cit. efter Th. Westrin Karl XII:s orient. kreditorer. Hist. Tidskr. 1900.

**) Ättartaflorna — och efter dem den tanklöst skrifna noten i Kar. Krig. Dagb. VIII sid. 25 — ha den felaktiga uppgiften, att det var vid Dückers dragoner. Men dessa voro ej med i träffningen vid Posen. Deras öfv.-löjtn. var Th. Funck, senare envoyé i Konstantinopel 1711—13.

uppnegotiera pengar, dels äfven vid muntliga underhandlingar med turkiska paschar eller sultanens utskickade. Genom arten af sin begåfning och sin förvärfvade färdighet i turkiska språket var han mycket passande både för det ena och det andra. Men de finansoperationer han som Carl XII:s »deffterdar» eller skattmästare företog sig hvilade knappast på sunda grunder. Visserligen utbrister Fabrice i ett bref till Görtz »c'est un miracle, comme il trouve toujours encore de l'argent à emprunter», men tillägget om hans likgiltighet för räntesatsernas storlek gör ett stort afdrag i denna billiga beundran. Det var naturligtvis ej treffligt att bokföra en sådan ekonomi och det gjorde han heller aldrig. Ättartaflorna sluta sina korta biografiska notiser om Grotthus med de — jag vet ej hvarifrån lånade — orden, att han som skattmästare var utan egennyttan, utan noggrann sparsamhet eller vidlyftig redogörelse. Det sista var Carl XII:s fel lika mycket som Grotthus' — förtjänsten var hans egen. Stannade för en kort stund en slant i hans egen ficka, så var den ämnad till konfekt och sötsaker, för hvilka han var mycket svag. Och orienten är confiturernas trakt. Confiturernas och en del annat. För hvilket kanske endast Carl XII var alldeles immun.

Bör Grotthus såsom financier bedömas en smula ur de rådande omständigheterna och den penningnöd, som jämte så mycket annat fördystrat de turkiska åren, så vore det orättvist att ej ha ett berömmande ord för hans färdighet som underhandlare. Smidighet och godt humör ha tydligen kännetecknat honom. Men hjälpte inte annat, så glömde han ej att uppkalla stoltheten. Det är nog att anföra ett par exempel, om de också ej falla under rubriken högre diplomati. Det var Grotthus, som dagen före kalabaliken gick ut och höll tal till de antågande janitscharerna med den verkan att Ismael pascha för tillfället tvingades till ett snöpligt återtåg. Det var han som tidigare på dagen, vid ett sista besök hos kanen och paschan, gaf den förre, som

yrkade på Carls personliga inställelse hos dem, det stolta svar, att han mycket misstog sig på konungen af Sverige, om han trodde, att denne lät skrämma sig till att komma och kyssa hans tofflor. Hvarpå han förstås blef utvisad af den förtörnade kanen.

Huru som hälst: om Grotthus tydligen ingalunda motsvarade den idealbild, som sultanens kansli i sin svarsskrivelse till Carl XII uppgjort af honom i de orden, att sagde friherre »var ett exempel för alla de stora af Messiaë religion», så kan det ej nekas, att valet var ganska lyckligt i många afseenden. Tilläggas bör kanske också, att konungen ej hade många att välja på. Bland de blinda, hade Grotthus sagt om sig själf, tar den enögde (han var sådan) priset.

Det sista pris han tog, bör ej förbigås här, ehuru det var långt ifrån gyllene hornet och seraljudden. När man från Putbus på Rügen färdas till det furstliga jaktslottet i skogarna vid Granitz, så ser man på höger hand nära stranden en staty, ståndande liksom ett slags pelarhelgon, på en 40 fot hög kolonn. Han pryder lika litet i landskapet som han en gång gjorde i historien, ty det är Fredrik Wilhelm I, som fått detta minnesmärke till åtanka af den lyckade landstigningen vid Gross-Stresow. Vid den skarpa strid, som uppstod här natten till d. 5 Nov. 1715, stupade Grotthus med värjan i hand. Hans konung låg också tätt framför fiendens spanska ryttare under sin häst, sårad och afdånad, men uppdagades i rätta stunden vid skenet af kanonelden. Grotthus hade nu fått »full decharge». —

På ambassadens förrättningar skall här ej närmare ingås. Grotthus, som dröjde i Konstantinopel öfver Augusti månad 1714, hade två audienser hos sultanen, blef officiellt ytterst artigt bemött, men fick privat smälta åtskilliga otidigheter af storvisiren, den hänsynslöse Ali pascha d. y., och misslyckades alldeles i sitt försök att förmå Porten till någon större låneförsträckning. En erbjuden mindre vän-

gåfva afböjdes på Carls befallning såsom »i vårt land helt obrukelig» som de förtörnade orden falla i Carls bref. Ett politiskt moment ingick emellertid i beskickningen: att fasthålla Porten vid den punkten i traktaten med Ryssland, som förband tsaren att ej blanda sig i Polens förhållanden (Lind, Carl XII i Turkiet). Det kunde ju komma till nytta under förefallande möjligheter, men bevisar på intet sätt, att Carl hängaf sig åt några turkiska illusioner.

Utg. har ej sett någon förteckning på deltagarna i beskickningen. Här kunna likväl nämnas, utom öfverste G. Silfverhielm, gen. adjutanten grefve Th. Bjelke, ryttmästaren G. F. v. Rosen (snabbryttaren på hemfärden), gardeskaptenen H. M. Buddenbrock (den under frihetstiden halsuggne), kapten L. Fahlström, registrator G. Celsing samt ambassadprästen, den blifvande kyrkoherden i Slätthög i Småland, Lars Tursenius (Kar. Dagb. VIII). — Förmodligen vidare en del drabanter. Den omtalade starosten lär ha varit Bobrosinski.

På ett sällsamt sätt afsticker det här meddelade brefvets själfsvåldiga hållning mot allt det bekymmer och besvär, som varit förenade med ambassadens behöriga utrustning och den yttre effekt man ville åstadkomma. Men det visar på samma gång, hvad man kunde tillåta sig mot den vanligen så behärskade Carl XII, när man fått del i hans vänskap. Hos Carl fanns det för öfrigt en djup fond af humor. Och denna lekte ju bland faror, mödor och besvärligheter både hos honom själf och hos mer än en af hans betrodde.

När brefvet skrefs, hade Grotthus hunnit till Baba Eskisi. Ty så måste vi öfversätta hans dateringsort; det verkliga Babadagh ligger på vägen mellan Bender och Konstantinopel, ett stycke söder om Donaus utlopp i Svarta hafvet. Han hade dagen förut i Hafsa träffat sin gamle bekante Fabrice. De brukade med hvarandra utbyta vänskapliga, men ganska hvassa repliker och sådana ha tydli-

gen ej heller fattats vid detta tillfälle. I ett bref till Görtz omtalar Fabrice att han just jagade i trakten och vanligen på morgonen fick ett par harar och några raphöns. Dessa voro knappast våra vanliga, utan snarare den art, som kallas *Perdix græca*.]

X.

d: 13 Dec: 1715.

Högl. kongl. Cancellie Collegium
Höggunstige Herrar

Den glädie Sohlen som på 15 åhr och deröfwer förneckat Swerjes barn sin liufwaste och angenähmaste glantz, är i dag i vårt Swea rijke åter uprunnen, och i Ystad till allas nöije och hiertans gledie synter, iag meenar vår allernådigste herre och konnung, Konnung Carl den XII, hwilken kommit i land med snapop wid Trelleborg och i dag efftermiddag kl. 3. kom på en dålig skiutzhäst til Ystad ridandes, är nådig och mild samt wid god hälsa, derföre herre icke os uhtan tig allena wari ährona; hans Maj:tt kom sielf 3:die med General adjutanten During och Öfwerste Rose. Jag skattar mig lyckl: som har den ähron at beboda detta aldra först till mina högrespective för män, utj hwars höga gunst iag mig stedze recommenderar, och med all submis respect framhårdar

dett högl. kongl. Cancellie Collegii
Ödmiukast
tienare

Ystad d. 13 decemb.
1715.

Ol: Muurman.

d: 17 Dec: 1715.

Höglofl. Kongl. Cancellie Collegium
Höggunstige Herrar.

Med denna Påsten ödmiukel. föredragas, huru som man till dato intet till de öfrige Cancellie Herrarne förnummit, utan bär fruchtan at de med andra råkat i fiendens händer, doch har man härom än ingen wissheet, Landzhöfdingen Feiff är den endaste som af Cancelliet öfwerkommit och har alla händerna fulla at beställa. Hans Maj:tt är Gudj lof wid en god hälsa och wid ett nådigt och mildt humeur, rijder uth ibland och diverterar sig. J går wijste han sig i swart habit, och Confererar dagel. med fältmarskalkken /:som något siucklig är:/ och med de andre Generalerne. J förgår ginge 3 stycken Profwiantz skiepp härifrån till Wismar under Convoj. Annat är nu förtijden intet passerat, utan iag med all Submis respect lefwer

Det högl. Kongl. Cancellie Collegium
Ödmiukaste Tiänare

Ysted d. 17
Decemb. 1715.

Ol: Muurman.

d: 24 Decemb.
1715.

Höglofl. Kongl. Cancellie Collegium
Nåd-gunstige Herrar.

Med denna ordinarie påsten Hans durchleutigkeit Printzen af Hessen Cassels ankomst i går kl. 11 hijt till Staden ödmiukl. aviserar. Hans Kongl. Maj:tt med hela sin högt förnäma Svite af Generaler och Öfwerstar woro tagne 1 mihl ifrån Staden honom till mötes, och Convoyerade honom

somblige till häst, andra till wagns, intill Konungens Logemente, derest hans durchlautigkeith aflade sin Gratulation, och sedan förfogade sig till sitt eget Logemente på torget hoos Rådman Lang. Öfwer måhltijden wijste Hans Maij:tt sig heelt förnögd med discusser och wenliga åthäfwor, och war detta den första gången hans Maij:tt talt öfwer måltijden, sedan hans Maij:tt kom hijt. J går efftermiddag kl. 3. ankom Kungl. Rådet Meijerfeldt med sitt föllie; Samma dag om qwällen kom hennes durchläutigkeith Furstinnan af Zweybrüchen hijt ifrån Lund, och lærer i dag ha den nåden at få en visit af Hans Kongl. Maij:tt. J förgår arriverade gref von der Natt med sitt föllie: Annat föranderligit är intet passerat, utan en stoor myckenheet af diverse stånd församlas hijt, så Logementerne börja blifwa knappa. J går reste Professor Linnerius ganska förnögd härifrån med sin fullmacht at wara Biskop öfwer Skåhne och Blekingz leh . . [?] Och iag för öfrigt med ödmiukst observance lefwer

Deth Höglöfl. Kongl. Cancellie Collegij
Aldra ödmiuckaste
tienare

Ysted d:n 24,
Decemb. 1715.

Ol: Muurman.

Ystad d. 4 feb: 1716.

Än är intet Printen [!] af Hessen Cassel ifrån Göteborg verterat, och tror man wäl at hans Maij:tt för des återkomst sig eij härifrån begifwandes warder. Eliest är wid kongl. Håfwet ingen förändring skiedt, utan hans Maij:tt wisar sig emot alla som hos honom någon ansökning giöra, myket nådig och mild, och bepriseligen emot Enkior och den nödlidande. Eljest går ett almänt rychte som skulle ett placat wara nu nyl: utgångit om förhögnigen

på halfwa hela, dubbla och 4:ra dubbla Caroliner, sålunda att en half Carolin ska gå för 12 $\frac{1}{2}$ öre S:mtt, En Carolin för 25 öre een dubbell Carolin eller Crona för 5 Caroliner, men det andra myntet blir i sit förra valeur, Datum Ystad ut supra

Ol: Muurman.

[Riksarkivet. — Medd. af A. Stille.

Föregående fyra bref äro skrifna af postmästaren i Ystad Olof Muurman, såsom officiell meddelare af märkliga nyheter, och vederbörligen ställda till herrarne i Kanslikollegiet.

O. Muurman, som blef student i Lund 1688 och sedan tullskrifvare i Ystad, var postmästare därstädes från 1702 till sin död 1719 (O. Kugelberg Postm. i Sverige och Finland).

I det första brevetfvet underrättar M., uti som det förefaller vår tid något uppstyltade, men för den tiden sedvanliga ordalag, om konung Carls återkomst på svensk jord.

D. 11 Dec. kl. 2 på morgonen hade Carl XII lämnat det belägrade Stralsund och på en roddbåt med möda genom isen tagit sig ut till sjöss och fram till Gellen vid södra änden af Hiddensee. Där hade han bestigit gallioten Hvalfisker, som ställde kosan på Ystad, men af konträr vind hindrades att anlöpa detta. På den i sjön mötande slupen Snappopp, förd af Th. Christofers-Ankarcrona, kom han så äntligen fram till Trelleborg eller enl. en gammal och gängse tradition till stranden vid Stafsten. Härifrån gick han genom Trelleborg, satte sig upp på en skjuts och åkte till Skifarps gästgifvaregård, där han fick häst, satte sig i sadeln och red fram till Ystad. Han tog in i sin gamla bostad från år 1700, huset på Stora Vestergatan

(Kemnerska huset), som då lär ha ägts af borgmästaren, men ej bör förväxlas med det numera s. k. borgmästarehuset. — Såsom följeslagare på denna färd nämner brefvet »öfverste Rose», d. v. s. G. F. v. Rosen och Grotthus' systerson J. Kr. v. Düring. Nordberg nämner kammarpagen J. Manderstierna *) såsom tredje man.

Detta är den enkla berättelsen om Carl XII:s ankomst till Sverige. Det brukar göras en del reflexioner öfver landets tillstånd, då han lämnade det **), och när han långt om länge återkom. De ha väl för det mesta föga likhet med brefvets på nytt uppgående sol, utan i en omvändning af bilden tänkes det väl häldre på kvällsolen, som går ned i stormmoln, färgande västerhimlen röd. Med stämningsbilder kan man komma hvart man vill, och det betänkliga med dem är, att de inge oss förvillande suggestioner om en vunnen verklig insikt. Meningen brukar ju vara att utpeka Carl XII såsom ansvarig för de olyckor, som drabbat landet, och det är lätt att vinna bifall för en sådan uppfattning, när den framföres i värtaliga ord och bestyrkes med väl ännu värtaligare siffror. Men en verklig historisk betraktelse har det inte på långt när så bekvämt; för denna framställer sig en mångfald af samverkande faktorer. Carl XII, med all sin väldiga kraft och fasta vilja, är blott *en* utaf dem. Och medan vi vänta på den invecklade räkningens utförande äro vi ganska säkert alldeles oförhindra-

*) I Kar. Kr. Dagb. VIII s. 320 påstår utg., att han ej förekommer i ättartaflorna. Detta är ett förbiseende, beroende på namnets olika skrifning.

**) Man läser nu för tiden med berättigad skepticism sådana ord som att Carl XI lämnade åt sin son »ett mäktigt rike, en rik skattkammare, en stor och väl disciplinerad armé». De äro visserligen ej skrifna af någon vederhäftig historisk betraktare, men föreställningen har ingått i det allmänna tänkesättet. Man tänker sällan på, att Frihetstiden i så mångt och mycket är Carl XI:s system, som har passerat en kritisk punkt och därför nu sitter med ombytta maktinnehafvare. Det har så till sägandes dömt sig två gånger.

de att med vörtnadsfullt deltagande och vemodsblandad glädje hälsa honom, som efter genomkämpade år därute i Europa nu trampar svensk jord med den föresats att aldrig släppa hoppet om en stor framtid för Sverige. — Brevens framkastade ord om det oföränderligt blida och vänliga i hans väsende äro värda att taga vara på.

I andra brevet underrättas man om den oro, som rådde med anledning af kanslijaktens uteblifvande. Ung. samtidigt med Carl själf hade kansliets tjänstemän på ett särskildt fartyg lämnat Stralsund och liksom konungen haft det rätt äfventyrligt, innan de kommo ut i rum sjö. En af dem hade träffats af fiendens skott; deras fartyg hade skiljts från konungens och ändtligen påträffat en till Wismar seglande svensk eskader, med hvilken de nu följde och på hvilken de återvände till Ystad. Dit anlände de först d. 29 December.

I detta bref se vi Carl i en annan dräkt än den, hvori vi äro vana att föreställa oss honom — nu knappt igenkännelig i svarta kläder. Det var med anledning af den 80-åriga farmoderns d. 24 Nov. inträffade död han bar dessa. Fältmarskalken, med hvilken han dagligen konfererar, är grefve Nils Gyllenstierna af Fogelvik. De två andra fältmarskalkarna suto, den ene i Moskva, den andre i Köpenhamn. C. G. Mörner hade ej ännu fått denna värdighet — det skedde först 1717.

I det tredje, på själfva julafton skrifna brevet underrättas man om arfprinsens af Hessen ankomst föregående dag och med hvad ståt han mottogs af sin kunglige svåger. Mot vanan var Carl nu språksam vid middagsbordet, han brukade annars låta maten tysta munnen. Med hennes durchlaucht af Zweibrücken, som hade att motse en visit af kongl. Maj:t, kan väl knappast menas någon annan än prinsessan Katarina, änka efter grefve Kristofer Gyllenstierna af Eriksberg, då det ej är bekant, att Dorothea af Veldentz, som blef skild från prins Gustaf Samuel, besökt Sverige.

Holsteinske grefven Gerhard v. der Nath (namnet skrives också v. Dernath) är Görtz medhjälpare och ledamot i upphandlingsdeputationen. Domprosten Jonas Linnerius utnämndes d. 15 Dec. 1715 till biskop i Lunds stift efter den till ärkebiskop befordrade Mathias Steuchius och förde kräcklan till sin död 1734.

Mellan detta och det sista korta brevet eller breftillägget ligger åtskilligt. Först ett uppgifvet företag emot grannlandet; vintern var detta år ovanligt sträng och isläggning öfver Sundet frestade till beträdande af farfaderns vägar. Men så bröt stormen istäcket. Sådant var ej värdt, att postmästaren skref om, äfven om han kunnat. Om hertig Carl Fredriks och kungl. rådet Arvid Horns besök i Ystad i början af året behöfde han åter ej skriva. Presidenten i Kanslikollegium hette just Arvid Bernhard Horn. Men det var i egenskap af den unge hertigens guvernör Horn nu uppvaktade konungen. En djup klyfta hade uppstått dem emellan mot i forna tider, men den betecknades alls icke i det yttre af någon kunglig onåd.

Gissningen under d. 4 Febr. om tiden för konungens afresa såsom beroende af arfprinsens återkomst bekräftade sig ej, ty sedan den sistnämnde d. 25 Januari 1716 lämnat Ystad och begifvit sig till Göteborg, återkom han ej mera. Carl själf lämnade d. 16 Febr. Ystad. Nu när det svenska brohufvudet till Mellaneuropa, Rügen—Stralsund gått förloradt, måste Norge bli krigsskådeplatsen. Sist framskymtar en af de åtgärder, som, så tunga de än måste kännas för det då lefvande släktet, likväl voro nödvändiga, om något skulle kunna uträttas. Att den svenska statskrediten var ringa, det hade en af sina djupaste rötter i Carl XI:s finanssystem och när utlandet ej längre ville eller kunde bistå med lån, så återstod ingenting annat än att på tvångsvägen tillgodogöra sig den inhemska penningemarknaden.]

Högwelborne och Nådige Fru Grefwinna,

Jag hade fuller tänckt med förra påsten göra min ödmiska opwachtning, och då berätta den oförmodel. sorg som Swea-barn öfwerkommen genom wår allernådigste Konungz dödliga afgång för fästningen Fredricheshall som skiedt anderssmässodagen, men dristade mig ej till något att skrifwa, effter de tyske härwarande gref von der Natt Sekreteraren Ekelef tillijka med flere så deras betiente som drängar blefwo arresterade, och Baron Giörtz nedre i orten äfwenwäl, sampt att då alla portar för staden så till landz som siös besatte blefwo med wacht, med mera som iag ej ännu tör pennan anförtroo, utan lærer snart i orten kunnoft blifwa. Serdeles att hennes kl. Högheet arfprintzessan är för drottning förklarad etc.

Elliest så äro H:r Baronens och Fru Frijherrinnans från Refwelsta 2:ne pijgor inkomne, som wänta sitt herrskap hijt till sluetet af weckan.

Om Rågängen millan Grömsta och Brinckz skoug fins ingen underrättelse hwarken här eller i LandtmätareContoiet, utan måste sådant hafwas af brefwen som gårdarne angå.

Här i staden är både swart dyrt som och knapt til fångz, så att en aln boij kiöpes till 18 d:l. kopp:rmt, men

kläde och annat som finnas kan i proportion deraf. Det är meningen att man nästan det ej betala kan. Det förmenas i öfrigit att Fredrichshall skall wara öfwegången och gud gifwe, så wäl woro, effter det är en så dyr tagen fästning.

Wår ödmiukaste helsning anmäles till Eders grefl. Nåde och Högwelborne nådige frökvarne, under stadigt och med skyldigste respect förbliff:de

Eders Grefl. Nades
aldraödmiukaste tienare

Stockholm d. 10
Decem. A:o 1718.

N. Wetterblad.

[utanskrift]

a Madame

Madame la Comtesse Eva Lewenhaupt

a Nyköping et Nynäas.

1718

beswara den 19 Decembr.

[Arkivet på Nynäs. Meddeladt af friherre J. Gripenstedt.

Det är samma grefvinna Eva Lewenhaupt, gift Gyllenstierna, som 16 år tidigare fick brevet från den utevarande sonen, som nu mottar ett bref från en med huset förbunden person. Den öfvade och vackra handstilen synes antyda, att hans samhällsställning ej hört till de lägsta.

I nio år hade sonen redan hvilat under en af grafkullarna på Poltavafältet. Nu skulle Ridderholmskyrkans portar öppnas för kung Carl själf. Kanske hade han inte varit därinne sedan faderns begrafning. Det vet man inte, man kan endast säga hvilken dag det var han sist såg dess tornspir sjunka ned bakom synranden. Det var den 16 April 1700.

Med Carl XII gick det gamla Sverige ut ur historien. All den forna prestigen, som han under sina sista år så oafåligt sökt att återställa, var oåterkalleligt fallen med honom. Men det är, förstås, ej sådana tankar som råda öfver situationen, och de öfverraskande åtgärder, om hvilka brevet berättar, syfta närmast på successionen. Det holsteinska partiet är paralyseradt genom fångslandet af dess förnämsta representanter: Görtz på väg till Carl XII, på Tanums gästgifvaregård d. 2 Dec., justitierådet Paulsen med fältkassan (som kom så bra till pass vid utdelningen till krigsbefälet) i Strömstad, grefve v. der Nath med underordnade agenter i Stockholm. Här hade Ulrika Eleonora stått på sig och yrkat att utan vidare hälsas som drottning, fast hon på samma gång gifvit bindande löften. Fem dagar efter brevet datum utfärdades också kallelsen till *rikets* ständer — ej mera Kongl. Maj:ts — att möta i Stockholm.

Brevet klagar öfver dyrheten på svart tyg, som ju alla skola bära för anständighetens skull. Säkert rådde det sorg hos de bästa bland folket. Vi behöfva lyckligtvis ej ens föreställa oss att *alla* de, som nu visade sig såsom ifriga befordrare af en ny tingens ordning, endast voro falska sörjare. De ha vikit, många af dem åtminstone, för hvad som i denna stund syntes dem som en bjudande nödvändighet. Han var borta som ensam ännu på de gamla vägarna kanske kunnat finna uppslag till en förnyelse i en annan anda. De som stodo kvar såsom närmast berättigade dugde inte till det.

Det fanns i hvarje fall ett sörjande Sverige, ett djupt och uppriktigt sörjande, som inte alls lade sig till några svarta kläder, därför att man ej hade råd att köpa några, om de än stått att få. Det var det Sverige som fanns förströdt borta vid Dvina, Kama, Volga, Don, Tobol och Tom.

Hvad grefvinnan kände inför alla dessa väldiga nyheter, är inte godt att veta och skulle sannolikt ej ens framgått ur det svar hon skref d. 19 December. Man kan inte

läsa hennes tankar så obehindradt som vid det förra brevet. Hon var ju Adam Ludvigs syster och utan tvifvel ansåg hon honom försummad och illa behandlad. I rysk fångenskap hade han försatt sig själf, så att därvid var ingenting att säga — åtminstone om man inte annammat hans eget försvar för åtgärden, hvilket egentligen gick ut på att kasta hela skulden på andra — men konungen hade inte visat sig det minsta angelägen att få honom lös igen. Det var veterligt att Carl aldrig förlåtit honom hvad han gjort eller underlåtit vid Dnjepr. Nu var han emellertid en aftynande man och d. 12 Febr. 1719 dog han i Moskva. Då han ett par månader efteråt nämndes till riksråd, så var detta en mycket tom utmärkelse — eller som det väl egentligen var menadt, »upprättelse».

Ryktet om Fredriksstens öfvergång (af brefskrifvaren med rätta ansedd såsom för dyrt betald) var ju till på köpet falskt och generalerna ha gifvit utförliga skäl hvarföre be-lägringen upphäfdes. De kunna delvis förefalla plausibla nog, fastän det rätta skälet förtiges.

Den omtalade baronen på Räfvelstad är Axel Duvall, fordom drabantkorporal och som varit med både vid Kliszov, Poltava och i Bender. Han var gift med dottern Beata Gyllenstierna i hennes andra gifte. Hon var den enda, som öfverlefde af Ulaborgs linje s. str., när grefvinnan Eva 1729 dog.]

XII.

Specification på Öfwer Officerarne af Östra skånska Regementet och mitt anförtrodde Compagnie med deras för och tillnamn, Födelse Öhrt, ålder så till åhren, som till tiensten, samt dati af Fullmackter, jempte hwad meriter dhe kunna hafwa och hurulänge dhe här wid Regementet tiänt.

Capitain Olof Adolph von Tihmerhielm	Åhr.	Månad.	
	1685	J Decemb.	Född i Småland och Iönkiöping, är nu 34 åhr gammal.
	1700	J Febr.	Begifwit mig till Upsala Academie.
	1703	J Sept.	Blef jag Auscultant i Högl. Kongl. Giöta Håfrätt.
	1704	J Junii.	Engecherade jag mig under Smålandz 5-MänningzRegemente till footh, som låg i Små- och Östergjöthland, då jag blef brukad som Regementz-Adjutant, blef samma åhr straxt deruppå commenderad som Fendrick med Iönekiöpingz Lähns recreuter till Dantzig, hwilka aflewererades uti Campementet wid Olive Closter.
	1705	J Januario.	Blef jag benådad med Hans Högst Sahl. Kongl. Majj:ttts fullmact på Fendricks beställning under förr omrörde Regemente,

Åhr.	Månad.	
		Datt: Ravitz d. 20 Januarij, då Regementet låg i Gvarnizon uti Stockholm.
1707 J	Aprill.	Bekom jag Hans Högst. Sahl. Kongl. Majj:ts Fullmackt på Lieutenant under mehrbem:e Regemente, Datt. Altranstadt d. 28 Aprill, då Regementet stadigt war i Stockholm.
1709 J	Majo.	Blef Regementet commenderat Siöwägen till Malmöe, hwarest det brukades till wacht och arbete, uthstod altså samma åhr under fijendens och den danskas warelse i Skåne Bloqvaden wid Malmöe, war och med på ett utfall, som skiedde af en dehl uthaf Mallmöska Gvarnizon, då ett starkt Partie danska, effter förelupen attackering nödgades retirera sig på en Kyrkiögård = Klagstorp, som blef mästendehls ruinerat och tillfånga tagit.
1710 J	Febr.	Blef en Battaillon af förbem:e Regemente till Armeéns förstärckning uthtagen af Sahl. Feltmarschalken Stenbock, hwarigenom jag kom att biwista Bataillen d. 28 Febr. wid Helsingborg, blef blæsserad i mitt wänstra been, men Gudi låf aldehles restituerad.
1711 J	Sept.	Blef jag commenderad på Kongl. Öhr-lougzflåttan emedan några regementer Transporterades till Pomern, då jag för rättade regimentz-qwartermästare tjenst, på bort- och hembmarchen, effter som jag war äldsta Lieutenant wid det Manskap som war detecherat af åtskillige regementer och till besättning förordnad.
1712 J	Januario.	Bekom jag HögKongl. Senatens Full-

Åhr. Månad.

- mackt på Capitain under detta Östra skånska Regementet, datt: Stockholm d. 17 Januarij, blef samma åhr commenderad på Postering med 120 man detecherat manskap till Råå Trenchement att gifwa acht på hwad passerade i Sundet, då Manskapet derjempte gjorde arbete.
- 1714 J Martio. Blef jag commenderad med mitt Compagnie till Christianstad, hwarest Regementet gjorde wackt och reparerade fästningen med dageligit arbetande.
- 1715 J Apr. Bekom jag Hans Högst Sahl. Kongl. Maj:ttts nådigste confirmation och stadfästelse på min Capitainsbeställning från d. 17 Jan. 1712 då jag af HögKongl. Senaten der till war förordnad, datt. Strahlsund d. $\frac{11}{25}$
- Aprill samma åhr.
- 1716 J Januario. Blef jag commenderad till Malmö när desein war om winteren att marchera till Seeland öfwer Isen, men blef sedan ändrat, hwarigenom jag kom att liggia derstädes i Gvarnizon till Majj månad, fick sedan ordres att marchera med commandet, som mig war anförtrodt och bestod af 300 man till Regementet, hwarest det gjorde wackt och arbete.
- 1718 J Aprill. Blef hela Regementet commenderat till Strömstad och Norska gräntzen, hwartill Officerare så wähl som dhe Gemena under den tijden och warelsen blifwit brukade, är kunnogt och bekant.
- J Nov. Behagade Hans Högst Sahl. Kongl. Maj:tt allernådigst mig nobilitera och adla.

Åhr. Månad.

1719 J Julio.

Sedan Strömstad och dhe wårken deromkring blefwo raserade sampt den danske Arméén war inmarcherad uti Bohuus Låhn, bewistade jag Campagnen under Hans Höggrefl. Excellence, Rijkzrådet och Fåldtmarskalken Högwålb:ne Hr Grefwe Reinschiöldz förnåhma och mer än högtberömbda commando till Septemb. månad, då den i Bohuuslåhn qwarlämbnade Bataillon en af Regementet marcherade till Skåne och Christianstadz Gvarnizon. Är äldsta Capitain wid Regementet, och tiänt effter min underdånigste plickt och skyldigheet Cronan utj 17 åhr, men för Capitain här wid Regementet utj 9 och $\frac{3}{4}$ åhr.

 Christianstad d. 18 Julij 1720.

O. A. von Tihmerhielm.

Underdånigst Relation öfwer de Meriter som äro af mig inlagde och huru länge iagh haf:r tient.

Anno 1701 Antogz iag till volenteur wijd Östgiötha Cavallerie och af då [!] med Regementet till Liffland då iag bewijstade slaget wijd Rijga, sedermera

1702 wed dett Olyckeliga Partiet som hölts första gången i Lithauen wedh Sorsonitzen som anfördes af Genneral Major Hummerhielm, blef fången af Pålackarne, men kom lyckel:n der ifrån genom Schapagie 8 dagar för Clitzow slagh hwilket iag sedermera bewijstade.

1703 Wart iag antagen till Fourier under Genneral Dückers tyska Dragone Regemente som då uprättades utij Preusen.

1704 utij Storm[n]ingen för Lemberg wart iag skutin i högra lähret.

1705 Weedh Warschau slaggh som hölts af Genneral Burenschiöld — blef iag andra gången fången af Pålackarne hoos hwilka iag satt i fångenskap 2:ne Månader och sedan ransionerat.

1706 Sedan iag ankom till Regementet ifrån Dyringe wahl[!] i Saxen med det Commando af Regementet som dijt Commenderat wart Avangierat till Siergant, har altså bewijstat alla actioner och Partier som Regementet gjorde i Pählen och Rysslan.

1709 Blef iag tillfånga tagen wijdh Niperströmmen effter Pultaviska action warest iag sedan i Rysslan utj 8 åhrs tijdh satt fången, och kom änteligen igenom Gudz försyn på Schapagie dock igenom stort beswär till Swerie utij Augusti månnat 1717, war uppå iag mig dereffter begaf till Lundh, och ärnådde Hans Högst Sahl. Kongl. Majj:tts Fendricks fullmact d. 4 Januarii 1718 wedh Östra Skånska Regementet.

1718 Weedh Norska Campanien för Fredrickshall war iag äfwen tillstädes, har altså tienth Hans Kongl. Majj:tts och Cronan 21 åhrs tijdh.

LansCrona d. 21 October 1721.

P. Stenflycht.

Specification af undertecknad, uppå des födelseorth samt tienståhr, och der hoos följende Meriter.

1704 Hade iag den lyckan att blifwa antagen utj Hans Högst Sal. Kongl. Majj:tts dienst till fourier wed Callmar Infanterie Regemente.

1707 Avancerade till förare wed samma Regemente utj hwilcken beställning iag stod till Pultava slag, då iag med

flere af Moscoviterne fången blef, men under den tiden och förr änn iag fången blef, har iag åtskillige Partier och Commenderingar på Diverse orter i Påhland, Littauven och Ukranien gjort, som för widlöfftigheten nu förbigås.

1711 Eschapperad iag uhr bemålte fångenskap, men blef åter å Nyo grijpen i Ukranien af en Cosak Öfwerste wed namn Galagan, der iag i några månader sitia måste utj fångelse och Bojer, doch omsijder med stor möda undfick flyckt derifrån, och kom på en Ödemarck belägen emillan Ukranien och Tartariet, hwilken iag effter fyhra dagars förlopp träffade Strömmen Book, ett stycke från Osiakov der några af Saprojerne woro, hwilcka mig wägen genom Tarteriet till Bender ledsagade, der iag bekom sergeants beställning under det der då warande folck, som effter det uproor Gros Wizeren och Tartar Chan emoth högst Sahl. Kongl. Maj:tt anställte, blef kallad wed namn Benderska Regemente och under Commando af då warande Öfwersten Hr Anders Koskull, utj hwilcken händelse iag med flere fången blef, och af Turckarne förđ till Staden Bender, hwaräst iag under arrest lemnad blef; Men doch gienom högst Sal. Kongl. Maj:ttts allernådigste tillhielp med de andre effter några dagars förlopp åter igen lösgifwen.

1714 Kom iag med högst Sal. Kongl. Maj:tt derifrån, och anlände åhr 1715 till Stralsund, der iag af framledne Hr General och Gouverneuren Skytte till fältwäbel antagen blef, under des anförtrodde Östra skånska Regemente.

1717 d. 17 April Åhrhölt iag högst Sal. Kongl. Maj:ttts Allernådigste fulmacht på Lieutenants beställning wed samma Regemente, och nu mehra

1718 d. 9 April högst Sal. Kongl. Maj:ttts allernådigste fuhlmacht på Capitans beställning wed Capitain Silfwercreutz Compagnie; samma åhr warit Commenderad i danska Norje wed Friedrickshall.

1719 Effter hennes Kongl. Maj:ttts allernådigste befallning af 22 Majj, afgick iag till lijka med flere; men åter

samma år efter hennes Kongl. Maj:ts allernådigste bref af d. 15 September för rätter Lieutenants beställning wed ofwannämde Compagnie.

föd i Östergyllen.

CarlsCrona

Nils Wetterstierna.

d. 17 Octob. 1721.

[Landsarkivet i Lund.

De tre tjänsteförteckningar af Kar. krigare, som här meddelas, äro visserligen ej i sig själfva af större märkvärdighet och kunna snarast sägas vara tagna ur högen af dylika. Men just såsom i viss mån »typiska» må de stå här. De två äro ingifna hösten 1721, tydligen med anledning af den »krigskommission», som efter den i Nystad d. 30 Aug. 1721 slutna freden med Ryssland tillsattes för utgallring af öfverflödiga officerare. En ansenlig indragning försiggick vid hela krigshären och en del regementen antingen slopades eller införlivades deras glesnade kvarlevor med andra. De ur fångenskapen hemvändande officerarne hade ju rätt till sina innehafda beställningar, men kommissionen föreslog en genomgående reform, hvarigenom alla officerstjänster ställdes till Kongl. Maj:ts disposition och ett val kunde ske af de ännu tjänstdugliga. (Se C. G. Malmström Sv. polit. hist. 1). Alla tre här ifrågavarande ha varit förtjänta krigare, eftersom Carl XII ansett dem värdiga adlig sköld. Han var ju för öfrigt rätt gifmild med dylikt nådebevis. Men de tre här stiftade ätterna blefvo föga varaktiga, utan dogo alla ut på 1700-talet eller de första åren af 1800-talet.

Olof Adolf Thimern-Thimerhielm, son af en borgare i Jönköping, synes först ha ämnat beträda den civila banan.

Men han såsom så många andra studerande anslogs mäktigt af segerryktena och gaf sig i krigstjänst. För någon kortare tid synes han ha varit ute i Polen, där hans tjänstgöring likväl af obekant anledning afbröts. Det behöfdes emellertid folk äfven här hemma och Helsingborgs slagfält kunde också skänka berömmelse lika väl som Holovczyns. Såren han fick där och vapenbilden med det lagerkrönta svärdet vittna om hans välförhållande. Så var han med i Norge 1718. När han ingaf meritförteckningen, var han äldste kapten vid sitt regemente. Senare kallas han »kommandant» och när han dog på 1730-talet öfverlefdes han af maka och en dotter.

Peter Segersten-Stenflycht, son af en kapten af första namnhalfvan, var född på 1690-talet och broder till den långt mera kände och i många genomledda äfventyr pröfvade Johan Stenflycht, som också hann vida högre upp på ärans trappa i olika potentaters tjänst. Men äfven Peter har tydligen hört till de beslutsamma och behjärtade, fast han, enl. ättartaflornas påstående, aldrig hann öfver fänriksgraden. Han började vid Östgöta kavalleri, men öfvergick sedan till Dückers dragoner. På hans meritlista läsas namnen Düna, Dersunischki, Kliszov, Lemberg, Warschau. Han måste då ha återvändt till Östgöta kavalleri, ty Dückers dragoner deltog ej i sistnämnda drabbning. Så fortsätter listan till Poltava. Polsk och rysk fångenskap har han pröfvat och klarerat, den sista genom »Schapagie» och stort besvär, hvarom man gärna skulle velat veta mera. Platsen, hvarifrån han rymde, är icke bekant, men stället, dit han begaf sig, var Lund och han finns också uppförd på den i förra delen tryckta inkvarteringslista. Så var han med vid Fredrikshall. Hans dödsår är obekant, men det måste varit åtskilligt före 1732, ty det året dog hans efterlämnade makas, Hermica Gyllengranats andre man Bengt Hökeflycht.

Nils Wetterman-Wetterstierna var född på Wisingsö 1670 enl. Anrep — i Östergylln säger han själf. För »vid-

lyftighetens skull» har han afstått från att nämna de tillfällena, där han varit med — det blir Kalmare regementes krigshistoria åren 1704 — 1709. De fleste officerarne af hans regemente tillbrakte sin fångenskapstid i Tobolsk; en hans kamrat i underofficersgraden, J. Crafoord (Kar. Krig. Dagb. III) fick sitt trälarbete förlagdt till Seroda och Litepsk; själf kom han till Smolensk. Där vistades han ett par år, men då tiden gjordes honom lång, rymde han 1711. Hvarför han ställde sin kosa, ej mot nordn, utan söderut mot Ukrajna, vet man ej, men det var tydligen Bender, som lekte i hans håg. På vägen blef han emellertid uppfångad af kosacköfversten Khalagan. Hur det sedan gick honom, kan man sluta till ur andra kända skildringar och han talar också om fångelse och bojer.

En sidoutflykt må här tillåtas. Ignat Khalagan hörde till de kosacköfverstar, som följde Mazepa, då han 1708 slöt sig till Carl XII. Men han ångrade sig och liksom förut öfversten af Mirgorod, Daniel Apostol flydde han öfver till tsar Peter med en del af sitt folk och 16 afväpnade och fångna svenskar, som nog frikostigt tituleras »drabanter» — antagligen bara deras drängar. Ty att fånga 16 verkliga drabanter i ett notvarp var nog mera än en flyktig kosacköfverste förmådde, och ingen sådan afgang bland kåren är känd. Men äfven med denna »förning» var det hemskt nog att komma inför tsaren igen, och Khalagan har själf berättat för Riegelman, författare till ett arbete om kosackerna (utgifvet i Moskva 1847 af O. Бодянский) hur det var när han kom fram, kastade sin sabel ifrån sig och sig själf på knä. Nåd! — Nej! du sviker mig nog en gång till som du nyss svek Carl. — Ja, si jag kom ihåg, att jag svurit goshpodaren tidigare trohet än svenske konungen!

Men hos Khalagan trufdes Wetterman ej länge, utan rymde ånyo. Öfver steppen letade han sig fram till Bug i närheten af Otschakov. Det var Prutkriget år, sommaren 1711, och han påträffades här af några ströfvande sapor-

giska kosacker från Bender samt fördes till denna plats. Här fick han anställning vid Benderska dragonerna under A. Koskull. Kalabaliken, i hvilken han deltog, betecknar han från en nog ensidig karolinsk synvinkel som ett kanens och storvisirens uppror mot Carl XII. Stralsunds belägring synes han ej ha bevistat. Så fick han anställning och snabb befordran vid Östra Skånska infanteriet — tillika med det Vestra uppsatt af det oroterade frälset. Vid Fredrikshall var han med. Fick majors afsked och dog 1749 på Wisingsö — försäkra ättartaflorna.

Att i hans vapensköld guldstjärnor blänka öfver Wetterns silfvervåg är i sin ordning, men likaså, att där ses en turban i blått fält och att en silfverhalvmåne glimmar mellan hjälmens visunthorn. Sitt vapen har han låtit måla på dörren till sin kyrkstol i Habo gamla kyrka, Wartosfa härad, och i denna kyrka hvilar han äfven från alla sina äfventyr. Det ser ut som om Wisingsös anspråk på honom något förtunnades. Det vissa är blott, att hans svärfar, härads höfdingen i Tveta, Mo och Wista, G. Edman-Edenhielm stammade från ön och ägde hemman där (W. Berg, Wisingsö). Barn efterlämnade Wetterstierna inga.]

PERSONREGISTER. *)

- ACHMET III. 234, 238.
- ADLERSTEN, GÖRAN, generalkrigskommissarie, landshöfding. 144, 170, 186.
- v. ALBEDYL, GUSTAF ERNST, öfverste, gen.-major och v. guvernör i Riga. 1710 gen.-major i rysk tjänst. 5, 37, 248, 257 **).
- D'ALBEDYHLL, KRISTER HENRIK, drabant, öfverste och gen.-major. 148.
- ANDREAS, pan, ryttmästare vid walloscherna. 121, 156, 158, 165.
- ARENSTEDT, sax. brigadier. 162.
- AUGUST II af Polen. 9, 13, 23, 25, 51, 66, 70, 72 f., 94, 99 f., 102, 112 (not), 133, 139, 141, 146 f., 148 f., 150 f., 152, 154, 161 f., 164 f., 183 f., 194 f., 202 f., 206, 211 f., 255 f.

*) Svenskar, som fallit i rysk fångenskap, betecknas med en asterisk.

Polska och ryska namn återgifvas här i allmänhet så som de förekomma i texterna, då utg. mestadels saknat tillfälle att korrigera skrifningen. Att därtill för öfrigt ej saknats anledning, framgår af det ofta vacklande teckningssättet, där ett namn oftare förekommer.

**) Åttartaflorna uppgifva att öfversten vid det regemente Trautwetter tillhörde, och hvilket hänvisningen s. 37 gäller, hette *Otto Ernst A.* Det enda Albedylska dragonregemente Ennes upptar, har till chef *Henrik Otto*. Dagboksförfattare besvära sig sällan med förnamn. Utan tillgång till arkiv kan man ej åstadkomma ett fullt korrekt personregister och utgifvarens är här och där försedt med hemliga frågetecken äfven då han ej ansett lönt skriva ut dem.

- BALTIEN, rysk öfverste. 220.
 BANÉR, PEHR, frih. öfv.-löjtnant. 6.
 BARANOW, öfverste vid kronarmén. 108.
 BAREITH, sax. öfverste. 112 (not).
 v. BASSEVITZ, CARL ULRIK, kapten, öfverste. 148, 168.
 BECK, senare BECK-FRIIS, CORFITZ LUDVIG, löjtnant. 279—281.
 BEIJE, JOHAN HENRIK, svensk agent. 175.
 BERG, kastellan. 9.
 BEUDIGER. 184.
 v. BEUST, BERNHARD FRIEDRICH, sax. gen.-löjtnant. 146, 157
 BIRON, sax. öfverste. 179.
 BISKOP, proviantskrifvare. 99.
 BLECKERT, ryttmästare. 35, 84.
 BLEIJ, kapten. 173.
 BLOMENSKÖLD, ANDERS, ryttmästare. 10 f.
 BOBRISINSKI, starost. 295 f.
 BOCK, ryttmästare. 188.
 BOHN, HERMAN JENSEN, rysk gen.-major. 235.
 DE BONAC, JEAN LOUIS D'USSON, markis, fransk envoyé. 26.
 BONDE, CLAËS, ryttmästare, öfv.-löjtnant. 9.
 v. BOSE, sax. öfverste. 5.
 BRANCOVAN, KONSTANTIN, hospodar. 221.
 BRANDT, polsk-saxisk general. 69, 151.
 BRAUSEN, sax. gen.-major 112 (not), 257.
 BRONISZ, PETRUS JACOBUS, capitaneus pisdrensis, konfederations-
 marskalk *). 50, 54, 60, 62 f., 65 f., 68, 72, 85.
 BRUCE, JAKOB, rysk gen.-löjtnant. 248.
 BRUMMER, JOHAN GUSTAF, löjtnant (ej namngifven). 186.
 BRUNNER, ryttmästare **). 49, 90.
 BRZOSTOWSKI, biskop af Wilna. 79.

*) Genom förbiseende har konfederationsmarskalken ej blifvit i not namngifven på vederbörlig plats. I texten förekommer namnet aldrig.

***) Antagandet om en felskrifning af namnet (se noten s. 49) i journalen, fasthåller personregistret ej.

- V. BUCHWALDT, KRISTIAN ALBRECHT, frih. öfverste. 131 f., 133, 151, 176, 178, 183, 186, 196.
- BUDLER, starost. 124.
- BUNDTZOU, pastor. 110.
- BURENSKÖLD, JAKOB, frih. öfv.-löjtnant, öfverste, landshöfding. 44, 318.
- BYKOWSKI, NICOLAUS, kastellan. 34.
- BÄR, JOHAN, major. 184 f.
- CANTEMIR, DEMETRIUS, hospodar af Moldau. 217, 220, 222, 224.
- CARL X GUSTAF. 47.
- CARL XII. 3 f., 5 f., 7, 9, 11, 13, 17, 20, 22, 24, 26 f., 28, 32 f., 36 f., 38 f., 40 f., 45, 48, 50 f., 64, 66, 68, 71, 72 f., 75, 77 f., 79 f., 81, 84, 90 f., 93, 97, 106 f., 109 f., 118 f., 120, 122 f., 125, 127, 132, 134, 136, 139, 143, 145, 147 f., 154, 157, 160 f., 163 f., 167 f., 169, 172 f., 180, 185, 190 f., 193, 195, 221, 235, 247, 255 f., 280, 295 f., 303 f., 310, 314 f.
- CARL LEOPOLD af Mecklenburg. 153.
- CASTEL, fältväbel. 142 f., 145, 147, 154, 159 f., 166.
- *CEDERHIEM, JOSIAS, sekreterare. 138.
- CHAMBER, löjtnant. 143 f., 149, 151, 154, 157, 163 f., 172 f.
- CLERCK, LORENZ, frih., öfverste, gen.-major, landshöfding. 121.
- COMENTOWSKI, vojvod af Masuren. 159, 161.
- CORSWANDT, kapten. 133.
- CREUTZ, CLAËS, frih., kapten. 81 f., 119.
- CREUTZ, LORENZ, frih., major, öfv.-löjtnant. 33, 35 f., 38 f., 41 f., 45 f., 48, 51.
- CRONBERG, BÖRJE, löjtnant, rgmtskvartermästare. 43, 80.
- CRONHIEM, JOHAN, frih., öfv.-löjtnant. 145.
- CRONMARK, PETER, hofjunkare. 186.
- CROON, JÖNS, öfv.-löjtnant. 195.
- CRUSEBJÖRN, FRANS JOHAN, kapten, öfv.-löjtnant. 20.
- CZENZOV, rysk brigadier. 223.

- DALESKIJ, littauisk anförare. 7.
 DECKER, ELIAS, kapten. 147, 151 f.
 DERZNAK, starost. 109.
 DEWLET GERAI, kan af Krim. 222.
 DIJKMAN, kapten. 161, 194.
 DOLGORUKIJ, VASILJ VLADIMIROVITJ, rysk furste, gen.-major. 231.
 DOMBSKI, polsk anförare. 185.
 DROST, JOHAN EBERHARD, sax. gen.-major. 183.
 DUWALL, AXEL, frih., kapten, öfverste. 310.
 DUWALL, GUSTAF, frih., kapten. 260.
 DÜCKER, CARL GUSTAF, frih., öfverste, general. 91, 317.
 DÜNEWALD, sax. gen.-löjtnant. 149.
 DÜRING, JOHAN KRISTOFER, gen.-adjutant, öfverste. 303.
 DÜRING, major. 107.
 DZIELINSKI, STANISLAUS, biskop af Cujavien. 183.
 DÖNHOF, STANISLAUS, konfederationsmarskalk. 99 ff.
 DÖRFFLING, brandenb. gen.-major. 161.
- EBERHARD, löjtnant. 88.
 ECKLEFF, GEORG HENNING, holsteinare, sekreterare i den Görtz-
 ska upphandlingsdeputationen. 310.
 *EHRENMARCK, FILIP, ryttmästare. 92.
 EHRENSKÖLD, JOHAN, drabant. 23.
 EKEBLAD, CLAËS, frih., öfv.-löjtn., öfverste, gen.-major. 12, 181,
 184.
 EKEHJELM, ERIK AXEL, löjtnant, ryttmästare. 110, 112.
 ELTEN, köpman. 154.
 ENSBERG, rysk general. 219, 221, 223, 225 f., 228, 230, 245.
- v. FABRICE, ERNST, holsteinskt sändebud. 296.
 FALK, löjtnant. 17, 27, 30, ryttmästare. 43, 80.
 FEIF, KASTEN, frih., statssekreterare, ombudsrad. 304.
 FEIT, rysk öfv.-löjtnant. 228, 230.
 FERDINAND, hertig af Kurland. 7.

- V. FERSEN, REINHOLD JOHAN, grefve, öfverste, gen.-löjtn. och k. råd. 12, 259.
- V. FERSEN, JOAKIM FREDRIK, frih., ryttmästare, öfverste. 90.
- FICK, köpman. 53.
- FLEMMING, JACOB HEINRICH, grefve, sax. gen.-major o. s. v. 152, 157.
- *FOCK, GIDEON, öfv.-löjtnant, öfverste. 136, 145, 181, 188.
- FRANKENBERG, löjtnant. 145, 149, 151, 154.
- FRANKENBERG, fältväbel. 146, 149, 154 *).
- FREDRIK, arfprins af Hessen. 304 f.
- FREDRIK I af Preussen. 81, 155, 161, 166, 171, 184.
- FREDRIK WILHELM, kronprins. 161.
- FREDRIK IV af Holstein. 258 f.
- *FRESTARE, CARL, kapten. 171.
- FRIDBORN, kommandant. 160.
- V. FRIEENDORFF, CARL GUSTAF, frih. ambassadör. 135.
- DE FRIETZCKY, GEORG FREDRIK, öfv.-löjtnant, öfverste. 185 f., 187.
- FUNCK, ISAK, öfverauditör, kammarherre. 145.
- FUNCK, JOHAN, kapten, öfv.-löjtnant. 47, 55, 94, 105.
- FUNCK, THOMAS, kapten, öfverste, envoyé. 18 f., 22, 33, 36, 40, 48, 50, 65, 67, 71, 73, 77 f., 80 f., 82 f., 86 f., 89, 91 f., 93, 96, 105, 256.
- FÜRSTENBERG. 51.
- FÜRSTENBERG, sax. öfverste. 157, 183.
- FÄGERSKÖLD, GUSTAF, frih., ryttmästare. 10, 257 **).
- GEMBAST, polsk adelsman. 44.
- GEMBINSKI, starost. 26 f., 31, 62, 65, 71, 133.
- GEORG LUDVIG af Hannover. 147.

*) Utan bifogad titel omtalas en Frankenberg 135, 137, 142 f., 160, så att man ej vet om det gäller löjtnanten eller fältväbeln, men då man ej känner förnamnen, är förlusten ringa.

**) S. 10, noten, har utg. anført Lars Fägersköld. Men det är sannolikare att det på anförde ställe handlar om Gustaf F. vid Lifregementet till häst, densamme som stupade vid Kliszow.

- GERLOWSKI, SEBASTIANUS, polsk präst. 274 f.
- GROTTHUS, KRISTIAN ALBREKT, frih., öfverste, e. o. envoyé, gen.-major. 297.
- GRUDZINSKI, JOHANNES, starost. 31, 94, 104, 120 f., 158.
- GRUDZINSKY, castellaneus gnesnensis. 61.
- GRUDZINSKY, saxisk löjtnant. 150.
- GURSKI, polsk adelsman. 79.
- GÜNTHER, rysk gen.-major. 248.
- *GYLDENKLOU, ANDERS GIDEON, generaladjutant. 284 f.
- *GYLLENKROOK, AXEL, major, öfverste. 7.
- GYLLENSTIERNA af Ulaborg, ERIK, frih., löjtnant, major. 255—262.
- GYLLENSTIERNA, MARIA GUSTAFVA, gift BONDE. 262.
- GYLLENSTIERNA af Eriksberg, KRISTOFFER, grefve, k. råd, öfverståthållare. 259.
- GYLLENSTIERNA af Fogelvik, NILS, grefve, gen.-guvernör. 91.
- GÖRTZ, HEINRICH WILHELM, öfverste. 137 f., 147, 149, 153, 157, 160, 163 f., 165, 167, 173, 182, 187.
- GÖRTZ, GEORG HEINRICH, holsteinskt geheimeråd. 310.
- v. HAGEN, OTTO, öfv.-löjtnant. 36, 89, 91, 93, 96, 117, 135 f., 157 f.
- v. HALLART, LUDVIG NICOLAUS, frih., rysk general. 217—248.
- *HAMILTON af Hageby, HUGO JOHAN, frih., öfverste. 101, 106.
- HELMERSEN, MAGNUS BENEDIKT, öfverste. 4.
- HELVETIUS, kommissarie. 156, 160, 162, 164, 167, 171.
- HOLMSTRÖM, ISRAEL, krigsråd. 80.
- HORN af Ekebyholm, ARVID BERNHARD, grefve, gen.-major, k. råd. 8, 94 f., 96, 102, 104, 106 f., 117, 174.
- HORN af Rantzien, CARL GUSTAF, öfverste. 92 f., 105, 117, 122, 124, 132.
- *HORN af Marienborg, GUSTAF, frih., öfverste. 132, 135 f., 194.
- HORN af Åminne, THURE SIGISMUND, frih., öfv.-löjtnant. 106 f.
- HUMMERHJELM, ALEXANDER, frih., öfverste, gen.-major. 7 f., 9 f., 11, 114, 127, 135, 141, 189, 192 f., 317.
- HÅRD, kapten. 78.

- JANUS, LEBRECHT, rysk general. 225 f., 228 f., 230, 248.
 JOHAN WILHELM, prins af Saxen-Gotha, svensk gen.-major. 24, 26.
 JOHANNES, polack. 71, 93, 117, 119.
 JORDAN, sax. gen.-major. 143, 146, 157.
 *v. ISSENDORFF, JONAS KRISTOFER, major, öfv.-löjtnant. 138 f.
 JUSSUF pascha, janitscharaga. 235.
- KAMEKER. 184.
 *KANEFEHR, ryttmästare. 9, 122 f.
 KATARINA af Pfalz, gift GYLLENSTIERNNA af Eriksberg. 305.
 KATARINA I af Ryssland. 219.
 KATARINA OPALINSKA, STANISLAUS' gemål. 133, 163, 165.
 KHALAGAN, IGNAT, kosacköfverste. 319.
 KLINCKOWSTRÖM, CARL BERNHARD, kammarpage. 81.
 KLINGSPOR, ADOLF MAGNUS, öfverste. 5.
 KNÄTTLER, JAKOB, kopparslagare. 251.
 KOLUSKI, canonicus. 102.
 KOLUSKI, president. 74.
 KONARTSKI. 159.
 KONIETPOLSKI, kronstallmästare. 95.
 KORF, regementskvartermästare. 108.
 KORTHOLT, läkare. 155.
 KOSKULL, ANDERS, öfverste. 319.
 KOTSKUL, littauisk befälhavare. 12.
 KOUTOWSKI, regimentarius. 35.
 v. KRASSOW, ERNST DETLEV, frih., öfverste, gen.-major. 17, 20,
 45, 47, 61, 65, 88 f., 108, 116, 131 f., 134 f., 139,
 143 f., 151, 159, 161, 165, 171, 178, 196.
 v. KRASSOW, löjtnant. 118.
 *KRUSE af Kajbala, CARL GUSTAF, frih., öfverste, gen.-major. 18,
 39, 90.
 KRUSE af Verchou, HENNING ADOLF, frih., öfv.-löjtnant. 71 f.,
 82, 102, 109 f., 111.
 KYHLEWEIN, geh.-krigsråd. 164.
 v. KÖHLER, DIDRIK, ryttmästare. 80, 82.

- KÖNIGSHEIM, JULIUS HENRIK CLAËSSEN, öfv.-löjtnant. 35, 54 f.,
94, 101 f., 107, 110.
- LAGERCRONA, ANDERS, frih., öfverste, gen.-major. 83, 120.
- LANG, rådman. 305.
- LANSON, öfv.-löjtnant. 78.
- LANTINGSHAUSEN, GOTTHARD HENRIK, gen.-adjutant. 67, 80.
- LAUENSTEDT(-STEIN), sax. major. 166 f.
- LEIJONHJELM, ANDERS, major, öfverste, landshöfding. 106, 110.
- LEOPOLD I. 146.
- LESZCZYNSKI, STANISLAUS, vojvod af Posen. 51, 60, 73, 91,
97, 118.
- *LEWENHAUPT, ADAM LUDVIG, grefve, general. 121, 134, 256 f.
- LEWENHAUPT, EVA, gift GYLLENSTIERNA. 255, 310.
- LILLIEHÖÖK, GABRIEL, öfverste. 36 f., 38 f., 40 f., 42 f., 45
f., 48 f., 50 f., 67, 71, 77, 79 f., 81 f., 83, 85 f., 90 f.,
97, 107, 112, 134, 170.
- LILLIESTIERNA, CARL GUSTAF, öfv.-löjtnant. 4.
- LIND, major. 92, 102.
- LIND, kommissarie. 72, 76, 85, 180.
- LIND, ryttmästare. 123, 125.
- LINDBERG, dragon. 78.
- LINNERIUS, JONAS, domprost, biskop. 305.
- LINROTH, GUSTAF, kapten. 169, 173 f., 185.
- LORENTZEN (LORENS), ryttmästare. 5.
- LOWISIN, frih., ryttmästare. 113.
- LUBOMIRSKI, HIERONYMUS, kronfältherre. 105, 115, 118, 124.
- LÜTZELBURG, ANTON, sax. gen.-major. 178.
- LÖFGREN, präst. 83.
- MAIDEL, GEORG JOHAN, frih., gen.-major, gen.-löjtnant. 17 f.,
32 f., 43, 256.
- MARDERFELT, ARVID AXEL, frih., öfverste, gen.-major. 24 f., 26,
28 f., 45, 67, 112, 117, 132, 136, 141, 179 f., 181 f.,
187 f., 191 f.

- MARSCHALK, CARL GUSTAF, frih., öfverste, gen.-löjtnant. 131 f., 133, 137, 148, 161, 170, 178, 181 f., 189 f., 196.
- MARSCHALL, brandenb. minister. 164.
- MAXIMILIAN EMANUEL af Würtemberg. 44, 119.
- MEHEMET, BALTADSCHI, storvisir. 228, 234 f., 247.
- MEIJER, RUDOLF, köpman. 285.
- MEIJERFELT, JOHAN AUGUST, grefve, öfv.-löjtnant, gen.-major, gen.-guvernör, k. råd. 3, 6 f., 8, 122, 124, 135, 151, 256.
- MELLIN, CARL GUSTAF, grefve, öfv.-löjtnant, öfverste, gen.-major. 175, 180 f., 194.
- MELLIN, BERNHARD JOHAN, grefve, öfverste. 28.
- MELLIN, JURGEN, grefve, k. råd, gen.-guvernör. 138, 154, 184 f.
- v. MENGDEN, rysk öfverste. 217.
- MIEZIELSKI, polsk adelsman. 78.
- MINKEWITZ, kornett. 174.
- MORITZ, kapten-löjtnant. 113.
- MUURMAN, OLOF, postmästare. 301—306.
- MÜLLER, v. D. LÜHNEN, CARL LEONARD, frih., öfverste, gen.-major. 131 f., 133, 137, 148, 184, 186, 196.
- MYZIELSKI, ALEXANDER, polsk underdomare. 87.
- MÖRNER af Morlanda, CARL GUSTAF, grefve, gen.-major, k. råd, fältmarskalk. 4, 6, 12 f., 17 f., 27, 30, 32, 43 f., 256.
- NARRAMOWSKI, kastellan. 80.
- v. D. NATH, G. G., grefve, holsteinare, v. ordf. i upphandlingsdep. 305.
- NEIENDANCK, HENNING, öfv.-löjtnant. 148, 169, 183, 195.
- NEIMITZ, kornett. 163.
- NIEROTH, CARL, grefve, general, k. råd. 12, 266 f.
- NIGOLEWITSKI, polsk adelsman. 54.
- NOSTITZ, kapten. 139 f., 142, 144, 150, 155, 161, 166, 172 f.
- OBERIUS, präst. 83.
- OGINSKI, GREGORIUS, starost af Samogitien. 7 f., 10, 12, 45, 121.

- OPPELEN, sax. öfv.-löjtnant. 193.
 v. D. OSTEN, KRISTIAN GEORG, rysk gen.-löjtnant. 231, 233.
- *v. D. PAHLEN, FREDRIK ADOLF, frih., major, öfv.-löjtnant. 103, 116.
- v. PAYKUL, OTTO ARNOLD, sax. general. 166.
- PATKULL, DIDRIK FRIEDRICH, öfverste, v. guvernör. 77, 82, 114 f., 132, 186.
- PATKUL, JOHAN REINHOLD. 137, 156, 162, 164.
- PETER I. 160, 219 f.
- PETZ, rysk öfv.-löjtnant. 223.
- *PIPER, CARL, grefve, öfv.-marskalk. 63, 148, 157, 160, 168 f., 172 f.
- PLANTING, schlesisk adelsman. 151.
- PNIEWSKI, polack. 80.
- POLANESKIJ, polsk anförare. 159.
- PONIATOWSKI, STANISLAUS, sen. polsk general. 51.
- POSSE, KNUT, grefve, gen.-major, öfverståthållare. 6, 259 f.
- *POSSE af Säby, CARL MAGNUS, frih., öfv.-löjtnant, öfverste. 13.
- POTOCKI, JOSEF, vojvoda Kiovski. 50, 158, 190 f., 192, 195 f., 222, 232, 235.
- POTOCKI, biskop af Kulm. 22.
- PRINTZ, kapten, major. 49, 118, 176.
- v. PRINTZEN, MARQUARD LUDVIG, brandenb. minister. 164.
- PSARSKI, konfedererad. 72.
- v. PUTBUS, ERNST LUDVIG, öfverste. 12, 256.
- RADEN, öfv.-löjtnant. 92, 116, 143, 145, 159, 194.
- RADIENSKIJ, konfedererad. 72.
- RADOMISKI, general af Storpolen. 50, 52 f., 71.
- RADOMISKI, kastellan. 70, 81, 88?.
- RADZIEJOWSKI, MIKAEL STEFAN, polsk kardinalprimas. 20 f., 22, 24, 29, 31 f., 44, 72, 89, 95 f., 97, 102, 104, 109, 135.
- RANCK, GUSTAF, öfverste. 12, 121.
- *v. RANGO, CARL, kapten. 144, 146, 148, 159, 164, 169, 172.

- RAWSKI, stolnik. 109.
- *REHBINDER, HENRIK JOHAN, frih., öfv.-löjtnant. 192.
- *REHNSKÖLD, CARL GUSTAF, frih., sen. grefve, general, fältmarskalk. 1—196, 199—214, 317.
- REHNSKÖLD, FRANS ANTON, kapten. 260.
- REPIN, ANIKITA IVANOVITJ, knes, general. 219 f., 222, 227, 230 f., 245, 248.
- REUTER af Skälboö, HENRIK, öfv.-löjtnant. 106 f., 108 f., 110, 113 f., 122.
- RIBINSKI, polsk anförare. 183, 194.
- RICHTER, underofficer. 151, 163.
- RIDDERHJELM, HANS ISAK, gen.-löjtnant. 166.
- RIDDERSCHANTZ, JOHAN HALFAST-, öfv.-löjtnant. 251 f.
- ROGOZINSKI, starost. 79, 82, 152.?
- ROOS (ROSEN?), major, öfv.-löjtnant. 4 f., 6.
- *ROOS, CARL GUSTAF, frih., öfverste, gen.-major. 134, 145, 170, 184, 187.
- ROSDRAZEWSKI, polsk anförare. 181, 189.
- v. ROSEN, GUSTAF FREDRIK, frih., öfverste. 303.
- ROSENHANE, JOHAN, frih., president, ambassadör. 135, 142, 153 f., 158, 171 f.
- ROSENSTRÅLE, SVANTE, ryttmästare. 10.
- ROSSOSKI, polsk adelsman. 109.
- ROTHLIEB, FILIP FREDRIK, öfv.-löjtnant, öfverste. 23 f., 25, 27 f., 29 f., 31 f., 35, 51 f.
- ROTHLIEB, FILIP HENNING, löjtnant, kapten. 25, 165, 173.
- ROULAND, saxisk öfverste. 112 (noten).
- ROXMAN-ROXENDORFF, BARTHOLD, ryttmästare, öfv.-löjtnant. 10.
- RUTENSKÖLD, STEN? kapten. 145.
- v. RÖNNE, CARL EVALD, rysk general. 226, 246.
- SALLIET, KRISTINA, fru. 270 f.
- *SALLIET, MIKAEL, sergent, löjtnant. 270 f.
- SAPIEHA, BENEDIKT, littauisk skattmästare. 20, 22, 84.
- SAPIEHA, JOHANNES, starost af Bobruisk. 51, 60, 72, 85, 94 f., 180.

- SAPIEHA, KASIMIR, littauisk fältherre. 7, 19 f., 22 f., 24, 27, 31, 35, 37 f., 40, 42, 44, 46, 48, 51, 54, 56, 58 f., 65, 71, 74 f., 76, 78, 82, 84 f., 90, 93.
- SARANECK, littauisk anförare. 12.
- SAURBREY, gen.-major af STANISLAUS' parti. 165.
- *v. SCHLIPPENBACH, WOLMAR ANTON, öfverste, gen.-major. 3.
- v. D. SCHULENBURG, MATHIAS JOHAN, sax. gen.-löjtnant. 166, 177, 204, 212.
- SCHULMAN, OTTO HENRIK, ryttmästare. 11.
- SCHYLANDER, JOHAN, kamrer. 285.
- SIEGROTH, JOHAN, major. 11.
- v. SIEGROTH, GUSTAF HENRIK, kapten, öfverste. 11.
- SINIANSKI, ADAM MIKOLAJ, kronfältherre af AUGUSTS parti. 222.
- SJAFIROV, PJOTR PAULOVITJ, rysk v. kanslär. 235 f., 247.
- SJEREMETIEV, BORIS PETROVITJ, knes, gen.-fältmarskalk. 217, 220 f., 223 f., 231 f., 248.
- SJEREMETIEV, MIKAEL BORISSOVITJ, knes, öfverste, gen.-major. 237.
- SILFVERCREUTZ (MYRA-)PETER, kapten. 319.
- SILFVERHJELM, GÖRAN, öfverste, gen.-major. 296.
- SILTMANN, DAVID NATHANAEL, preuss. öfv.-löjtnant. 185.
- *SILTMANN, G. ALBERT, fänrik. 162, 168.
- v. SINZENDORFF, FILIP LUDVIG, grefve, kejsarl. sändebud. 23, 26.
- SJÖBERG, kassör. 99, 102, 104, 192 f.
- SKARNITSKY, polsk anförare. 185.
- SKORZEFKY, polsk öfverste. 175, 189, 191.
- SKYTTE, CARL GUSTAF, öfverste, general. 142, 146, 151, 162 f., 319.
- SLESSEL, kornett. 149.
- SLICHTING, schlesisk adelsman. 150.
- SLUTSKI, kronreferendarie. 128.
- SMIGIELSKI, ADAM, starost. 76, 112, 149, 151, 159, 181, 192 f., 196.
- SOBIESKI, ALEXANDER BENEDICT, prins. 95, 133, 144.
- SOBIESKI, KONSTANTIN WLADISLAUS, prins. 95.
- SOBIESKI, LUDVIG JAKOB, prins. 25, 52, 54 f., 80, 83, 92, 95.

- SPARRE, AXEL, frih., öfverste, general. 134 f., 145, 165 f., 171, 187, 189, 194.
- SPENS, JAKOB, grefve, gen.-löjtnant, k. råd, president. 24, 26.
- *SPENS, AXEL, grefve, major, öfv.-löjtnant. 108, 110 f.
- SPERLING, JAKOB, grefve, major, öfverste. 260.
- SPINEK, polsk adelsman. 91.
- STAF, frih., rysk brigadier. 218, 248.
- STANISLAUS I. 119, 123 f., 125, 127, 138, 144, 152, 159, 165, 183, 192 f.
- STEINAU, ADAM HEINRICH, sax. fältmarskalk. 29, 112 (not), 141, 162, 164.
- STENBOCK, MAGNUS, grefve, gen.-major, fältmarskalk. 12, 33, 134, 266 f., 289, 315.
- *STENFLYCHT (SEGERSTEN-) PETER, fänrik. 317 f.
- STENHOFF, präst. 83.
- STOLTENAU, regem.-kvartermästare. 110.
- STRIDBERG. 136.
- STRINSKJ, polsk adelsman. 117.
- STROMBERG, ALEXANDER, frih., gen.-major, landshöfding. 18, 24, 28, 30, 41, 77, 84, 86, 88, 105, 251.
- *STROMBERG, NILS, grefve, gen.-löjtnant, k. råd, gen.-guvernör. 119 f.
- *SVEDE-SVEDENHJEM, HANS, löjtnant, ryttmästare. 69, 91, 95.
- SWINARSKI, löjtnant vid pancernerna, partigångare. 188 f., 190.
- SWIECICKI, NICOLAUS, biskop af Posen. 21 f., 23 f., 56, 72, 82, 89.
- SZEMBEK, STANISLAUS, ärkebiskop af Lemberg. 183.
- *TABBERT (-STRALENBERG), FILIP JOHAN, kapten. 33.
- TARSON, rysk öfv.-löjtnant. 237.
- V. THIMERHJELM, OLOF ADOLF, kapten. 314 f.
- TIESENHAUSEN, sax. öfverste. 112 (not.).
- TIGERHJELM, SVANTE, kapten. 91.
- TIROHL, KASPER, ryttmästare. 257.
- TRANEFELT, kapten. 92.

- *V. TRAUTWETTER, JOHAN REINHOLD, major, gen.-major. 37.
 TREFFENBERG, OLOF, öfv.-löjtnant. 12.
 TREPKA, polsk löjtnant. 82.
 TÖRNFLYCHT, INGA, gift HORN, grefvinna. 162 f.
- ULF, marketentare. 79.
 ULRIKA ELEONORA, d. y. 310, 319.
 V. UNGERN-STERNBERG, NILS ALEXANDER, frih., öfverste, generalmajor. 29, 107 f., 109.
 V. UNRUH, underofficer vid Lifdragonerna. 136 f., 144, 159.
 UNRUHE, starost. 159.
- WACHSLAGER, GEORG, svensk resident. 94.
 WACHTMEISTER af Johannishus, HANS, grefve, generalamiral. 289.
 WALEWSKI DE WALEWICE, KASIMIR, konfederationsmarskalk. 87.
 WARZITSKI, starost. 92, 104.
 V. D. WEIDE, ADAM ADAMOVITJ, rysk general. 219, 222, 227, 229 f., 247 f.
 WEISSENFELD, oberforstmeister. 161, 168.
 VENEDIGER, THOMAS, saxisk gen.-major. 96, 179.
 WERNEK, JOKUM, handelsman. 284.
 WESLING, kornett. 162, 164, 167, 172.
 WESLING, löjtnant. 168.
 WESTROMIRSKI, sax. gen.-löjtnant. 178.
 WETTERBLADH, N. 311.
 *WETTERSTIERNA, NILS, kapten. 318 f.
 V. WIEDEMANN, GOTTLÖB ERNST, rysk gen.-major. 234.
 WIESNOWIECKI, MIKAEL KORYBUT, furste. 10 f., 12, 45, 54, 60, 67, 70, 72, 121, 202, 210.
 WIESNOWIECKI, den föregåendes broder. 72.
 WITTING, CARL GABRIEL, ryttmästare. 42.
 WOLKONSKI, knes, gen.-major. 233.
 WRANGEL, HENRIK WILHELM, öfv.-löjtnant. 40, 65, 188 f., 190.
 WRANGEL, sax. öfverste. 146, 152, 157, 160.
 WULFRATH, CARL GUSTAF, kapten, öfv.-löjtnant. 62, 107, 113.

*YOUNG, CLAES, major, öfv.-löjtnant. 102, 181, 190.

v. YXKULL (MEIJENDORFF, LAGE?), ryttmästare. 10.

ZAMOISKI, furste. 124.

ZAPOLSKI, kastellan. 86, 92.

ZIEGOWSKI, starost. 75.

ZYLICH, GUSTAF, frih., öfv.-löjtnant, gen.-major. 21, 29, 38, 46,
48, 52, 65 f., 81, 84, 105, 107, 119, 121, 132, 135,
143, 151 f., 155, 165 f., 167, 169, 174, 180 f., 184,
186.

ÖRNESTEDT, CARL GUSTAF, frih., major, öfverste, general. 7,
48, 52, 87 f., 140.

ÖRNESTEDT, FILIP, kapten, major. 25, 83, 92.

v. ÖRTZEN, GEORG HENNING, sax. gen.-major. 112 (not), 143,
145, 157.

RÄTTELSE OCH TILLÄGG.

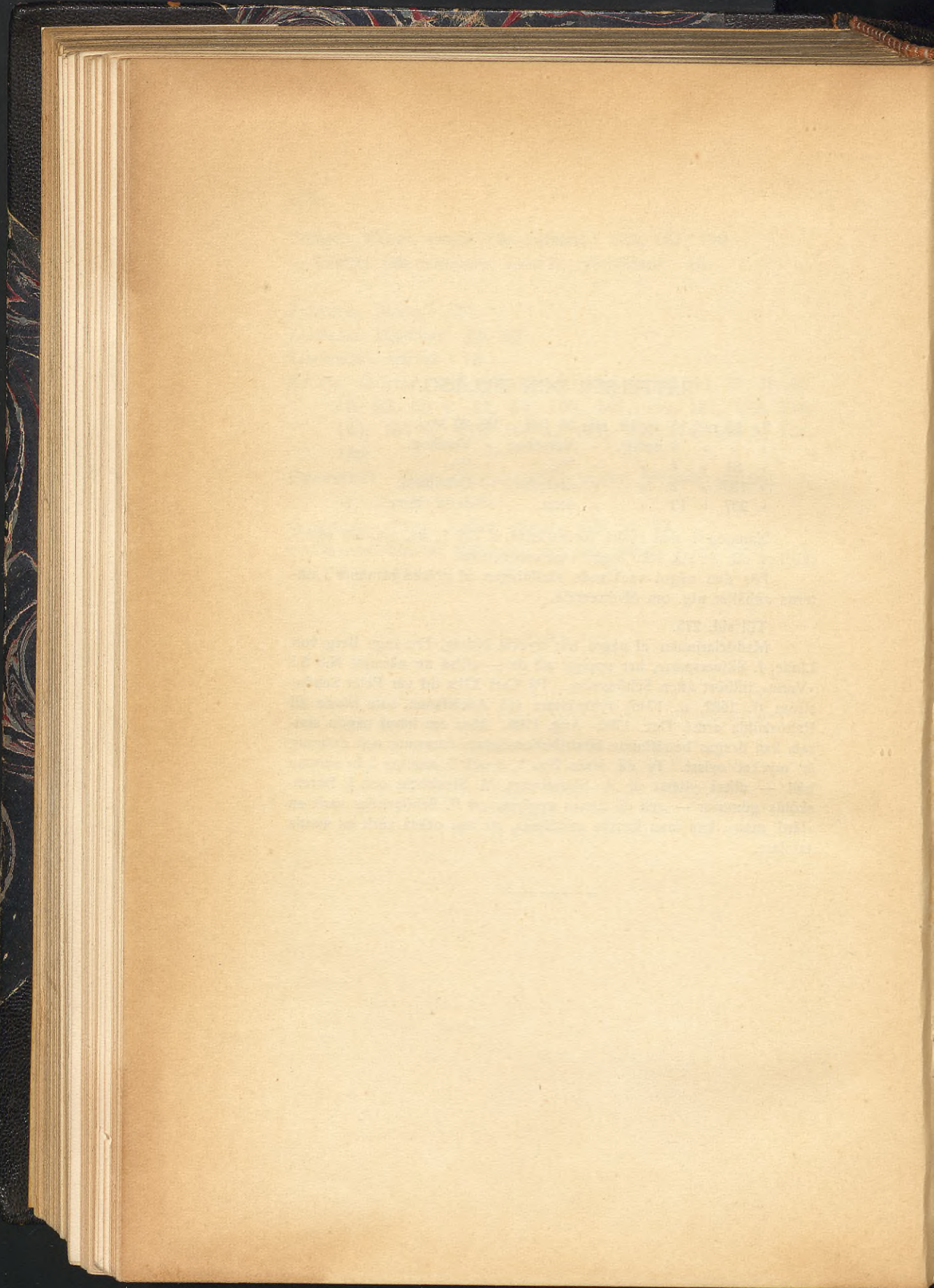
- S. 16 rad 16 uppfir. står 16 Juli läs 20 Maj.
» » » 9 nedifr. » Verschou » Verchou.
» 81 » 1 » » ^{16/6} » ^{17/7}
» 183 » 2 » » Zielinski » Dzielinski.
» 207 » 13 » » detta. » detta vapen.

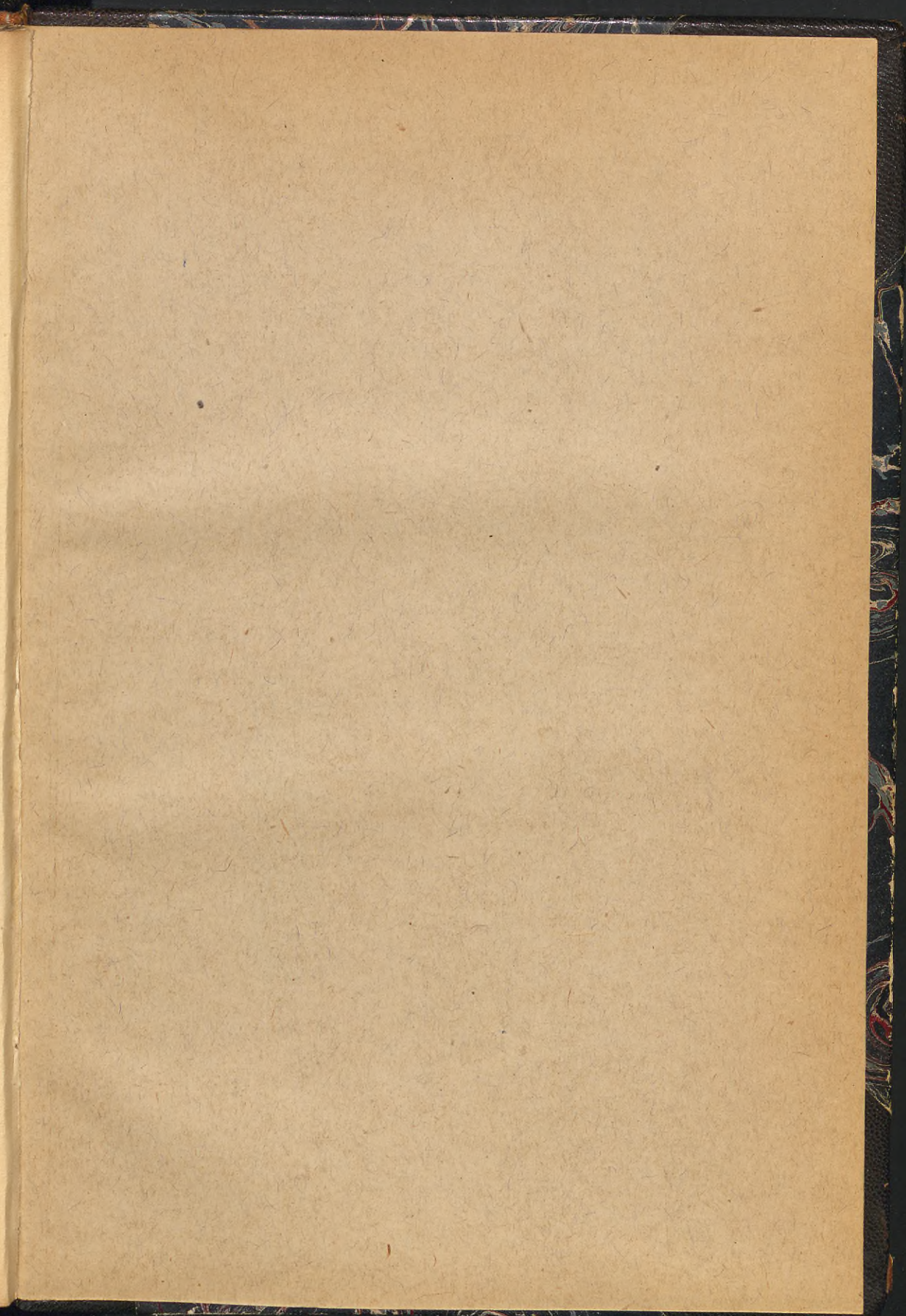
Namnen i den ryska förlustlistan, s. 239 f., ha, sås. lätt öfverskådliga där de stå, icke ingått i personregistret.

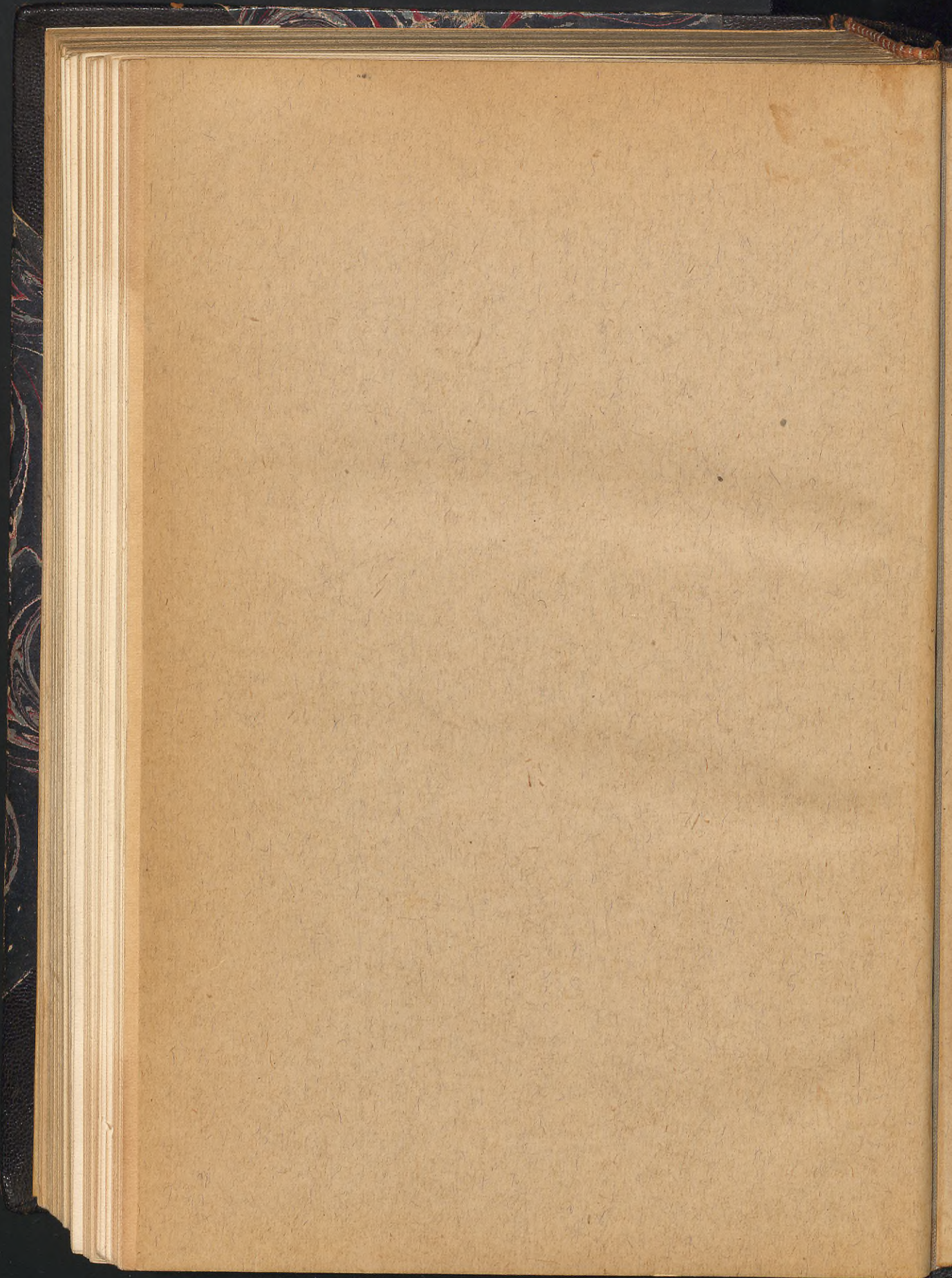
För den något vacklande skrifningen af polska ortnamn i noterna anhåller utg. om öfverseende.

Till sid. 275.

Meddelarinnan af några här tryckta bidrag, Fru Inga Berg von Linde, f. Silfversparre, har upplyst att de — alltså nu närmast N:o 5 i »Varia» tillhört ätten Schönström. På Carl XII:s tid var Peter Schönström (f. 1682, d. 1746) ryttmästare vid Adelsfanan, som hörde till Rehnskölds armé Dec. 1702—Aug. 1706. Men om häraf någon slutsats kan dragas beträffande kontributionslistans ursprung och datering är mycket ovisst. Ty då äfven N:o 1, 3 och 7 stamma från samma håll — alltså ytterst ur A. Strombergs, M. Stenbocks och J. Burenkölds gömmor — och då Ennes upplyser att P. Schönström varit en »lörd man», kan man kanske misstänka, att han också varit en smula samlare.

6000145134

Göteborgs universitetsbibliotek

